



DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2007–2008)

FOR BUDSJETTÅRET 2008

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

Forord

St.prp. nr. 1 (2007-2008) frå Miljøverndepartementet består av 4 delar:

Del I presenterer hovudutfordringane i miljøpolitikken og hovudprioriteringar innafor Miljøverndepartementets budsjett i 2008. Vidare blir det gitt eit kort oversyn over miljøpolitiske satsingar i andre departement. Del I gir òg ei oversikt med oppsummering av utfordringar og status innafor dei sju resultatområda i miljøforvaltninga.

I Del II er det presentert ei utfyllande og fullstendig omtale av alle resultatområda med konkrete mål, status og verkemiddel.

Del III inneheld budsjettframlegget frå Miljøverndepartementet fordelt på programkategoriar, kapittel og postar.

Del IV gir ei oversikt over organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling i miljøforvaltninga. Her er òg omtalt oppfølging av oppmodingsvedtaka frå Stortinget.

Inndelinga av miljøpolitikken i resultatområde, slik det er presentert i del I og II, heng saman med at miljøproblema er komplekse og at årsakene til dei er samansette. Dei omfattar ofte meir enn ein sektor i samfunnet, og kjeldene til ei miljøbelastning kan vere mange. I St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* legg regjeringa opp til ein enklare struktur med færre resultatområde enn før. Av dei sju områda utgjer resultatområda 1-4 dei miljøpolitiske resultatområda med utgangspunkt i miljøutfordringane. Resultatområda 5 og 6 handlar om det forvaltningsansvaret miljøforvaltninga har innan internasjonalt miljøsamarbeid og miljø i nord- og polarområda, og for plandelen av plan- og bygningslova og kart- og geodatapolitikken på nasjonalt nivå. Under resultatområde 7 er omtalt fellesoppgåver og miljøpolitisk arbeid som går på tvers av resultatområda. Dei fleste av resultatområda er delt inn i underområder. Dei sju resultatområda er som følgjer:

1. Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv
2. Bevaring og bruk av kulturminne
3. Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn
4. Eit stabilt klima og rein luft
5. Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda
6. Planlegging for ei berekraftig utvikling
7. Tverrgående verkemiddel og oppgåver

Inndelinga i resultatområde gjer det mogleg å sortere og samle alle dei ulike problemstillingane i ulike typar kategoriar eller temaområde på ein praktisk måte. Kvart resultatområde inneheld dermed anten eitt miljøpolitisk tema eller eit knippe av tema som står så nær kvarandre at dei bør omtalast i samanheng. Inndelinga i resultatområde legg òg til rette for ein effektiv struktur for formuleringar av mål og resultatoppfølging, både i forhold til andre sektorar og internt i miljøforvaltninga. Samtidig skal inndelinga i resultatområde sikre konsistens gjennom klare definisjonar og tydelege avgrensingar mellom dei ulike temaområda. Det er gitt ein definisjon og ei avgrensing av kvart resultatområde i del II.

Det enkelte resultatområdet rettar fokus mot dei viktigaste miljøutfordringane og synleggjer Regjeringas miljøpolitiske satsing. Dette speglar seg i strategiske mål, nasjonale mål og sektorvise arbeidsmål.

- Strategiske mål uttrykkjer ein ønskt tilstand på overordna nivå i eit langsiktig perspektiv
- Nasjonale resultatmål er fastsette på bakgrunn av dei strategiske måla, og skal vere meir konkrete, tidfesta og moglege å etterprøve, og vise kva resultat ein skal oppnå på nasjonalt nivå. Dei nasjonale resultatmåla representerer dermed det øvste operative nivået i målhierarkiet.
- Dei sektorvise arbeidsmåla er avleidde frå dei nasjonale måla, og vil saman med desse danne ein heilskapleg struktur ved at ein skal kunne aggregere arbeidsmåla i dei ulike sektorane til nasjonale mål.

Innhald

Del I	8	Resultatområde 3		
Innleiing	13	Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn	77	
1 Hovudutfordringane og Regjeringas svar	15	9 Resultatområde 4	Eit stabilt klima og rein luft	95
2 Hovudprioriteringane i Miljøverndepartementets budsjett for 2008	16	10 Resultatområde 5	Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda	113
3 Miljøpolitiske satsingar på andre departement sine område	19	11 Resultatområde 6	Planlegging for ei berekraftig utvikling	133
4 Oppsummering av status på dei enkelte resultatområda.....	22	12 Resultatområde 7	Tverrgåande verkemiddel og oppgåver	148
4.1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv	22			
4.2 Bevaring og bruk av kulturminne .	25			
4.3 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn	26			
4.4 Eit stabilt klima og rein luft	29			
4.5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda	31			
4.6 Planlegging for ei berekraftig utvikling	34			
4.7 Tverrgåande verkemiddel og oppgåver	36			
4.8 Miljøverndepartementets budsjett fordelt på resultatområde	38			
5 Oversiktstabellar	39			
5.1 Merknader til budsjettframlegget ..	39			
5.2 Utgifter	39			
5.3 Inntekter	40			
Del II		Del III		
Omtale av Miljøverndepartementets resultatområde	45	Miljøverndepartementets budsjettforslag for 2008	157	
6 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv (resultatområde 1)	47	<i>Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.</i>	159	
7 Resultatområde 2 Bevaring og bruk av kulturminne	69	Kap. 1400 Miljøverndepartementet	159	
		Kap. 4400 Miljøverndepartementet	168	
		Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking	169	
		Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking	172	
		<i>Programkategori 12.20 Biomangfald og friluftsliv</i>	173	
		Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak	173	
		Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond	177	
		Kap. 1426 Statens naturoppsyn	180	
		Kap. 4426 Statens naturoppsyn	182	
		Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning ...	183	
		Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning ...	195	
		<i>Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø</i>	196	
		Kap. 1429 Riksantikvaren	196	
		Kap. 4429 Riksantikvaren	204	

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond	205
Kap. 4432 Norsk kulturminnefond	205
<i>Programkategori 12.40 Forureining</i>	207
Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn	208
Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn	212
Kap. 1444 Produktregisteret	213
Kap. 1445 Miljøvennleg skipsfart	214
Kap. 1447 Miljøomsyn i offentlege innkjøp	214
Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag	215
Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter ..	215
<i>Programkategori 12.50 Kart og geodata</i>	216
Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	216
Kap. 2465 Statens kartverk	217
Kap. 5465 Statens kartverk	220
<i>Programkategori 12.60</i>	
<i>Nord- og polarområda</i>	221
Kap. 1471 Norsk Polarinstittutt	221
Kap. 4471 Norsk Polarinstittutt	223
Kap. 1472 Svalbard miljøvernfond	224
Kap. 4472 Svalbard miljøvernfond	225

Del IV

Organisasjonsendring og oppfølging av oppmodningsvedtak frå Stortinget	227
---	-----

14	Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling	229
14.1	Organisering	229
14.2	Oversikt over fornyingsarbeidet	229
14.3	Rapport om likestilling i miljøforvaltninga	230
14.4	Oppfølging av IA-avtala	233
15	Om oppfølging av oppmodningsvedtak frå Stortinget	234

Forslag til vedtak om løyving for budsjetåret 2008, kapitla 1400–1472 og 2465, 4400–4472, 5322 og 5621	236
---	-----

Figuroversikt

Figur 8.1 Risikoindikatorar: Potensiell eksponering for helse- og miljøfarlege stoff. 2002-2005, der 2002=1.	89
--	----

Tabelloversikt

Tabell 3.1 Miljøtiltak i statsbudsjettet for 2008 (i mill. kroner)	21	Tabell 6.2 Oversikt over område verna etter naturvernlova pr. 1. januar 2007	49
Tabell 4.1 Miljøverndepartementets budsjett for 2008 fordelt på resultatområde	38	Tabell 6.3 Mål- og indikatorstabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde. Nasjonalt resultatmål 2.	52
Tabell 5.1 Oversikt over talet på årsverk pr. 1. mars 2007 under Miljøverndepartementet	44	Tabell 6.4 Mål- og indikatorstabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde. Nasjonalt resultatmål 3.	55
Tabell 6.1 Mål- og indikatorstabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde. Nasjonalt resultatmål 1.	48		

Tabell 6.5	Mål- og indikatortabell for underområde 2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar. Nasjonalt resultatmål 1.	56	Tabell 8.6	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 3 Oljeforureining	83
Tabell 6.6	Mål- og indikatortabell for underområde 2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar. Nasjonalt resultatmål 2.	57	Tabell 8.7	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 3 Oljeforureining	84
Tabell 6.7	Mål- og indikatortabell for underområde 3 Framande arter og genmodifiserte organismar. Nasjonalt resultatmål 1.	61	Tabell 8.8	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter	86
Tabell 6.8	Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 1.	63	Tabell 8.9	Liste over prioriterte kjemikalier som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)	86
Tabell 6.9	Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 2.	64	Tabell 8.10	Stoff der utslepp av enkelte miljøgifter skal stansast innan 2005. Førabels resultat for utsleppsreduksjonar og prognose for 2005.	87
Tabell 6.10	Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 3.	65	Tabell 8.11	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter	87
Tabell 6.11	Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 4.	66	Tabell 8.12	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter	88
Tabell 7.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 1	70	Tabell 8.13	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter	89
Tabell 7.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 2	74	Tabell 8.14	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter	90
Tabell 7.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 3	75	Tabell 8.15	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 5 avfall og gjenvinning	91
Tabell 8.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning	78	Tabell 8.16	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 5 avfall og gjenvinning	92
Tabell 8.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning	79	Tabell 8.17	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde avfall og gjenvinning	93
Tabell 8.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning	80	Tabell 9.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 1 klimaendringar	96
Tabell 8.4	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 2 Overgjødsling og nedslamming ..	81	Tabell 9.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 2 Nedbryting av ozonlaget	101
Tabell 8.5	Mål- og indikatortabell for resultatområde 3: underområde 2 Overgjødsling og nedslamming ..	81	Tabell 9.3	102
			Tabell 9.4	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 2 Nedbryting av ozonlaget	102
			Tabell 9.5	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar	103

Tabell 9.6	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar: Utslepp av svoveldioksid (SO ₂)	104	Tabell 10.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA	117
Tabell 9.7	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar Utslepp av nitrogenoksid (NO _x)	105	Tabell 10.4	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA	118
Tabell 9.8	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar Utslepp av nitrogenoksid (NO _x)	106	Tabell 10.5	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 3 Geografisk retta miljøsamarbeid	120
Tabell 9.9	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar Utslepp av ammoniakk (NH ₃)	106	Tabell 10.6	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	122
Tabell 9.10	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet	108	Tabell 10.7	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	124
Tabell 9.11	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet	109	Tabell 10.8	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	126
Tabell 9.12	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet	109	Tabell 10.9	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	127
Tabell 9.13	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet	109	Tabell 10.10	Tabell Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	128
Tabell 9.14	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 5 Støy	110	Tabell 10.11	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	129
Tabell 9.15	Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 5 Støy	111	Tabell 10.12	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	129
Tabell 10.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljøsamarbeid og UNEP	114	Tabell 10.13	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	130
Tabell 10.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljøsamarbeid og UNEP	115	Tabell 10.14	Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda	131

Tabell 11.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 1 arealpolitikk og samfunnsutvikling	134	Tabell 13.3	Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2008 (tal i heile kroner)	178
Tabell 11.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 2 kommunal og regional planlegging	136	Tabell 13.4	Berekning av kapital i Viltfondet i 2008	178
Tabell 11.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 3 Kart og geodata	138	Tabell 13.5	Samla refusjonar frå Viltfondet i 2008	179
Tabell 12.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde 1 Styring og administrasjon	148	Tabell 13.6	Berekning av kapital i Statens fiskefond i 2008	180
Tabell 12.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde 2 sektorovergrepande arbeid	152	Tabell 13.7	Samla refusjonar frå Statens fiskefond i 2008	180
Tabell 13.1	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	161	Tabell 13.8	Bestandssituasjonen for laks januar 2006, talet på elvar.	184
Tabell 13.2	Garantifullmakter under kap. 1400 post 77	165	Tabell 13.9	Statens kartverks driftsinntekter	218
			Tabell 13.10	Statens kartverks kapitalbalanse	219
			Tabell 13.11	Statens kartverks gjeld og egenkapital	220
			Tabell 13.12	Berekning av kapital i Svalbards Miljøvernfond i 2008	224



DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2007–2008)

FOR BUDSJETTÅRET 2008

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

*Tilråding frå Miljøverndepartementet av 21. september 2007,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Stoltenberg II)*

Del I
Innleiing

1 Hovudutfordringane og Regjeringas svar

Regjeringa har som mål at Noreg skal vere eit føregangsland i miljøpolitikken, både nasjonalt og internasjonalt. Vern om miljøet er eit grunnleggjande vilkår for ei berekraftig utvikling og krev innsats på brei front. Ressursane på jorda er ikkje endelause. Dei rikaste av verdas befolkning belastar miljøet og ressursane så sterkt at andre ikkje får rom for velstandsvekst utan at tolegrensene blir sprengde. På fleire område er desse grensene allerede overskridne. Dessutan rammar miljøødeleggingar ofte hardast dei som har minst høve til å tilpasse seg store endringar.

Miljøpolitikken skal byggje på «føre var-prinsippet», som seier at tvil skal komme naturen til gode, på prinsippet om at forureinar skal betale, og prinsippet om bruk av beste tilgjengelege teknologi.

For at framtidens generasjonar skal ha tilgang til eit godt miljø og mangfaldig natur, må miljøomsyn gripe inn i alt vi gjer. Omsynet til miljøet pregar derfor ikkje berre Miljøverndepartementets budsjett, men heile statsbudsjettet. Det er eit viktig prinsipp at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å tufta verksemda si på miljøomsyn. Dette prinsippet kjem blant anna til syne i stortingsmeldingane om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand (RM). Siste RM vart lagt fram i mai 2007 (St.meld. nr. 26 (2006-2007)). Miljøsatsingar på budsjetta til andre departement er omtalt i kapittel 3.

God miljøpolitikk krev innsats frå staten, kommunane, bedriftene, borgarane og organisasjonane. Regjeringa legg stor vekt på innsatsen til dei frivillige organisasjonane og vil gjere sitt til at miljø blir sett tydelegare på den lokalpolitiske dagsorden.

Regjeringa vil stimulere til at norsk industri skal bli leiande innafør miljøforbetringar og utvikling av miljøvennleg teknologi. Det skal bli enklare for forbrukarane å vere miljøvennlege i kvardagen. Det offentlege skal gå føre som ansvarleg forbrukar og etterspørje miljøvennlege varer og tenester. Skatte- og avgiftssystemet skal oppmuntre til miljøvennleg handling.

Dei største miljøutfordringane i vår tid er globale. Nord- og polarområda er særskilt sårbare og er ein viktig indikator for verdas miljøtilstand. Noreg har derfor ei særleg oppgåve som global miljøforvaltar på Svalbard og i polarområda, og ved å vera ein pådrivar i det internasjonale miljøsam arbeidet og arbeide for forpliktande internasjonale miljøavtaler. Det blir lagt vekt på å byggje eit breitt samarbeid på miljøområdet med store og viktige utviklingsland. Regjeringa følgjer opp handlingsplanen for miljøretta utviklingssamarbeid, og Noreg skal bli leiande på miljøretta bistand. Handelsavtalar vil òg vera eit viktig verkemiddel for å fremja miljøvennleg produksjon og forbruk og lette tilgangen til miljøteknologi. Aktiv påverknad av EUs miljøpolitikk er viktig for utforminga av norsk miljøpolitikk. FNs miljøprogram UNEP må på sikt bli ein særorganisasjon for miljø.

Aukande konsentrasjon av klimagassar i atmosfæren. Rask reduksjon i naturmangfaldet på jorda. Stadig veksande bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikalier. Dette er dei tre største miljøtruslane verda står overfor i dag. Kampen mot desse truslane må prege alt frå Regjeringas internasjonale arbeid til kvar enkelt borgar sine daglege handlingar.

2 Hovudprioriteringane i Miljøverndepartementets budsjett for 2008

Klimapolitikken er det området innafor miljøpolitikken som vil bli høgast prioritert av Regjeringa og Miljøverndepartementet i åra framover. I tråd med sektoransvarsprinsippet går dei største løyvingane til ulike klimarelaterte tiltak over andre departements budsjett.

Miljøverndepartementets budsjett for 2008 er på 3 276,3 mill. kroner. Budsjettet for 2008 aukar med vel 250 mill. kroner, eller vel 8 pst., når det på vanleg måte er korrigert for den eittårige auken i 2007 på 200 mill. kroner til fondskapital i Kulturminnefondet. Miljøforskning blir foreslått auka med 15,5 mill. kroner og overvaking med 10,9 mill. kroner. Løyvinga til bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområde og friluftsområde blir foreslått auka med 45 mill. kroner. Innsatsen til kulturminnevern blir foreslått styrkt i 2008, dels gjennom auka løyvingar og dels gjennom auka avkastning på kapitalen i Kulturminnefondet. Det blir foreslått ein auke på 49,3 mill. kroner til tiltak for kulturminne og kulturmiljø. Løyvinga til fjerning av miljøgifter og opprydding i sjøbotn i fjordar og hamner blir foreslått auka med 25,7 mill. kroner.

I klimameldinga frå mai 2007 la Regjeringa fram forslag til Noregs internasjonale pliktingar, samt mål og handlingsplanar for nasjonale utslippsreduksjonar. Oppfølginga av meldinga kjem klart til syne gjennom auka løyvingar på fleire departement sine budsjett. Miljøverndepartementet har ei koordinerande rolle i klimasatsinga. Auken til klimatiltak på Miljøverndepartementets budsjett er på om lag 10,7 mill. kroner. Dette går bl.a. til sektorvise klimahandlingsplanar, internasjonale klimaforhandlingar, drift og utvikling av klimakampanjen og til den nasjonale klimarekneskapen. Reduserte utslepp av klimagassar vil òg vere eit viktig tema i satsinga på «Framtidas byar».

Miljøpolitikken må byggje på god og oppdatert kunnskap. Regjeringa aukar derfor løyvingane til miljøforskning med 15,5 mill. kroner og til miljøovervaking med 10,9 mill. kroner. Dette vil styrkje arbeid som dekkjer alle resultatområda, mellom anna arbeidet med utvikling av ein naturindeks, betre oversyn over truga og framande artar i Noreg, utvida overvaking av kulturminne, betre kontroll med miljøgifter og betre kunnskap om det

sårbare miljøet i nordområda. Noreg har eit særskilt ansvar for forskning på og overvaking av klimaprosessane i nord, og for forvaltning av store område i Arktis. Regjeringa styrkjer satsinga i nordområda ytterlegare på miljøområdet.

Regjeringa legg i budsjettet stor vekt på å bevare det norske naturmangfaldet, mellom anna ved å halde oppe innsatsen for vern av nye område. Innsatsen til skjøtsel og forvaltning av allereie verna område har hatt eit stort etterslep. Derfor aukar løyvinga til bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområde med i alt 25 mill. kroner. Dette går til konkrete tiltak i felt, utarbeiding av forvaltningsplanar, forsøk med lokal forvaltning av verneområde og noko styrkt oppsyn. I tillegg aukar løyvinga til tiltak for bevaring av det kulturhistoriske landskapet og biologisk mangfald knytt til dette, bl.a. i verdsarvsområda Vega og Vestnorsk fjordlandskap, med 5,5 mill. kroner. Det er foreslått ei løyving på 1 mill. kroner i tilskot til etablering av eit informasjonssenter for sjøfuglvern på Værlandet i Sogn og Fjordane.

Ved å føre vidare løyvinga til nytt skogvern, held Regjeringa oppe tempoet i skogvernet, med stor vekt på frivillig vern. Når Regjeringa har teke stilling til verneomfanget for Trillemarka-Rollagsfjell, vil ein leggje eit forslag om finansiering fram for Stortinget.

Innsatsen for bevaring av det biologiske mangfaldet blir òg styrkt på andre måtar. Som ledd i auken i løyvinga til miljøovervaking og miljødata, går 3,2 mill. kroner til å auke kunnskapen om det biologiske mangfaldet. Løyvinga til *GenØk – Senter for biosikkerhet* aukar med 4,7 mill. kroner, det er ei dobling. Samstundes aukar fagsakløyvinga under Direktoratet for naturforvaltning med 1 mill. kroner til innleigd eksperthjelp og tilsyn i saker som vedrører genmodifiserte organismar. Dette vil styrkje forskinga og kapasiteten for bistand til norske styresmakter på miljø- og helsekonsekvensar av genmodifiserte organismar.

Noreg har eit særleg internasjonalt ansvar for å ta vare på villaksen. Løyvinga til tiltak mot *Gyrodactylus salaris* er ledd i ein langsiktig forsterka innsats mot parasitten. I 2008 vil ein fullføre behandlinga av Steinkjervassdraget og starte behandlinga

av Vefsna. Den såkalla kombinasjonsmetoden, der sur aluminiumsblanding med supplement av rotenon fjernar parasitten, har vore nytta dei siste åra med godt resultat. Men kostnadene er større. Løyvinga til kalking og lokale fiskeformål blir ført vidare på det same nivået som i 2007.

Noreg har som einaste landet i Europa med villreinstammer i høgfjellet eit særleg ansvar. Midlane til villreintiltak er noko auka. Samstundes er budsjettet til dei to villreinsentra i Tinn og Dovre kommunar styrkt for heilårleg drift. I samband med Revidert nasjonalbudsjett 2007 vart det løyvt 9,5 mill. kroner til kjøp av Hjerkinnhus for tilrettelegging av senteret på Dovrefjell. Arbeidet med å sikre villreinens leveområde gjennom regionale planar held fram.

I arbeidet med å bevare dei fire store rovdyra legg Regjeringa stor vekt på førebyggjande og konfliktdempande tiltak. Slike tiltak medverkar til å gi rovdyrpolitikken lokal forankring. Regjeringa styrker innsatsen på dette feltet med 9 mill. kroner. Posten for erstatningar etter rovviltskade aukar med 20 mill. kroner på grunn av auka tap i 2006.

Det er oppretta ein eigen budsjettpost for tiltak i friluftsområde. Posten inneheld midlar til opparbeiding, drift og skjøtsel. Innsatsen till dette føremålet er reelt auka med 24,5 mill. kroner når ein ser bort frå eingongsløyving i 2007 på 25,5 mill. kroner frå inntekter ved sal av bustaden på Hukeigedommen. Av auken går mellom anna 3,5 mill. kroner til tiltak langs Akerselva, 1,5 mill. til Ytre Oslofjord, 2 mill. kroner til skjergardsparken i Telemark og 1 mill. kroner til Vestkystparken Rogaland-Hordaland. I tillegg blir løyvinga til Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd auka med 1 mill. kroner.

Miljøverndepartementet og andre departement samarbeider med Oslo kommune om utvikling av grønstruktur og kulturmiljø i Groruddalen. Regjeringa aukar løyvinga til programmet Alna, grønstruktur og kulturmiljø med 13 mill. kroner på Miljøverndepartementets budsjett.

Regjeringa vil invitere til eit samarbeid med dei største byane for å utvikle framtidens byar, med hovudvekt på å redusere klimautsleppa i byane. Det vil bli sett av 11,7 mill. kroner til dette føremålet.

Den lokale miljøkompetansen skal styrkjast gjennom nettverkslæring i programmet «Livskraftige kommunar». Lokalt miljøarbeid skal utviklast vidare som ledd i kommunanes rolle som samfunnsutviklar, organisasjon og tenesteproducent. Satsinga blir ført vidare på same nivå som tidlegare.

Løyvinga til universell utforming og tilgjenge for alle blir ført vidare på same nivå som i 2007. Midlane skal nyttast til å utvikle nye løysingar innanfor prioriterte samfunnsområde, kompetan-

seoppbygging hos offentlege og private aktørar og til lokale tiltak.

Ressursane til kulturminnevernet aukar i 2008, dels gjennom auka løyvingar og dels gjennom auka avkastning på kapitalen i Kulturminnefondet. Kulturminnefondet er nå på ein milliard kroner. Avkastninga frå fondet aukar med om lag 8,6 mill. kroner i 2008, til 43,7 mill. kroner. Desse midlane vil òg utløyse privat innsats i konkrete prosjekt som får støtte.

Utover dette aukar løyvinga til kulturminneforvaltning med 40,7 mill. kroner. Løyvinga til arkeologiske undersøkingar/utgravingar i samband med gjennomføring av mindre private tiltak går opp med 5 mill. kroner, nær ei dobling. Løyvinga til vern og sikring av freda bygningar og anlegg aukar med 10,5 mill. kroner. Løyvinga til vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen aukar med 1 mill. kroner. Brannsikring aukar med 1 mill. kroner. Fartøyvernet får 3 mill. kroner meir enn i 2007. Tilskotet til samisk kulturminnearbeid aukar med 1 mill. kroner. Løyvinga til verdiskapingsprogrammet aukar med 1 mill. kroner.

I alt sju norske område og objekt står no på Verdsarvslista til UNESCO. Noreg har eit særskilt ansvar for å forvalte desse verdiane. Løyvinga aukar med 8 mill. kroner i 2008, fordelt med 5 mill. kroner til Bryggen i Bergen og 3 mill. kroner til Røros kyrkje. I tillegg er det oppretta ein ny post for forvaltningstiltak i verdsarvområde, og det er avsett 5,5 mill. kroner til dette.

Regjeringa aukar innsatsen for å redusere utsleppa av partiklar og nitrogenoksid frå vegtrafikken. I 2008 vil det bli utbetalt forhøgd vrakpant på eldre, forureinande dieselskjøretøy, slik at panten blir på 5000 kroner. Ordninga er avgrensa til eitt år, og skal motivere eigarane til å ta slike bilar ut av bruk. Det blir løyvt 50 mill. kroner til dette tiltaket på Miljøverndepartementets budsjett.

Stortingsmeldinga om kjemikaliar vart lagt fram i desember 2006 og er eit grunnlag for sterkare satsing. Arbeidet med forureina sjøbotn og forureina jord held fram med høg prioritet. Pålegg vil bli retta mot den ansvarlege forureinaren så langt råd er, men tiltaksbehovet frå statleg side vil likevel vere stort. I 2008 er fokus framleis på oppfølging av dei to handlingsplanane som vart lagt fram hausten 2006 – den eine for arbeidet med forureina jord i barnehagar og leikeplassar og den andre for arbeidet med opprydding i forureina sjøbotn. Løyvinga til opprydding i forureina grunn og sjøbotn aukar med 25,7 mill. kroner.

Regjeringa styrker arbeidet med ei heilskapeleg og økosystembasert forvaltning av hav og vassførekomstane. Midlane til heilskapeleg forvaltning av norske havområde, inkludert forvalt-

ningsplanen for Barentshavet–Lofoten, aukar med i alt 10 mill. kroner på Miljøverndepartementets budsjett. Midlar til oppfølginga er òg lagt inn på budsjetta til andre departement. Løyvinga til oppfølging av EUs rammedirektiv for vatn aukar med 1,9 mill. kroner.

Regjeringa legg stor vekt på det folkelege miljøengasjementet. Klimakampanjen blir som nemnt ført vidare og styrkt, og Regjeringa aukar løyvingane til miljøvernorganisasjonane med 5,3 mill. kroner.

Miljøverndepartementets budsjett finansierer mange av dei mest sentrale verkemidla og tiltaka i miljøpolitikken. I tråd med prinsippet om sektor-

svar er det som nemnt likevel slik at mykje av aktiviteten skjer i regi av andre departement. Dette gjeld ikkje minst på klima- og energifeltet, der Miljøverndepartementet har eit tett samarbeid med andre departement. Betydelege løyvingar ligg på Olje- og energidepartementets og på Samferdsledepartementets budsjett. Løyvinga til kvotehandel ligg på Finansdepartementets budsjett. CO₂-avgiftene blir presenterte av Finansdepartementet i skatte- og avgiftsproposisjonen. Regjeringa held fram med gjennomgangen av skatte- og avgiftssystemet, med det for auge å stimulere til meir miljøvennleg åtferd. Ei omlegging av bilavgiftene er ein viktig del av dette.

3 Miljøpolitiske satsingar på andre departement sine område

At Regjeringa vil gjere Noreg til eit føregangslan i miljøpolitikken krev at miljøomsyn blir ein sentral del av utviklinga i alle samfunnssektorar. I statsbudsjettet for 2008 satsar Regjeringa difor breitt på miljøtiltak. Regjeringa si miljøopsatsing kjem til uttrykk på dei fleste av departementa sine budsjett. Dei samla miljøpolitiske løyvingane er berekna til å auke frå 22,4 mrd. kroner i 2007 til 24,6 mrd. kroner i 2008.

Blant dei tiltaka som blir prioritert i 2008 er:

- energiomlegging og energieffektivisering
- CO₂-handsaming på Kårstø og Mongstad
- miljøretta utviklingssamarbeid, med fokus på klimatiltak
- jernbaneinvesteringar
- betre oljevernberedskap
- tiltak for NO_x-reduksjonar i fiskeflåten
- kjøp av klimagasskvotar

Dei fleste samfunnsaktivitetar kan påverke miljøet på ein eller annan måte. Difor har alle sektorar eit ansvar for å førebyggje miljøbelastningar og å rydde opp der ein har skada miljøet. Det må takast omsyn til miljøet både i økonomisk politikk og i politikken for dei einskilde sektorane. Samstundes må ulike tiltak og verkemiddel samordnast og tilpassast til kvarandre. På denne måten handlar miljøvern om korleis vi organiserer og innretter samfunnet vårt, om dei val og prioriteringar vi gjer og om korleis vi bruker samfunnet sine ressursar.

Tabellen nedanfor viser departementsvis fordeling av utgifter til miljøtiltak i statsbudsjettet for 2008. Miljøtiltak er her definert og avgrensa på følgjande måte:

- utgiftene må i sin heilskap nyttast til miljøforbetringar, eller
- miljøomsynet må vere avgjerande for at tiltaket/prosjektet blir gjennomført, eller
- utgiftene skal motverke negative miljøeffektar av sektorpolitiske tiltak elles (førebyggjande tiltak)

Oversikter over budsjettløyvingar til miljøføremål vil innehalde ein god del skjøen. Mange tiltak kan begrunnast på fleire måter og skal medverke til å nå ulike mål. Dette kan gjere det vanskeleg å skilje

ut miljødelen på ein eintydig måte. Endra definisjonar eller endringar i arbeidsdelinga mellom departementa kan òg medføre at tala ikkje fullt ut kan jamførast frå eitt år til det neste. Tala må difor tolkast med varsemd.

Olje- og energidepartementet brukar 1 849,5 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2008. Dette er ein stor auke i høve til budsjettet for 2007. Om lag halvparten av denne løyvinga, eller 935 mill. kroner går til tiltak for handsaming av CO₂ på Kårstø og Mongstad. 67 mill. kroner går til miljørelevant forskning i regi av Noregs forskingsråd. Energieffektivisering og satsing på fornybar energi er høgt prioritert. For å realisere høge ambisjonar legg regjeringa opp til ein sterk auke i dei økonomiske rammene til tiltak på dette feltet. Til energiomlegging, fornybar energibruk og energieffektivisering blir det difor løyvd 690,5 mill. kroner i 2008, mot 46,5 mill. kroner i inneverande år. Denne satsinga vil i stor grad skje gjennom Enova.

Samferdsledepartementet legg opp til å nytte 8 281 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2008, mot 7 800 mill. kroner i 2007. I 2008 vil Regjeringa føre vidare satsinga på jernbane og annan kollektivtransport. Til investeringar, vedlikehald og drift i jernbanenettet vil det bli brukt 5 802 mill. kroner. Tiltaka skal m.a. auke kapasiteten og gi rom for å overføre meir gods- og persontransport til jernbane. Arbeidet med nytt dobbeltspor mellom Lysaker og Sandvika på Drammenbanen blir ført vidare, med sikte på fullføring i 2011. Prosjektet nye Lysaker stasjon vil ha god framdrift i 2008. Den nye Ganddal godsterminal ved Sandnes blir tatt i bruk i ved årsskiftet 2007-2008. Den viktige Alnabru godsterminal i Oslo blir oppgradert for å kunne avvikle meir trafikk. Arbeidet med den 10 km lange Bybanen frå Bergen sentrum til Nesttun startar for fullt i haust. Bybanen blir finansiert gjennom ordninga med alternativ bruk av riksvegmiddlar og bompenger og skal etter planen opnast i 2010. Løyvinga til statleg kjøp av persontransporttenester med tog går opp frå 1 599 mill. kroner i 2007 til 1 658 mill. kroner i 2008. Det særskilte tilskotet til kollektivtrafikken i dei større byane, (blant anna beløningsordninga) blir foreslått auka til 233,8 mill. kroner.

På *Fiskeri- og kystdepartementet* sitt budsjett går knapt 800 mill. kroner til ulike miljøtiltak i 2008. Dette er ein vekst på om lag 80 mill. kroner i høve til 2007. Det blir fremja forslag om å auke løyvinga til oljevern med 25 mill. kroner. Midla vil bli brukt til fornying av utstyr på dei statlege depota. Løyvinga til MAREANO blir foreslått styrkt med 9 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2007. Tilskotet til NO_x-reducerande tiltak i fiskeflåten aukar med 25 mill. kroner. Arbeidet knytt til rømt oppdrettsfisk er høgt prioritert, med sikte på at slik røming skal haldast på eit absolutt minimum. Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet vil i samarbeid med oppdrettsnæringa føre vidare arbeidet for å redusere bruken av kjemikaliar og kopar i oppdrett. Innsatsen for å komme det ulovlege, urapporterte og uregulerte fisket i Barentshavet til livs vil halde fram, også i samarbeid med andre land og regionale organisasjonar. Løyvinga til dette arbeidet blir foreslått auka med 10 mill. kroner.

På *Utanriksdepartementet* sitt budsjett er det på usikkert grunnlag berekna at om lag 3 017 mill. kroner går til miljøtiltak i 2008, mot om lag 2 529 mill. kroner i 2007. Regjeringa sitt mål er at Noreg skal vere ein pådrivar i det internasjonale klima- og miljøarbeidet og bli leiande innanfor miljøretta utviklingssamarbeid. Noreg skal vere ein langsiktig og truverdig forvaltar av miljøverdiane i nordområda. I 2008 vil det bli satsa på arktisk økosystembasert havmiljøforvaltning, tilpassing til klimaendringar og vidare innhenting av kunnskap om klimaendringar i Arktis. Overvaking og felles tiltak mot større regionale forureiningskilder, særleg i Russland, vil bli prioritert. Vi vil føre vidare samarbeidet med Russland om atomtryggleik til dei viktigaste oppgåvene er løyst. Regjeringa styrka innsatsen for miljø og bærekraftig utvikling med 350 mill. kroner i 2007. I 2008 legg regjeringa opp til å auke denne satsinga ytterlegare med 475 mill. kroner, av dette eit ekstra krafttak på klimafeltet med 400 mill. kroner. Innsatsen på dei øvrige temaområda i Handlingsplanen for miljøretta utviklingssamarbeid får ein auke på 75 mill. kroner.

På *Forsvarsdepartementet* sitt budsjett er det berekna at vel 861 mill. kroner går til miljøtiltak i 2007, mot om lag 816 mill. kroner i 2007. Kystvakten sine oppgaver i samband med miljø- og ressursovervaking utgjer størstedelen av miljøinnsatsen her, og aukar frå 490 mill. kroner i 2007 til 503 mill. kroner i 2008. Til oppryddinga i det snart nedlagde Hjerkinns skytefelt på Dovrefjell blir det løyvd 30 mill. kroner i 2008, mot 21 mill. kroner i 2007. Oppryddingsarbeidet starta i 2006 og vil pågå i 15 år. Når arbeidet er fullført vil eit meir enn 160 km² stort høgfjellsområde bli ført tilbake til tilnærma

opphaveleg tilstand. Opprydding, støyisolering og energieffektivisering ved militærleirar og flystasjonar er andre viktige miljøtiltak i forsvaret.

Landbruks- og matdepartementet aukar den budsjettvise miljøinnsatsen frå 4 509 mill. kroner i 2007 til 4 690 mill. kroner i 2008. Den langt største delen av desse løyvingane (90 prosent) går over Jordbruksavtala. Areal- og kulturlandskapstilskotet utgjer her den største einskildposten. I 2008 vil departementet starte opp arbeidet med ein meir samla satsing på resultatkontroll og resultatrapportering frå skogbruket sitt miljøarbeid. Over jordbruksavtalen har departementet etablert eit utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket. Auka produksjon av biogass frå husdyrgjødsel i samarbeid med avfallssektoren vil vere ein viktig del av denne satsinga. Ein vil og satse på produksjon av syntetisk biodiesel og etanol frå skogsvirke.

På *Kommunal- og regionaldepartementet* sitt budsjett går 83 mill. kroner til ulike miljørelaterte tiltak, i hovudsak til bustad, bustadmiljø og bygg. På bustad- og bygningsområdet blir det satsa på redusert energibehov og meir miljøvennlege byggjematerialar. I arbeidet for meir miljøvennleg energibruk i bygningar spelar Husbanken ei viktig rolle, mellom anna med si satsing på lågenergibustader. For tida er meir enn 10 000 bustader med halvert energibruk under bygging eller planlegging.

I tillegg har departementet lansert programmet Grøne energikommunar, i samarbeid med Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Kommunenes sentralforbund. Kommunal- og regionaldepartementet løyver totalt 30 mill. kroner til programmet i åra 2007–2010, av dette om lag 8 mill. kroner i 2008. Dei 22 deltakande kommunane skal særleg arbeide for energieffektivisering, fornybar energi og reduserte klimagassutslipp.

Kjøp av klimagasskvotar

Som ein følge av Kyotoprotokollen har den norske staten forplikta seg til ei maksimal mengd av klimagassar som kan sleppast ut i perioden 2008-2012. Dette medfører at Noreg må kjøpe ei monaleg mengd kvotar under Kyoto-mekanismene for å oppfylle protokollen. For 2008 blir det foreslått ei løyving på 505 mill. kroner til kjøp av klimakvotar og ein fullmakt til å inngå avtaler om kjøp av utslippskvotar utover denne løyvinga for inntil 3 600 mill. kroner. Til kjøp av klimakvotar for statsansatte sine internasjonale tjenestereiser med fly, blir det foreslått 10 mill. kroner og ein fullmakt på inntil 12,5 mill. kroner til å inngå avtaler utover denne løyvinga. Finansdepartementet skal ha ansvaret for sal av klimakvotar.

Tabell 3.1 Miljøtiltak i statsbudsjettet for 2008 (i mill. kroner)

Departement	2007 ¹	Forslag 2008
Arbeids- og inkluderingsdepartementet ²	–	–
Barne- og likestillingsdepartementet	4,2	4,3
Finansdepartementet ³	8,3	9,8
Fiskeri- og kystdepartementet	720,4	799,7
Forsvarsdepartementet	816,4	861,9
Helse- og omsorgsdepartementet	103,0	103,0
Justisdepartementet	81,4	82,7
Kommunal- og regionaldepartementet	83,0	83,0
Kunnskapsdepartementet	571,3	543,7
Kultur- og kyrkjedepartementet	714,7	784,8
Landbruks- og matdepartementet	4 509,0	4 690,0
Miljøverndepartementet ⁴	3 016,0	3 090,6
Fornyings- og administrasjonsdepartementet ^{5 6}	172,3	166,9
Nærings- og handelsdepartementet	272,0	260,4
Olje- og energidepartementet	988,3	1 849,5
Samferdsledepartementet	7 800,0	8 281,0
Utanriksdepartementet ⁷	2 529,5	3 017,4
<i>Sum alle departementa</i>	<i>22 389,8</i>	<i>24 628,1</i>

¹ Denne kolonnen inneheld tal både frå budsjettproposisjonen 2007 og frå saldert budsjett. For nokre departement kan det vere visse avvik mellom desse tala.

² Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ikkje budsjettpostar som fell inn under miljøomgrepet slik det her er definert.

³ I FIN sitt budsjettal for 2007 er no løyvinga til kjøp av klimavotar tatt ut.

⁴ Miljøverndepartementets budsjettal omfattar her berre halvdel av utgiftene til Statens Kartverk. Årsaka til dette er at denne etaten tener ei rekkje formål i tillegg til dei miljøfaglege.

⁵ Tala omfattar ikkje Statsbygg/rehabilitering av verneverdige statlege bygningar. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er tekne med.

⁶ Denne posten omfattar òg utgifter til Fylkesmannens miljøvernnavdeling. Desse utgiftene er for 2008 berekna til 155 mill. kroner.

⁷ Norsk bistandspolitikk byggjer på standardar som er fastsette i OECD/DAC. Definisjonen av miljøtiltak avvik noko frå Miljøverndepartementet sin definisjon.

Miljøtiltak på andre departement sine budsjett er nærare omtalt i budsjettproposisjonane frå dei enkelte departementa. Her finn ein òg ei omtale av:

- utfordringar knytt til miljø- og ressursforvaltning på departementa sine ansvarsområde
- mål for departementa sitt arbeid med desse utfordringane
- oppnådde resultat i 2006
- ressurs- og miljøtiltak i budsjettforslaget for 2008.

Miljøpolitikk handlar likevel ikkje berre om løyvingar og budsjettpostar. Arbeid for eit betre miljø omfattar òg avgjerder som ikkje har direkte budsjettkonsekvensar. Dette kan vere å hindre miljø-

skadelege inngrep i naturen, reformer og regelendringar som skal gjere det lettare å ta miljøomsyn i offentleg og privat planlegging, skattar og avgifter på miljøskadeleg produksjon og forbruk o.a. For nærare omtale av skatter og avgifter blir det vist til St.meld. nr. 1 (2007-2008) *Nasjonalbudsjettet 2008*.

Regjeringa sine overordna miljøpolitiske mål er vist i kapitla 6-14. Departementa sitt miljøpolitiske arbeid er i hovudsak omtalt i budsjettproposisjonane og i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand (RM) jf. St.meld. nr. 26 (2006-2007). Store miljøpolitiske satsingar blir lagt fram i egne stortingsmeldingar.

4 Oppsummering av status på dei enkelte resultatområda

Del II gir utfyllande omtale av det enkelte resultatområdet med konkrete mål, status og verkemiddel.

4.1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv

Mangfaldet av liv i naturen er grunnlaget for eksistensen vår og avgjerande for verdiskaping, velferd og livskvalitet. Dei siste 50 åra har menneska endra økosystema raskare og meir ekstremt enn i nokon annan periode i vår historie. FN-utgreiinga *Millennium Ecosystem Assessment* viser at millionar av menneske kan bli alvorleg truga av utviklinga dei kommande åra. Utgreiinga dokumenterer mellom anna at 60 pst. av dei verdiane og tenestene som økosystema gir er svekka eller systema blir ikkje brukte på ein berekraftig måte. Alt i dag har dette store konsekvensar for kva val vi har og vil få. Tapet av biologisk mangfald skuldast særleg tap av nøkkelområde og endringar i arealbruk, klimaendringar, forureining, spreining av framande arter og overutnytting.

Noreg har som mål å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010. Dette målet deler vi med alle dei andre europeiske landa. På globalt nivå er målet å redusere betydeleg tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Vern av naturområde

I overkant av 14,3 pst. av fastlandsarealet i Noreg er no verna etter naturvernlova. Vern av naturområde er eit viktig verkemiddel for å stanse tapet av biologisk mangfald og sikre verdier som er viktige for vidare utvikling, mellom anna i distrikts-Noreg. Viktige tiltak er gjennomføringa av dei fylkesvise/tematiske verneplanane, auka skogvern, gjennomføringa av nasjonalparkplanen og marin verneplan, og auka fokus på arbeid for å sikre naturverdiane i verneområda. Dette er i tråd med det internasjonale arbeidet for å bevare biologisk mangfald. Under konvensjonen om biologisk mangfald har ein vedteke at det innan 2010 skal etablerast eit nettverk av terrestriske verneområde. I arbeidet med verneplanar vil ein leggje vekt på å sikre arter i eit endra klima.

I løpet av hausten 2007 og i 2008 er 8 nye område i nasjonalparkplanen planlagt verna eller utvida. Då vil 45 av i alt 54 verneframlegg i nasjonalparkplanen vere gjennomførte. Ein legg stor vekt på å gjennomføre demokratiske og tillitvekkjande planprosessar, blant anna i høve til samarbeid med Sametinget.

Oppsyn og forvaltning av verneområda

Natur- og bruksverdiane i dei verna områda er under press. Ei viktig utfordring er derfor å betre forvaltninga i verneområda, slik at desse verdiane kan haldast oppe. Statens naturoppsyn er no til stades i mange av dei store verneområda i Sør-Noreg og i Finnmark fylke. Nokre av dei nye parkane og store verneområda har likevel ikkje tilstrekkeleg oppsyn. Samla er det loggført 5840 besøk av SNO i 1244 verneområde, dvs. i 62 pst. av dei verneområda som SNO har ansvaret for. Forvaltningsplanar for nasjonalparkar og andre verneområde gir nærare retningslinjer for korleis verneverdiane kan forvaltast på best mogleg måte innafor det enkelte verneområde. Av totalt 29 nasjonalparkar har 5 i dag godkjende forvaltningsplanar. Om lag 500 av dei mindre verneområda manglar òg forvaltnings- og skjøtselsplanar, og fleire eksisterande forvaltningsplanar treng revisjon. Det går no føre seg arbeid med nye forvaltningsplanar og revidering av eldre planar for 20 store verneområde. SNO gjennomførte i 2006 og 2007 fleire store tilretteleggingstiltak for brukarar av nasjonalparkane og andre verneområde. Regjeringa vil halde fram med opptrapping av arbeidet med forvaltningsplanar og skjøtselstiltak. Pr. juli 2007 er det autorisert 14 nasjonalparksenter. Dermed er den opphavlege nasjonale nasjonalparksenterplanen gjennomført.

Naturmangfald utanom verneområda

Hovuddelen av det biologiske mangfaldet finst og vil alltid finnast utanom dei verna områda. Det er derfor viktig at omsynet til bevaring av biologisk mangfald ligg til grunn for all verksemd og planlegging.

Endringane i kulturlandskapet har vore store dei seinare tiåra. Særleg er gjengroing i utmark no svært tydeleg, med fare for tap både av store land-

skapsverdiar og av arter som er knytte til slike kulturlandskap. Det er eit aukande behov for å oppretthalde drift og skjøtsel blant anna i dei høgast prioriterte områda i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Statens landbruksforvaltning, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren la i 2007 fram ein rapport om *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* som vil leggje grunnlaget for vidare arbeid med å ta vare på kulturlandskapet.

Forskrift om rammer for vassforvaltninga, som implementerer EUs vassrammedirektiv, trådde i kraft frå 1. januar 2007. Denne forskrifta gir rammer for fastsetjing av miljømål for vassførekomstane, og skal sikre vern og berekraftig bruk av desse blant anna gjennom utvikling av forvaltningsplanar og tiltaksplanar. I oppfølginga av forskrifta er 9 fylkesmannsembete utpeikte som regionale vassregionstyresmakter.

Omfanget av motorferdsel i utmark har auka dei siste åra, og kan truge både naturmangfald og friluftsliv. Prosjektet «Motorferdsel og samfunn» er no avslutta. På dette grunnlaget er det utarbeidd eit forslag til nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag som vart sendt på høyring sommaren 2007. Etter høyringa skal DN leggje fram tilråding. Miljøverndepartementet tek sikte på at eit forslag kan fremjast for Stortinget i 2008.

Gjennom overvaking av naturtypar og viktige areal for truga artar er det mogleg for styresmaktene å få eit bilete av utviklinga i det biologiske mangfaldet og om verkemidla fungerer slik dei skal. Det nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald gir viktige bidrag til å betre kunnskapsgrunnlaget. I tillegg er det sett i gang arbeid for å vurdere korleis ein kan utvikle betre verktøy for å måle utviklingstrendar i norsk natur, blant anna utgreiingsarbeid for å etablere ein naturindeks for Noreg.

Skogvern

Pr. september 2007 er i overkant av 1 000 km² produktiv skog verna i Noreg. Dette utgjer om lag 1,4 pst. av skogarealet i landet. Det er ei viktig utfordring å auke dette arealet.

Hausten 2007 er det planlagt vernevedtak for ei rekkje frivillig vern-område og vern av skog på statsgrunn. Når Regjeringa har teke stilling til verneomfang for Trillemarka-Rollagsfjell, vil ein leggje forslag om finansiering fram for Stortinget. I 2008 vil det bli gjennomført frivillig skogvern på areal eigd av Statskog og Opplysningsvesenets fond (prestegardsskogar), og registreringar i prioriterte skogtypar.

Bevaring av truga og sårbare arter

Tiltak for å stabilisere og hindre utdøying av truga og sårbare arter er særst viktig i arbeidet for å stoppe tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Det nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald er her eit viktig tiltak. Framover er det viktig å få kvalitetssikra og supplert data frå denne kartlegginga, og gjennomføre neste fase med bl.a. kartlegging i sjø. Kartlegginga i kommunane er supplert med ei felles tverrsektoriell satsing frå seks departement på spesielle område der kommunane berre delvis har dekt kunnskapsbehovet. Sjøfuglprogrammet SEAPOP og det marine kartleggingsprogrammet MARE-ANO, som er samarbeidsprosjekt mellom fleire departement, er viktige blant anna når det gjeld å gi kunnskap i forhold til oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten i 2010.

Den nasjonale raudlista er eit viktig verkemiddel både for å vite kva arter som treng ekstra vern, og for å kunne måle i kva grad vi er på rett veg for å nå målet om å stanse tapet av biologisk mangfald. I desember 2006 la artsdatabanken fram ei revidert raudliste. Det er utarbeidd og sett i verk oppfølging av handlingsplanar for fleire truga arter. Direktoratet for naturforvaltning har òg under arbeid handlingsplanar for dverggås, åkerrikse og stor salamander. Fleire sjøfuglbestandar langs norskekysten har hatt ein urovekkjande tilbakegang. Sjøfuglprogrammet SEAPOP skal gi betre kunnskap som grunnlag for å setje inn tiltak å sikre dei truga sjøfuglbestandane.

Tareskogen langs store deler av norskekysten er framleis i tilbakegang. I nord vert den nedbeita av kråkeballar, mens den på Sør- og Vestlandet dør på grunn av klimaendringar, overgjødsling og nedslamming.

Sikring av leveområde for villreinen har stått sentralt ved opprettinga av fleire av våre store verneområde. Dette er likevel ikkje nok til å sikre store nok område for villreinen, og Miljøverndepartementet har derfor bede aktuelle fylkeskommunar om å utarbeide fylkesdelplanar for fjellområde som er spesielt viktige for villrein. Det er òg vedteke at 10 villreinområde skal ha status som nasjonale villreinområde.

Rovvilt

Sist vinter vart det registrert ei yngling av ulv i Noreg av totalt 16 ynglingar i Skandinavia. For bjørn tyder registreringar på ein viss vekst i bestanden, men det er langt igjen til bestandsmålet er nådd. For jerv viser førebelse bestandsregistreringar 53 ynglingar i Noreg i 2007. Det vart gjennom-

ført hiuttak av tisper og/eller kvalpar ved 11 av dei 53 ynglingane. Vinteren 2007 vart det registrert 74 familiegrupper av gaupe, og det nasjonale bestandsmålet på 65 årlege ynglingar av gaupe er nådd. Målet for kongeørn er sett til 850-1200 hekkande par, og bestanden på landsbasis er rekna for å vere på omlag dette nivået. Dei regionale rovviltnevnene (ei for kvar rovviltregion) har hovudansvaret for forvaltninga av ulv, bjørn, jerv og gaupe innafør sin region. Det er fastsett nasjonale bestandsmål for alle rovviltarter i kvar enkelt rovviltregion. Regjeringa legg stor vekt på førebyggjande og konflikt-dempande tiltak i rovviltforvaltninga.

Vilt- og fiskeforvaltning

Gjennom den gradvise utbygginga av Statens naturoppsyn har kontrollen med ulovleg jakt og fangst på sårbare og truga arter blitt betre. Lakseoppsynet er òg styrkt gjennom organisatoriske endringar og effektivisering.

Vilt- og fiskeressursane i Noreg er forvalta etter føre var-prinsippet. Situasjonen for villaksen syner at det er behov for innstrammingar i laksefisket. Direktoratet for naturforvaltning er no i gang med å utarbeide forslag til reguleringar for perioden 2008-1012 i samarbeid med ulike interessegrupper.

Ferdigstillinga av ordninga med nasjonale laksevassdrag og laksefjordar vart vedteken av Stortinget våren 2007, jf. St.prp. nr. 32 (2006-2007) og Innst. S. nr. 183 (2006-2007). Ordninga skal gi dei viktigaste laksebestandane betre vern, og består etter dette av til saman 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjordar. Stortinget vedtok samstundes eit oppdatert verneregime for dei nasjonale laksevassdraga og laksefjordane.

Arbeidet med å utrydde *Gyrodactylus salaris* er styrkt i 2007 etter ekstraløyving på 20 mill. kroner i samband med revidert nasjonalbudsjett. I 2007 er hovudfokus retta mot gjennomføring av utryddingstiltak i Steinkjervassdraga og to mindre vassdrag i Vefsn-regionen. Planlegging med sikte på nedkjemping i heile Vefsn-regionen er i gang, og arbeidet i denne regionen vil halde fram i 2008. Det går i dag føre seg kalking i 22 laksevassdrag i Sør-Noreg. Også dei lokale kalkingsprosjekta i regi av frivillige organisasjonar har halde fram på høgt nivå. Kalkingsaktiviteten blir halden oppe på noverande nivå i 2008.

Framande arter og genmodifiserte organismar

Vi står overfor store utfordringar knytte til introduksjon og spreiding av framande organismar. Auka handel, turisme, reising og nedbygging av grensekontroll mellom land og kontinent gjer at mange

organismar blir spreidde til område der dei ikkje høyrer heime. Dei ti mest relevante departementa la i mai 2007 fram ein *Tverrsektoriell nasjonal strategi med tiltak mot framande arter*. Samstundes la Artsdatabanken fram *Norsk Svarteliste 2007* med risikovurderingar av 217 av dei 2 483 framande artane som til no er registrerte i Noreg. Denne lista vil bli eit viktig verktøy for å prioritere tiltak mot framande arter. Det regjeringsoppnemnde Lovutvalet for biologisk mangfald har foreslått nytt regelverk for å regulere introduksjonar av framande arter som ein del av ein ny naturmangfaldlov.

Talet på land som set ut genmodifiserte organismar (GMO) i miljøet aukar. Det er stor usemje om bruk og regulering av GMO mellom dei landa som produserer og eksporterer GMO og andre land. For å medverke til å sikre betre kunnskap om miljøkonsekvensar av GMO, blant anna som grunnlag for å halde fram med vår GMO-politikk og vurdere eit stadig aukande tal på komplekse GMO-søknader på ein best mogleg måte, er midlane til *GenØK – Senter for biotikkerhet* auka. EU har no vedteke nye reglar om GMO som har nærma seg dei norske i vesentleg grad.

Friluftsliv

Noreg har store friluftareal og ein allemannsrett til ferdsel i utmark, men somme stader, særleg i strandsona, er allemannsretten under press. Det er viktig å sikre areal og rettar til ferdsel, opphald og aktivitetar, og stimulere til miljøvennleg friluftsliv. Miljøverndepartementet la i 2007 fram eit nytt rundskriv om friluftslova der ein tek for seg fleire høgsterettsdomar som gjeld tilhøva for ferdsel i strandsona. I Friluftslovas 50-årsjubileum, som vart markert over heile landet våren 2007, var det òg spesielt fokus på allemannsretten. Regjeringa vil leggje fram ei eiga lov om naturområde i Oslo og nærliggjande kommunar (Marka).

Undersøkingar viser at ungdom si deltaking i friluftsliv er betydeleg redusert dei seinaste tiåra. Dette er ei utfordring, både i eit miljø- og eit helseperspektiv, og gjer ungdom til ei svært viktig målgruppe for det motivasjonsarbeidet som skjer både i regi av frivillige organisasjonar og ulike statlege etatar.

Det er sikra meir enn 2 000 område til friluftsliv ved kjøp eller avtaler om bruk av eigedom. Fleire område er sikra ved omstillingar i staten, blant anna ved overtaking av forsvarseigedommar. Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde, særleg område i kystsona. I tillegg til sikring og tilrettelegging av særskilte friluftsområde vil det òg bli lagt vekt på å opne ulike typar statseigedom for allmenta. Det er òg viktig å

sikre overordna og samanhengande grønstruktur i byar og tettstader. Samarbeidet med byane Stavanger, Bergen, Oslo og Trondheim vil halde fram i 2008.

For å skape tilgjenge for fleire brukargrupper, blant anna funksjonshemma, har fylkesmennene i samarbeid med friluftsråd og kommunar utarbeidd enkle planar for forvaltninga av dei viktigaste statleg sikra friluftsområda i kvart fylke. I tillegg er det utarbeidd heilskapelege forvaltningsplanar som blant anna omtaler behovet for tilrettelegging og skjøtelsnivå for størsteparten av friluftsområda i Oslofjorden, skjergardsparkane på Sørlandet og Vestkystparken.

4.2 Bevaring og bruk av kulturminne

Kulturminne og kulturmiljø representerer store verdiar både for den enkelte og for samfunnet. Kulturminnelova og internasjonale konvensjonar føreset at særskilte kulturminne blir tekne vare på. Kulturminne og kulturmiljø blir i for lita grad brukt som ressursar i samfunnsutviklinga. Viktige kulturhistoriske verdiar er i ferd med å gå tapt for alltid. Regjeringa vil fremje ein politikk som sikrar at mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø gir grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping. Undersøkingar viser at vedlikehaldsetterslepet på dei freda bygningane aukar, og mange vil gå tapt dersom det ikkje blir sett inn tiltak. Riksantikvarens behovsanalyse viser at det er nødvendig med ei betydeleg styrking av dei statlege tilskotsmidlane for å sikre eit forsvarleg vedlikehald og at lova blir etterlevd. I åra 2000-2006 var tap og skade på automatisk freda kulturminne gjennomsnittleg 1,2 pst. årleg. Det er eit viktig mål for Regjeringa å redusere tapet av kulturminne.

Freding av kulturminne og kulturmiljø/ bevaringsarbeid i kommunar og statlege sektorar

Statens viktigaste verkemiddel er freding etter kulturminnelova og tilskotsordningar for å sikre fagleg forsvarleg istandsetjing, vedlikehald og sikring av freda kulturminne.

Kulturminne og kulturmiljø er utsette for forfall, skadar og øydeleggingar. For å motverke dette skal det gjennomførast 10 bevaringsprogram for freda og fredingsverdige kulturminne. Programma vil omfatte ein gjennomgang av kulturminnas tilstand og av aktuelle tiltak for å sikre, setje i stand og vedlikehalde dei.

Riksantikvaren har sett i gang ein særskilt innsats for å slutføre pågåande vedtaksfredingar, og gjennomgå eksisterande fredingar. Erfaringane frå

dette arbeidet vil vere ein viktig del av grunnlaget for ein overordna strategi for nye fredingar framover.

Det er gjennomført ei evaluering av dei fire eldste norske verdsarvområda, og ein rapport om tilstanden er oversend UNESCO. Anbefalingane i rapporten blir følgde opp bl.a. gjennom langsiktige planar for istandsetjing av Røros og Bryggen i Bergen.

Det er viktig at kommunane og alle samfunnssektorar tek ansvar for verneverdige kulturminne og kulturmiljø. Mange kommunar har vedteke planar med særskilt fokus på kulturminne og kulturmiljø, og talet på reguleringar til spesialområde bevaring syner ein liten årleg auke. Staten og dei enkelte etatane utarbeider landsverneplanar. Det er utarbeidd ferdige landsverneplanar for 8 sektorar, og det er 14 planar under arbeid. Det er etablert eit omfattande samarbeid mellom Riksantikvaren og sektorar med verksemd som kan ha særleg effekt på kulturminne og kulturmiljø. Siktemålet er å styrkje sektoransvaret og å påverke utforminga av eksisterande og nye verkemiddel.

Arkeologiske kulturminne

Mange arkeologiske kulturminne er truga av forvitring, erosjon og fysiske inngrep. Den statlege innsatsen vil prioritere arkeologiske kulturminne som har stor nasjonal betydning og arkeologiske kulturminne der det lokale engasjementet er stort og der det knytter seg særlege opplevings- og formidlingsverdiar til kulturminna.

Arbeidet med ein overordna strategi for forvaltninga av automatisk freda kulturminne og for kulturminne under vatn er påbegynt. 300 av dei mest utsette bergkunstlokalitetane i Noreg er sikra og vil bli følgd opp med planbasert skjøtsel. Det er sett i gang eit 10-årig prosjekt for bevaring av særleg prioriterte ruinar frå mellomalderen. Fylkeskommunane og Sametinget er bedne om å utarbeide langtidsplanar for skjøtsel og vedlikehald av arkeologiske kulturminne. Det er utarbeidd nye retningslinjer for auka statleg finansiering av utgifter til arkeologisk arbeid ved gjennomføring av mindre private tiltak. Dette arbeidet vil bli følgd opp med utarbeiding av utfyllande saksbehandlingsreglar.

Kystkultur og fartøyvern

Nærare 80 pst. av landets befolkning bur langs kysten. Kystens ressursar gir framleis grunnlaget for vesentlege delar av verdiskapinga og kunnskaps- og teknologiutviklinga her i landet. Kystsona er under eit stort og konstant endringspress. Det medfører spesielle utfordringar og moglegheiter i forvaltninga av kystens kulturminne. Dette

omfattar òg fartøy og infrastruktur knytt til sjøfartsverksemda.

Riksantikvaren har intensivert arbeidet med kystkulturen. I samarbeid med Kystdirektoratet, Fiskeridirektoratet og ABM-Utvikling er det utarbeidd felles handlingsplan for arbeidet med kystkultur for 2007-2010. Målet er å koordinere verke-middel for å sikre heilskapleg forvaltning og formidling av kystkulturen. Som ledd i oppfølginga av Soria Moria-erklæringas mål om auka satsing på fartøyvern er det starta eit arbeid med ein ny verneplan for fartøy. Dei to første fredingsvedtaka for fartøy er gjennomførte.

Internasjonalt arbeid

Noreg har ratifisert seks konvensjonar på kulturminnefeltet. I tillegg er kulturminne eit viktig samarbeidsområde i forhold til dei nye medlemslanda i EU, i miljøsam arbeidet med Russland og i samarbeidet med utviklingsland (Utanriksdepartementets kultur- og idrettsstrategi og miljøstrategien).

Riksantikvaren bistår dei nye medlemslanda i EU med å få opp prosjekt innafor EØS-midlane og fungerer som fagleg rådgivar for Utanriksdepartementet i oppfølginga av ordninga. I samarbeid med Kultur- og kyrkjedepartementet og underliggjande etatar vart det i 2007 arrangert ein partnerskapskonferanse i Polen og i Tsjekkia med formål å medverke til gode prosjekt med norske partnerar. Dette arbeidet gav gode resultat i 2007 og vil bli vidareført i 2008.

Noreg har aktivt medverka gjennom medlemskap i UNESCOs verdsarvkomité til oppfølginga av UNESCOs globale strategi. Som ledd i dette har Noreg finansiert eit prosjekt for å styrkje arbeidet med afrikansk naturarv, med mål å medverke til naturarvnominasjonar til verdsarvlista frå afrikanske land.

Register/databasar

Informasjon er sentralt, og omfattar bl.a. kunnskap om kvar kulturminna finst og opplæring av dei som forvaltar kulturminne. Kulturminnedatabasen Askeladden blir utvikla vidare, og har no nær 2 700 registrerte brukarar. Modulen som omfattar opplysningar om tilstand på freda bygningar er sett i drift for kulturminneforvaltninga.

Verdiskapingsprogrammet

Regjeringa har starta eit verdiskapingsprogram for å stimulere til at kulturminne og kulturmiljø i høgare grad blir tekne i bruk som ressursar for utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Elleve

pilotprosjekt er sette i gang. Første fase av verdiskapingsprogrammet vil gå ut i 2010.

Riksantikvaren formidlar fortløpande eksempel og erfaringar frå programmet. Programmet blir følgjevaluert og ei midtvegsevaluering i 2008 vil summere opp den kunnskapen om kulturarv og verdiskaping som programmet har generert så langt.

Kulturminnefondet

Kulturminnefondet skal ha ei rolle som pådrivar for å stimulere og utløyse prosjekt med potensial for verdiskaping basert på kulturarven. Fondet er òg ein viktig aktør i forhold til verdiskapingsprogrammet.

4.3 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn

Heilskapeleg hav- og vassforvaltning

Omfanget av aktivitetar som påverkar havmiljøet og vassførekomstane aukar sterkt. Aktiviteten skjer ofte utan tilstrekkeleg kunnskap om samanhengen mellom belastningane og effektane på økosystema. Samtidig får vi stadig ny kunnskap om kor sårbare våre kyst-, hav- og vassmiljø er. Det er nødvendig å sjå dei ulike belastningane på økosystema i samheng for å kunne sikre at den samla miljøbelastninga ikkje blir større enn at økosystemas struktur, funksjonsmåte og produktivitet blir haldne ved lag. Regjeringa fastsette derfor i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* nye nasjonale resultatmål for arbeidet med heilskapeleg hav- og vassforvaltning. I tråd med dette er det no føreslått nye arbeidsmål og indikatorar for dette arbeidet.

Heilskapeleg havforvaltning

Det er regjeringa sitt mål at det innan 2015 skal utarbeidast heilskapelege og økosystembaserte forvaltningsplanar for alle norske havområde. St.meld. nr. 8 (2005 – 2006) *Heilskapeleg forvaltning av det marine miljø i Lofoten og havområda utanfor Lofoten*, som vart presentert våren 2006, inneheld den første regionale forvaltningsplanen for eit norsk havområde. Arbeidet med å gjennomføre denne forvaltningsplanen er i gang. Hausten 2006 vart det oppretta tre tverrsektorielle, rådgivande grupper som skal medverke til å sikre den faglege gjennomføringa av forvaltningsplanen. Våren 2007 vart det halde eit første møte i ei referansegruppe bestående av berørte interessegrupper, bl.a. næringslivsinteresser, frivillige organisasjonar og samiske interesser.

I gjennomføringa av planen vil Regjeringa føre vidare arbeidet med kartlegging av havbotn og sjøfugl i havområdet. Arbeidet blir prioritert i områda Nordland VII, Troms II og Eggakanten fram mot 2010 i samband med den varsla oppdateringa av planen. Regjeringa vil òg prioritere oppbygging av kunnskap om havområdet gjennom samordna overvakingssystem, forskning på langtransportert forureining, konsekvensar av klimaendringar og konsekvensar av samla påverknad på ulike delar av økosystemet.

Arbeidet med å utforme ein tilsvarande forvaltningsplan for Norskehavet er sett i gang. Regjeringa tek sikte på å presentere denne i ei stortingsmelding i 2009. Innan 2015 ønskjer Regjeringa å utarbeide ein forvaltningsplan også for Nordsjøen.

Heilskapeleg vassforvaltning

Regjeringa vil styrkje arbeidet med ei meir heilskapeleg, økosystembasert og kunnskapsbasert forvaltning av ferskvatn, grunnvatn og kystvatn – i tråd med EUs rammedirektiv for vatn. Forskrift om rammer for vassforvaltninga implementerer EUs vassrammedirektiv i norsk rett. Forskrifta trådde i kraft 1. januar 2007. Vassforvaltningsforskrifta gir rammer for fastsetjing av miljømål for vassførekostane og skal sikre best mogleg vern og berekraftig bruk av desse. Forskrifta vil vere det viktigaste verktøyet for å gjere norsk vassmiljøforvaltning meir heilskapeleg og økosystembasert.

Måla skal nåast gjennom regionale forvaltningsplanar og program for tiltak der alle ansvarlege styresmakter og sektorar medverkar. Vassrammedirektivet tvingar med dette fram ei systematisk og samordna vassforvaltning i det einskilde landet og på tvers av landegrensene i Europa.

Miljøverndepartementet er ansvarleg for at forskrifta blir gjennomført i Noreg. Forvaltningsplanar for om lag 20 pst. av Noregs vassførekostar skal vere ferdige i 2009, og innan 2015 skal det ligge føre forvaltningsplanar for alle vassførekostane. Overvaking av vassførekostane er ein viktig føresetnad for å gjennomføre forskrifta, og denne skal gi viktig informasjon om naturtilstanden og samtidig syne om tiltak som blir sette i verk gir ønskt miljøforbetring. Dette vil gi grunnlag for eventuelle nye tiltak når forvaltningsplanane skal rullerast og fornyast kvart 6. år.

Ni fylkesmannsembete er peika ut som vassregionstyresmakter. Dei skal i samarbeid med relevante sektorar syte for utarbeiding av forvaltningsplanane. Arbeidet i vassregionane er basert på fleire faglege rettleiarar utarbeide av sentrale fag-

styresmakter. Arbeidet er organisert i eigne vassregionutval, og lokalt i arbeidsutval for dei enkelte vassførekostane. Direktivet og forskrifta føreset brei medverking, der alle statlege styresmakter regionalt og lokalt, fylkeskommunar, kommunar og organisasjonar er med i arbeidet.

Det er gjennomført ei grovkarakterisering av tilstanden i vassførekostane, og det blir no arbeidd vidare med ei meir detaljert karakterisering, overvakingssystem og konkretisering av tiltak for miljøforbetring.

Overgjødsling og nedslamming

Overgjødsling er framleis eit betydeleg forureiningsproblem i Noreg. Dei utsleppsreduksjonane som har vore gjennomførte har ikkje vore nok for å løyse miljøproblema knytte til overgjødsling. Oppfølging av den nye vassforvaltningsforskrifta blir viktig i det vidare arbeidet med å redusere overgjødslingsproblema. Resultatmåla for overgjødsling vart derfor endra i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*, og byggjer på målsetjinga i vassforvaltningsforskrifta. Dei nye måla er uttrykk for ein meir heilskapeleg og systematisk politikk, med fokus på tilstanden i vassførekostane.

I ferskvatn er det særleg problem knytte til overgjødsling i område med stor folketettleik eller i landbruksintensive område. I marine område er det særleg lokale fjordområde langs Skagerrakkysten og fjordområda på strekninga Lindesnes – Stad som er utsette for overgjødsling og nedslamming, grunna utslepp frå kommunalt avløp, industri, landbruksavrenning og/eller fiskeoppdrett. Overgjødsling og nedslamming er, kombinert med klimaendringar, truleg ei av hovudårsakene til den omfattande nedgangen i førekost av sukkertare langs kysten av Sør-Noreg. Sukkertareprosjektet la dette året fram ei analyse av klima- og miljøovervakingssystem. Den syner at langtransporterte næringsstoff i dag utgjer ein mindre del av utsleppa enn tidlegare. Statens forureiningstilsyn og Direktoratet for naturforvaltning ser no grundig på alle nasjonale kjelder i samråd med sektorane med tanke på å finne effektive tiltak.

Det har komme nye krav innanfor vass- og avløpssektoren. Utsleppa frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med det nye avløpsregelverket i forureiningsforskrifta, som vart fastsett i desember 2005. Det nye regelverket samlar, forenkler og standardiserer det statlege regelverket for avløp. På enkelte område blir òg utsleppskrava skjerpa, og kommunane er gitt auka mynde.

Oljeforureining

Oljeforureining skuldast både akutte (ulovlege og ukontrollerte) utslepp og operasjonelle utslepp frå offshoreinstallasjonar, skip og landbaserte kjelder.

Petroleumsindustriens nullutsleppsmål blir vurdert som nådd for tilsette kjemikaliar. Det skal likevel framleis vere sterkt fokus på substitusjon (utskifting av kjemikaliar med mindre miljøfarlege alternativ) for å sikre at også resterande miljøfarlege stoff blir fasa ut. Målet for naturleg førekommande miljøfarlege stoff i produsert vatn er ikkje nådd i same grad som for tilsette kjemikaliar. Produsert vatn inneheld restar av olje og kjemiske stoff, både kjemikaliar tilsette i prosessen og naturleg førekommande kjemiske stoff.

Ulovlege utslepp frå skip utgjer ei stor utfordring. Samarbeidet mellom Nordsjølanda har som mål å oppnå ei meir effektiv straffeforfølgning av ulovlege utslepp frå skip.

Alle hamner er pålagt å syte for etablering og drift av mottaksordningar for handtering av avfall og lasterestar frå skip som anløper hamna. Ei spørjeundersøking frå januar 2007 viser at dei fleste offentlege hamnene har utarbeidd avfallsplan og har mottak som fungerer tilfredsstillande, men at det likevel er fleire hamner som framleis ikkje følgjer krava i forskrifta.

Noreg har tiltredd konvensjonen om kontroll og behandling av ballastvatn og sediment frå skip (Ballastvatn-konvensjonen). Regjeringa vil derfor arbeide med ei nasjonal forskrift om handtering av ballastvatn.

Miljøgifter

Spreiing av miljøgifter frå produkt, industri, transport og avfallsbehandling fører til ei gradvis forureining av jord, luft og vatn. Stadig fleire kjemikaliar inngår i stadig fleire produkt og produksjonsprosessar, utan at vi kjenner til kva følgjer bruken kan få. Samtidig viser kartleggingar i miljøet at miljøgifter blir funne igjen over stadig større delar av kloden – og i for høge konsentrasjonar – i menneske, planter og dyr. Regjeringa har styrkt innsatsen mot bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Den auka innsatsen vart presentert i St. meld. nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*. Meldinga inneheldt òg to handlingsplanar, den eine for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar, den andre for opprydding i forureina sjøbotn.

Det overordna målet i kjemikaliepolitikken er å unngå helseskadar, skadar på økosystem eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvforny-

ing. Over tid skal konsentrasjonen av dei farlegaste stoffa bringast ned mot naturlege bakgrunnsverdier. Dette skal sikrast både ved å hindre nye utslepp og å hindre at gamle forureiningar skader helse og miljø. Det er sett konkret mål om vesentleg å redusere eller stanse utsleppa av prioriterte miljøgifter innan 2005 eller 2010. Alle utslepp av miljøgifter skal vere stansa innan 2020. Innføring av det nye europeiske kjemikaliregelverket REACH vil vere høgt prioritert. Det vil òg vere aktuelt med fleire forbod mot miljøgifter i produkt. Utslepp av prioriterte miljøgifter frå produksjonsprosessar skal utan tungtvegande grunnar ikkje førekome etter 2008. Kartlegging av miljøgifter i naturen og i produkt vil framleis bli prioritert.

Regjeringa vil styrkje arbeidet for at forbrukarar skal få meir informasjon om helse- og miljøfarlege kjemikaliar og kunne ta miljøvennlege val. Dette vil redusere bruk av produkt som inneheld helse- og miljøfarlege kjemikaliar.

Trusselen frå miljøgifter og andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar er global. Dårlig kontroll med bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar i utviklingsland fører til lokale skadar på helse og miljø. Samtidig blir miljøgifter transporterte langt frå kjeldene, og nordområda er ein «utslagsvask» for utslepp som skjer andre stader i verda. Internasjonalt arbeid er derfor heilt naudsynt for å redusere utsleppa i norsk natur og nå 2020-målet. Regjeringa vil arbeide aktivt for å styrkje kjemikalieforvaltninga i EU og vere pådrivar for å styrkje internasjonale avtaler om miljøgifter både regionalt og globalt, og gi bistand til utviklingsland for å stanse utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Samtidig legg Regjeringa vekt på å sikre eit høgt vernnivå nasjonalt og å vere i forkant av den internasjonale utviklinga.

Mange stader på land og i sjøen ligg det miljøgifter som stammar frå gamle industriutslepp, avfallsfyllingar og liknande. Slike forureiningar trugar både miljøet og menneske si helse. Miljøgiftene blir tekne opp i planter og dyr og kan ende i våre eigne matfat. Grunnlaget for verdiskaping blir redusert i dei aktuelle områda og forureiningane fører òg til auka kostnader ved utbygging.

Miljøproblema er løyste på så godt som alle dei om lag 100 verste lokalitetane med forureina jord, slik at forureininga på desse ikkje lenger utgjer fare for helse og miljø. Vidare er miljøtilstanden undersøkt og eventuelt behov for oppryddingstiltak er ferdig klarlagt på om lag 500 utpeikte lokalitetar.

Per 15. april 2007 er det 353 kjende lokalitetar med alvorleg grunnforureining, dvs. som er kjende av miljøstyresmaktene og der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreingsfare og der det ut frå risikovurdering er

behov for vidare tiltak. Arbeidet med å få stansa eller redusert vesentleg spreining av miljøgifter frå forureina grunn på land blir vidareført i 2008. Hausten 2006 la Miljøverndepartementet fram ein eigen handlingsplan for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar. Det er utarbeidd fylkesvise tiltaksplanar for 17 prioriterte område med forureina sjøbotn. Desse er utgangspunkt for ein nasjonal handlingsplan for opprydding i forureina sjøbotn, som Miljøverndepartementet la fram gjennom stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier.

For arbeidet med opprydding på land og i sjøbotn vil staten framleis medverke med betydelege midlar til opprydding der det ikkje er mogleg å identifisere dei ansvarlege, eller der det ikkje er rimeleg å påleggje dei ansvarlege dei fulle kostnadane, og til kunnskapsoppbygging og naudsynt overvaking på feltet.

Avfall og gjenvinning

Det er eit mål å syte for at skadane frå avfall blir så små som mogleg på menneske og miljø, samtidig som ressursane i avfallet skal utnyttast. Miljøforvaltninga skal medverke til rammevilkår som fører til at minst 75 pst. av den genererte avfallsmengda går til gjenvinning innan 2010, med ei vidare opptrapping til 80 pst. Dermed vil miljøbelastningane bli reduserte, samtidig som avfallet kan utnyttast som ressurs. Det har vore ei svært positiv utvikling på avfallsfeltet dei siste åra. I dag blir opp mot 70 pst. av avfallet anten gjenvunne som material eller utnytta til energi, mens utsleppa frå avfall er betydeleg reduserte.

Miljøforvaltninga har få verkemiddel som direkte regulerer genereringa av avfallsmengdene, men strengare krav til avfallsbehandling, avgift på sluttbehandling av avfall og innføring av produsentansvar er med på å stimulere til avfallsreduksjon. Vi har òg viktige utfordringar når det gjeld farleg avfall. 875 000 tonn farleg avfall vart levert og handtert i samsvar med gjeldande regelverk i 2005, ein auke på 2 pst. frå året før. Resterande mengd på om lag 64 000 tonn, 16 000 tonn mindre enn året før, vart anten handtert ulovleg eller utanom styresmaktenes kontroll.

Framleis blir det deponert om lag 1 million tonn nedbryteleg avfall, som skaper store utslepp av klimagassen metan. Regjeringa vil innføre eit forbod mot deponering av alt biologisk nedbryteleg avfall frå 1. juli 2009. Eit forslag til forbod vart sendt på høyring sommaren 2007.

Byggavfall utgjer i mengd ein av dei største avfallsstraumane og består av ei rekkje ulike typar avfall. Avfallsplanar er vurderte å ha positive effek-

tar med omsyn til å styre slikt avfall vekk frå deponi og hindre ulovleg disponering. Ein tek sikte på å innføre nye nasjonale reglar frå 1. januar 2008 for å sikre at byggavfall får ei forsvarleg behandling ut frå miljøomsyn.

Dagens statlege tilskot til oppsamlingssystemet for bilar vart avvikla samstundes med innføring av produsentansvaret for bilar frå 1. januar 2007. Regjeringa vil inntil anna vert avgjord føre vidare dagens statlege avgifts- og panteordning. Årleg har det vorte innlevert om lag 110 000 bilvrak. Dette gjev ei innsamlingsgrad på om lag 95 pst. Miljøstyresmaktene ser det som svært viktig at bransjeorganiserte system medverkar til ei minst like høg innsamlingsgrad, og til ei miljømessig forsvarleg behandling og utnytting av dei kasserte køyretøya. Vrakpanten vert, avgrensa til budsjettåret 2008, auka frå 1 500 kroner til 5 000 kroner for dei mest forureinande dieselskøyretøya. Tiltaket er eit ledd i satsinga for mindre forureining frå vegtrafikken, der eit anna nytt tiltak også er ei auka årsavgift for dieselskøyretøy utan fabrikkmontert partikkelfilter. Sjå elles omtale av den statlege avgifts- og panteordninga under kap. 1441 post 75 Utbetaling av pant for bilvrak.

4.4 Eit stabilt klima og rein luft

Klimaendringar

Klimaproblemet er den største miljøutfordringa verda står overfor i dag. Sidan industrialiseringa tok til har konsentrasjonen av CO₂, som er den viktigaste klimagassen i atmosfæren, auka med nær 40 pst. FN's klimapanel (IPCC) skreiv allereie i 2001 at mesteparten av oppvarminga vi har observert dei siste femti åra er menneskeskapt. Verknadene framover kan bli drastiske. Nedsmelting av is på Grønland og i Antarktis kan, saman med temperaturauke og utviding i havmassane, føre til ei betydeleg heving av havflata og strandlinjene. Regionale og lokale klimaendringar kan bli store og etter måten raske, men er vanskelege å føreseie.

Det langsiktige målet i Klimakonvensjonen er å stabilisere konsentrasjonen av klimagassar på eit nivå som hindrar farleg menneskeskapt påverknad av klimasystemet. Regjeringa har vedteke ei konkretisering av det strategiske målet. Denne seier at den globale temperaturauken må haldast under 2°C. Dette vil krevje store reduksjonar i klimagassutsleppa. Kyotoprotokollen er eit steg på vegen mot det langsiktige målet, men må forsterkast av eit meir globalt klimaregime med sterkare reduksjonar etter 2012.

I 2005 var dei samla norske klimagassutsleppa på 54 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Førebelse tal frå

Statistisk sentralbyrå/Statens forureiningstilsyn viser at dei samla norske klimagassutsleppa var på 53,7 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2006, men utsleppa i Noreg er venta å auke i åra framover. Regjeringa har vedteke etter Kyotoprotokollen at Noreg skal overoppfylle utsleppsforpliktinga si med 10 prosentpoeng til 9 prosentpoeng under 1990-nivå. Regjeringas politikk er at utsleppsforpliktinga skal oppfyllest gjennom ein kombinasjon av nasjonale tiltak og bruk av Kyoto-mekanismane slik protokollen legg opp til, der ein betydeleg del av utsleppsreduksjonane skjer gjennom nasjonale tiltak. I tillegg skal Noreg fram til 2020 ta på seg ei forplikting om å kutte dei globale utsleppa av klimagassar tilsvarende 30 pst. av Noregs utslepp i 1990, og ta ansvaret for å redusere dei globale utsleppa tilsvarende 100 pst. av Noregs utslepp i 2050. I St. meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* foreslår Regjeringa ei rekkje tiltak for å nå desse måla innanfor dei viktigaste samfunnssektorane med klimagassutslepp i Noreg.

Klimakvotelova trådde i kraft 1. januar 2005 og knyter kvoteplikt til om lag 50 norske industribedrifter for perioden 2005–2007. Kvotesystemet blir utvida frå 2008, og vil omfatte bl.a. petroleumsverksemda på norsk sokkel i tillegg til landbasert industri og energianlegg over 20 MW. Over 40 pst. av dei norske klimagassutsleppa vil vere kvotepliktige. Kvotesystemet vil saman med CO₂-avgifta og andre verkemiddel medverke til å redusere utslepp av klimagassar på ein mest mogleg kostnadseffektiv måte. Regjeringa arbeider no saman med Island, Liechtenstein og EU-kommisjonen med å innlemme EUs kvotedirektiv i EØS-avtala. Dette inneber at bedrifter i det norske systemet vil kunne handle kvotar med bedrifter i Europa.

Regjeringa har i St.meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* foreslått sektorvise klimahandlingsplanar og sektorvise mål for dei sentrale utsleppssektorane i Noreg. Det vil bli lagt fram handlingsplanar for petroleum og energi, transport, industri, primærnæringar og avfall, for kommunalt klimaarbeid og for drifta av statleg sektor. Hovudformålet med dei sektorvise klimahandlingsplanane er å identifisere dei verkemiddel som gir kostnadseffektive utsleppsreduksjonar for den enkelte sektoren som med dagens verkemiddelbruk ikkje blir gjennomført.

Nedbryting av ozonlaget

Trusselen mot ozonlaget er ikkje borte, men Montrealprotokollen har effektivt redusert bruken og utsleppa av KFK og andre ozonreduserande stoff frå dei rike industrilanda. Ei hovudutfordring inter-

nasjonalt er å gjere utviklingslanda i stand til å oppfylle forpliktingane sine under protokollen.

Noreg har oppfylt krava i Montrealprotokollen og gjennomført EU-forordninga om ozonreduserande stoff. Det nasjonale arbeidet er no retta mot kontroll med at føresegnene blir etterlevde, og overvaking av miljøtilstanden.

Langtransporterte luftforureiningar

Internasjonale avtaler og nedlegging av forurenande industri i Europa har redusert forsuringproblema i Noreg. Tolegrensene for forsuring av overflatevatn var overskridne på 42 pst. av arealet vårt i 1980 og 23 pst. i 2000, jf. ny kunnskap presentert i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. Med full effekt av Gøteborgprotokollen vil tolegrensene venteleg vere overskridne på om lag 11 pst. av Noregs areal i 2010. Noreg var og er avhengig av omfattande reduksjonar av utslepp i Europa for å løyse miljøproblema som skriv seg frå langtransportert luftforureining.

Gøteborgprotokollen krev at dei norske svovelutsleppa må ned 10 pst. frå 2005 til 2010. Regjeringa legg opp til at dette kravet skal oppfyllest gjennom nye utsleppskrav til industrien, jf. intensjonsavtala med Norsk Industri (tidlegare Prosessindustriens Landsforeining).

NO_x-forpliktinga i Gøteborgprotokollen inneber ein reduksjon i dei norske utsleppa på 21 pst. frå 2005 til 2010, og krev betydelege nye tiltak. I tråd med Stortingets vedtak, sette Regjeringa 1. januar 2007 i verk avgift på utslepp av NO_x. Avgiftssatsen er 15 kr/kg NO_x for 2007. Regjeringa foreslår ingen endring i avgifta utover prisjusteringa for 2008. Næringsorganisasjonar som representerer dei avgiftspliktige verksemdene har teke initiativ til å forhandle ei miljøavtale med staten om konkrete, tidfesta utsleppsreduksjonar. Verksemdar som sluttar seg til ei slik avtale kan få mellombels fritak frå avgiftsplikta, jf. Stortingets avgiftsvedtak. Miljøverndepartementet er no i dialog med organisasjonane om ei mogleg miljøavtale. SFT arbeider med å fastsetje nye krav etter forureiningslova til utsleppa til luft frå stasjonære kjelder på land og offshore, i tråd med IPPC-direktivet.

VOC-forpliktinga i Gøteborgprotokollen tilsvare ein utsleppsreduksjon på 12 pst. frå 2005 til 2010. Dette vil venteleg bli oppfylt gjennom dei krava som er sette til utslepp frå lasting og lagring av råolje på sokkelen og implementering av EU-direktiv, blant anna om utslepp av VOC frå bruk av løsemiddel og VOC i måling og lakk. Utsleppa av ammoniakk var i 2005 på same nivå som den norske forpliktinga etter Gøteborgprotokollen, og er venta å endre seg lite fram mot 2010. Noreg over-

held i 2006 begge utsleppsforpliktingane i VOC-protokollen av 1991.

Tilførslene av sur nedbør frå Europa er sterkt reduserte dei siste åra, men i dei forsuringsskadde områda i Noreg vil det på grunn av berggrunnsforhold og tidlegare skadar framleis ta lang tid før reduksjonar i tilførsler gir betre vasskvalitet. Kalking er eit langsiktig avbøtande tiltak som opprettet det biologiske mangfaldet i forsura vassdrag, og har blant anna ført til at laksebestanden er bygd opp att i mange forsuringsskadde vassdrag. Det føregår no kalking i 24 laksevassdrag og i om lag 3 000 lokale prosjekt, hovudsakeleg i Sør-Noreg.

Regjeringa vil føre vidare den aktive medverknaden frå Noreg si side i det internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av miljøproblem som skuldast langtransportert luftforureining. Dette arbeidet vil legge grunnlag for forhandlingar om moglege nye protokollar under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining. Regjeringa arbeider innafor FN sin sjøfartsorganisasjon IMO for å utvikle eit meir effektivt regelverk for å redusere utsleppa til luft frå sjøfarten.

Lokal luftkvalitet

Den lokale luftkvaliteten i Noreg er jamt over god. Men i nokre byar og tettstader kan lokal luftforureining i periodar gi betydelege helse- og trivselsproblem. Svevestøvkonsentrasjonane overskrider det nasjonale resultatmålet i fleire norske byområde. Overskridingane skjer i hovudsak langs dei mest trafikkerte vegane. Sjølv om svevestøvnivåa vil bli reduserte fram mot 2010, vil det likevel vere vanskeleg å nå målet som gjeld for 2010 utan nye tiltak eller auka styrke på eksisterande tiltak.

Konsentrasjonane av svoveldioksid og benzen i by- og tettstadluft vil truleg vere innafor dei nasjonale måla i 2010.

Vegtrafikk er den største kjelda til lokal luftforureining. Utsleppa frå kvart køyretøy minkar merkbar som følgje av strengare krav internasjonalt og i Noreg, men aukande trafikkmengd motverkar effekten slik at nettoreduksjonane ikkje blir så store. Utsleppa av nitrogenoksid frå vegtrafikken gjekk ned med 44 pst. frå 1990 til 2005. Mens utsleppa av svevestøv frå vegtrafikk gjekk ned med 52 pst. Fyring med ved er òg ei vesentleg kjelde til svevestøvforureininga, særleg på kalde dagar. Utsleppa frå vedfyring er reduserte med om lag 9 pst. frå 1990 til 2005.

Forureiningsforskrifta gjer kommunane til forureiningsstyresmakt for lokal luft. Det blir arbeid med oppfølging for å sikre etterleving av forskrifta. Nasjonale verkemiddel er òg knytte til kvaliteten

på drivstoff. Noreg implementerer blant anna EU-direktiv på dette området. Regjeringa vil vurdere nye kjelderetta tiltak, blant anna er det no under fastsetjing nye krav til svovelinnhald i anleggssdiesel. Regjeringa vil òg vurdere ytterlegare tiltak for reduksjon av utslepp frå vedfyring og samferdsle-sektoren. For 2008 er vrakpanten auka for eldre, forureinande dieselskøyretøy, og det er innført høgare årsavgift for dieselskøyretøy utan fabrikkmontert partikkelfilter.

Støy

Støy er eitt av dei miljøproblema som rammar flest menneske i Noreg. Rundt 1,7 millionar personar er utsette for støy over 50 dB ved bustaden sin. Rundt ein halv million personar er sterkt eller mykje plaga av støyen. Støy frå samferdsel utgjer opp mot 90 pst. av den kartlagde støyplaga, og vegtrafikken åleine for nærare 80 pst. I perioden 1999-2006 vart det målt ein auke av den samla støyplaga på omkring 3 pst., i hovudsak på grunn av veksande vegtrafikk og auka busetjing i trafikkerte område.

Etter ei evaluering av dei tidlegare måla for reduksjon av støy, vart det presentert nye mål i St. meld nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*, som er justerte etter kva som er fornuftig ut frå miljø- og samfunnsomsyn. Samtidig presenterte Regjeringa ein handlingsplan mot støy for perioden 2007-2011. Denne legg føringa for støyarbeidet dei næraste åra.

4.5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda

Stadig fleire avgjerder som er viktige for den norske miljøtilstanden og den norske miljøpolitikken blir tekne utanfor landets grenser. Samtidig er dei alvorlegaste miljøutfordringane globale, og for å løyse dei er det naudsynt å styrkje det forpliktande internasjonale samarbeidet både i og utanfor organisasjonar som har miljø som hovudoppgåve. Det er viktig å sjå dei internasjonale utfordringane samla fordi dei heng saman innbyrdes. Omsynet til å oppfylle og vidareutvikle internasjonale plikter i miljøavtaler har høg prioritet. Dette gjeld særleg innafor klima, biologisk mangfald og miljøgifter, og det vil vere eit viktig samarbeidsområde både i internasjonale organisasjonar og i høve til samarbeidslanda våre.

Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet

EU er vår viktigaste samarbeidspartnar på miljøområdet. Om lag 80 pst. av EUs miljølovgiving blir

gjeldande i Noreg gjennom EØS-avtala. I 2007 er òg ei rekkje nye rettsakter på miljøområdet innlemma i EØS-avtala. Regjeringa legg stor vekt på å kunne påverke regelverk og gjere norsk syn gjeldande tidleg på område som er særskilt viktige for Noreg. Miljøforvaltninga vurderer fortløpande rettsutviklinga på naturvernområdet i EU, sjølv om feltet ikkje er omfatta av EØS-avtala.

Miljø og kulturarv er dei viktigaste satsingsområda i vårt bilaterale og regionale miljøsamarbeid gjennom EØS-finansieringsordningane. Miljøverndepartementet legg vekt på politisk dialog med dei nye EU-landa og vil medverke til auka bilateral kontakt mellom nasjonale og lokale styresmakter, frivillige organisasjonar og andre aktørar i Noreg og dei nye EU-landa. Direktoratata har ei viktig rolle både som prosjektpartnerar og kontaktpunkt for førespurnader om samarbeid på miljø- og kulturarvomsråde.

For Noreg er det nordiske samarbeidet særleg viktig, blant anna i arbeidet med å påverke internasjonale regelverk på sentrale område som hav, vatn og kjemikalier. I 2007 er dette gitt spesielt fokus, i tillegg til Arktis og lokaldemokrati og medverknad i miljø- og berekraftarbeidet.

Klima, energi, industri og luftforureining har vore hovudtema for Kommissjonen for berekraftig utvikling (CSD) i perioden 2005-2007. Det har gitt høve til auka merksemd omkring utfordringa om å få til ei meir berekraftig energi- og industriutvikling på eit globalt nivå. CSD har òg medverka til eit felles faktagrunnlag om verdas energisituasjon. Noreg var sterk pådrivar i forhandlingane under CSDs 15. sesjon i 2007 for auka tilgang til rein energi i utviklingsland og behovet for ein ambisiøs klimaavtale etter 2012. Landa klarte likevel ikkje å bli samde om eit sluttokument frå sesjonen. For 2008-2009 vil hovudtema for CSD vere forvaltning av landområde, forørkning, tørke, jordbruk og Afrika. Frå norsk side vil det bli lagt vekt på å bruke CSD til å vise at det er mogeleg både å fremje vekst og motverke fattigdom utan å ofre miljøet. Ei langsiktig positiv utvikling krev at miljøet blir teke vare på.

OECD har vedteke ein miljøstrategi for perioden 2000-2010 med målsetjingar for miljøpolitikken i OECD-landa og nasjonale tiltak for å nå desse. OECD er i ferd med å lage ein ny Environmental Outlook 2030 som skal leggast fram i 2008. OECD har særleg gjort relevant arbeid om kostnadene ved ikkje å ta miljøomsyn og om bruk av indikatorar for å måle framsteg og betre grunnlaget for avgjersler. Dette er viktig arbeid for Noreg. Eit møte mellom miljø- og utviklingsministrane i 2006 blir følgt opp gjennom at Noreg deltek i arbeidsgrupper for klima- og konsekvensvurderingar.

Noreg legg vekt på å styrkje UNEP for på sikt å kunne oppgradere UNEP til ein særorganisasjon under FN og styrkje UNEPs rolle som FN's sentrale miljøautoritet og premissleverandør i globalt miljøarbeid. Miljøverndepartementet vil òg prioritere å oppretthalde ei aktiv rolle i arbeidet med god organisering av miljøomsyna på globalt nivå, særleg innan FN-reform. Noreg har vore involvert i arbeidet med UNEPs store 5-årige rapport *Global Environment Outlook (GEO-4)*. Rapporten vart lansert i september 2007.

Det globale miljøfondet (GEF) er den sentrale finansieringsmekanismen for dei globale miljøkonvensjonane. Det vil vere viktig å arbeide for ei styrking og vidareutvikling av GEF som støttar opp under målsetjingane i miljøkonvensjonane på ein god måte.

Regjeringa vil arbeide for å fremje eit internasjonalt handelsregime der omsyn til miljø, faglege og sosiale rettar, mattryggleik og utvikling i fattige land skal tilleggast avgjerande vekt. Regjeringa arbeider derfor for å få ein god miljøprofil i den pågåande forhandlingsrunden i WTO og arbeider med å vidareutvikle frihandelsavtalene sine til å bli positive bidrag til berekraftig produksjon og forbruk, under dette kommande avtale med Kina. Det er samtidig viktig å sikre at regelverksutvikling ikkje avgrensar nasjonale miljøtiltak og verkemiddel i praksis.

Noreg legg vekt på å trekkje nasjonalt og internasjonalt næringsliv sterkare med for å løyse globale miljøproblem. Regjeringa ønskjer å styrkje det internasjonale og nasjonale arbeidet med å fremje meir samfunns- og miljøansvar i næringslivet, særleg for selskap som opererer i land eller regionar der regelverk ikkje finst eller svakt utforma.

Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljøet

Verksemda i multilaterale organisasjonar som ikkje har miljø som hovudfokus, f. eks. Verdsbanken, United Nations Development Programme (UNDP), Food and Agriculture Organisation (FAO) m.fl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden og dermed også for måloppnåing under miljøkonvensjonane. FAO-avtala for plantegenetiske ressursar for mat og landbruk vil f.eks. vere eit viktig bidrag til bevaring og berekraftig bruk av desse ressursane i tråd med Biodiversitetskonvensjonen (CBD). Svalbards globale frøbank opnar i 2008 og vil gi sikker bevaring av landbruksfrø frå heile verda for lang tid framover og støtte opp om målsetjingane både i CBD og FAO-avtala.

Geografisk retta miljøsamarbeid

Noreg har særskilte avtaler om miljøsamarbeid med Sør-Afrika, Kina og Indonesia. Eit nærare samarbeid med India og Brasil er under utvikling. Desse landa har alle stor betydning for utviklinga av global miljøtilstand, og samarbeidsavtalene blir nytta til politisk og strategisk dialog i tillegg til gjennomføringa av konkrete miljøtiltak. Dialog og samarbeid om klimaspørsmål er særst høgt prioritert. Noreg støttar òg fleire miljøprosjekt i dei tidlegare sovjetrepublikkane og på Balkan.

Regjeringas mål er at Noreg skal bli leiande på miljøretta bistand. God miljøforvaltning er avgjerande for å løyse fattigdoms- og utviklingsproblema verda står overfor. Styrking av samarbeidslandas kapasitet til å ta vare på både langsiktige omsyn til miljøet og dei internasjonale forpliktingane dei har er òg ei sentral målsetjing i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Handlingsplanen har fire satsingsområde; berekraftig forvaltning av biologisk mangfald og naturressursar, forvaltning av vassressursar, vatn og sanitær og klimaendringar, tilgang til rein energi og miljøgifter. I mange utviklingsland er det store utfordringar knytte til forvaltninga av petroleumsressursar. Regjeringas program *Olje for Utvikling*, skal medverke til god ressursforvaltning innafor petroleumssektoren, ei finansforvaltning og eit styresett som medverkar til brei utvikling og til å ta miljøomsyn.

Miljøsamarbeid i nord- og polarområda

Noreg skal vere eit føregangslan på miljøområdet i nord. Regjeringa legg vekt på at det blir stilt strenge miljøkrav til all verksemd og set rammer som sikrar at dei unike natur- og kulturmiljøa i regionen blir tekne vare på for framtidige generasjonar.

Barentsregionen og den arktiske regionen

Noreg deltek aktivt i Arktisk Råd, og overtok formannskapet etter Russland i oktober 2006. Samarbeid om oppdatering av konsekvensane og utfordringane ved venta klimaendringar i Arktis, jf. ACIA-rapporten, og ei felles tilnærming til ei heilskapeleg økosystembasert ressursforvaltning står sentralt i det norske formannskapet. Forvaltningsplanen for Barentshavet er brukt som eit døme i denne samanhengen. Noreg spelar ei viktig rolle i Arktisk Råds miljøovervakingssystem (AMAP), og deltek i samarbeidsprosjekt i forhold til Arktis og Russland.

Barentsrådets miljøarbeidsgruppe er eit viktig organ for miljøvernssamarbeid i Barentsregionen. Noreg overtek leiinga av miljøarbeidsgruppa etter Russland hausten 2007. Arbeid med reduksjon av utslepp av miljøgifter og klimagassar frå dei store forureiningskjeldene i Nordvest-Russland (hotspots) og bevaring av biologisk mangfald i regionen vil ha prioritet.

Det bilaterale arbeidet i regi av den norsk-russiske miljøvernkommissjonen er ein sentral del av samarbeidet i Barentsregionen og den arktiske regionen. Havmiljøssamarbeidet er spesielt høgt prioritert, med ei eiga havmiljøgruppe som skal medverke til auka samarbeid om økosystembasert forvaltning av Barentshavet. Det er oppnådd semje om å utarbeide ein felles norsk-russisk miljøstatusrapport for hele Barentshavet, som eit grunnlag for vidare samarbeid. Miljøovervaking og miljødatasamarbeid, kartlegging av sårbare arter og miljøregulering av petroleumsverksemd står òg sentralt i havmiljøssamarbeidet.

Vern og forvaltning av biologisk mangfald i Barentsregionen, reduksjon av forureining, reinare produksjon, grensenært samarbeid i kulturminnevern og forvaltning av verneområde på arktiske øygrupper er dei andre hovudsatsingsområda for det bilaterale miljøvernssamarbeidet med Russland.

Norilsk Nickel-konsernet arbeider vidare med moderniseringsprosjektet. Konsernet har bekrefta at briketteringsanlegg for nikkelmalm blir bygd i Zapoljarny, og det skal etter planen stå ferdig i 2009. Framtidig lokalisering av smelteverket er derimot ikkje avgjort. Selskapet er gjort kjent med at den norske økonomiske støtta gjeld modernisering av smelteverket i Nickel, innafor det tidsrommet avtalene gjeld, dvs. ut 2010.

Svalbard

Norske styresmaktar har som mål at Svalbard skal bevarast som eitt av dei best forvalta villmarksområda i verda.

Omfanget av samanhengande villmarksområde på Svalbard skal søkjast oppretthalde. Eit representativt utval av natur og marine naturverdiar skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknad, og eit representativt utval av kulturminne på Svalbard og Jan Mayen skal søkjast bevart. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikkje medføre vesentlege eller varige skadar på vegetasjon eller forstyrre dyrelivet.

Dei siste åra er det oppretta seks nye verneområde som sikrar nokre av dei biologisk mest produktive landområda, og nye sjøområde er inkluderte i verneområda etter utvidinga av territorial-

grensa. Til saman er ca. 65 pst. av landområda og 84 pst. av territorialfarvatna verna.

Ei rekkje dyrebestandar som tidlegare var truga er no gjennom vernetiltak restituerte eller i vekst. Det blir no utarbeidd nye reglar for å hindre at fiske påverkar bestandane av svalbardrøye, som frå tidlegare er kraftig nedfiska i fleire av vassdraga.

Ferdslar frå turistar og fastbuande har auka dei siste åra. Cruiseturismen har i aukande grad teke i bruk fjerntliggjande område nord og aust på Svalbard. I 2007 vart det innført krav til drivstoffkvalitet og avgrensingar i talet på passasjerar for skip innafør dei store naturreservata aust på Svalbard. Styresmaktene arbeider no med forslag til nye avgrensingar for kor turistar kan gå i land innafør naturreservata i aust.

Miljøet på Svalbard blir òg påverka av endringar i klima og langtransportert forureining. Det er venta at temperaturane i Arktis stig dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet. Temperaturane på Svalbard har stige markert dei siste ti åra, og både havisen og breane trekk seg raskt attende. Dersom klimaendringane held fram som no, kan konsekvensane for miljøet bli alvorlege, særleg for artar knytte til havisen, som sel og isbjørn.

Det har vore ein markant reduksjon i tilførsel av særleg svovelsambindingar til Svalbard dei siste åra. Tilførsler av «gamle» miljøgifter som PCB og DDT synest òg å vere noko reduserte dei siste åra. Nivå av PCB i isbjørn, sel og polarmåke ved Svalbard er likevel framleis blant dei høgaste i Arktis. Vidare viser målingar at førekomsten av kvikksølv i planter og dyr aukar i Arktis. Det er òg registrert fleire «nye» miljøgifter, for eksempel bromerte flammehemmarar, i Arktis.

Kunnskap frå Svalbard-området er viktig for det norske arbeidet med å styrkje dei internasjonale avtalane som gjeld klima og langtransportert forureining. Norske styresmakter vil derfor utvikle Svalbard vidare som ein plattform for internasjonal miljø- og klimaforskning, og sikre Svalbards kvalitetar som eit urørt referanseområde for slik forskning.

Det er oppretta eit miljøvernfond for Svalbard som skal tildele midlar til miljøvernprosjekt etter søknad. Miljøgebyr for reisande til Svalbard, som vart innført i april 2007, er hovudinntektskjelda til fondet, som vil vere fullt operativt i 2008.

Radioaktiv forureining

Konsentrasjon av radioaktivt cesium i vegetasjon på utmarksbeite blir redusert svært langsamt. Sjølv over 20 år etter Tsjernobyl-ulykka blir det gjennomført årlege tiltak i Noreg for å redusere innhaldet i kjøtt og mjølk frå utmarksbeitande dyr.

Noreg har dei siste åra vektlagt samarbeid med og støtte til russiske tilsynsstyresmakter i arbeidet med radioaktivitet i Nordvest-Russland. Noreg legg vekt på at miljøkonsekvensvurderingar må vere gjennomførte før ulike tiltak blir sette i verk, og at arbeidet blir planlagt slik at risikoen blir så liten som råd er. Det er viktig å bidra til kompetanseoverføring som set Russland i stand til sjølv å handtere utfordringane på grunnlag av best tilgjengeleg kunnskap og teknologi. Noreg arbeider for brei internasjonal deltaking i dette arbeidet, og for å spreie kunnskap om problema og løysingar.

Fram til 2003 vart det registrert ein nedgang i konsentrasjon av technetium-99 i blæretang og sjøvatn langs norskekysten samanlikna med dei høgaste konsentrasjonane som blei målte i 1999–2001. Utsleppa av technetium-99 frå Sellafield vart betydelig reduserte i 2004. Som ein følge av dette er det venta ytterlegare nedgang i konsentrasjonane av technetium-99 langs norskekysten i åra som kjem. Norske styresmakter arbeider no for at britane stansar reprosesseringsanlegget THORP for godt, slik at risikoen for at større, akutte utslepp av radioaktive stoff frå Sellafieldanlegget som påverkar norske område òg blir redusert.

Gjennom det nasjonale overvåkingsprogrammet for radioaktiv forureining held norske styresmakter seg fortløpande orienterte om den radioaktive forureininga av norske land- og sjøområde. Det er òg etablert eit samarbeid med Russland om overvaking av radioaktiv forureining i Barentshavet og Karahavet, slik at norske styresmakter no får informasjon om tilstanden også i russisk sone.

4.6 Planlegging for ei berekraftig utvikling

Ein føresetnad for berekraftig samfunnsutvikling er samordning på tvers av sektorinteresser og forvaltningsnivå. Planlegging etter plan- og bygningslova er eit sentralt verkemiddel for å oppnå slik samordning.

Kommuneplanar og kommunal arealplanlegging

Behovet for samla styring og samordning i kommuneplanar aukar i takt med auka delegering av oppgåver til kommunane. Det er blant anna naudsynt å sjå næringsutvikling og verdiskaping, areal- og miljøforvaltning, levekår, folketalsutvikling og kommunal tenesteyting i nær samheng. Mange kommunar driv eit aktivt utviklingsarbeid når det gjeld miljø- og samfunnsplanlegging, og departementet deltek i eit samarbeid med KS om læring og oppfølging av kommunane blant anna gjennom programmet Livskraftige kommunar – kommune-

nettverk for miljø og samfunnsutvikling. Tal på blant anna reguleringsplanar og kommuneplanar viser at eit stort fleirtal av kommunane har ei aktiv kommuneplanlegging både for arealbruken og den langsiktige samfunnsutviklinga.

Helsestyresmaktene og Miljøverndepartementet har sett i gang eit utprøvingssopplegg i eit utval kommunar for korleis plan- og bygningslova og planleggingsverktøyet kan takast i bruk for å forankre og styrkje folkehelsearbeidet.

Viktige konfliktspørsmål knytte til arealbruken kjem ofte opp i kommuneplanens arealdel. Dei viktigaste grunngevingane for motsegner gjeld naturvern-, friluftsliv- og landskapsinteresser, utbyggingsmønster, strandsoner, jord- og skogbruk og kulturminne. I reguleringsplanane er i tillegg forureining/støy og transport viktige tema. Dei fleste motsegnene som blir fremja blir løyste lokalt. Talet på saker Miljøverndepartementet handsamar er nokså stabilt frå år til år. Nasjonale retningslinjer for gjeldande arealpolitikk er gitt i St. meld. nr. 21 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Det er blant anna viktig å ha ei samordna arealforvaltning som tek vare på natur- og kulturmiljø, landskap og kvalitetar i miljø med busetnad. Kommunane har òg ansvaret får å sikre samordning av areal- og transportpolitikken slik at ein legg til rette for miljøvenlege transportmønster. Fjellområda skal forvaltast som landskap der kultur- og naturressursar, næringsutvikling og friluftsliv blir sikra og utfyller kvarandre. Landskapsverdiane skal få auka fokus, og leveområda for villrein skal sikrast. Regjeringa legg stor vekt på at strandsona skal bevarast som verdifullt natur- og friluftsområde med god tilgang for allmenta.

Regjeringa ser kommunal planlegging som viktig for å løyse dei langsiktige utfordringane som er knytte til blant anna bruk og utnytting av fjellområda våre og samordninga med verneplanar og utviklinga i strandsona. Når det gjeld dispensasjonar i strandsona, både i og utafor byggeområde, syner rapporteringa at det i 2006 vart gitt ca. 790 slike dispensasjonar innafor 100-meterbeltet mot sjø – mot ca. 1000 i 2005. Tala syner behov for auka fokus på nedbygging av strandsona, særleg i område med stort byggjetrykk og viktige natur- og friluftsområde langs sjøen. Utbygging i strandsona bør i større grad avklarast gjennom kommune- og reguleringsplanar. Det blir arbeidd med nye reglar for dispensasjonar i strandsona i samband med ny plan- og bygningslov.

Byar og tettstader

I arbeidet med betre miljø i byar og tettstader er det lagt vekt på å gjennomføre pilotprosjekt på

utvalde område i samarbeid mellom departement, kommunar, lokalt næringsliv og befolkninga. I 2007 vil 12 byar som har vore pilotprosjekt oppsummere sine erfaringar og resultat. Innsatsen i program for Alna og grønstruktur i Groruddalen aukar i 2007. Dette prosjektet er eit samarbeidsprosjekt med Oslo kommune om å betre miljøet i Groruddalen. Bymiljøprisen, som vart delt ut første gongen i 2002, vil bli ført vidare som eit ledd i å synleggjere ein miljøretta bypolitikk. I 2007 er tema for prisen «handel og sentrumsutvikling – utan handel dør sentrum», og prisen er tildelt Asker kommune for arbeidet med å styrkje Asker sentrum som handelsstad.

Regjeringa vil invitere til eit samarbeid med dei største byane for å utvikle framtidens byar. I neste års budsjett vil det bli sett av 11,7 mill. kroner til dette føremålet. Føremålet med samarbeidet er først og fremst å redusere klimautsleppa i byane, som særleg kjem frå vegtransport, oppvarming og avfallsbehandling. Dette vil vere eit godt bidrag til den nasjonale klimapolitikken.

Eit program for å utvikle attraktive og miljøvenlege tettstader i distrikta vart avslutta i 2005. Innsatsen vil bli ført vidare gjennom formidling av erfaringane og bruk av nettverk frå dette programmet.

Regionale planar

Ei rekkje verne- og utviklingsoppgåver må løysast i samarbeid med kommunane. Miljøverndepartementet vil stimulere til at det bli utarbeidd regionale planar bl.a. for nasjonale villreinområde, jf. St. meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. I samarbeid med Olje- og energidepartementet vil Miljøverndepartementet stimulere til at det blir utarbeidd regionale planar for vindkraft- og småkraftverk.

Revisjon av plan- og bygningslova

Miljøverndepartementet vil leggje fram ein odelsingsproposisjon for ny plan- og bygningslov for Stortinget i 2007. Arbeidet med proposisjonen bygger på planlovutvalets forslag og innspel i høyringa.

Universell utforming

Universell utforming av transport, bygg, uteområde, IKT mv. skal sikre tilgjenge for alle menneske i ulike situasjonar og fasar i livet. Innafor regional planlegging førebur Miljøverndepartementet rikspolitiske retningslinjer for dette arbeidet, og omsynet til universell utforming skal styrkjast i samband med revisjon av plandelen i plan- og bygningslova. Pilotkommunar i fleire fylke utvi-

klar universell utforming som kommunal strategi. Dei arbeider bl.a. med by- og tettstadsutvikling, auka tilgjenge til offentlege bygningar, friluftsliv og kulturminne. Kommunane og fylkeskommunane skal rapportere på universell utforming gjennom KOSTRA frå 2007.

Kart og geodata

Det er ei overordna målsetjing at landet skal ha ein tenleg infrastruktur for sjø- og landområde med tilgjengeleg geografisk informasjon. Innafor arealpolitikken er det sentralt å skaffe fram god informasjon om arealas tilstand, før framtidig bruk blir planlagt. St.meld. nr. 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping*, er eit viktig grunnlag for kva slag løysingar som skal etablerast for å få på plass ein nasjonal infrastruktur av geodata.

Bruk og tilgjenge, Noreg digitalt

Geodata er eit verkemiddel for at kommunar og forvaltning skal oppnå effektiviseringsgevinstar og betre resultat. Det er derfor viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standardar for felles bruk av geografiske data. Noreg medverkar aktivt til den internasjonale standardiseringa, og fleire norske løysingar blir brukte som modell. Statens kartverk har ei viktig og sentral rolle i dette arbeidet.

Noreg digitalt er eit samarbeid mellom kommunar og statlege etatar, i tillegg til tele- og energiselskap med leveringsplikt, om etablering, drift, vedlikehald og distribusjon av geografiske data. Samarbeidet om Noreg digitalt gjer at arealdata, ressursdata, miljødata og plandata kan inngå i ein felles geografisk infrastruktur. Retningslinjene for samarbeidet vart streka opp i St.meld. nr. 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping* som departementet har vidareført. Samarbeidet har vorte særskild viktig for offentleg innsamling, utveksling og bruk av geodata. I 2007 har dei fleste kommunane og fylkeskommunane, og dei fleste statlege etatar med mykje bruk av geodata, slutta seg til samarbeidet. Over 550 ulike partar er med i samarbeidet. Det er eit mål at alle kommunane og alle statlege etatar som har behov for geodata tek del i Noreg digitalt.

Satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming)

All privat og offentleg oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset ein korrekt kartreferanse. Til no har ikkje grunnlaget vore så nøyaktig og pålite-

leg som dei nye satellittbaserte løysingane krev. Arbeidet til Statens kartverk kan grovt delast i fire delar: Vitskapelege målingar for overvaking av klima og andre globale endringar, ei nasjonal overvakingsteneste for høg grannsemnd ved bruk av internasjonale satellittsystem, nytt landsnett for bruk av satellittdata saman med kart, og nytt høgdegrunnlag. Statens kartverk slutfører målearbeidet for nytt landsnett i 2007. Mange kommunar har sjølve noko arbeid å gjere før dei kan ta grunnlaget i bruk i eigne kart. Til no har 177 kommunar teke grunnlaget i bruk. Høgdemåling i Noreg er framleis basert på grunnlag frå 1950-talet. Statens kartverk arbeider med sikte på at nytt høgdegrunnlag tilpassa bruk av satellitteknologi kan vere på plass innan 2009.

Infrastruktur av nasjonale geografiske databasar, eigedomsdata, trykte og digitale kart

Etableringa med landsdekkjande geodata er eit omfattande arbeid. I 2008 vil heile kysten bli dekt med elektroniske sjøkart tilpassa satellittbasert navigasjon. Dette er eit resultat av fleire års forsert sjøkartlegging, og er eit stort framsteg for norsk skipsfart. Det er no mogleg å vri innsatsen meir over på andre viktige oppgåver i Statens kartverk som har vore nedprioritert under forseringsprogrammet. Regjeringa vil særleg prioritere arbeidet med det offisielle eigedomsregisteret, Matrikkelen, og iverksetjinga av ny lov om eigedomsregistrering. Ei viktig oppgåve for Statens kartverk vil vere å yte fagleg støtte til kommunane.

Det er ikkje venta at Noreg vil vere dekt med digitale kartdata på land før tidlegast i 2015. I 2007 er noko over 50 pst. av denne dataetableringa fullført. Areal i byar og tettstader er i hovudsak dekt. Det er samtidig ei stor utfordring å halde dei områda som er dekte oppdaterte med nye data. Arbeidet med landkartlegginga vil få auka fokus.

Frå 2008 vil Statens kartverk vere tinglyingsstyresmakt for heile landet. Arbeidet med tinglysinga i Kartverket sorterer under Justisdepartementet. Miljøverndepartementet og Justisdepartementet samarbeider om framtidig løysing for styringa av tinglysinga. Denne vil bli presentert for Stortinget i 2009-budsjettet

4.7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver

Det er ei viktig oppgåve for miljøforvaltninga å innrette verksemda slik at måla i miljøpolitikken blir nådde. Styrings- og kostnadseffektivitet skal vere grunnleggjande for valet av verkemiddel.

Miljøomsyn skal integrerast i alle sektorar av samfunnet. Kunnskap, informasjon og kommunikasjon skal medverke til å styrkje forståinga av miljøspørsmåla og til at avgjerder som påverkar miljøet blir tekne på grunnlag av best tilgjengelege kunnskap.

Resultatområdet omfattar oppgåver og verkemiddel som går på tvers av resultatområda 1-6, og innverkar følgjeleg på resultatoppnåinga på alle dei andre områda.

Styring og administrasjon

Det er utarbeidd eit overordna plan- og styringsdokument og eit heilskapeleg system for styring, prioritering og resultatmåling/oppfølging i miljøforvaltninga. Systemet dekkjer alle nivå og alle formål. Departementet arbeider med å innarbeide risikoanalyse som eit nytt element i mål- og resultatstyringssystemet, og første steg i integreringa starta i 2007. Oppfølging og tiltak for ytterligare effektivisering og forenkling av arbeidet i miljøforvaltninga er følgd opp i 2007.

Det blir arbeidd fortløpande med organisasjonsutvikling og fornyingsarbeid og krav til vidareutvikling av sentrale personalpolitiske område som inkluderande arbeidsliv, mobilitet, rekruttering, likestilling og medbestemming. Grøn stat er følgd opp gjennom å integrere miljøleining i departementets system for verksemdsplanlegging og gjennomført ISO 14001-sertifisering. Beredskapsarbeidet er følgd opp gjennom årlege revisjonar av planverk og gjennomføring av fleire beredskapsøvingar for leinga i departementet og etatane. Departementet deltek òg på eksterne øvingar som omfattar våre ansvarsområde. Informasjonsberedskapen er systematisk gjennomgått for å styrkje evna til å handtere kriser.

I tildelingsbrevet for 2007 har departementet følgd opp initiativet frå FAD og bede etatane gjennomføre systematiske brukarundersøkingar som òg skal gjerast allment tilgjengelige.

Den regionale miljøforvaltninga er lagt til fylkesmennene, som skal sjå til at nasjonale miljømål blir omsette til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen har ei sentral rolle i samband med samarbeid og samordning med andre sektorar og forvaltar dessutan delar av lovverket på miljøområdet. Fylkesmannens oppgåver skal vere i samsvar med Regjeringas prioriteringar. Samla sett er innsats i miljøavdelingane ved fylkesmannsembeta retta mot dei fleste av resultatområda under Miljøverndepartementet. Ein viser elles til Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Lokalt miljøarbeid er omtalt under resultatområde 6.

Sektorovergripande arbeid

Departementet har ansvar for å slå fast mål for god naturtilstand og foreslå tiltak som er naudsynte for å hindre eller rette opp skadeleg påverknad av naturtilstanden. Kunnskap blir henta inn gjennom miljøovervaking og rapportering som skjer i samarbeid med relevante sektorar. Miljøforvaltninga har sjølv omfattande program for overvaking av naturen. Ein har òg ansvar for dokumentasjon og kvalitetssikring av norske miljødata, og det er lagt opp til ei systematisk rapportering og dokumentasjon av resultatata av Regjeringas samla miljøpolitikk. Departementet samarbeider med Noregs forskingsråd for å sikre ein målretta kunnskapsproduksjon, og legg stor vekt på ei god formidling av nye resultat.

Miljøprofilen i statsbudsjettet og status i miljøpolitikken er omtalt i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, som blir lagt fram annakvart år. Ei ny melding vart lagt fram våren 2007.

Miljøverndepartementet samarbeider tett med Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet om det internettbaserte læremiddelet «*Nettverk for miljølære*». Læremiddelet tar for seg natur- og miljøvern og berekraftig utvikling og set det i samheng med læreplanverket. «Nettverk for miljølære» er ein del av den norske oppfølginga av FN's utdanningstiår for ei berekraftig utvikling.

Departementet vil styrkje kommunikasjonen om miljøspørsmål med fleire målgrupper, slik at dei ulike sektorane i samfunnet blir motiverte til å ta miljøomsyn. Pressa og frivillige organisasjonar er viktige målgrupper for Miljøverndepartementet, men ein legg òg stor vekt på å spreie kunnskap om miljø og leggje til rette for tilgjenge til miljøinformasjon gjennom ei rekkje ulike tiltak. Internett er òg ein viktig kanal for informasjonsformidling. Store mengder informasjon er gjort tilgjengeleg gjennom nettstadene til miljøforvaltninga.

For å bidra til å sikre at miljøinformasjonslova blir overhalden vart det oppnemnt ei eiga uavhengig klagenemnd frå 1. januar 2004. Lova er evaluert, jf. St.melding nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Det er eit mål å kople økonomisk vekst og miljøbelastningar frå kvarandre. Auke i forbruket set eit stort press på naturressursane. På FN-toppmøtet i Johannesburg vart det sett i gang eit 10-års rammeverk med program for berekraftig produksjon og forbruk. Noreg følgjer opp denne internasjonale prosessen, og deltek aktivt i EU og i nordisk samarbeid for å styrkje dette arbeidet.

Regjeringa vil leggje til rette for ein tettare samanheng mellom forbrukar- og miljøspørsmål, og gjere det enklare å vere miljøvenleg i kvardagen. Regjeringa vil styrkje miljøinformasjonsarbeidet og gjere miljømerka betre kjende i det offentlege.

Offentleg sektor bør gå føre i arbeidet med å fremje berekraftige produksjons- og forbruksmønster gjennom miljøomsyn i eiga drift og ved nyskaffingar. Innkjøp i offentleg sektor var på 275 mrd. kroner i 2005, og utgjer eit betydeleg potensial for reduserte miljøbelastningar. Regjeringa har lagt fram ein handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar, med konkrete tiltak for å fremje etterspørsel etter miljøvennlege varer og tenester som er tilverka med høge etiske og sosiale standardar.

Prosjektet Grøn stat har hatt som målsetjing å innføre eit enkelt miljøleiingssystem i statlege verksemdar innan utgangen av 2005. Regjeringa vil føre vidare arbeidet med miljøleiingssystem i

staten og vil forsterke dette på nokre område, blant anna ved å innføre miljøpolitikk for statlege innkjøp. Verksemdar med betydeleg miljøbelastning vil bli bedne om å innføre tredjepart sertifiserte system.

4.8 Miljøverndepartementets budsjett fordelt på resultatområde

Tabell 4.1 viser planlagt disponering av Miljøverndepartementets budsjett innafor det enkelte resultatområde på tvers av ulike programkategoriar og kapittel. Tabellen inneheld planlagt disponering av budsjettet for 2008. Budsjettet for 2008 aukar med 250,4 mill. kroner, eller 8,3 pst., når det på vanleg måte er korrigert for den eittårige auken i 2007 på 200 mill. kroner til fondskapital i Kulturminnefondet.

Ein nærare omtale av satsingane i budsjettet er gitt i kapittel 2.

Tabell 4.1 Miljøverndepartementets budsjett for 2008 fordelt på resultatområde

Resultatområde	(i 1000 kr) Budsjett 2008
1. Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv	855 166
2. Bevaring og bruk av kulturminner	348 582
3. Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn	565 152
4. Eit stabilt klima og rein luft	174 059
5. Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda	210 804
6. Planlegging for ei berekraftig utvikling	428 803
7. Tverrgåande verkemiddel og oppgaver	693 756
Sum	3 276 322

5 Oversiktstabellar

5.1 Merknader til budsjettframlegget

Regjeringa foreslår ei samla løyving til Miljøvern-
departementet på 3 276,3 mill. kroner.

5.2 Utgifter

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1400	Miljøverndepartementet	364 571	391 746	436 142	11,3
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	244 786	362 162	388 518	7,3
	Sum kategori 12.10	609 357	753 908	824 660	9,4

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1425	Vilt- og fisketiltak	68 646	72 300	76 442	5,7
1426	Statens naturoppsyn	113 434	142 863	129 109	-9,6
1427	Direktoratet for naturforvaltning	535 794	578 590	660 520	14,2
	Sum kategori 12.20	717 874	793 753	866 071	9,1

Utgifter under programkategori 12.30 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1429	Riksantikvaren	301 361	314 421	355 146	13,0
1432	Norsk kulturminnefond	418 164	235 060	43 680	-81,4
	Sum kategori 12.30	719 525	549 481	398 826	-27,4

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1441	Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)	645 413	571 928	619 490	8,3
1444	Produktregisteret	14 267	15 712		-100,0
1445	Miljøvennleg skipsfart	2 000	2 000	2 000	0,0
1447	Miljøomsyn i offentlege innkjøp			4 000	
	Sum kategori 12.40	661 680	589 640	625 490	6,1

Utgifter under programkategori 12.50 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	356 788	357 135	371 353	4,0
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	7 126	12 000	12 000	0,0
	Sum kategori 12.50	363 914	369 135	383 353	3,9

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1471	Norsk Polarinstitut	178 207	164 576	169 422	2,9
1472	Svalbard miljøvernfond		5 400	8 500	57,4
	Sum kategori 12.60	178 207	169 976	177 922	4,7

5.3 Inntekter

Inntekter under programkategori 12.10 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
4400	Miljøverndepartementet	9 559	1 150	1 200	4,3
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	4 000	4 000	4 000	0,0
	Sum kategori 12.10	13 559	5 150	5 200	1,0

Inntekter under programkategori 12.20 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
4425	Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond	67 885	72 300	76 442	5,7
4426	Statens naturoppsyn	108	28 379	2 261	-92,0
4427	Direktoratet for naturforvaltning	15 590	13 974	15 250	9,1
	Sum kategori 12.20	83 583	114 653	93 953	-18,1

Inntekter under programkategori 12.30 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
4429	Riksantikvaren	5 963	4 645	4 845	4,3
4432	Norsk kulturminnefond		35 060	43 680	24,6
	Sum kategori 12.30	5 963	39 705	48 525	22,2

Inntekter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
4441	Statens forureiningstilsyn	103 215	61 284	26 561	-56,7
4444	Produktregisteret	354			
5322	Statens miljøfond, avdrag	21 543	12 000		-100,0
5621	Statens miljøfond, renteinntekter	3 615	2 900		-100,0
	Sum kategori 12.40	128 727	76 184	26 561	-65,1

Inntekter under programkategori 12.50 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
5465	Statens kartverk	141			
	Sum kategori 12.50	141			

Inntekter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
4471	Norsk Polarinstittutt	39 961	39 515	38 270	-3,2
4472	Svalbard miljøvernfond		5 400	8 500	57,4
	Sum kategori 12.60	39 961	44 915	46 770	4,1

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-01	Driftsutgifter	758 816	742 852	784 750	5,6
11-23	Varer og tenester	701 921	705 032	786 127	11,5
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	257 456	337 593	346 873	2,7
50-59	Overføringer til andre statsrekneska- per	151 606	273 841	294 217	7,4
60-69	Overføringer til kommunar	5 260	4 500	4 000	-11,1
70-89	Overføringer til private	975 498	962 075	1 060 355	10,2
90-99	Utlån, avdrag m.v.	400 000	200 000		-100,0
	Sum under departementet	3 250 557	3 225 893	3 276 322	1,6

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-29	Sal av varer og tenester m.v.	171 761	120 795	85 487	-29,2
50-91	Skattar, avgifter og andre overførin- gar	99 932	134 560	135 522	0,7
	Sum under departementet	271 693	255 355	221 009	-13,5

Oversikt over bruk av stikkordet «kan overførast»

Det blir foreslått å knyte stikkordet «kan overførast» til dei postane som er viste i tabellen nedanfor. Dette er postar der det knyter seg stor uvisse til utbetalingsår. For å kunne sikre utbetaling av til-

segn om tilskot gitt i 2007 og tidlegare år, må posten tilføyast stikkordet «kan overførast».

Under Miljøverndepartementet blir stikkordet foreslått knytt til desse postane, utanom postgruppe 30–49:

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2007	Forslag 2008
1400	72	Miljøverntiltak i nordområda	300	7 000
1400	73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk		27 750
1400	74	Tilskot til AMAP		3 700
1400	75	Miljøvennleg byutvikling	2 225	21 000
1400	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	59	12 621
1400	78	Miljøtiltak til nikkerverka på Kola	109 000	
1400	80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle	5 698	20 000
1400	81	Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn	5 089	19 000
1425	61	Tilskot til kommunale vilttiltak	874	4 000
1425	70	Tilskot til fiskeformål	346	9 500
1425	71	Tilskot til viltformål	4 520	35 100
1426	30	Tiltak i nasjonalparkane	359	13 891
1426	31	Tiltak i naturvern- og kulturlandskapsområde	1 766	18 671
1426	32	Skjergardsparkar mv.	346	18 195
1427	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde	64 289	24 405
1427	31	Tiltak i friluftslivsområde		27 500
1427	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar	3	19 450
1427	33	Statlege tileigningar, barskogvern	40 760	0
1427	34	Statlege tileigningar, nasjonalparkar	7 287	10 100
1427	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern	54 818	89 881
1427	70	Tilskot til kalking og lokale fiskeformål	1 077	88 000
1427	71	Forvaltningstiltak til verdsarvområde		7 600
1427	73	Førebyggjande og konfliktdepande tiltak i rovviltforvaltninga	3 970	51 000
1427	74	Tilskot til friluftslivstiltak	17	14 520
1427	76	Tilskot til informasjons- og kompetansesentra	0	6 000
1427	77	Tilskot til nasjonalparksentra	28	10 600
1427	78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd		7 000
1429	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø	6 258	172 130
1429	73	Brannsikring og beredskapstiltak	16	11 953
1429	74	Fartøyvern	1 493	32 004
1429	75	Internasjonalt samarbeid	151	1 100
1429	77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet	29	13 400
1429	78	Tilskot til avgjerdsgrunnlag for utøving av mynde innan arkeologi		6 500
1441	39	Oppryddingstiltak	18 858	112 780
1465	21	Betaling for statsoppdraget	0	371 353
1471	21	Spesielle driftsutgifter	323	56 327
1472	70	Tilskot		6 300

Tabell 5.1 Oversikt over talet på årsverk pr. 1. mars 2007 under Miljøverndepartementet

Kapittel	Nemning	Tal årsverk
1400	Miljøverndepartementet	217
1427	Direktoratet for naturforvaltning	216
1429	Riksantikvaren	130
1441	Statens forureiningstilsyn	245
1444	Produktregisteret	22
2465	Statens kartverk	683
1471	Norsk polarinstitutt	113
1432	Norsk kulturminnefond	2
Sum		1628

Del II
Omtale av Miljøverndepartementets
resultatområde

6 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv (resultatområde 1)

Resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv omfattar dei to tidlegare resultatområda «Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald» og «Friluftsliv». Dei nasjonale måla er dei same som tidlegare. Arbeidsmåla er vidareutvikla, både som ei følgje av at resultatområdet no er delt inn i underområde og fordi det har vore behov for oppdatering. Nokre av dei gamle arbeidsmåla er strokne, nokre er justerte og nokre arbeidsmål er heilt nye. Det blir ikkje rapportert på dei arbeidsmåla som er heilt nye i denne budsjettproposisjonen.

Resultatområdet omfattar bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Friluftsliv er eit felles gode som det er viktig å sikre som kjelde til auka trivsel, betre folkehelse, forståing av naturverdiar og berekraftig utvikling. Bevaring av naturens biologiske mangfald skjer gjennom berekraftig bruk, vern og restaurering. Hovudårsakene til tap av biologisk mangfald er knytte til tap av biologiske nøkkelområde og endringar i arealbruk, klimaendringar, forureining, spreiding av framande arter og overutnytting. Resultatområdet omfattar òg arbeidet med å motverke negative miljøeffektar på det biologiske mangfaldet av desse påverknadene, med unntak av klimaendringar og forureining som blir dekte av resultatområde 3 og 4. Bevaring av verdifulle geologiske førekomstar og ulike landskapskvalitetar inngår òg i resultatområdet. I tillegg dekkjer resultatområdet internasjonalt arbeid, blant anna oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale prosessar og avtaler for å sikre berekraftig bruk, vern og rettferdig fordeling av biologisk mangfald.

Resultatområdet er delt opp i følgjande underområde:

- 1.1 Berekraftig bruk og vern av leveområde
- 1.2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar
- 1.3 Framande arter og genmodifiserte organismar
- 1.4 Friluftsliv

Strategisk mål

Naturen skal forvaltast slik at arter som finst naturleg blir sikra i levedyktige bestandar, og slik at variasjonen av naturtypar og landskap blir halden ved lag og gjer det mogleg å sikre at det biologiske mangfaldet får halde fram med å utvikle seg. Noreg har som mål å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennleg aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.

Nasjonale resultatmål, miljøforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Resultatområde 1 – underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde

Avgrensing og definisjon av underområde 1
Berekraftig bruk og vern av leveområde

Underområdet omfattar sikring av leveområde og naturtypar slik at det biologiske mangfaldet får utvikle seg vidare og slik at viktige økosystemtenester ikkje blir ytterlegare forringa. Nedbygging, bruk og bruksendring (inkludert opphøyrte bruk) av areal er rekna som den viktigaste trusselen mot det biologiske mangfaldet i Noreg. Summen av mange tilsynelatande ubetydelege inngrep kan få alvorlege følgjer for den evna arter og bestandar har til å overleve, og for økosystemas produksjonsevne. Dei mest verdifulle og sårbare naturområda treng særskild omsut gjennom vern. I område utanfor verneområda er det viktig å redusere negativ påverknad på naturens mangfald så mykje som mogleg for å sikre at vi òg i framtida kan hauste av naturen og nyte godt av tenester som økosystema leverer. Det er derfor ei klar kopling mellom innsatsen for å ta vare på leveområde for det biologiske mangfaldet og den nasjonale arealpolitikken som er omtalt i resultatområde 6.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde.
Nasjonalt resultatmål 1.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.1.1 Eit representativt utval av norsk natur skal vernast for kommande generasjonar.	1.1.1.1 Implementere arbeidsprogram om områdevern frå Konvensjonen om biologisk mangfald (vedteken på COP7 i 2004) ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	1.1.1.2 Leie og samordne det norske arbeidet under Konvensjonen om biologisk mangfald og andre internasjonale konvensjonar som er relevante for å ta vare på ulike naturtypar.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	1.1.1.3 Sluttføre fylkesvise/tematiske verneplanar i løpet av år 2008.	Talet på vedtekne fylkesvise verneplanar.
	1.1.1.4 Auke skogvernet i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004).	Sum verna areal produktiv skog fordelt på naturgeografiske regionar. Areal produktiv skog som er vedteke verna etter 2002.
	1.1.1.5 Gjennomføre nasjonalparkplanen gjennom å opprette 40 nye og utvide 14 eksisterande verne område innan 2010.	Sum verna areal fordelt på natur geografiske regionar. Talet på nye verneområde som er vedtekne.
	1.1.1.6 Etablere eit representativt nettverk av marine verneområde innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda gjennom nasjonal marin verneplan innan 2012.	Del av representative, særigne, truga og sårbare naturtypar som inngår i dei marine vernaområda i kvar biogeografiske region.
	1.1.1.7 Sikre at naturverdiane i verneområda blir oppretthaldne, mellom anna ved å utvikle tilfredstillande skjøtsels- og oppsynsordningar.	Del av verneområde som har tilfredsstillande forvaltningsplan. Del av verneområde med tilfredsstillande skjøtsel. Del av verneområde som har tilfredsstillande oppsyn/tilsyn.

Regjeringa prioriterer høgt å ta vare på norsk natur og verne om det biologiske mangfaldet. Av dei 18 500 artene som vart vurderte i arbeidet med den norske raudlista i 2006 vart 3799 artar (21 pst.) plasserte på raudlista. Omlag 48 pst. av desse er knytte til skog, 35 pst. til kulturlandskap, 13 pst. til våtmark, 12 pst. til hav/strand/kyst, 9 pst. til fersk-

vassmiljø, 5 pst. til fjell/arktisk natur og 5 pst. til marint miljø. Vern av eit representativt utval område etter naturvernlova er viktig for å sikre framtida for artene.

Pr. 1. januar 2007 er 14,3 pst. av fastlands-Noreg verna etter naturvernlova.

Tabell 6.2 Oversikt over område verna etter naturvernlova pr. 1. januar 2007

	Tal	Areal km ² (inkl. ferskvatn) ¹	pst. av Noregs landareal ²
Nasjonalparker	29	26 756	8.3
Landskapsvernområde	174	15 093	4.7
Naturreservat	1 790	4 193	1.3
Naturminne	103 ³	2	0.0
Andre fredingsområde ⁴	118	126	0.0
Sum	2 214	46 170 ⁵	14.3

¹ Frå og med 1. januar 2004 er arealtala baserte på ein digital arealanalyse mellom verneområda og kartgrunnlaget N50. Dette gir meir nøyaktige arealtal.

² Fastlandet ekskl. Svalbard (verneområde på Svalbard er oppretta i medhald av svalbardmiljølova).

³ 99 av desse naturminna er geologiske. I tillegg er ca. 180 tre/tregrupper freda som botaniske naturminne.

⁴ Gjeld plante-, fugle- og dyrefredingsområde med biotopvern. Artsfreding utan biotopvern er innført på enkelte andre lokalitetar.

⁵ I tillegg kjem 12 område på om lag 300 km² som er verna etter viltlova § 7.

Arbeidsmål 1.1.1.1 Implementere arbeidsprogram om områdevern frå Konvensjonen om biologisk mangfald ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010

Arbeidsprogrammets overordna mål er å etablere og halde ved lag effektivt forvalta og økologisk representative nasjonale og regionale nettverk av verneområde. Dette skal vere på plass innan 2010 for landlege (terrestre) område og innan 2012 for marine område. Etablering, forvaltning og overvaking av verneområde skal skje med full og effektiv deltaking og respekt for urfolk og lokale samfunn. På siste partsmøte under Konvensjonen om biologisk mangfald i Brasil i mars 2006 var det stort fokus på implementering av dette programmet. I februar 2008 blir det halde eit nytt arbeidsgruppemøte om verneprogrammet der progresjon i implementeringa skal drøftast.

Tiltak som står sentralt i Noregs oppfølging av vedtaket om områdevern er i hovudsak knytte til gjennomføring av dei fylkesvise/tematiske verneplanane, auka skogvern, gjennomføring av nasjonalparkplanen, marin verneplan, sikring av naturverdiane i verneområda og evaluering av gjennomført vern av ulike naturtypar. I arbeidet med verneplanane vil det òg bli teke omsyn til klimaendringar. Det vil bli lagt vekt på å sikre tilstrekkeleg store område som inneheld økologiske gradientar som gir ei ekstra forsikring for artar i eit endra klima.

Grunnlagsmaterialet for evaluering av gjennomført vern av ulike naturtypar vil i hovudsak bli ferdigstilt i løpet av 2007. Evalueringa vil omfatte

alt vern. Sjølv analysearbeidet vil starte opp i 2008.

Oppfølginga av områdevernet og gjennomføring av nytt vern er omtalt under arbeidsmåla 1.1.1.4 – 1.1.1.7. Arbeidet under CBD med å etablere eit nettverk av marine verneområde er omtalt under arbeidsmål 1.1.1.6.

Internasjonale plikter i andre konvensjonar er òg sentrale for å følgje opp arbeidsprogrammet under CBD, blant anna Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur og Oslo-Paris-konvensjonen om vern av det marine miljøet i det nordaustlege Atlanterhavet (OSPAR). Direktoratet for naturforvaltning står sentralt i dette arbeidet i Noreg.

Ein tek sikte på å utvikle norsk vernepolitikk meir i tråd med EUs NATURA 2000 i høve til etablering av område og rapportering via det europeiske miljøbyrået (EEA). Det er brei europeisk semje om å opprette gode europeiske nettverk av verneområde. Under Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur er dette følgt opp gjennom at partane skal peike ut område til eit europeisk nettverk av verneområde kalla Emerald Network. I 2007 ferdigstilte Direktoratet for naturforvaltning eit pilotprosjekt på dette (DN-rapport 2007-1) som skal danne det faglege grunnlaget for ein fase 2 i 2008 der Noreg skal melde inn område.

Innan den paneuropeiske biomangfald- og landskapsstrategien (PEBLDS) under «Miljø for Europa»-prosessen går det føre eit arbeid for å etablere eit paneuropeisk økologisk nettverk av verneområde.

Arbeidsmål 1.1.1.2 Leie og samordne det norske arbeidet under Konvensjonen om biologisk mangfald og andre internasjonale konvensjonar som er relevante for å ta vare på ulike naturtypar

Konvensjonen om biologisk mangfald (CBD) er det sentrale internasjonale rammeverket rundt arbeidet med å nå målet om å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010. Hausten 2006 vedtok FNs generalforsamling å etablere 2010-målet for biologisk mangfald som eit mellommål for FNs Tusenårsmaal nummer 7 om berekraft. Dette viser den nære samanhengen mellom biologisk mangfald og kamp mot fattigdom. Dette er òg vektlagt i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingsbistand. Det er viktig at verdiane frå det biologiske mangfaldet og økologiske tenester blir gjort synlege på alle nivå. Arbeidet med å betre konvensjonens kunnskapsgrunnlag står derfor sentralt.

I samband med markeringa av den internasjonale dagen for biologisk mangfald i mai 2007 medverka Noreg til at det vart utvikla nyttig informasjonsmateriell om samhengane mellom klimaendringar og biologisk mangfald.

Noreg vil medverke aktivt i arbeidet med å utvikle nye globale mål for konvensjonen i perioden fram mot 2010. Ved å arrangere internasjonale Trondheimskonferansar om biologisk mangfald medverkar Noreg til konstruktive samarbeidsarenaer for internasjonale forhandlingar.

Arbeidsmål 1.1.1.3 Slutføre fylkesvise/tematiske verneplanar i løpet av år 2008

I 2007 er det fatta vernevedtak for verneplan for rik lauvskog i Finnmark. I løpet av hausten 2007 og 2008 er det planlagt vernevedtak for Smøla (Møre og Romsdal), Vikanbukta (Nord-Trøndelag), verneplan for Oslofjorden (delplanar for Buskerud, Østfold, Oslo/Akershus og ein samordna sjøfugldelplan for alle fylka kring Oslofjorden), verneplan for sjøfugl i Møre og Romsdal, verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane og verneplan for myr i Finnmark. Verneplan for rik lauvskog i Troms blir gjennomført som frivillig skogvern, og er planlagt vedteken i 2009. I løpet av 2008 vil ein, med unntak av verneplan for rik lauvskog i Troms, ha nådd målet i St.meld. nr. 68 (1980-81) om gjennomføring av fylkesvise, tematiske verneplanar for tema edellauvskog, myr, våtmark og sjøfugllokaltetar – totalt 70 verneplanar.

Arbeidsmål 1.1.1.4 Auke skogvernet i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004)

Det er verna i overkant av 1 000 km² produktiv skog i Noreg pr. september 2007, tilsvarande ca. 1,4 pst. av skogarealet i landet.

Hausten 2007 er det planlagt vernevedtak for ei rekkje frivillig vern-område, blant anna kystgran-skog. Dette er ein skogtype som Noreg har internasjonalt ansvar for. Det er òg planlagt vernevedtak for område på statsgrunn. Når Regjeringa har teke stilling til verneomfang for Trillemarka-Rollagsfjell, vil ein leggje forslag om finansiering fram for Stortinget.

Hovudstrategien i arbeidet for auka skogvern er å sikre kvalitet i vernearbeidet. I dette arbeidet blir dialog og samhandling med skogeigarar og andre partar vektlagt. For 2008 er følgjande prioritert:

- Frivillig skogvern: Vernevedtak for eit stort tal område, og oppstart av arbeid med nye område.
- Skogvern på statsgrunn: Vernevedtak for område blant anna i Trøndelag, og oppstart av verneprosessar for attverande, registrerte verneverdige skogområde på statsgrunn.
- Vernevedtak for skogareal eigd av Opplysningsvesenets fond (prestegardsskogar).
- Systematiske, naturfaglege registreringar i prioriterte skogtypar og gjennomføring av verneprosessar knytt til dette.

Arbeidsmål 1.1.1.5 Gjennomføre nasjonalparkplanen gjennom å opprette 40 nye og utvide 14 eksisterande verneområde innan 2010

Pr. 1. september 2007 er 37 av i alt 54 verneframlegg i nasjonalparkplanen gjennomførte. I løpet av hausten 2007 og i 2008 er følgjande område planlagt verna: Naustdal/Gjengedal, Ålfotbreen, Hylingsdalen, Sylane, Sjunken/Misten, Sølen, Lomsdal/Visten og Sjørdalen/Isdalen. Ein legg stor vekt på å gjennomføre demokratiske og tillitvekkjande planprosessar. Samarbeidet med Sametinget for å sikre samiske interesser på best mogleg måte i planlegginga (jf. avtala om konsultasjon mellom Staten og Sametinget) blir ført vidare.

Pr. 1. juli 2007 er det autorisert 14 nasjonalpark-senter.

Arbeidsmål 1.1.1.6 Etablere eit representativt nettverk av marine verneområde innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda innan 2012

Noreg har slutta seg til målet om å ha på plass eit representativt og økologisk samanhengjande nettverk av marine verneområde innan 2012. I OSPAR har vi tilslutta oss at eit slikt nettverk skal vere på plass innan 2010. Eit første representativt nettverk av marine område verna etter naturvernlova og marine område varig verna på annan måte skal etter planen vere etablert i 2009. Nettverket skal deretter supplerast etter behov for å sikre eit representativt, økologisk samanhengjande nettverk for alle dei norske kyst- og havområda innan 2012.

Første fase av marin verneplan er basert på tilråding frå eit nasjonalt, tverrsektorielt rådgivande utval om område og restriksjonsnivå. Tilrådinga, som vart lagt fram i 2004, anbefalar 36 område innan seks ulike kategoriar av marin natur inkludert i planen. Planen skal, i tillegg til å sikre det biologiske mangfaldet, òg sikre eit representativt utval av mest mogleg urørt marin natur til bruk som samanlikningsområde (referanseområde) for forskning og overvaking.

Det formelle verneplanarbeidet startar i 2007. Forslaget skal deretter konsekvensutgreiast og sendast på felles lokal og sentral høyring i 2008, med sikte på vernevedtak i 2009.

I fase to skal det eksisterande nettverket av verneområde etter naturvernlova og område som er verna på annan måte supplerast etter behov basert på ny kunnskap, nasjonale mål og internasjonale prosessar og avtaler.

Arbeidsmål 1.1.1.7 Sikre at naturverdiane i verneområda blir oppretthaldne, mellom anna ved å utvikle tilfredstillande skjøtelses- og oppsynsordningar

Statens naturoppsyns (SNO) oppgåver omfattar kontrollverksemd, informasjon, fysisk tilrettelegging, registreringsarbeid og skjøtsel. Statens naturoppsyn hadde i 2006 oppsynsansvar i 2009 verneområde, under dette alle nasjonalparkane. Samla er det loggført 5840 besøk i 1244 verneområde i 2006, dvs. i 62 pst. av dei verneområda som SNO har ansvaret for. Oppsyn blir òg utført gjennom tenestekjøp frå Statskog Fjelltenesta i Troms og Nordland, frå fjellstyra sitt fjelloppsyn og andre samarbeidspartnarar.

I høve til 2005 vart det i 2006 registrert ein betydeleg auke (48 %) i brot på regelverket i verneområde.

Det er gjennomført fleire store tilretteleggings tiltak for brukarar av nasjonalparkane og andre naturområde, blant anna eit fugletårn for rullestolbrukarar i Fjærland i Sogn og Fjordane. I 2006 gjennomførte SNO 104 større eller mindre skjøtselstiltak i 80 verneområde. Det vart i 2006 organisert 54 ulike aksjonar der ein rydda for søppel i verneområde. Vedlikehald av grensemerke og informasjonsskilt er ei kontinuerleg oppgåve, og i 2006 vart det sett opp i alt 960 grensemerke og små og store informasjonsskilt i verneområda. I tillegg til dette kjem skjøtsel organisert gjennom fylkesmennene og kommunane. Det er eit stort etterlep i arbeidet med oppsyns- og skjøtselstiltak. Nokre av dei nye nasjonalparkane og store verneområda har ikkje tilstrekkeleg oppsyn. Innsatsen i oppsyn og skjøtselstiltak har auka dei siste åra, særleg når det gjeld oppsynsstillingar. Regjeringa held fram i 2008 med opptrapping av arbeidet med forvaltningsplanar og skjøtselstiltak.

Forvaltningsplanar for nasjonalparkar og andre verneområde skal gi nærare retningslinjer for korleis verneverdiane kan forvaltast best mogleg innan det enkelte verneområde. Det er behov for forvaltningsplanar i alle dei 29 nasjonalparkane, i ei rekkje landskapsvernområde og i om lag 500 av dei mindre verneområda. Berre 5 av nasjonalparkane har i dag godkjende forvaltningsplanar. I tillegg kjem at mange eksisterande forvaltningsplanar må reviderast. Det går no føre seg arbeid med nye forvaltningsplanar og revidering av eldre planar for 20 store verneområde.

Noreg har òg store utfordringar i høve til pliktene i Ramsarkonvensjonen, ikkje minst knytt til dei 37 norske våtmarkssystema (32 på fastlandet og 5 på Svalbard) som er med på lista over verdas viktigaste våtmarksområde. Ut frå konvensjonen skal desse områda ha godkjende forvaltningsplanar. Pr. i dag er det godkjend planar for heile eller delar av 7 av dei 32 ramsarområda på fastlandet. Det blir arbeidd med, eller er tildelt midlar til, 6 nye planar. 2 gamle planar er under revisjon.

Styrkt forvaltning og utviding av nettverket av Ramsarområde og andre verna våtmarker i Noreg er behandla i utgreiinga «Den Norske Våtmarksarven» – tiltaksplan 2007-2010 (jf. DN utgreiing nr. 2007-1).

Det er utarbeidd ein strategi for bruk av midlar til tiltak i verneområde som er retningsgivande for gjennomføring av tiltak i dei mest skjøtelskrevande verneområda.

Noreg manglar eit landsdekkjande system for overvaking av verneområde. Eit opplegg for overvaking av verneområde er under utarbeiding i Direktoratet for naturforvaltning. Dette arbeidet vil bli vidareført i 2008.

I dag har om lag 50 kommunar ansvar for forvaltning av naturreservat, naturminne og/eller landskapsvernområde. I tillegg er det som eit prøveprosjekt delegert forvaltningsmynde til kommunar for nokre større verneområde i nasjonalparkplanen, mellom anna Reinheimen nasjonalpark

som er delegert gjeldande frå 1. oktober 2007. Til saman er det om lag 70 kommunar som har fått delegert forvaltningsmynde for verneområde. I 2008 vil ordningane med forvaltningsmynde for verneområde bli evaluerte.

Tabell 6.3 Mål- og indikatortabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde. Nasjonalt resultatmål 2.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.1.2 Areal utanfor verneområda skal forvaltast slik at viktige økologiske funksjonar og tenester blir haldne ved lag i så stor grad som mogleg; i truga naturtypar skal ein unngå inngrep.	1.1.2.1 Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar gjennom rådgiving, samordning og oppfølging av sektorane.	Talet på truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar som er blitt kartlagde. Omfang av naturtypar som er dokumentert skadde eller øyde lagde.
	1.1.2.2 I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at forvaltninga av vassdrag og kystnære marine vassførekomstar tek omsyn til biologisk mangfald.	Overvakingsparameter under forskrift om rammer for vassforvaltninga (EUs rammedirektiv for vatn).
	1.1.2.3 Sikre at attverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på.	Areal av inngrepsfrie naturområde.
	1.1.2.4 Gjennomføre kartlegging slik at det innan 2010 ligg føre ei landsdekkjande, kartfesta oversikt over alle førekomstar av dei utvalde naturtypene, og kvalitets-sikre data frå tidlegare kartlegging.	Talet på kommunar som er ferdig kartlagde innafor dei ulike naturtypene. Talet på kvalitetssikra datasett.
	1.1.2.5 I samarbeid med sektorane gjennomføre eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald (jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005).	Mengda av kvalitetssikra data i høve til det talfesta målet om lokalitetsopplysingar i naturbasen.
	1.1.2.6 Utvikle måleverktøy for biologisk mangfald, herunder naturindeks, og bidra til at informasjon om norsk biologisk mangfald kan samanliknast med andre land. (Nytt)	Talet på datasett som kan samanliknast.
	1.1.2.7 Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø, bl.a. ved at ferdsla i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område.	Talet på dispensasjonar som er gitt. Talet på personar som er melde for brot på motorferdslelova. Omfanget av førebygging av ulovleg motorferdsel.

Arbeidsmål 1.1.2.1 Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar gjennom rådgiving, samordning og oppfølging av sektorane

Alle sektorar har ansvar for at tiltak og aktivitetar på eige område ikkje gir unødige miljøbelastningar. Hovuddelen av det biologiske mangfaldet finst utanfor verneområda og blir forvalta av andre sektorar i tillegg til miljøforvaltninga. Bygging av fritidsbustader, motorferdsel i utmark, og utbygging av arealkrevjande energi- og transportanlegg er i dag nokre av dei viktigaste grunnane til nedbygging, bruksendring og oppsplitting av viktige areal for det biologiske mangfaldet på land. Summen av mange, tilsynelatande ubetydelege, inngrep kan få alvorlige følgjer for artar og bestandar og deira høve til å overleve, og for produksjonsevna i økosystema. Bevaring av biologisk mangfald er derfor ei sektorovergripande utfordring som krev samordning og forpliktande samarbeid på tvers av sektorane, innanfor rammer av ei aktiv arealplanlegging lokalt og regionalt. Miljøverndepartementet har ei viktig rolle i å medverke til dei andre departementa sitt arbeid med bevaring og berekraftig bruk av biologisk mangfald.

Det er sett i gang arbeid for å bevare utvalte naturtypar. Store delar av stortareskogen i nord og sukkertareskogen i sør har forsvunne. Stortaren blir beita ned av kråkeballar, men årsakene bak den dramatiske situasjonen er framleis ukjende. For sukkertare ser det ut til at høgare sjøtemperaturar og store tilførsler av næringssalt og partiklar er viktige årsaksforklaringar. Mykje tyder på at dei langtransporterte tilførsleane har gått ned dei 10 siste åra. Lokale tilførsler vil bli grundig vurderte i 2008 bl.a. som grunnlag for å utarbeide tiltaksanalyser.

I St. meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* vart det varsla at truga og sårbare naturtypar skulle inkluderast i arbeidet med revisjon av raudlista i 2006 og 2010. Det har vist seg at det er nødvendig å utvikle ein fagleg omforeina klassifikasjon av norske naturtypar før ei «raudliste» for naturtypar kan etablerast. Artsdatabanken er i gang med prosjektet *Ny norsk naturtypeinndeling*, og vil i løpet av 2007 presentere ei fagleg omforeina norsk naturtypeinndeling. Parallelt med slutføringa av dette arbeidet vil Artsdatabanken utarbeide eit forslag til kriterium for bruk ved vurdering av kor truga naturtypar er.

Det er viktig å utvikle verktøy og verkemiddel som synleggjer og integrerer omsynet til truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar i kommunanes ordinære plan- og styringssystem. Aktiviteten for å styrkje det lokale miljøarbeidet gjennom

samarbeid med kommunesektoren (KS) vil her vere viktig.

Arbeidsmål 1.1.2.2 I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at forvaltninga av vassdrag og kystnære marine vassførekomstar tek omsyn til biologisk mangfald

Forskrift om rammer for vassforvaltninga implementerer EUs vassrammedirektiv i norsk rett. Forskrifta trådte i kraft 1. januar 2007. Vassforskrifta gir rammer for fastsetjing av miljømål for vassførekomstane og skal sikre best mogleg vern og berekraftig bruk av desse. Forskrifta vil vere det viktigaste verktøyet for å gjere norsk vassforvaltning meir heilskapleg og økosystembasert. Ein viser til nærare omtale under resultatområde 3, underområde 1 Heilskapleg hav- og vassforvaltning.

Gjennom konsesjonssystemet arbeider styresmaktene både sentralt og regionalt for at biologisk mangfald blir teke omsyn til i ulike former for bruk av vassressursane. Dette gjeld òg ved revisjon av eldre konsesjonar.

Regjeringa vil at det skal utarbeidast fylkesvise planar for små vasskraftverk. Planane skal sikre at naturmangfald, friluftsliv og store landskapsverdier ikkje går tapt samtidig som talet på små vasskraftverk aukar. Olje- og energidepartementet har i samråd med Miljøverndepartementet utarbeidd *Retningslinjer for små vasskraftverk* som gir ei oppskrift for korleis fylkeskommunane kan kartleggje og systematisere dei ulike områda ut frå kor verdifulle dei er med omsyn til viktige miljø- og friluftsverdier.

Det er planlagt ei omlegging av Samla plan for vassdrag slik at dette blir eit meir føremålstenleg verktøy for den framtidige utnyttinga av vassressursane. Omlegginga vil bli sett i samanheng med gjennomføringa av vassforskrifta.

Ferdigstillinga av ordninga med nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjordar, jf. St.prp. nr. 32 (2006-2007) *Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar*, vart vedteken av Stortinget våren 2007, jf. Innst. S. nr. 183 (2006-2007). Ordninga består etter dette av til saman 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjordar.

Arbeidsmål 1.1.2.3 Sikre at attverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på

Dei siste hundre åra er dei villmarksprega områda i Noreg reduserte frå omkring halvparten av landarealet til i underkant av 12 pst. I Sør-Noreg er talet 5 pst. Status for inngrepsfrie naturområde (område som ligg meir enn ein kilometer unna tyngre tek-

niske inngrep) i Noreg (INON) vart sist oppdatert i januar 2003, og ajourførte kart og statistikk vart lagt ut på nettet i 2004 (www.dirnat.no/inon). Denne oversikta blir ajourført med 5 års mellomrom, og viser bl.a. utviklinga for desse områda og kva for sektorar som er ansvarlege for bortfall av område. I perioden 1998-2003 stod vegbygging i landbruket for over 80 pst. av bortfallet av inngrepsfri natur. Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet har sett i gang arbeid for å gå gjennom regelverket med sikte på å hindre at tilskot til vegbygging skal gi tap av inngrepsfri natur. Bl.a. vil datakvaliteten for skogsveggar og INON bli vurdert, saman med skogbrukets behov for vegbygging og konsekvensar og moglegheiter med sikte på endring i regelverket for tilskot i 2007.

I løpet av 2007 startar arbeidet med ei ny periodisk oppdatering av INON-databasen, med sikte på innhenting av nye datasett i 2008.

Arbeidsmål 1.1.2.4 Gjennomføre kartlegging slik at det innan 2010 ligg føre ei landsdekkjande, kartfesta oversikt over alle førekomstar av dei utvalde naturtypane, og kvalitetssikre data frå tidlegare kartlegging

Om lag 90 pst. av kommunane har no gjennomført ei første gongs kartlegging av område på land med stor verdi for biologisk mangfald. Det er førebels lagt inn naturtypedata frå 216 kommunar i Naturbasen. Det ligg pr. 1. mai 2007 inne data frå 75 000 lokalitetar spreidde over heile landet i Naturbasen. Av dette er om lag 2/3 artsdata og 1/3 er naturtypedata. Dei fleste artsdata stammar frå viltkartlegginga. I kartlegginga er areal som er truga av inngrep prioriterte, og det er derfor kartlagt lite i fjellområda.

Kvaliteten på data frå den kommunale kartlegginga er svært variabel. Ei viktig oppgåve i tida framover er derfor å kvalitetssikre og supplere data frå den kommunale kartlegginga.

Det står enno att mykje kartleggingsarbeid på viktige naturtypar og lokalitetar for raudlistearter. Dette arbeidet inngår no i *Nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald*.

Arbeidsmål 1.1.2.5 I samarbeid med sektorane gjennomføre eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald

Eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald er etablert. Programmet er styrt og finansiert av eit utval samansett av 7 departement. Nasjonalt program skal medverke til å dekkje forvaltningas behov for kartlegging og overvaking der desse ikkje er dekte gjennom sektorvise tiltak, og syte for at kartbasert kunnskap om biologisk mangfald blir gjort tilgjengeleg. Programmet initierer kartleggings- og overvaksingsaktivitetar både på land, i ferskvatn og i sjø ut til grunnlinja. Programmet er inne i sin andre programperiode som går ut i 2010. I denne perioden vil hovudfokus vere retta mot naturtypar, truga og sårbare arter og framande arter i norsk natur.

Artsdatabanken spelar ei sentral rolle i arbeidet med å samordne og gjere dei viktigaste data om biologisk mangfald tilgjengelege for brukarar i areal- og ressursforvaltninga.

Gjennom overvaking av naturtypar og viktige areal for truga arter får styresmaktene eit bilete av utviklinga i det biologiske mangfaldet, om verkemidla fungerer etter formålet og om Noreg klarer å ivareta målet om å stoppe tapet av biologisk mangfald innan 2010. Regjeringa er i gang med å vurdere korleis ein kan utvikle endå betre verktøy for å måle utviklingstrendar i norsk natur, og det er sett i gang utgreiingsarbeid om metode for å etablere ein naturindeks for Noreg, jf. nytt arbeidsmål 1.1.2.6 i tabell 6.1. Ein første versjon av naturindeks basert på dagens datagrunnlag vil bli presentert i 2008.

Kartlegging, overvaking og prosessorienterte studiar av sjøfugl skjer gjennom sjøfuglprogrammet SEAPOP, som vart starta av Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet i 2005. Ein viser til nærare omtale under arbeidsmål 1.2.2.1.

MAREANO er eit tverrsektorielt program finansiert over Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Gjennom MAREANO er det utført kartlegging og grunnleggjande studiar av havbotnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø i norske sjøområde. Fram mot 2010 skal områda Nordland VII, Troms II og Eggakanten prioritert. Data blir systematiserte i ein marin internettbasert arealdatabase. MAREANO vil gi viktig informasjon om førekomst av sårbare og omsynskrevjande marine naturtypar til bruk i arbeidet med heilskaplege forvaltningsplanar for havområda, marin verneplan og vurderingar i høve til bruk og vern mv.

1.1.2.9 Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø, mellom anna ved at ferdsla i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område

Det totale talet på snøskutarar var 53 599 pr. 31. desember 2003. Pr. 31. desember 2006 hadde talet stige til 58 327. Det har vore ein jamn auke i talet på snøskutarar i fleire år. Talet på barmarkskøyretøy (All Terrain Vehicles – ATV) har òg auka kraftig, frå 295 nyregistrerte køyretøy i 1995 til 18 039 pr. 31. desember 2006 (alle tal frå Opplysningsrådet for vegtrafikk). Dette indikerer at omfanget av motorferdsel i utmark har auka.

Talet på dispensasjonar gitt i medhald av motorferdsellova og den nasjonale forskrifta er tilgjengeleg som KOSTRA-rapportering. I 2006 vart det behandla 12 574 søknader om dispensasjon for motorferdsel i utmark. Av desse vart 11 554 (92 pst.) godkjende. For å få eit samla bilete må det òg reknast med dispensasjonar som er gitt for fleire år. Ca. 11 000 tidlegare gitte dispensasjonar var framleis gyldige i 2006, dvs. at det var ca. 22 500 aktive dispensasjonar i 2006. Når det gjeld barmarkskøyring vart det totalt godkjent 1062 søknader i 2006. Det er god grunn til å gi barmarks-

køyninga større merksemd framover. Statens naturoppsyn har gjennomført målretta oppsyns- og kontrolltiltak, oftast i samhandling med lokalt politi. Barmarkskøyning har hatt særleg prioritet. I 2006 vart totalt 260 tilfelle av ulovleg motorferdsel melde til politiet, etter kontrollar av SNO (inkl. Fjelltenesta i Nord-Noreg). Av desse var det 83 tilfelle av ulovleg barmarkskøyning. Kontrollen med barmarkskøyning skal styrkjast i samarbeid mellom politiet og Statens naturoppsyn.

Forsøksordninga med planstyrt forvaltning av motorferdsel er blitt evaluert av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Denne evalueringa var ein del av grunnlaget for prosjektet *Motorferdsel og samfunn* som hadde som formål å etablere eit best mogeleg kunnskapsbasert avgjerdsgrunnlag for utforming av strategiar, regelverk og verkemiddel for regulering av motorferdsel i utmark, med vekt på avveging mellom nytte- og verneverdiar. På dette grunnlaget har Direktoratet for naturforvaltning utarbeidd eit forslag til nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag som vart sendt på høyring sommaren 2007. Etter høyringa skal DN leggje fram tilråding. Miljøverndepartementet tek sikte på at eit forslag til nytt regelverk kan fremjast for Stortinget i 2008.

Tabell 6.4 Mål- og indikatortabell for underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde. Nasjonalt resultatmål 3.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.1.3 Kulturlandskapet skal forvaltast slik at kulturhistoriske og estetiske verdiar, opplevingsverdiar, biologisk mangfald og tilgjenge blir halde ved lag.	1.1.3.1 Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag.	Tilstand og utvikling for dei nasjonalt prioriterte kulturlandskapa.

Arbeidsmål 1.1.3.1 Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag

Endringane i jordbrukets kulturlandskap dei seinare tiåra er store. Særleg er gjengroinga i utmark no svært tydeleg, både i fjellet, på kysten og i låglandet. Kulturlandskap med større areal av ulike typar seminaturlege naturtypar minkar. Det er aukande behov for å halde oppe drift og skjøtsel i dei høgast prioriterte områda (ca. 300) i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Som ledd i landbruks- og miljøvernstyresmaktens arbeid med å operasjonalisere målet om at «Spesielt verdifulle kulturlandskap skal vere dokumenterte og ha fått særskilt forvaltning innan 2010», har Statens

landbruksforvaltning, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren i 2007 lagt fram ein rapport om Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Direktoratata har mellom anna utarbeidd kriterium for å velje ut spesielt verdifulle kulturlandskap i landbruket, som grunnlag for fylkesvis gjennomgang og utpeiking av slike område. Viktige verkemiddel i arbeidet med å ta vare på jordbrukets kulturlandskap og det biologiske mangfaldet i dette landskapet, er supplerande kartlegging av biologisk mangfald og betre overvaking. Mykje av arbeidet knytt til å halde ved lag verdifulle kulturlandskap er elles integrert i andre resultatmål og oppgåver.

Resultatområde 1 – underområde 2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar

Avgrensing og definisjon av underområde

Underområdet omfattar arbeidet med sikre leve-dyktige bestandar av dei artene som høyrer naturleg heime i norsk natur. Ein god variasjon i arve-materiale i levande organismar, med eit samleord kalla «genressursar», er naudsynt for at arter skal kunne tilpasse seg endra miljøforhold, til eksempel

klimaendringar. Genressursane er òg eit viktig grunnlag for bio- og genteknologi og oppdretts-næringa. Underområde 2 har særleg fokus på berekraftig hausting og tiltak for å ta vare på truga og sårbare arter. Dei truga og sårbare artene har så dårleg bestandsstatus at det er naudsynt med tiltak i høve til kvar enkelt art. Det er nær kopling mellom innsatsen for å ta vare på enkeltarter og arbeidet med å sikre leveområde for det biologiske mangfaldet under underområde 1.

Tabell 6.5 Mål- og indikatortabell for underområde 2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar. Nasjonalt resultatmål 1.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.2.1 Hasting og anna bruk av levande ressursar skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir utrydda eller truga.	1.2.1.1 Sikre at nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane blir baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar. For anadrom laksefisk skal hausting i størst mogleg grad baserast på driftsplanar utarbeidde i samarbeid mellom rettshavarar, kommunar og brukarar.	Omfanget av bestandar som er truga av overutnytting. Delen av hjortevilt felt på vald med driftsplan/bestandsplan. Talet på driftsplanar for laksefisk som er lagt til grunn for forvaltninga.
	1.2.1.2 Medverke til at all utnytting av levande ressursar og genressursar skjer i tråd med førevar-prinsippet og ei økosystembasert tilnærming gjennom rådgiving og oppfølging av sektorane.	Del av bestandar eller arter som er overutnytta eller truga av overutnytting. Del av bestander eller arter som har forvaltningsmål og -strategiar.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.2.1.1 Sikre at nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane blir baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar. For anadrom laksefisk skal hausting i størst mogleg grad baserast på driftsplanar utarbeidde i samarbeid mellom rettshavarar, kommunar og brukarar

Innanfor viltforvaltninga er hjorteviltregisteret eit viktig hjelpemiddel for dei som skal ta avgjerder. Gjennom nasjonalt overvakingsprogram for hjortevilt og helseovervakingsprogram for hjortevilt følger ein bestandsutviklinga i eit representativt utval av hjorteviltbestandane. Veterinærinstituttet og Direktoratet for naturforvaltning har saman utarbeidd eit rammeverk for helseovervaking av viltbestandar. Behovet for helseovervaking av viltbestanden er aktualisert ved den sterke merksemda som

har vore omkring fuglevirus og moglege konsekvensar av dette i Noreg, saman med auka utbreiing av flått og hjortelusfluge.

Regulering av laksefisket er basert på vitskapeleg rådgiving, kunnskap om tilstanden til bestandane, fagleg skjønn og erfaringar. I 2003 vart det innført eit nytt reguleringsregime som skal gjelde for fem år. Ein arbeider no med å førebu nye reguleringar for perioden 2008-2012.

Ei driftsplanbasert forvaltning krev at rettshavarane er organiserte i høvelege einingar som kan ivareta interessene deira. Slike einingar må vere juridisk og økonomisk forpliktande, slik at styremaktene kan opptre formelt i høve til eit driftsplanområde. Utviklinga av driftsplanbasert forvaltning vil bli følgd opp i samarbeid med dei sentrale organisasjonane på fiskerettshavar- og brukarsida.

Tabell 6.6 Mål- og indikatortabell for underområde 2 Berekraftig bruk og vern av arter, bestandar og genressursar. Nasjonalt resultatmål 2.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.2.2 Halde oppe eller byggje opp att truga arter til livskraftige nivå.	1.2.2.1 Medverke til å redusere presset på truga arter og ansvarsarter gjennom handlingsplanar og samarbeid med andre involverte partar.	Talet på raudlistearter totalt og endringar i raudlistekategori for raudlistearter i ulike naturtypar. Del av truga arter, med utarbeidd handlingsplan. Inngrep i villreinområde.
	1.2.2.2 Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850-1200 årlege hekkingar av kongeørn.	Talet på dokumenterte ynglingar av gaupe, jerv, bjørn og ulv siste år fordelt på dei åtte rovviltregionane. Talet på hekkingar av kongeørn siste år. Talet på dokumenterte ulovlege fellingar av rovvilt fordelt på rovviltart.
	1.2.2.3 Byggje opp att bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå.	Talet på vaksne individ og ynglingar av fjellrev.
	1.2.2.4 Sikre dei ville laksebestandane.	Endringar i bestandstilstand etter kategorisystemet for laksevassdrag.
	1.2.2.5 Utvikle oppsynsordningar som sikrar at arter blir tekne vare på.	Del truga og sårbare arter som er dekte av oppsyn.
	1.2.2.6 Leie og samordne det norske arbeidet under Konvensjonen om biologisk mangfald og andre internasjonale konvensjonar som er relevante for å ta vare på arter og genressursar.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.

Arbeidsmål 1.2.2.1 Medverke til å redusere presset på truga arter og ansvarsarter gjennom handlingsplanar og samarbeid med andre involverte partar

Artsdatabanken la i desember 2006 fram ei ny offisiell raudliste for Noreg, inkludert Svalbard. Norsk raudliste 2006 inneheld totalt 3 886 arter. Av desse er 84 utdøyde frå norsk natur etter år 1800. I kategorien *kritisk truga* er det 285 norske arter. Kategorien *sterkt truga* inneheld 764 arter, og i kategorien *sårbar* er det 939 arter. Ulike typar arealendring/arealbruk er eit trugsmål mot 85 pst. av raudlisteartene. Høgast førekomst av raudlistearter er det i skog med 1 827 arter (48 pst. av raudlisteartene) og i jordbrukslandskap med 1 330 arter (35 pst.).

Det blir no utarbeidd og sett i verk handlingsplanar for utvalde, truga arter. Handlingsplanar for

damfrosk, elvemusling og orkideen raud skogfrue vart utarbeidd i 2006. Direktoratet for naturforvaltning har under arbeid handlingsplanar for dverggås, åkerrikse og stor salamander. I tillegg til at dverggås er klassifisert som *kritisk truga* på raudlista, har Noreg eit spesielt ansvar for å medverke til å ta vare på den fennoskandiske restbestanden av arten. Ein prioriterer derfor tiltak knytte til dverggås. For fjellrev vart det utarbeidd ein handlingsplan i 2003. Ein viser til eiga omtale av arbeidet med denne arten.

Sjøfuglane er ein viktig del av kystnaturen og det marine økosystemet, og sjøfuglartene er sikre indikatorar på miljøtilstanden i havet. Fleire sjøfuglbestandar langs Norskekysten har hatt ein urovekkjande tilbakegang. Lomvi er klassifisert som *kritisk truga* på raudlista. Sjøfuglprogrammet SEAPOP skal gi betre kunnskapsgrunnlag for å

ta avgjerder i spørsmål som gjeld tilhøvet mellom sjøfugl og menneskeleg aktivitet i havområda og kystsona, til dømes innafor petroleumsverksemda. Programmet er i 2007 enno ikkje sett i verk i full nasjonal skala. Gjennom forvaltningsplanen for Barentshavet er det sett i gang fleire tiltak, så som påbodne skipsleier og rammer for petroleumsverksemda, bl.a. av omsyn til sjøfugl.

Villreinen er ei norsk ansvarsart og skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida. Det er derfor eit arealpolitisk mål å sikre leveområda for arten. Sikring av villreinen sine leveområde har stått sentralt ved opprettinga av mange av våre store nasjonalparker og landskapsvernområde. Slikt vern dekkjer berre delar av villreinen sine leveområde og må utfyllast av planar etter plan- og bygningslova. Miljøverndepartementet har avgjort at 10 villreinområde skal ha status som nasjonale villreinområde. Departementet har i 2007 bede fylkeskommunane utarbeide fylkesdelplanar for fjellområde som er spesielt viktige for villrein. Det er i 2007 løyvd midlar til to informasjons- og kompetansesenter for villrein; sjå omtale i avsnittet om samla framstilling av satsinga på villrein under kap. 1427.

Edelkrepsen er klassifisert som *sterkt truga* i den norske raudlista. Det er utarbeidd eit forslag til overvaking av 27 representative krepsebestandar. Etter påvising av krepsepest i Glomma i 2005 vart det sett i verk tiltak for å hindre vidare spreiding av sjukdommen. I juni 2007 melde Mattilsynet at det no ikkje finst krepsepest i Haldenvassdraget, men dette kan tyde på at også edelkrepsen er borte. Påvising av krepsepest på introdusert signalkreps i Dammane i Brevik hausten 2006 er følgd opp med ein utryddingsaksjon.

Ein del truga arter er freda etter naturvernlova mot innsamling og anna direkte skade. Fredinga omfattar førekomstar av arten i heile landet, men ikkje leveområdet til artene. I St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* har regjeringa signalisert at ein i løpet av 2008 vil utarbeide ein plan for vern av leveområde for arter som er freda etter naturvernlova.

Det blir òg viktig å sikre leveområde for dei truga artene gjennom kommunal planlegging. Kommunane har eit sjølvstendig ansvar for å vurdere verknader av ulike tiltak på truga og sårbare arter, og sjå til at dei negative konsekvensane blir minst moglege.

For dei store rovviltartene og villaks viser ein til egne omtaler.

Arbeidsmål 1.2.2.2 Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850-1200 årlege hekkingar av kongeørn

Det nasjonale bestandsovervakingsprogrammet for rovvilt rapporterer at det vinteren 2006-2007 (oktober – februar) vart registrert ei yngling av ulv i Noreg (i Kynna), av totalt 16 ynglingar i Skandinavia. Det nasjonale målet er sett til tre årlege ynglingar i Noreg innafor eit nærare definert forvaltningsområde for ynglande ulv i Hedmark, Akershus, Østfold og Oslo. Grensebestandar kjem i tillegg. To av ynglingane i dei sytten familiegruppene i Skandinavia vart registrerte i grenseområde mot Sverige. DNA-analysar av dei skandinaviske ulvane viser eit nært slektskap, noko som på lang sikt kan gi innavlsdefektar dersom det ikkje år om anna kjem inn nye individ gjennom naturleg innvandring frå Finland/Russland. Sommaren 2007 vart det dokumentert (DNA-analyse) innvandring av eitt dyr frå Finland/Russland. Det gjenstår å sjå om dette individet vil formere seg. Det nasjonale målet for bjørn er sett til 15 årlege ynglingar. Registreringar kan tyde på ein viss vekst i bestanden, men det er enno langt igjen til bestandsmålet er nådd. Totalt vart det påvist tre binner med årsungar i 2006. To av binnene med årsungar er påviste i Pasvik (region 8), mens ei binne med årsungar er påvist i Lierne/Snåsa (region 6). Frå 2006 er bestandsovervakinga av bjørn betra ved hjelp av innsamling av ekskrement og hår for DNA-analyse. Innsamlinga vart gjennomført blant anna ved hjelp av lokale elgjegegarar frå Trøndelag og nordover i 2006, og blir gjennomført i Sør-Noreg i løpet av hausten 2007.

For jerv viser førebelse bestandsregistreringar (pr. 3. september 2007) 53 ynglingar i Noreg i 2007. Det nasjonale målet er sett til 39 årlege ynglingar. Bestandsreguleringa skal skje ved lisensfelling. I skadeutsette område der lisensfelling ikkje gav tilstrekkeleg bestandsregulerande effekt vart det våren 2007 sett i verk ekstraordinære uttak av jerv. Uttak av tisper og/eller kvalpar vart gjennomført ved 11 av dei 53 registrerte ynglingane. For gaupe vart det vinteren 2007 registrert 74 familiegrupper. Det nasjonale bestandsmålet på 65 årlege ynglingar er nådd. Ei yngling tilsvarer ei familiegruppe.

Målet for kongeørn er sett til 850-1200 hekkande par, og bestanden på landsbasis er rekna for å vere stabil på omlag dette nivået. Frå 2006 har kongeørn inngått i det nasjonale overvakingsprogrammet for rovvilt.

Rovviltneemndene har hovudansvaret for forvaltninga av gaupe, jerv, bjørn og ulv innafor sin region. Rovviltneemnda skal utarbeide ein forvaltningsplan, i nært samarbeid med aktuelle partar, som skal vise korleis nemnda vil gjennomføre den vedtekne nasjonale rovviltpolitikken i sin region. Dette arbeidet er fullført i 7 av dei 8 regionane.

Arbeidsmål 1.2.2.3 Byggje opp att bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå

Fjellreven er på raudlista klassifisert som *kritisk truga* i Noreg utanom Svalbard. I Noreg utanom Svalbard er det om lag 50 vaksne fjellrevar att. Regjeringa har ført vidare arbeidet med å hindre at fjellreven blir borte frå den norske fjellnaturen. I 2007 vart det sett av om lag 4,9 mill. kroner til formålet, det same som i 2006. Arbeidet med fjellreven skjer med utgangspunkt i Handlingsplan for fjellrev (Direktoratet for naturforvaltning, 2003).

Arbeidet omfattar eit fleirårig forsøk med raudrevkontroll på Varanger-halvøya, kartlegging av raudrevbestanden i Børgefjell og eit prosjekt med avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen. Overvaking av fjellreven blir gjennomført årleg, og det er oppretta ein nasjonal database som inneheld detaljert omtale av nesten alle kjende fjellrevhi i Noreg.

Arbeidsmål 1.2.2.4 Sikre dei ville laksebestandane

Laksefisket omkring tusenårsskiftet var totalt sett betre enn på mange år, som følgje av betre temperaturforhold i havet og gode føresetnader for oppvandring i elvane i fiskesesongen. Sesongane 2005 og 2006 gir likevel inntrykk av at den positive utviklinga har stansa. Dei førebelse inntrykka frå fiskesesongen 2007 forsterkar dette biletet ytterlegare. Omlag ein tredel av bestandane er framleis truga eller sårbare, mens 45 bestandar har gått tapt.

Stortingsvedtaket om nasjonale laksevassdrag og laksefjordar vart gjort for å gi dei viktigaste laksebestandane i Noreg eit betre vern (Innst. S. nr. 134 (2002-2003)). Ferdigstillinga av denne ordninga, jf. St.prp. nr. 32 (2006-2007) *Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder*, vart vedteke av Stortinget våren 2007, jf. Innst. S. nr. 183 (2006-2007). Nasjonale laksevassdrag og laksefjordar er eit hovudtiltak for å sikre villaksen, og ordninga består etter dette av til saman 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjordar. Stortinget vedtok samtidig eit oppdatert verneregime for dei nasjonale laksevassdraga og laksefjordane, og at den tidlegare vedtekne nasjonale laksefjorden Tanafjorden skal vere fri for

oppdrett med laksefisk. Verneregima skal nedfelast i forskrifter og arbeidet med dette er i gang. Laksebestandane som er omfatta av ordninga vil få særskilt vern mot inngrep og aktivitetar i vassdraga og i dei nærliggjande fjord- og kystområda. Bestandane skal òg prioriterast i andre offentlege tiltak for villaksen. I samband med Stortingsvedtaket om dei første nasjonale laksevassdraga og laksefjordane i 2003 vart det stilt krav om at ordninga skal evaluerast. Dette skal gjerast seinast ti år etter at ordninga vart ferdigstilt, og skjer gjennom eit eige evaluerings- og overvåkingsprogram. Programmet starta i 2005. Stortinget gav ved behandlinga av St.prp. nr. 32 (2006-2007) òg brei tilslutning til dei andre tiltaka i Regjeringas opplegg for ei styrkt satsing på betre vern av villaksen.

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er den enkeltfaktoren som har størst dokumentert skadeeffekt på dei norske bestandane av villaks. Parasiten vart introdusert til Noreg i 1975, og har sidan blitt spreidd til i alt 46 lakseførande vassdrag. I dag er 15 vassdrag friskmelde etter behandling, 9 vassdrag er behandla, men ikkje friskmelde, 10 vassdrag er behandla, men gjeninfiserte og 12 infiserte vassdrag er ikkje behandla. Målsetjinga for arbeidet med nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* er å utrydde parasitten i infiserte vassdrag der dette er realistisk, og i tillegg minimalisere risikoen for vidare spreiding. Målet skal nåast gjennom systematisk arbeid i 8 avgrensa smitteregionar og 3 risikoregionar. Ein har dei seinaste åra nytta sur aluminiumsblanding som hovudkjemikalie med supplement av rotenon der dette er naudsynt. Denne såkalla kombinasjonsmetoden er meir skånsam for både botndyr og fisk, og metoden er derfor langt mindre problematisk enn bruk av berre rotenon i forhold til vedteken kjemikaliepolitikk. Kostnadene er likevel større.

Arbeidet med å utrydde *Gyrodactylus salaris* er styrkt i 2007 blant anna gjennom tilleggsøyving i St.prp. nr. 69 (2006-2007) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2007*, jf. Innst. S. nr. 230 (2006-2007). I 2006 vart det gjennomført ei smittereduserande behandling i Steinkjervassdraga og utarbeidd utkast til handlingsplan for Vefsn-regionen. I 2007 er hovudfokus retta mot gjennomføring av utryddingstiltak i Steinkjervassdraga, og i to mindre vassdrag i Vefsn-regionen. Planlegging med sikte på nedkjemping i heile Vefsn-regionen er i gang, og arbeidet i denne regionen vil halde fram i 2008. Vidareutvikling av metodikk for behandling vil òg bli prioritert i 2008. I 2008 skal det vidare gjennomførast ei avsluttande fullskala behandling i Steinkjervassdraga. I Romsdalsregionen vil planleggingsarbeidet bli ført

vidare med sikte på å setje i gang konkrete utrydningstiltak så snart som mogleg.

Det går i dag føre seg kalking i 22 laksevassdrag i Sør-Noreg. Også dei lokale kalkingsprosjekta i innlandsvassdrag, som for ein stor del går i regi av frivillige organisasjonar, har halde fram på høgt nivå. Kalking har ført til at laksebestandane er bygde opp att i mange forsuringsskadde elvar, og har ført til ein stor auke i laksefangstane på Sør- og Sørvestlandet. Kalkingsaktiviteten skal haldast oppe på noverande nivå også i åra som kjem.

Levande genbank er eit tiltak som er sett i verk for å redde stammer som ikkje lenger kan overleve i vassdraga. I genbanken blir stammene tekne vare på til faren i vassdraga er over. Ni av dei 29 laksestammene som er blitt tekne vare på i genbanken er blitt tilbakeførte til elvane sine; sju er tekne ut av genbanken, mens to er tekne vare på som sikringsstamme. I tillegg er 12 stammer under tilbakeføring i dag, mens sju ventar på å bli tilbakeførte når *Gyrodactylus salaris* er utrydda i elvane deira.

Reguleringane i laksefisket blir fastsette kvart 4. år og er eit viktig verkemiddel i lakseforvaltninga. Situasjonen for villaksen syner at det er behov for betydelige innstramningar i laksefisket, og Direktoratet for naturforvaltning er no i gang med å utarbeide forslag til reguleringar for perioden 2008-1012. Dette arbeidet blir gjennomført med stor grad av medverknad frå dei ulike interessegruppene. Målet er å komme fram til eit reguleringsregime som er godt tilpassa situasjonen for villaksen, samtidig som dei samla konsekvensane for villaksinteressene blir akseptable.

Arbeidsmål 1.2.2.5 Utvikle oppsynsordningar som sikrar at arter blir tekne vare på

Gjennom den gradvise utbygginga av Statens naturoppsyn har kontrollen med ulovleg jakt og fangst på sårbare og truga arter blitt stadig betre. Statens naturoppsyn har òg styrkt lakseoppsynet gjennom organisatoriske endringar og effektivisering. Gjennom samarbeid og samordning med politiet, Kystvakta og andre aktørar blir utviklingstrekk i viktige lakseområde fanga betre opp, og kontrollen med ulovleg fiske blir styrkt. Ulovleg laksefiske var òg i 2006 den mest omfattande typen lovbrøt som SNO var involvert i, med i alt 322 meldingar til politiet og 279 åtvaringar. Dette er ein nedgang på 23,5 pst. i forhold til året før. Det er registrert betring i nokre distrikt der det tidlegare var betydeleg ulovleg fiske.

Statens naturoppsyn samarbeider med villreinutvala og lokalt politi om kompetanseoppbygging og gjennomføring av villreinoppsynet, slik at dette skjer på ein einsarta og effektiv måte i alle villrein-

områda. Innsatsen i høve til sjøfugljaktoppsyn og målretta tilsyn med dei freda områda for sjøfugl er auka dei siste åra. Det er ein auke i talet på meldingar til politiet og åtvaringar for brot på viltlova i forhold til 2005.

Statens naturoppsyn har i 2006 og 2007 prioritert høgt å førebyggje og avdekkje ulovleg felling av rovvilt, og har eit aktivt samarbeid med politiet i konkrete saker. Det er etablert tett samarbeid med politiet og Økokrim om særskilde oppsyns- og kontrolltiltak i forvaltningssona for ulv. Det blir òg gjennomført rutinevise kontrolltiltak med felte rovdyr og skotplassar under lisens- og kvotejakt på desse artene.

Arbeidsmål 1.2.2.6 Leie og samordne det norske arbeidet under Konvensjonen om biologisk mangfald og andre internasjonale konvensjonar som er relevante for å ta vare på arter og genressursar

Konvensjonen om biologisk mangfald (CBD) har tre målsetjingar; bevaring av biologisk mangfald, berekraftig bruk av biologisk mangfald og rettferdig fordeling av utbyttet av genetiske ressursar.

Noreg arbeider for å utvikle ein legalt bindande protokoll under biomangfaldkonvensjonen med fokus på utvikling av ordningar som kan sikre ei meir rettferdig fordeling av goda frå utnyttinga av genressursar.

Noreg har medverka aktivt til ei operasjonalisering og vidareutvikling av CBD, blant anna gjennom Trondheimskonferansane om biologisk mangfald som Noreg har arrangert saman med FN. Regjeringa vil halde ein ny Trondheimskonferanse om biologisk mangfald hausten 2007, knytt til målet om ein betydeleg reduksjon i tapet av biologisk mangfald innan 2010 og med fokus på kor viktig biologisk mangfald er for fattigdomsreduksjon og oppfølging av FNs tusenårsmål. Konferansen vil gi faglege bidrag til møtet mellom partilanda i Tyskland i 2008, og vil gi deltakarane nyttig kunnskap og inspirasjon for vidare arbeid i heimlanda deira.

Resultatområde 1 – underområde 3 Framande arter og genmodifiserte organismar

Avgrensing og definisjon av underområde

Underområdet omfattar arbeidet for å hindre spreiding av framande, skadelege organismar som ikkje høyrer heime i norsk natur. Saman med endringar i arealbruk og klimaendringar er spreinga av framande artar den største trusselen mot biologisk mangfald. Underområdet omfattar òg arbeidet med å sikre at bruk av genmodifiserte organismar (GMO) ikkje gjer skade på miljø og helse.

Tabell 6.7 Mål- og indikatortabell for underområde 3 Framande arter og genmodifiserte organismar. Nasjonalt resultatmål 1.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.3.1 Menneskeskapt spreieing av organismar som ikkje høyrer naturleg heime i økosystema, skal ikkje skade eller avgrense økosystemas funksjon.	1.3.1.1 Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande arter og negative effektar av eksisterande og utilsikta nye introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, tiltak, informasjon og sektorsamarbeid.	Talet på kjende introduksjonar som er årsak til skade på miljøet.
	1.3.1.2 Medverke til sektordepartementa sitt arbeid med framande arter gjennom oppfølging av den tverrsektorielle strategien mot framande arter.	Talet på framande arter det er sett i gang tiltak mot. Talet på departement som har gjennomført risikovurdering for spreieing av framande arter.
	1.3.1.3 Handtere reguleringa av utsetjing, under dette omsetning av genmodifiserte organismar, ut frå best mogleg kunnskap slik at det ikkje oppstår skade på miljø og helse.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	1.3.1.4 Leie og samordne det norske arbeidet med GMO under Konvensjonen om biologisk mangfald.	Kvalitativ vurdering.
	1.3.1.5 Ivareta prinsippa for GMO-regulering i norsk lov og Cartagena-protokollen i høve til arbeidet i andre internasjonale fora (WTO, FAO/Codex, IPPC m.fl.)	Kvalitativ vurdering.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.3.1.1 Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande arter og negative effektar av eksisterande og utilsikta nye introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, tiltak, informasjon og sektorsamarbeid

Vi står overfor store utfordringar knytte til introduksjon og spreieing av framande organismar. Auka handel, turisme, reising og nedbygging av grensekontroll mellom land og kontinent gjer at mange organismar blir spreidde til nye område der dei ikkje høyrer heime. Globalt er menneskeskapt spreieing av organismar i dag ein av dei største truslane mot mangfaldet i naturen. FN-konvensjonen om biologisk mangfald pålegg oss, så langt det er mogleg og føremålstenleg, å hindre innføring av og kontrollere eller utrydde arter som trugar økosystem, leveområde eller arter.

Framande organismar kan ha effektar som grip over mange sektorar. Dei ti mest relevante departementa la i mai 2007 fram ein *Tverrsektoriell nasjonal strategi og tiltak mot fremmede skadelige arter*. Strategien inneheld felles mål, prinsipp og retningslinjer for behandling av framande arter, saman med ei rekkje felles og sektorspesifikke tiltak. Artsdatabanken la samtidig fram *Norsk svarteliste 2007* som inneheld risikovurderingar av 217 av dei 2 483 framande artene som så langt er registrerte i Noreg. Denne svartelista vil bli eit viktig verktoy for styresmaktenes prioriteringar av tiltak mot etablerte, skadelege framande arter.

Miljøverndepartementet vil, i tråd med det hovudansvar det har for heilskapen i regjeringas miljøpolitikk, vere pådrivar og koordinator i oppfølginga av den nasjonale strategien mot framande skadelege arter, jf. nytt arbeidsmål 1.2.1.2 i tabell 6.3. I 2008 skal departementa blant anna gjennomføre ei vurdering av risiko for spreieing av framande

arter i forhold til aktivitetar under eigen sektor. Det er òg viktig å avklare roller og ansvar for ulike aktivitetar og arter mellom departementa. Vidare skal det lagast handlingsplanar og setjast i gang tiltak mot utvalde framande skadelege arter innfor dei ulike sektoranes ansvarsområde. For å styrkje samarbeidet mellom sektorane i høve til framande arter skal det haldast jamleg kontakt for kompetansebygging og informasjonsutveksling.

Det regjeringsoppnemnde lovutvalet for biologisk mangfald har foreslått nytt regelverk på dette området som del av ei ny naturmangfaldlov.

Noreg har i 2007 blitt part i den internasjonale konvensjonen om kontroll og behandling av ballastvatn i skip og sediment. Konvensjonen vil tre i kraft eitt år etter at minst 30 land som representerer minst 30 pst. av verdsflåten har blitt partar til konvensjonen. Ei ny lov om skipstryggleik (lov 16. februar 2007 nr. 9) trådte i kraft 1. juli 2007. Lova inneheld heimel for forskrift med krav om tiltak for å redusere risiko for introduksjon og spreining av framande arter frå skipsballastvatn og sediment. Ei slik forskrift er no under utarbeiding.

Arbeidsmål 1.3.1.3 Handtere reguleringa av utsetjing, under dette omsetning, av genmodifiserte organismar, ut frå best mogleg kunnskap slik at det ikkje oppstår skade på miljø og helse

Talet på land som set ut genmodifiserte organismar (GMO) i miljøet aukar. I 2006 vart genmodifisert soya, mais, bomull, raps, squash og papaya dyrka på 102 millionar hektar fordelt på 22 land. Meir enn ein tredel blir dyrka i utviklingsland. Det er framleis stor usemje om bruk og regulering av GMO mellom dei landa som produserer og eksporterer GMO og andre land.

Noregs GMO-regelverk og -politikk er blant dei mest restriktive i verda. Både genteknologilova og våre internasjonale plikter (EØS-avtala, Cartagena-protokollen og WTO-avtala) stiller strenge krav til vitenskapelig risikovurdering for vedtak om godkjenning av eller forbod mot GMO. For at vi skal kunne halde fram med vår GMO-politikk, og vurdere eit stadig aukande tal på komplekse GMO-søknader best mogleg, er det naudsynt å medverke til å sikre forskning på miljøkonsekvensar av GMO og bistand frå best mogleg fagleg ekspertise i behandlinga av GMO-søknader. For å oppnå dette er det bl.a. viktig å auke og samordne midlane til GenØk – Senter for biosikkerhet, og å medverke til at miljørisikovurderingane frå Vitskapskomiteen for mattryggleik kan halde eit fagleg høgt nivå.

EU har vedteke nye reglar om utsetjing i miljøet av GMO, bruk av GMO til mat og fôr, merking og høve til sporing av GMO og høve til sporing av

genmodifisert mat og fôr. EU-reglane har nærma seg dei norske i vesentleg grad. Regjeringa forhandlar med EU om å innlemme desse reglane i EØS-avtala med ei vidareføring av EØS-tilpassinga vi har i dag. Tilpassinga gir oss rett til å forby GMO som EU godkjenner, dersom vi meiner det er nødvendig ut frå genteknologilova.

Arbeidsmål 1.3.1.4 Leie og samordne det norske arbeidet med GMO under Konvensjonen om biologisk mangfald)

Cartagena-protokollen om genmodifiserte organismar (GMO) skal sikre at handel og bruk av levande GMO ikkje skader biologisk mangfald eller helse.

Protokollen trådte i kraft 11. september 2003. Noreg ratifiserte protokollen 10. mai 2001. Under forhandlingane om protokollen vart ein ikkje samde om reglar for ansvar og erstatning, og opna derfor for seinare forhandlingar om dette. Desse forhandlingane er no i gang. Genteknologilova si føresegn om erstatningsansvar ligg til grunn for Noregs posisjonar i forhandlingane.

Noreg arrangerte i juni 2007 ein «verkstad» saman med Canada for risikovurdering av nye typar GMO. Genmodifiserte tre, planter som produserer medisinske protein, genmodifisert fisk og virus er under utforskning og utprøving, og den informasjonen vi har og dei framgangsmåtane vi nyttar for risikovurdering av GMO på marknaden i dag er ikkje tilstrekkeleg for slike nye typar av GMO. Anbefalingane frå «verkstaden» vil bli lagt fram for partsmøtet under Cartagena-protokollen neste år.

FAO/Codex, Det internasjonale kontor for epizootier (OIE) og Den internasjonale konvensjon for plantevern (IPPC) set standardar og lagar retningslinjer for handelshindrande tiltak av omsyn til folke-, dyre- og plantehelse. Under FAO/Codex blir det no bl.a. arbeidd med retningslinjer for risikovurdering av mat som er basert på genmodifisert fisk. Miljøverndepartementet bistår helsestyresmaktene for å sikre at prinsippa for GMO-regulering og risikovurdering i norsk lov og Cartagena-protokollen blir tekne vare på i dette arbeidet.

Resultatområde 1 – underområde 4 Friluftsliv

Avgrensing og definisjon av underområde 4

Arbeidet på friluftslivsområdet skal sikre areal og rettar til ferdsel, opphald og aktivitetar, og stimulere til miljøvennleg friluftsliv. Nokre av dei større fjell- og skogsområda, strandsona langs sjø og vassdrag og naturen i og ved byar og tettstader er dei som er mest pressa av bl.a. utbyggingar, andre tekniske

inngrep og motorisert ferdsle. Areal for friluftsliv, grunnlaget for jakt og fiske og natur- og kulturopplevingar ved friluftsliv blir òg tekne vare på gjennom

arbeidet på resultatområda 2 og 6. Friluftsliv i polare område er dekt av resultatområde 5.

Nasjonale resultatmål, miljøforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 6.8 Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 1.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.4.1 Friluftsliv basert på allemannsretten skal haldast i hevd i alle lag av befolkninga.	1.4.1.1 Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar.	Statistikk om folks deltaking i friluftsliv, under dette: - Dagsturar og overnattingsturar i naturomgivnader. - Bruk av nærområde i byar og tettstader. Bærplukking, fritidsfiske og jakt.

Statusbeskriving

Stortinget behandla våren 2002 St. meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Meldinga gir ei brei oversikt over verdiar, utbreiing, trendar, mål og tiltak i friluftslivet. Hovudarbeidet innan friluftsliv vil framleis vere å følgje opp dei tiltaka som ligg i meldinga.

Verkemiddel skal setjast inn der vi ser at allemannsretten er under press. Det vil derfor vere ekstra fokus på utviklinga i strandsona framover. Miljøverndepartementet la i 2007 fram eit nytt rundskriv om friluftsliva (T-3/07) der ein særleg tek for seg fleire høgsterettsdommar som gjeld tilhøva kring ferdsel i strandsona.

Regjeringa vil leggje fram forslag om ei eiga lov om naturområde i Oslo og nærliggjande kommunar (Marka).

Undersøkingar viser at ungdom si deltaking i friluftsliv er betydeleg redusert dei seinaste tiåra. Dette gjer ungdom til ei svært viktig målgruppe for motivasjonsarbeidet. Ein vil òg følgje opp arbeidet med friluftsliv og folkehelse (fysisk aktivitet og psykisk helse) og ha særskilt fokus på nye målgrupper, under dette etniske minoritetar og funksjonshemma.

Arbeidsmål 1.4.1.1 Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar

Arbeidet med å følgje opp og utvikle vidare dei gode røynslene frå tiltak retta mot barn og unge vil fortsette. Regjeringa vil medverke til at organisasjonane kan ha eit høgt aktivitetsnivå i 2008 òg. Statistisk sentralbyrås siste levekårsundersøking syner relativt stabil og høg oppslutning om dei mest sentrale friluftslivsaktivitetane. Samla sett har den delen av befolkninga over 16 år som utøver friluftsliv auka med 9 prosentpoeng dei siste 30 åra. Dette er gledeleg, og viser at ein har lukkast med dei tiltaka som har vore sette inn.

Den tilsynelatande stabiliteten i aktivitetsmønsteret skjuler likevel ei urovekkjande utvikling i ungdomsgruppa (16-24 år). Tal frå 2004 viser at sviktande oppslutning blant ungdommen om dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane no ser ut til å vere ei vedvarande utvikling. Dette vil kunne resultere i sviktande deltaking blant dei vaksne (over 24) om nokre tiår. Dette blir ytterlegare forsterka av tal som viser at veksten i friluftslivsdeltakinga blant vaksne allereie ser ut til å ha stoppa opp etter ein lang vekstperiode. Både av miljø- og folkehelseomsyn er det derfor naudsynt å rette ein særskilt stimuleringsinnsats mot ungdommen (16-24 år).

Tabell 6.9 Mål- og indikatorstabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 2.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.4.2 Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv.	1.4.2.1. Barn og unge skal meistre trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark.	Kunnskap om allemannsretten, fjellreglane og sjøvettreglane innan fylte 18 år. Prosentdelen av barn og unge under 18 år som har delteke i friluftaktivitetar dei siste 12 månadene. Talet på medlemmer i ungdomsorganisasjonar dominerte av aktivitetar retta mot natur- og friluftsliv (som f.eks. speidarforeiningar og DNTs ungdomsgrupper).

Arbeidsmål 1.4.2.1 Barn og unge skal meistre trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark

I 2007 vart Friluftslovas 50-årsjubileum markert over heile landet. Spesielt vart det sett fokus på allemannsretten og kva den har hatt å seie for det generelle utøvinga av friluftsliv.

Gjennomtenkt satsing ved ei rekkje førskular og skular har ført til at fleire barn no tek del i friluftslivsaktivitetar. Bak denne satsinga står bl.a. helse-, idretts- og miljøstyresmaktene og friluftslivsorganisasjonane. Fleire av friluftslivsorganisasjonane har eigne barneorganisasjonar, til dømes Barnas Turlag, Fiskeklubben, KFUM-KFUK-speidarane og Norske 4H.

Undersøkingar viser at kunnskap og dugleik aukar med målretta stimulering, og at grunnlaget for gode friluftslivsvanar i vaksen alder blir lagt i barndommen. Det er derfor gledeleg å konstatere at friluftslivsdeltakinga blant dei aller yngste (6-15 år) ligg på eit svært høgt nivå og heller har gått opp enn ned sidan 1997. Men det er viktig å vere klar over at tala frå SSBs barneundersøkingar (6-15 år) i 1997 og 2004 er langt meir usikre enn tala frå hovudundersøkingane (16-79 år) frå dei same åra.

Forum for friluftsliv i skulen er etablert og kan medverke til at friluftsliv i større grad blir nytta som pedagogisk og helsefremjande verkemiddel i skulen. Departementet har starta eit samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kyrkjedepartementet og Kunnskapsdepartementet for å fremje friluftsliv og fysisk aktivitet blant barn i fritid og skule.

For ungdomsgruppa (16-24 år) har det vore ein nedgang i oppslutninga om friluftslivsaktivitetar heilt sidan 1970. Dette kan i stor grad tilskrivas auka konkurranse frå andre fritidsaktivitetar som til dømes fjernsyn og data. Det er dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane som har hatt nedgang. Meir moderne friluftslivsaktivitetar er i vekst. Auken i nye aktivitetar blant ungdom er likevel ikkje nok til å kompensere for fråfallet frå dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane.

For skiturar er det til dømes ein samla nedgang i oppslutninga på 38 prosentpoeng mellom 1970 og 2004, og 6 prosentpoeng av nedgangen kjem frå tida etter 1997. Dette medfører at berre 44 pst. av norsk ungdom går på skiturar. Sportsfiske blant ungdom viser ein liknande negativ tendens.

Fotturane har ein liten nedgang på 5 prosentpoeng mellom 1970 og 2004. Men mykje tyder på at oppslutninga om fotturar òg er på veg ned etter som oppslutninga har falle frå 83 pst. til 79 pst. mellom 1997 og 2004.

Ei rekkje nye og spesialiserte aktivitetar som terrengsykling, skisegling og elvepadling har fått auka oppslutning. Bruk av alpinanlegg har auka frå ei oppslutning på 14 pst. i 1970 til 50 pst. i 2004. Samtidig har frikøyning i fjellet auka frå ingenting til 14 pst.

I Miljøverndepartementets samarbeid med dei andre departementa til fremje av friluftsliv og fysisk aktivitet er det eit særskilt fokus på ungdomsgruppa.

Tabell 6.10 Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 3.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.4.3 Område av verdi for friluftslivet skal sikrast slik at miljøvennleg ferdsel, opphald og hausting blir fremja og naturgrunnlaget teke vare på.	1.4.3.1 Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for formålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde.	Talet på nye område pr. år.
	1.4.3.2 Alle statleg sikra friluftslivs område (inkl. skjergardsparkar) og markaområde i alle større kommunar, skal inngå i forvaltningsplanar.	Prosentdelen av friluftsområde med slikt forvaltningsopplegg.
	1.4.3.3 Viltressursar og fiskeressursar i ferskvatn som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta.	Prosentdelen av område som kan utnyttast (dvs. fiskeførande vatn og vassdrag og jaktterreng for småvilt) i eit utval kommunar med sal av kort for fiske og småviltjakt.

Arbeidsmål 1.4.3.1 Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for formålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde

Det er sikra meir enn 2 000 område til friluftslivsformål ved kjøp eller avtaler om bruk av eigedom. Fleire område er sikra ved omstillingar i staten, bl.a. ved overtaking av forsvarseigedommar. Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde, særleg område i kystsona. Det å gjere nye strandområde tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar. I tillegg til å auke innsatsen for sikring, tilrettelegging og drift av særskilte friluftsområde, vil det òg bli lagt vekt på å opne ulike typar statseigedom for allmenta. Dette gjeld særleg dei områda som Forsvaret og andre statlege grunneigarar ikkje lenger har bruk for.

Sidan 2005 har Direktoratet for naturforvaltning kvart år vurdert Forsvarets eigedomsportefølje for å identifisere eigedommar som framleis bør vere i offentleg eige, med utgangspunkt i allmenne friluftslivsinteresser. Gjennom behandlinga av revidert nasjonalbudsjett for 2005 og 2006 vart det stilt ekstra midlar til disposisjon for statleg kjøp av eit utval forsvarseigedommar. I 2007 vart 18 nye eigedommar vurderte som viktige for friluftslivet. Direktoratet vil også framover følgje avhendingsprosessen tett og vil medverke til å sikre ytterlegare eigedommar. Etter nye rutinar for offentleg avklaring kan dette gjerast gjennom kjøp

av heile eigedommar, gjennom kjøp av delar av eigedommar og gjennom klausuleringar formulerte i kjøpekontrakten. Eit eksempel på klausulering kan vere at ein privat kjøpar forpliktar seg til å la kommunen leggje ein kyststi over eigedommen.

Samarbeidet mellom Friluftsrådas Landsforbund og Direktoratet for naturforvaltning om sikring og tilrettelegging av friluftsområde vil halde fram. Samarbeidet med Stavanger, Bergen, Oslo og Trondheim kommunar for å sikre viktig grønstuktur vil bli ført vidare i 2008. Det kan òg vere aktuelt å gå inn i slikt samarbeid med andre større byar og tettstader.

Strandsonearbeidet vart i 2006 føljt opp med 2,5 mill. kroner til kystsonenettverk og juridisk bistand til kommunane. Det er framleis sterkt fokus på å hindre uheldig utbygging i strandsona, og leggje til rette for allmenta gjennom sikring, god arealplanlegging og juridisk bistand. Satsinga vil bli ført vidare i 2008, og det skal setjast auka fokus på å styrkje avgjerds- og kunnskapsgrunnlaget, bl.a. gjennom innsats for kartlegging av friluftslivsverdier i kystkommunane.

Arbeidsmål 1.4.3.2 Alle statleg sikra friluftslivsområde (inkl. skjergardsparkar) og markaområde i alle større kommunar skal inngå i forvaltningsplanar

For å skape tilgjenge for fleire brukargrupper, blant anna funksjonshemma, har fylkesmennene i samarbeid med friluftsråd og kommunar utarbeidd

enkle planar for forvaltninga av dei viktigaste statleg sikra friluftslivsområda i kvart fylke. I tillegg er det utarbeidd heilskaplege forvaltningsplanar som blant anna omtaler behovet for tilrettelegging og skjøtselsnivå for størsteparten av friluftslivsområda i Oslofjorden, skjergardsparkane på Sørlandet og Vestkystparken. Skjergardstenesta er etablert med uniformerte båtar og mannskap langs heile kysten frå Østfold til og med Hordaland. Denne tenesta er resultatet av eit samarbeid mellom fleire aktørar på kommunalt, fylkeskommunalt og statleg nivå. Statleg medverknad utgjer ein viktig del av grunnlaget for verksemda, knytt til både driftsmidlar og investeringsmidlar til båt.

Kysten byr på gode høve til naturopplevingar og friluftsliv. Kystlandskapet har særpreg og det er mange kulturhistoriske spor som er svært attraktive for friluftslivet. Kjenneteiknet på kystfriluftslivet er aktivitetar som bading, soling, båtliv og fritidsfiske, men her som i innlandet er det likevel foturar som er den vanlegaste aktiviteten.

Kystleiprojektet i regi av Den norske turistforeining (DNT), Friluftsrådas Landsforbund (FL) og Forbundet Kysten er eit tiltak for å stimulere og leggje til rette for eit ikkjemotorisert friluftsliv langs kysten.

Det er utarbeidd ein «Marka-rettleiar» som eit tilbod til dei kommunane som forvaltar viktige bymarker.

Status for bygging i strandsona er omtalt under resultatområde 6.

Arbeidsmål 1.4.3.3 Viltressursar og ressursar av ferskvassfisk som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta

Organiseringa av jakt og fiske varierer mellom kommunar og fylke. Gjennom eit konstruktivt samarbeid med rettshavarane blir fleire og fleire område opna for allmenta. Dette fører til at aktiviteten aukar på dette feltet.

For å auke tilgjengeleg til innlandsfiske har det sidan 2002 berre vore fiskeavgift for fiske etter androm laksefisk. I 2005 vart det òg mogleg å betale fiskeavgift for familiar. Dette for å stimulere foreldre med barn mellom 16 og 18 til å delta på laksefiske.

Talet på jegerar aukar svakt for kvart år. Delen kvinner aukar mest og utgjer snart 6 pst. av jegerane. Talet på dei som har løyst jegeravgiftskort har stabilisert seg omkring 190 000 norske og 2 000 utanlandske jegerar. I jegerregisteret er det no registrert over 400 000 personar.

Tabell 6.11 Mål- og indikatortabell for underområde 4 Friluftsliv. Nasjonalt resultatmål 4.

Nasjonalt resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
Nasjonalt resultatmål 1.4.4 Ved bustader, skular og barnehagar skal det vere god adgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og samanhengande grønstruktur med godt samband til omkringliggjande naturområde.	1.4.3.4 I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meters avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur.	Prosentdelen slike bygningar med rekreasjonsareal og tilknytning til grønstruktur innan 500 meter.

Arbeidsmål 1.4.4.1 I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meters avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur

Stortingsmeldinga om friluftsliv foreslår at kartlegging av grønstrukturen blir lagt til grunn i den kommunale planlegginga og forvaltninga, og blir ein premiss for vidare tettstadutvikling. Statistisk

sentralbyrå har utvikla ein metode for å overvake arealstorleikar og tilgjengeleg til slike nære, grønne lungar. Resultat frå dette arbeidet underbygger at dette målet er naudsynt. Tilgangen til slike areal er god på landsbasis, men tilgangen til nærturterreng minkar ved aukande storleik på tettstaden.

Arbeidet med kartlegging og rettleiing blir ført vidare som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet* og St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*.

Verkemiddel

Finansieringa er i hovudsak dekt av budsjetttramra for Direktoratet for naturforvaltning, jf. kap. 1427, og fagkapitla 1425 og 1426, men kapitla 1400, 1410, 1429 og 1441 inneheld òg budsjettmidlar som medverkar til finansieringa av resultatområdet i 2008. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 1. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Naturvernlova, viltlova, lakse- og innlandsfiskelova, genteknologilova og plan- og bygningslova er dei viktigaste juridiske verkemidla for miljøforvaltninga innan underområde 1, 2 og 3. Friluftslova har innverknad på arealforvaltning og naturbruk. Vernearbeidet etter naturvernlova skjer i det alt vesentlege gjennom tematiske fylkesvise verneplanar, nasjonalparkplanen, marin verneplan og verneplanar for utvida skogvern. Område med særleg store natur- og kulturverdiar kan òg fredast etter kulturminnelova, eventuelt i kombinasjon med naturvernlova og plan- og bygningslova. Plan- og bygningslova er det viktigaste generelle verkemidlet for å ta vare på omsynskrevjande naturtypar og arter på dei ca. 85 pst. av areala som ikkje er omfatta av vern.

Lov om statleg naturoppsyn har som mål å ivareta nasjonale miljøverdiar og førebyggje miljøkriminalitet. Lova har lagt grunnlaget for etablering av Statens naturoppsyn. Evalueringa av Statens naturoppsyn våren 2005 peiker på nye tiltak for å styrkje og utvikle organisasjonen vidare. Som eit ledd i gjennomføringa av finnmarkslova vart 14 stillingar i Statskog Fjelltenesta i Finnmark overførte til SNO 1. juni 2006.

Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag er regulert av motorferdsellova og nasjonal forskrift for bruk av motorkøyretøy i utmark. Her òg er det stort behov for målretta og samordna oppsyns-, kontroll- og førebyggjingsiltak.

Framstilling og bruk av genmodifiserte organismar (GMO) er regulert i genteknologilova, i samsvar med prinsippet om berekraftig utvikling. Forvaltninga i Miljøverndepartementet skjer i samråd med andre aktuelle departementet.

I utgreiing NOU 2004:28 *Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold* (naturmangfoldlova) fremja Biomangfoldlovutvalet forslag til endringar i erstatningsordninga ved vern etter naturvernlova. Miljøverndepartementet har i brev av 19. desember 2006 bestemt at grunneigarar og rettshavarar som har fått område verna som nasjonalpark eller landskapsvernområde, og

der den ordinære fristen for å krevje erstatning ikkje gjekk ut 1. januar 2002, skal få utsetjing av fristen til 31. desember 2008, jf. naturvernlova 20b.

Ulike internasjonale konvensjonar og avtaler står sentralt i utvikling og oppfølging av norsk arbeid med biologisk mangfald, med konvensjonen om biologisk mangfald som den mest sentrale av desse. Det er no stort fokus på oppfølging av konvensjonen for å nå 2010-målet om å stanse tapet av biologisk mangfald. Konkretisering av nødvendige tiltak og rapportering er derfor prioritert. Biologisk mangfald er eit prioritert tema i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Gjennom arbeidet i PEBLDS og EEA er det ei regional tilnærming til dette arbeidet som Noreg òg vil prioritere. Resultatområde 5 gir ei omtale av anna internasjonalt samarbeid som òg omfattar biologisk mangfald, bl.a. i høve til arktisk samarbeid, naturvernssamarbeid med Russland og miljøretta bistand.

Internasjonalt blir det arbeidd i ulike fora med problema kring avskoging i tropiske land, og ulovleg og ikkje berekraftig hogst og handel med tropisk tømmer. Det er bestemt at staten ikkje skal kjøpe inn produkt av tropisk tømmer som anten er ulovleg eller produsert på ein ikkje berekraftig måte. Dette betyr at tropiske tømmerprodukt som blir kjøpte inn av staten må vere sertifiserte gjennom ei godkjent sertifiseringsordning.

Statlege midlar er med på å sikre regionalt og nasjonalt viktige friluftslivsområde, jf. underområde 4 Friluftsliv. Statlege midlar er òg viktige for å motivere kommunane til å realisere vedtekne planar for å bevare grønnstruktur og leggje til rette for friluftsliv, jf. St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*.

I tillegg er friluftslova, lakse- og innlandsfiskelova og viltlova viktige juridiske verkemiddel i arbeidet med friluftsliv. Miljøverndepartementet har gitt ut eit rundskriv om friluftslova med oversikt over dei oppgåvene kommunane har når det gjeld å fremje allmenta sine friluftslivsinteresser.

Plan- og bygningslova er det generelle verkemidlet som kommunane har for å utvikle gode område for friluftsliv for alle folkegrupper og interesser.

I samarbeid med kommunane medverkar staten til finansiering av driftsordningar for skjergardsparkane. I kystsona frå Østfold til og med Hordaland er dette samordna gjennom Skjergardstenesta, der staten gjennom Statens naturoppsyn har det nasjonalt overordna ansvaret og gir økonomiske tilskot til driftsutgifter, båtinvesteringar mv. Statens naturoppsyn arbeider òg med å integrere naturoppsyn i den daglege drifta av skjergardstenesta.

Det blir vidare gitt driftsstøtte til Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Den Norske Turistforeining, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Friluftsrådas Landsforbund. Dette gjeld blant anna til arbeidet i Forum for natur og friluftsliv som er organisert i alle fylke. Det blir dessutan gitt tilskot til stimuleringsiltak i regi av dei frivillige organisasjonane. Desse midlane er knytta til aktivitetsretta prosjekt med formål å stimulere nye grupper, især barn og unge, til å utøve friluftsliv.

Det blir òg gitt tilskot til frivillige organisasjonar sitt arbeid med tilrettelegging for fritidsfiske og jakt.

Informasjon/kommunikasjon er eit viktig strategisk verkemiddel for å nå måla under resultatområde. Prinsippa for universell utforming er lagt til grunn for styresmaktenes arbeid med friluftsliv.

7 Resultatområde 2 Bevaring og bruk av kulturminne

Resultatområde 2: Bevaring og bruk av kulturminne erstattar tidlegare resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø.

Det er utarbeidd nye arbeidsmål for området og nye resultatindikatorar.

Statusbeskriving på det nye resultatområdet er utforma i forhold til nasjonale resultatmål og arbeidsmål slik dei er formulerte i Miljøverndepartementets St.prp. nr. 1 for 2006-2007.

Resultatområdet omfattar følgjande område:

- 2.1 Arkeologiske og marinarkeologiske kulturminne
- 2.2 Bygningar og anlegg
- 2.3 Kulturmiljø
- 2.4 Fartøy

Definisjon og avgrensing

Arkeologiske kulturminne er dei fysiske spora etter menneskeleg aktivitet som finst i og under markoverflata. Alle typar kulturminne eldre enn frå år 1536 er automatisk freda etter kulturminnelova. For samiske kulturminne er grensa for automatisk freding sett til 100 år.

Marinarkeologiske kulturminne er alle kulturminne som ligg under vatn, både i havet, i vassdrag og i innsjøar. Slike kulturminne eldre enn frå år 1536 er automatisk freda. Skip og gjenstandar som kan ha vore om bord i desse, og som er eldre enn 100 år, er forvalta som freda.

Noreg har i alt rundt 3,5 millionar *bygningar*, og av desse er ca. 4 500 bygningar freda etter kulturminnelova. I tillegg er byggverk som er stadfest å vere oppført i perioden 1537–1649 automatisk freda. Det er anslått at dette vil omfatte ca. 2 000 byggverk.

Kulturmiljø omfattar område der kulturminne inngår som del av ein større heilskap eller samanheng. Omgrepet omfattar alle typar landskap frå ekstensivt utnytta landskap, som reindriftsområda til samane og seterområde i høgfjellet, til sentrale bylandskap.

Riksantikvarens arbeid med *fartøyvern* gjeld dekte fartøy i flytande tilstand. Ca. 190 fartøy har ei eller anna form for avtale om vern. 86 fartøy har status som verneverdige skip i skipsregistret, og to er freda etter kulturminnelova.

Dei fleste kulturhistorisk viktige fartøya er eigde av privatpersonar, stiftelsar eller museum.

Strategisk mål

Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skal forvaltast og takast vare på som bruksressursar, og som grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping. Eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø skal takast vare på i eit langsiktig perspektiv.

Riksantikvarens arbeid med å setje i stand freda og fredingsverdige kulturminne, vil bli gjennomført i ti bevaringsprogram. Programma vil omfatte gjennomgang av tilstanden til kulturminna, status og tiltak for sikring, istandsetjing og vedlikehald. I tillegg skal arbeidet med verdiskapingsprogrammet først vidare. Verdiskapingsprogrammet skal leggje til rette for at kulturminne og kulturmiljø blir tekne i bruk som ressursar i utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Programma skal leggje auka vekt på den innverknad kulturarven har i lokalsamfunna og i regionane og skal gi tydelege resultat i 2009 som skal vere kulturminnear.

Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 1

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Det årlege tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø som følgje av fjerning, øydelegging eller forfall skal minimaliserast og skal innan år 2020 ikkje overstige 0,5 prosent årleg.	1.1. Føre ei tydeleg og føreseieleg forvaltning av arkeologiske kulturminne.	Det er utarbeidd ein strategi og klare faglege føringar for å sikre arkeologiske kulturminne i langsiktig perspektiv. Talet på nye registreringar. Del kommunar som er å jour med registrerte arkeologiske kulturminne i Askeladden.
	1.2. Halde fortløpande oversikt over tap og endringar av verneverdige kulturminne og kulturmiljø.	Periodevis tap og skade, og årsaksforhold i utvalte lokalitetar over og under vatn. Prosentvis årleg tap av SEFRAK-registrerte bygningar. Vurdering av antikvariske og miljømessige konsekvensar av økonomiske, juridiske og andre viktige vilkår for forvaltning av bygningar og anlegg. Talet på freda bygningar og anlegg og tette trehusmiljø som går tapt i brann. Oppdatert oversikt over verneverdige fartøy innanfor alle kategoriar.
	1.3. Medverke til aktiv bruk og bevaring av kulturminne, kulturmiljø og landskap som grunnlag for økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig verdiskaping.	Betre og meir dokumentert kunnskap om samanhengane mellom verdiskaping og kulturminne, kulturmiljø og landskap.
	1.4. Medverke til at kommunal sektor og andre samfunnssektorar tek meir ansvar for kulturminne og kulturmiljø.	Talet på kommunar med vedteken kommunedelplan for kulturminne og kulturmiljø. Talet på reguleringsplanar for bevaring. Talet på kommunar og arealbrukande sektorar som nyttar Askeladden. Utviklingsarbeid med kommunane som er sett i verk. Tilstand og utvikling i jordbrukslandskapet ifølgje overvakingsprogrammet 3Q. Sektorsamarbeid bl.a. innanfor kystkultur som er sett i verk. Planlagde tiltak i samband med kulturminneåret 2009.
	1.5. Halde oversikt over kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse med tilfredsstillande forvaltning.	Talet på identifiserte kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse. Talet på område med tilfredsstillande forvaltningsplanar og verkemiddel. Kvalitativ vurdering av utviklinga for kulturmiljø og landskap.
	1.6. Leggje til rette for at kulturminnefondet er ei viktig finansieringskjelde i forvaltning av kulturminne og kulturmiljø, og eit viktig verkemiddel i verdiskaping med grunnlag i kulturminne.	Talet på prosjekt som har fått tilskot over kulturminnefondet innan prioriterte satsingsområde.

Statusbeskriving

Denne rapporten viser til arbeidsmåla som gjaldt for 2007.

Arbeidsmål 1.1. Gi private eigarar og lokal og regional forvaltning god tilgang til kunnskap om kulturminna

Kulturminnedatabasen Askeladden, som inneheld opplysningar om freda kulturminne, blir utvikla vidare, bl.a. med sikte på å kunne følgje utviklinga av tilstanden til kulturminna. Basen har no over 2 700 registrerte brukarar, blant dei over 930 frå 315 kommunar. Blant statlege sektorstyresmakter er det ca. 220 brukarar, bl.a. på samferdsels- og landbrukssektoren.

192 kommunar har kartfesta data for meir enn 90 pst. av sine registrerte arkeologiske kulturminne i Askeladden. 184 kommunar har 50-90 pst. av slike kulturminne i Askeladden.

Registrering av mellomalderkyrkjegardar blir gjennomført av NIKU, og i løpet av 2007 vil 6 fylke vere avslutta. Registreringa av dei samiske kyrkjegardane er avslutta.

Som ledd i prosjektet *Nasjonale interesser i byar*, lagar Riksantikvaren vidare ein database for dei viktigaste byområda av nasjonal interesse. Arbeidet går etter planen, og resultatet skal ligge føre innan utgangen av 2008.

Verdiskapingsprogrammet er i gang med 11 pilotprosjekt som går ut 2010. Programmet har dessutan gitt støtte til tre andre prosjekt. Riksantikvaren formidlar fortløpande eksempel og erfaringar frå programmet. Programmet er følgjevaluert, og midtvegsevalueringa i 2008 vil summere opp den kunnskapen om kulturarv og verdiskaping som programmet har generert så langt.

Kommunane nyttar plan- og bygningslovas verkemiddel for å sikre kulturminne og kulturmiljø. Mange kommunar vedtek plan med spesiell fokus på kulturminne og kulturmiljø. I 2006 er det rapportert 115, i 2005 118.

I 2006 vart det rapportert 1 639 planar med område regulert for spesialområde formål bevaring, kulturminne, ein auke på 221 planar i forhold til 2005. Arealet var 35 7090 daa, med ein tilgang på 3 699 daa.

Det er utarbeidd ferdige landsverneplanar for åtte sektorar.

Arbeidsmål 1.2. Stimulere kommunal sektor og andre samfunnssektorar til å ta ansvar for kulturminne og kulturmiljø

Riksantikvaren driv utviklingssamarbeid med kommunar og forskingsmiljø for å byggje opp og teste betre analyse- og kommunikasjonsverktøy til bruk i lokale plan- og utviklingsprosessar (DIVE-analyse). Ein oppdatert vegleiar basert på erfaringar frå ulike kommunar vil ligge føre i første kvartal 2008.

Riksantikvaren medverkar inn i Miljøverndepartementets og KS' program for livskraftige kommunar, der svært mange kommunar har valt å inngå i nettverk med kulturminne og kulturmiljø som tema. Viktig i Riksantikvarens arbeid her er erfaringane frå dei ulike samarbeidsprosjekta Riksantikvaren gjennomførte i over 50 kommunar i 2001-2006 for å få fram gode eksempel på lokalt kulturminnearbeid. Samanfating av resultat og anbefalingar skal formidlast i løpet av 2007. Dette vil elles vere eit nyttig grunnlag for Riksantikvarens bidrag til kulturminneåret 2009.

Riksantikvaren legg stor vekt på arbeidet med å integrere omsynet til kulturminne og kulturmiljø i den sektorovergripande miljøpolitikken, og det blir jamleg halde direktørmøte med viktige sektorar.

Blant anna har Riksantikvaren fortløpande samarbeid med Statens landbruksforvaltning om utvikling og oppfølging av verkemiddel i landbruket med betydning for kulturminne, kulturmiljø og landskap. Å ta vare på landbrukets kulturarv i samband med nedlegging eller omlegging av drift er særleg utfordrande. Sentrale verkemiddel er dei lokale SMIL-midlane og regionale miljøprogram. Saman med Direktoratet for naturforvaltning utviklar dei to etatane, på oppdrag frå Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet, eit opplegg for «Utvalgte kulturlandskap i jordbruket», der område med store kulturhistoriske og biologiske verdiar skal sikrast god forvaltning gjennom framhalden drift. Vidare blir det arbeid med tiltaksplan knytt til store nye driftsbygningar og tilpassing til kulturmiljø og landskap. Andre tema er kart og miljødata, jordbruksstatistikk og overvaking av jordbrukslandskapet.

Riksantikvarens samarbeid med energisektoren er omfattande, og særlege viktige område er vindkraft, småkraft og fornying og revisjon av vassdragskonsesjonar. Riksantikvaren har medverka til utarbeidinga av vegleiar om småkraftutbygging. Den felles arbeidsgruppa for kulturminneforvaltninga og energisektoren om fornying og revisjon av vassdragskonsesjonar er følgd opp av Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet. *Retningslinjer for planlegging og lokalisering av*

vindkraftanlegg og *Veileder for utarbeidelse av regionale planer for vindkraft*, og tematiske konfliktvurderingar, er framleis under arbeid. Vidare medverkar RA til det energisektorstyrte prosjektet om utvikling av metode for visuelle verknader av vindkraft. Måla for bevaring av kulturminne og måla for vindkraftutbygging er ikkje nødvendigvis samfallande.

Riksantikvaren har dei siste åra intensivert samarbeidet med Kystdirektoratet, Fiskeridirektoratet og ABM-utvikling om kystkultur. På oppdrag frå Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet har dei fire direktorata utarbeidd felles handlingsplan for arbeidet med kystkultur for 2007-2010. Målet er å koordinere verkemiddel for å sikre ei heilskapleg forvaltning og formidling av kystkulturen, både faste kulturminne og immaterielle kulturminneverdiar. Viktige element er handverkskompetanse, mattradisjonar, kunnskap om bruk av kystens naturressursar, kunnskap om sjøverts ferdsel og navigasjon. Eit mål er at den historiske kystkulturen skal takast i bruk som ein ressurs i nærings- og samfunnsutviklinga, noe som krev samarbeid med fiskeri- og kystnæringar og styresmakter med utviklingsinteresser i kystsona.

Eit sentralt punkt i handlingsplanen er *Fortellingar om Kystnorge*, eit heilskapleg prosjekt for formidling av utvalte kulturhistoriske epokar i kysthistoria, f.eks. pomorhandelen, hansatida mv. Målet er å synleggjere kulturhistoria langs kysten, mobilisere engasjement for å sikre kystens kulturarv som ein ressurs for lokalsamfunn og regionar, for næringsetablering, og for marknadsføring av produkt og av Noreg som reisemål.

Riksantikvaren, Kystdirektoratet, Fiskeridirektoratet og ABM-utvikling har dessutan sidan 2003 arrangert nasjonale kystkulturseminar for å stimulere til prosjekt og utviklingsarbeid over fag- og sektorgrenser med grunnlag i den historiske kystkulturen.

I det pågåande arbeidet for ny kyrkjeliturgi samarbeider Riksantikvaren med Nemnd for gudstenesteliv for å klargjere kva slag høve til og grenser for endring som ligg i dei historisk verdifulle kyrkjeromma. Nye statlege støtteordningar til istandsetjing av kulturhistorisk viktige kyrkjer krev vidare meir rådgiving frå Riksantikvaren. Riksantikvaren er òg sterkt inne i arbeidet med å gjere kyrkjene meir tilgjengelege for alle.

Arbeidet med landsverneplanar har no komme i gang i dei fleste sektorane. 14 planar er under arbeid. Riksantikvaren deltek i referansegruppa for prosjektet Statens kulturhistoriske eigedommar og følgjer opp den enkelte landsverneplan. Når arbeidet med landsverneplanane blir sett i

gang, blir Riksantikvaren dessutan rådgivar for alle tiltak på dei kulturhistorisk viktige anlegga. Tre landsverneplanar er planlagt ferdigstilte i 2007 og fem i 2009. Deretter blir det gjennomført forskriftsfredingar og oppfølging av nødvendige tiltak på eigedommane. Dette gjeld i tillegg dei åtte landsverneplanane som allereie er ferdig utarbeidde.

Prosjektet Statens kulturhistoriske eigedommar blir avslutta i 2008. Då vil prosjektets oppgåver blir overførte til Riksantikvaren.

Arbeidsmål 1.3. Stimulere eigarar og lokale, regionale og statlege aktørar til å bruke kulturminne og kulturmiljø aktivt i utviklinga av levande lokalsamfunn

Riksantikvaren driv aktiv formidling og opplæring til lokale og regionale aktørar i samarbeid med fylkeskommunane, Husbanken og Norsk Form. Regionale kurs/konferansar har vore arrangerte med god deltaking over heile landet, og fleire fylke har teke opp att arrangementa med nokre års mellomrom. I 2007 blir det arrangert tre konferansar.

Indikatoren for talet på kommunar som nyttar kulturarven som grunnlag for metodisk stadsutvikling kan ikkje avlesast direkte. Riksantikvaren får likevel ein indikasjon ut frå talet på kommunar som har eigen plan for kulturminne, då dette er eit nødvendig utgangspunkt for ei slik metodisk stadsutvikling, jf. tal under arbeidsmål 1.1.

Arbeidsmål 1.4. Halde fortløpande oversikt over tap og endringar av kulturminne og kulturmiljø

Det er gjennomført kontrollregistreringar av 2 504 SEFRAK-bygningar i fire kommunar i 2000 og på nytt i 2005. Resultatet viser gjennomsnittleg årleg tap på 0,7 pst. Det er store variasjonar i tala. For eksempel har Kautokeino kommune eit årleg tap på 1,8 pst.

Det er vidare gjort tapsanalysar for SEFRAK-registrerte bygningar i GAB-registeret. Desse tala reflekterer i hovudsak rivemeldingar og tek ikkje med tap grunna forfall, brann og ulovleg fjerning. Tala er altså ikkje absolutte, men indikerer aktivitet i bygningssektoren som medfører riving av eldre bygningar. I 2002 var det årlege tapet nede på 0,3 pst., men i 2006 vart 0,8 pst. av SEFRAK-bygningane rivne. Det er store regionale forskjellar. Lågast er Oslo, der 0,3 pst. av bygningane vart rivne, mens Sogn og Fjordane er høgast med 2 pst.

Kontrollregistreringane kan tyde på at bygningar først og fremst forfell som følge av at dei ikkje lenger har ei funksjonell betydning. Resultat viser at hustypar som er i aktiv bruk har ein lågare prosentdel av tap, men samtidig blir det

gjort omfattande ytre, bygningsmessige endringer på desse.

Våren 2007 var 44 pst. av dei 2 665 freda bygningane i privat eige lagt inn i tilstandsbasen.

Ved kontroll av 739 arkeologiske kulturminne i tre kommunar i 2006 er det registrert eit tap av fem i løpet av seks år. Tap som følgje av lovlege tiltak og dispensasjon er ikkje rekna inn. Alle tap gjeld for Nord-Aurdal kommune, fire av dei var allereie sterk skadde ved førstegangsregistreringa. Talaterialet gir eit årleg tap på 0,6 pst.

Fornminne går tapt som følgje av brot på kulturminnelova. Dette kan f.eks. skje ved at et fornminne er «i vegen for noko», og blir fjerna utan at det er søkt om dispensasjon frå styresmaktene i forhold til kulturminnelova. Tapa kan elles skuldast at det var ukjent at det fanst eit arkeologisk kulturminne på staden.

Same undersøking har òg kartlagt skade. Årleg blir 0,7 pst. av fortidsminna utsette for nye skadar. Skadedelen er lågare enn ved kontrollregistreringa i fjor, men vi ser ein tendens til at allereie sterkt skadde fornminne er meir utsette for ytterlegare skade, og for tap. Det er elles bekymringsfullt at

stadig fleire kjente fornminne ikkje kan finnast igjen. Årsaka kan vere gjengroing, eller tidlegare unøyaktig avmerking. Det er fare for at desse kulturminna går tapt på sikt.

Overvakingsprogrammet 3Q er drive av Norsk institutt for skog og landskap og gir kunnskap om endringar i jordbrukslandskapet, med hovudvekt på arealstruktur. I 2007 kom den første rapporten om tilstand og endringar for temaet kulturminne og kulturmiljø.

Arbeidsmål 1.5. Leggje til rette for at kulturminnefondet skal vere ei viktig finansieringskjelde i forvaltning av kulturminne og kulturmiljø, og at grunnkapitalen i fondet aukar

Grunnkapitalen til Norsk kulturminnefond vart auka til i alt 1 mrd. kroner i 2007. I 2006 vart det behandla totalt 289 søknader og 14,4 mill. kroner vart løyvde til 92 prosjekt. Norsk kulturminnefond er ei vesentleg finansieringskjelde i verdiskapingsprogrammet. Fondet har pr. 13.06.07 medverka med 3,4 mill. kroner fordelt på 20 søknader innafor verdiskapingsprogrammet.

Tabell 7.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 2

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Freda og fredingsverdige kulturminne og kulturmiljø skal vere sikra og ha ordinært vedlikehaldsnivå i 2020	2.1. Sikre og formidle kunnskapsverdiar i bergkunst og andre arkeologiske kulturminne over og under vatn.	Talet på lokalitetar der det er sett i gang tiltak for å betre bevaringsforholda for kulturlag. Delen av registrerte arkeologiske kulturminne utan nye skadar. Talet på arkeologiske kulturminne der skjøtsel og tilgjengeltak er gjennomført i løpet av året. Delen freda bygningar og anlegg med ordinært vedlikehaldsnivå.
	2.2. Gi gode og føreseielege rammvilkår for private eigarar av freda bygningar og anlegg og freda og verneverdige fartøy.	Talet på fredingssaker som er sette i gang før 1. januar 2005 og som er ferdig behandla. Talet på fredingsvedtak frå før 1979 som er vurderte mot innhald og omfang. Talet på samiske kulturminne som er sette i stand til ordinært vedlikehaldsnivå. Oppdatert analyse av tilstand og tilskotsbehov for freda og verneverdige fartøy. Tilgang til nettbasert kunnskapsportal for tradisjonsbaserte handsverksfag.
	2.3. Syte for nødvendig progresjon i arbeidet med å sikre og setje i stand utvalte grupper bygningar og anlegg.	Talet på stavkyrkjer som er sette i stand til ordinært vedlikehaldsnivå. Talet på teknisk-industrielle kulturminne som er sette i stand til ordinært vedlikehaldsnivå. Talet ruiner som er sikra og tilrettelagt.
	2.4. Halde fortløpande oversikt over endringar i freda kulturmiljø.	Periodevis kartlegging av vesentlege endringar i freda kulturmiljø.
	2.5. Forvalte dei norske verdsarvstadene i tråd med internasjonale forpliktingar.	Norske verdsarvstader med optimal tilstand, legalt vern og samarbeidsforhold.

Arbeidsmål 2.1. Gi gode og føreseielege rammvilkår for eigarar av freda bygningar og anlegg, og for andre særleg verdifulle kulturminne og kulturmiljø

Stortingsmeldinga om kulturminnevern er følgt opp med eit eige prosjekt for å gjennomgå alle fredingsvedtak fatta før 1979. Prosjektet er no i gang i ti fylke. Fem vil bli ferdige i løpet av 2007. Erfaringane er svært positive, både fordi dette gir ein god

dialog med eigarane, og eit godt forvaltningsgrunnlag for regionalforvaltninga. Prosjektet er omfattande og vil gå fram til 2012.

Av dei tilstandsregistrerte freda bygningane er 37 pst. på ordinært vedlikehaldsnivå. For 39 pst. av bygningane er det naudsynt med moderate utbetringar, og 24 pst. treng store utbetringar.

Arbeidsmål 2.2. Føre ei tydeleg og føreseieleg forvaltning av arkeologiske kulturminne og gi gode rammevilkår for eigarar

Ein viktig føresetnad for ei tydeleg og føreseieleg forvaltning er klare reglar og retningslinjer. Dette gjeld overordna faglege føringar for avgjersler og vilkår som blir sett i dispensasjonssaker, men òg rutinar for saksbehandling.

Arbeidet med ein overordna strategi for forvaltninga av automatisk freda kulturminne og kulturminne under vatn er påbegynt. Målet er eit strategidokument. Ein slik strategi føreset innhenting av grunnlagsdata. Eksempel på dette er faglege program, det vil seie oversyn over data og kunnskapsnivå og viktige problemstillingar og satsingsområde, ved dei arkeologiske musea og sjøfartsmusea. Fagleg program blir vidare utarbeidd for kulturminne i vassdrag som grunnlagsmateriale i saker som gjeld fornying og revisjon av konsesjon for vassdrag. Programma er under utarbeiding, men arbeidet vil gå over fleire år på grunn av ressursituasjonen for musea. Data frå miljøovervaking av kulturminne og annan forvaltningsretta kunnskap om kulturminne er elles relevant i arbeidet med eit strategidokument (jf. arbeidsmål 1.1 og 1.4).

Utarbeiding av einsarta budsjettmalar og budsjetteringsrutinar for arkeologiske utgravingar blir avslutta innan utgangen av 2007. Arbeidet er utført i samråd med musea og NIKU.

Første utgåve av Riksantikvarens arbeid med retningslinjer for saksbehandlarar i fylkeskommu-

nane er ferdig og ligg på Riksantikvaren sine nettsider. Dokumentet skal supplerast og oppdaterast.

Dei arkeologiske landsdelsmusea vart i 2006 bedne om å utarbeide oversyn over skadde, automatisk freda kulturminne som treng sikring. Oversyna er baserte på rapportering frå fylkeskommunane og Sametinget. Det synest allereie klart at behovet for sikring er større enn kva ein har trudd tidlegare.

Rundskriv T-02/2007 om kompensasjon for utgifter til arkeologisk arbeid som følgjer av mindre, private tiltak, låg føre 1. mars 2007. Det er auke i talet på søknader om støtte, men det tek noko tid før ordninga blir ordentleg kjend.

Arbeidsmål 2.3. Følgje opp Noregs plikter i forhold til UNESCOs verdsarvkonvensjon for dei norske verdsarvområda

Arbeidet med å utvide grensene for verdsarvområdet på Røros er ei prioritert oppgåve for 2007.

Anbefalingane i rapportane om tilstanden til verdsarvområda blir følgt opp. Riksantikvaren prioriterer tilskot til istandsetjingsarbeid over post 72.9. Fylkeskommunane følgjer opp forvaltningsplanar når det gjeld å ta vare på kulturminneverdiane i landskapet. Det er løyvt midlar til istandsetjing innanfor Vestnorsk Fjordlandskap. Verdiskapingsprosjektet i Nordland har Vega som eitt av innsatsområda. Fleire istandsetjingsarbeid er sette i verk for å styrkje ærfuglnæringa og reiselivet, og auka kunnskapen og medvitet om byggeskikk. Dei langsiktige istandsetjingsarbeida på Røros og på Bryggen i Bergen blir førte vidare.

Tabell 7.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 nasjonale mål 3

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
3. Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige breidda i dei vedtaksfreda kulturminna og kulturmiljøa skal betrast, og eit representativt utval kulturminne skal vere freda innan 2020.	3.1. Utarbeide overordna fredingsstrategi for nye fredingar fram til 2020. 3.2. Oppdatere overordna strategi for fartøyvern.	Auke i talet på fredingar innanfor svakt representerte hovudgrupper. Talet på landsverneplanar med gjennomført forskriftsfreding. Auka tal freda og bevaringsverdige fartøy innanfor svakt representerte kategoriar.

Arbeidsmål 3.1. Utarbeide ein overordna fredingsstrategi for nye fredingar fram til 2020

Erfaringa frå arbeidet med gjennomgang av eksisterande fredingsvedtak og slutføring av pågåande fredingssaker vil vere eit viktig grunnlag for å utarbeide ein overordna fredingsstrategi.

Forskriftsfreding av statleg eigedom vil gi større geografisk, tidsmessig og funksjonell breidde i dei vedtaksfreda kulturminna.

Det er 141 fredingssaker under arbeid, og dei aller fleste av desse er sette i gang av fylkeskommunane. Desse sakene er prioritert gjennomførte innanfor prosjektet for gjennomgang av vedtaksfreda bygningar.

I 2006 vart det freda 313 kulturminne, der 202 inngår i kulturmiljøfredinga på Birkelunden og 74 i fredinga av Karljohansvern orlogsstasjon i Horten. Begge fredingane medverkar til eit meir representativt utval av freda kulturminne. I 2006 vart elles dei to første fredingane av båtar gjennomførte.

Riksantikvarens prosjekt *Minoritetenes kulturminne* har halde fram i heile 2006. Kulturminne knytte til dei nasjonale minoritetane og til andre minoritetar er sterkt underrepresenterte på fredingslista. I samarbeid med minoritetsgruppene har Riksantikvaren teke initiativ til å få registrert kulturminne for å få laga verneplanar. Føremålet er å sikre eit utval for varig vern. Arbeidet med minoritetenes kulturminne bør inngå som ein naturleg del av kulturminneforvaltningas arbeid elles. Riksantikvaren har derfor satsa på kompetanseutvikling og opplæring både av eigne medarbeidarar og av regionalforvaltninga.

Verkemiddel

Finansieringa er i hovudsak dekt av Riksantikvarens budsjetttramme, jf. kap. 1429 og budsjett-ramma som omfattar avkastninga frå kulturminnefondet, jf. kap. 1432. Dei økonomiske verkemidla innan Riksantikvarens budsjett skal i første rekkje nyttast til dei nasjonalt viktige kulturminna: freda hus og anlegg frå mellomalderen og nyare tid, fartøy og verdsarv. Samtidig skal brannsikring og sikring og skjøtsel av arkeologiske kulturminne prioriterast. Tilskotsmidla skal gå til konkrete tiltak for å sikre og setje i stand kulturminna. Det er kulturminne med private eigarar som skal prioriterast med tilskotsmidlar. Prinsippa for universell utforming skal vurderast i forhold til relevante tilskot og i utviklingsarbeidet på resultatområdet.

Det kan gi både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig meirverdi å ta vare på kulturarven. Stader med godt bevarte kulturmiljø har dessutan konkurransefortrinn med omsyn til anna næringsverksemd og busetnad.

Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet er eit verkemiddel for å medverke til at kulturarven blir nytta aktivt som ressurs i samfunnsutviklinga. Programmet skal gi resultat i form av verdiskaping i lokalsamfunn og næringsliv, istandsetjing og tilrettelegging av kulturminne for bruk, saman med utvikling og spreiding av kunnskap om bruk av kulturarven som ressurs. Kystens kulturminne, kulturmiljø og landskap vil bli prioriterte i den første fasen av programmet.

Riksantikvarens økonomiske tilskotsmidlar er i hovudsak retta mot eigarane av freda kulturminne og kulturmiljø. Kulturminnefondet har i tillegg ei viktig rolle gjennom aktivitet og økonomiske verke-

middel i høve til eigarar av verneverdige kulturminne. Fondet skal ha ei rolle som pådrivar for å stimulere og utløyse prosjekt med potensial for verdiskaping. Styret for kulturminnefondet gjer vedtak om tildeling av midlar innafor ramma av gjeldande vedtekter og føresegner. Ein viktig ambisjon med fondet er at det skal utløyse midlar frå andre aktørar til istandsetjing av kulturminne. Dei viktigaste kulturminna og kulturmiljøa av nasjonal verdi skal sikrast gjennom freding etter kulturminnelova. Samtidig er lokal deltaking eit viktig strategisk verkemiddel for å nå resultatmåla i resultatområde 2.

Forvaltninga av det store mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skjer i stor grad innafor rammene av plan- og bygningslova. Det er derfor viktig å få fram opplysningar tidleg i planarbeidet for å unngå dyre og tidkrevjande prosessar.

Ulike sektorar har stor innverknad på kulturminne, kulturmiljø og landskap gjennom næringsverksemd, byggje- og anleggstilltak og eigeomsforvaltning. Det er derfor etablert eit omfattande samarbeid mellom Riksantikvaren og sektorar med verksemd som kan ha særleg effekt på kulturminna. Siktemålet er å styrkje sektoransvaret og påverke utforming av eksisterande og nye verkemiddel.

Kunnskap om kulturminne og kulturmiljø er grunnleggjande for ei god forvaltning og for å skape forståing for vernearbeidet. Viktige verkemiddel i denne samanhengen er bl.a. praktisk opplæring og vidareutdanning av handverkarar, undervisningstilbod i kulturminneforvaltning, rettleiing for statlege eigarar og kommunesektoren, og regelmessig informasjon til eigarar og allmenta.

Systematisk miljøovervaking og forskingsbasert kunnskap er nødvendig for å ivareta internasjonale forpliktingar og nå nasjonale resultatmål. Både oppdragsforskning og forskning i regi av Noregs forskingsråd, forvaltningsmusea og Norsk institutt for kulturminneforskning gir den offentlege kulturminneforvaltninga viktig kunnskap som medverkar til fagleg utvikling og betre grunnlag for strategiske val.

Internasjonalt samarbeid om å bevare kulturminne og kulturmiljø skjer gjennom nordiske fora, i norskrussisk samarbeid, innan Europarådet, gjennom EØS-samarbeidet og innafor UNESCO. Den nordiske verdsarvstiftelsen (Nordic World Heritage Foundation) skal støtte gjennomføringa av UNESCOs verdsarvkonvensjon (World Heritage Convention) av 1972, og vere med å utvikle modellar for berekraftig forvaltning av kulturminne. Riksantikvaren er fagsenter for kulturminneforvaltning i bistandsarbeidet og skal i samarbeid med NORAD syte for at kulturminneinteressene blir tekne vare på i norske bistandsprosjekt.

8 Resultatområde 3 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn

Resultatområdet omfattar følgjande underområde:

- 3.1 Heilskapleg hav- og vassforvaltning
- 3.2 Overgjødsling og nedslamming
- 3.3 Oljeforureining
- 3.4 Miljøgifter
- 3.5 Avfall og gjenvinning

Strategisk mål

Underområde Heilskapleg hav- og vassforvaltning, Overgjødsling og nedslamming, Oljeforureining

Det skal sikrast ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av våre hav- og kystområde og ferskvassførekomstar. Den samla miljøpåverknaden skal ikkje vere større enn at økosystemas struktur, funksjonsmåte og produktivitet oppretthaldast og det biologiske mangfaldet bevarast. Det skal vidare sikrast ein vasskvalitet i ferskvatn og marine område som medverkar til å halde oppe arter og økosystem, og som tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Underområde Miljøgifter

Utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal ikkje føre til helseskadar, skadar på økosystem eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvfornyng. Konsentrasjonane av dei farlegaste kjemikaliane i miljøet skal bringast ned mot bakgrunnsnivået for naturleg førekommande

stoff, og tilnærma null for menneskeskapte sambindingar.

Underområde Avfall og gjenvinning

Det er eit mål å syte for at skadane frå avfall blir så små som mogleg på menneske og naturmiljø. Dette skal gjerast ved å løyse avfallsproblema gjennom verkemiddel som sikrar ein samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som blir generert, og som blir gjenvunne, brent eller deponert.

Resultatområde 3 – underområde 1 Heilskapleg hav- og vassforvaltning

Definisjon og avgrensing

Resultatområde 3, underområde 1, omfattar arbeidet med heilskapleg, økosystembasert hav- og vassforvaltning. Ferskvatn og marine område skal sjåast i samanheng. Forvaltninga skal baserast på forvaltnings- og tiltaksplanar som omfattar alle sektorar (heilskapleg) og alle element i økosystemet (økosystembasert). Resultatområde 3 omfattar vidare relevant internasjonalt havmiljøarbeid, slik som oppfølging av blant anna Nordsjø-deklarasjonane, OSPAR-konvensjonen, London-konvensjonen og konvensjonar innan den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO), så vel som relevante EU-direktiv.

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Det skal utarbeidast heilskaplege og økosystembaserte forvaltningsplanar for alle norske havområde innan 2015.	1.1. Leie og koordinere forvaltningsplanarbeidet, og sikre det nødvendige miljøfaglege grunnlaget for utarbeiding, gjennomføring og oppdatering av heilskaplege forvaltningsplanar for norske havområde. Sikre utarbeiding av heilskaplege forvaltningsplanar for Norskehavet innan 2009 og Nordsjøen innan 2015, og i løpet av 2010 ha oppdatert forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten.	Ha lagt fram ein heilskapleg forvaltningsplan for Norskehavet i tråd med arbeidsmålet. Ha lagt fram ein heilskapleg forvaltningsplan for Nordsjøen i tråd med arbeidsmålet. Ha oppdatert forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten i tråd med arbeidsmålet.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Leie og koordinere forvaltningsplanarbeidet, og sikre det nødvendige miljøfaglege grunnlaget for utarbeiding, gjennomføring og oppdatering av heilskaplege forvaltningsplanar for norske havområde. Sikre utarbeiding av heilskaplege forvaltningsplanar for Norskehavet innan 2009 og Nordsjøen innan 2015, og i løpet av 2010 ha oppdatert forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten

Gjennom behandlinga av St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* (havmiljømeldinga) vart det gitt tilslutning til at det skulle utarbeidast heilskaplege forvaltningsplanar for alle norske havområde. Formålet med forvaltningsplanane er å leggje til rette for verdiskaping gjennom berekraftig bruk av ressursar og gode i havområda, og samtidig halde ved lag struktur, verkemåte og produktivitet i økosystema. Planane skal vidare klargjere dei overordna rammene for eksisterande og ny verksemd i havområda.

Det vart i St.meld. nr. 26 (2006–2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* foreslått nasjonale resultatmål for heilskapleg hav- og vassforvaltning, for å sikre at det blir utarbeidd heilskaplege, økosystembaserte forvaltningsplanar for alle norske havområde innan 2015. Det er miljøforvaltningas ansvar å leie og koordinere arbeidet med heilskaplege forvaltningsplanar, inkludert å sikre det nødvendige miljøfaglege grunnlaget for utarbeiding, gjennomføring og oppdatering av heilskaplege forvaltningsplanar for norske havområde. Det skal utarbeidast heilskaplege forvaltningsplanar for Norskehavet innan 2009 og Nordsjøen innan 2015, og i løpet av 2010 skal forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten vere oppdatert (sjå arbeidsmål 1.1).

St.meld. nr. 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan)* vart lagt fram våren 2006. Dette er den første heilskaplege forvaltningsplanen for eit norsk havområde. Arbeidet med å gjennomføre forvaltningsplanen er i gang. Det vart i oktober 2006 oppretta tre rådgivande grupper for overvaking, miljørisiko og fagleg forum som skal bidra til å sikre den faglege gjennomføringa av forvaltningsplanen. Dei tre rådgivande gruppene leverte våren 2007 dei første årlege statusrapportane sine. I juni 2007 vart dette arbeidet presentert og diskutert i ei referansegruppe bestående av berørte interessegrupper, under dette næringslivsinteresser, frivillige organisasjonar og samiske interesser. Arbeidet med å styrkje kunnskapsgrunnlaget er i gang, under dette kartlegging av havbotnen, sjøfugl og geologi i Nordland VII, Troms II og Eggakanten. Det er lagt opp til at forvaltningsplan Barentshavet skal oppdaterast første gongen i 2010, mens det er teke sikte på å oppdatere heile planen i 2020.

Forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten har gitt ein modell for arbeidet med heilskapleg og økosystembasert forvaltning. Arbeid er no starta med det faglege grunnlaget for ein plan for Norskehavet. Regjeringa tek sikte på å presentere denne i ei stortingsmelding i 2009.

Økosystema i Nordsjøen er i aukande grad utsette for belastningar bl.a. som følgje av miljøgifter, nærings salt og partiklar, effektar av botntråling og overfiske. Saman med auke i havtemperaturen fører dette til endringar i økosystema. Sukkertare død og endringar i fiskebestandane er uttrykk for dette. Auka kunnskap er derfor nødvendig. Regjeringa ønskjer at Noreg skal vere ein pådrivar i arbeidet med å etablere ei heilskapleg, integrert og internasjonalt basert forvaltning av Nordsjøen. Eit

slikt arbeid må ta utgangspunkt i samarbeid mellom Nordsjølanda.

Ei økosystembasert tilnærming er lagt til grunn i EU-kommisjonens forslag til ein europeisk marin strategi, med forslag til direktiv om ei ramme for fellesskapets aktivitet innan havmiljøpolitikk (havstrategidirektivet). Direktivet vil leggje forholda til rette for at andre europeiske land medverkar til ein plan for heilskapleg forvaltning av Nordsjøen.

OSPAR-konvensjonen om bevaring av det marine miljøet i Nordaust-Atlanteren er basert på integrert, økosystembasert forvaltning. OSPAR vil stå sentralt i gjennomføringa av EUs marine strategi i det nordaustlege Atlanterhavet og vil i tillegg vere den sentrale mekanismen for utvikling av ein regional plan for heilskapleg forvaltning av Nordsjøen. Miljøverndepartementet vil arbeide for at denne planen blir integrert med det arbeidet som blir gjort for å etablere forvaltningsplanar for ferskvatn og kyst i Nordsjølanda.

Tabell 8.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
2 Det skal i samsvar med vassforvaltningsforskrifta utarbeidast heilskapelege og økosystembaserte forvaltningsplanar med tiltaksprogram for alle ferskvass- og kystområde, med utgangspunkt i vassregionane, innan 2015.	2.1 Samordne og avklare faglegerammer for vassregionane for å sikre grunnlaget for utarbeiding av forvaltningsplanar og tiltaksprogram innan tidsfristane som vassforskrifta set.	Fortløpande vurdering av framdrift og resultat. Del av vassområda der det er sett i verk heilskapeleg overvåkingsprogram Del av alle vassområde som er karakteriserte innan utgangen av 2015

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Samordne og avklare faglegerammer for vassregionane for å sikre grunnlaget for utarbeiding av forvaltningsplanar og tiltaksprogram innan tidsfristane som vassforskrifta set

Forskrift om rammer for vassforvaltninga implementerer EUs vassrammedirektiv i norsk rett. Forskrifta trådde i kraft 1. januar 2007. Vassforskrifta gir rammer for fastsetjing av miljømål for vassførekomstane og skal sikre best mogleg vern og berekraftig bruk av desse. Forskrifta vil vere det viktigaste verktøyet for å gjere norsk vassmiljøforvaltning meir heilskapleg og økosystembasert.

Måla skal nåast gjennom regionale forvaltningsplanar og program for tiltak der alle ansvarlege styresmakter og sektorar medverkar. Vassrammedirektivet tvingar med dette fram ei systematisk og samordna vassforvaltning i det einskilde landet og på tvers av landegrensene i Europa.

Miljøverndepartementet er ansvarleg for at forskrifta blir gjennomført i Noreg. Forvaltningsplanar for om lag 20 pst. av Noregs vassførekomstar skal vere ferdige i 2009, og innan 2015 skal det ligge føre forvaltningsplanar for alle vassførekomstane. Sentrale fagstyresmakter skal utarbeide eit norsk klassifiseringssystem, som seinare skal sam-

ordnast med heile EØS-området. Styrkt overvaking av vassførekomstane er ein viktig føresetnad for å gjennomføre forskrifta. Overvakinga skal gi viktig informasjon om naturtilstanden og samtidig syne om tiltak som blir sette i verk gir ønskt miljøforbetring. Dette vil gi grunnlag for eventuelle nye tiltak når forvaltningsplanane skal rullerast og fornyast kvart 6. år.

Ni fylkesmannsembete er peika ut som vassregionstyresmakter. Dei skal i samarbeid med relevante sektorar syte for utarbeiding av forvaltningsplanane. Arbeidet i vassregionane er basert på fleire faglege rettleiarar utarbeidde av sentrale fagstyresmakter. Arbeidet er organisert i eigne vassregionutval, og lokalt i arbeidsutval for dei enkelte vassførekomstane. Direktivet og forskrifta føreset brei medverking, der alle statlege styresmakter regionalt og lokalt, fylkeskommunar, kommunar og organisasjonar er med i arbeidet.

Det er gjennomført ei grovkarakterisering av tilstanden i vassførekomstane, og det blir no arbeid vidare med ei meir detaljert karakterisering, overvaking og konkretisering av tiltak for miljøforbetring. Ein viser òg til omtale under resultatområde 1, arbeidsmål 1.1.2.2 på underområde 1 Berekraftig bruk og vern av leveområde.

Tabell 8.3 Mål- og indikatorstabell for resultatområde 3 underområde 1 Hav- og vassforvaltning

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
3. Det skal i samsvar med vassforvaltningsforskrifta utarbeidast heilskapelege og økosystembaserte forvaltningsplanar med tiltaksprogram for minst eitt vassområde i kvar vassregion innan 2009.	3.1 Samordne og avklare faglege rammer for vassregionane for å sikre grunnlaget for utarbeiding av forvaltningsplanar og tiltaksprogram innan tidsfristane som vassforskrifta set.	Fortløpande vurdering av framdrift og resultat Del av vassområda som er omfatta av dei første forvaltningsplanane, der det er sett i verk heilskapeleg overvåkingsprogram i 2009 Del av vassområda som er omfatta av dei første forvaltningsplanane, som er karakteriserte innan utgangen av 2007

Statusbeskriving

Arbeidsmål 3.1. Samordne og avklare faglege rammer for vassregionane for å sikre grunnlaget for utarbeiding av forvaltningsplanar og tiltaksprogram innan tidsfristane som vassforskrifta set

Ein viser til statusomtala under arbeidsmål 2.1.

Verkemiddel

Resultatområde 3, underområde 1 Heilskapeleg økosystembasert hav- og vassforvaltning er i hovudsak planlagt finansiert over Statens forureiningstilsyns budsjetttramme, jf. kap. 1441, men i tillegg inneheld kap. 1400, 1410, 1427, 1445 og 1471 budsjettmidlar som skal medverke til finansiering av resultatområdet i 2008. Dessutan har Fylkesmannen ansvar for store oppgåver. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er i hovudsak budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Heilskapelege forvaltningsplanar for havområda

Nasjonalt skal det utarbeidast forvaltningsplanar for alle havområde, og arbeidet skal koordinerast med internasjonale avtaler, som EUs rammedirektiv for vatn og EUs marine strategi, og arbeidet med ei norsk russisk samla miljøvurdering for Barentshavet.

Regjeringa vil vidareføre arbeidet med gjennomføringa av St.meld. nr. 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten* (forvaltningsplan). For å sikre gjennomføringa av forvaltningsplanen i

tråd med formålet vil Regjeringa føre vidare arbeidet med kartlegging av havbotnen (MAREANO) og kartlegging av sjøfugl (SEAPOP). Kartlegginga skal prioriterast i områda Nordland VII, Troms II og Eggakanten frem mot år 2010 når forvaltningsplanen skal oppdaterast. Regjeringa vil dessutan føre vidare anna kunnskapsoppbygging om havområdet, under dette vidareutvikling av det samordna overvåkingsystemet, vidare oppbygging av miljøprøvedatabanken, kartlegging av tilførsler og nivå av forureining i havområdet og forskning på konsekvensar av langtransportert forureining, konsekvensar av klimaendringar og konsekvensar av samla påverknad på ulike delar av økosystemet.

Regjeringa vil halde fram med utarbeiding av ein heilskapeleg forvaltningsplan for Norskehavet som det er teke sikte på å fremje for Stortinget i 2009.

Regjeringa ønskjer vidare at Noreg gjennom det internasjonale samarbeidet i OSPAR og andre organisasjonar skal vere pådrivar for at det blir etablert ein felles, regional forvaltningsplan for Nordsjøen. EUs rammedirektiv for vatn, EUs marine strategi og det kommande direktivet for hav vil danne grunnlaget for dette arbeidet. I dette arbeidet vil det bli lagt vekt på å integrere planarbeidet for vassførekomstane på land.

Rammedirektivet for vatn

Vassforskrifta som trådte i kraft 1. januar 2007 er det viktigaste verkemiddelet for å sikre ei heilskapeleg forvaltning av vassdrag og dei kystnære områda. I tråd med forskrifta skal det blant anna innan 2009 utarbeidast forvaltningsplanar og tiltaksprogram for 20 pst av vassførekomstane, og innan 2015 skal det liggje føre planar og tiltak for alle vassførekomstane. For 2008 er arbeidet med gjennomføringa av vassforskrifta styrkt.

Resultatområde 3 – underområde 2 Overgjødning og nedslamming

Definisjon og avgrensing

Resultatområde 3, underområde 2, omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere utsleppa av næringssalt (nitrogen og fosfor) og partiklar til ferskvatn og marine område.

Tabell 8.4 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 2 Overgjødning og nedslamming

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Dei nasjonale tilførslene av næringssalt og partiklar til ferskvassførekomstar og marine område som er prega av overgjødning eller nedslamming, skal reduserast til eit nivå som sikrar god økologisk tilstand for vassførekomstane innan 2021 i tråd med kravane i vassforvaltningsforskrifta.	1.1. Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med forureiningsforskrifta og bidra til å nå vassforvaltningsforskriftas mål om god tilstand.	Den delen av befolkninga som er knytt til avløpsanlegg som oppfyller reinsekrava i forureiningsforskrifta.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med krava i forureiningsforskrifta

Målet inneber at utsleppa frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med det nye avløpsregelverket i forureiningsforskrifta del 4 som vart fastsett i desember 2005. Regelverket har som formål å verne miljøet mot uheldige verknader av utslepp av avløpsvatn. Det nye regelverket samlar, forenkler og standardiserer det statlege regelverket på avløpsområdet. På enkelte område er også utsleppskrava blitt strengare, og kommunane blir gitt auka mynde. Bl.a. har kommunane fått nye verke-

middel til å regulere innhaldet i avløpsvatnet som blir sleppt ut på det kommunale avløpsnettet. Det nye avløpsregelverket er omfattande og trådte i hovudsak i kraft 1. januar 2007. For at kommunane skal få tilstrekkeleg tid til å setje seg inn i regelverket og gjere nødvendige førebuingar, vil dei nye krava til reinsing av avløpsvatn tre i kraft frå 31. desember 2008. Kvart enkelt avløpsanlegg rapporterer årleg kor mykje dei reinsar, og det blir arbeidd med å leggje til rette rapporteringssystemet Forureining slik at nøkkeltal for kor mange av dei aktuelle anlegga som oppfyller krava til primær-, sekundær-, eller tertiarreinsing blir tilgjengelege i 2009.

Tabell 8.5 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3: underområde 2 Overgjødning og nedslamming

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
2. Ingen vassførekomstar skal forringast (nedklassifiserast) som følgje av auka tilførsler av næringssalt eller partiklar i tråd med kravane i vassforvaltningsforskrifta.	2.1. Sikre at utsleppa frå avløp til vassførekomstar som står i fare for nedklassifisering (bli dårlegare) som følgje av tilførsler av næringssalt eller partiklar ikkje aukar.	Talet på vassførekomstar som står i fare for nedklassifisering (bli dårlegare) som følgje av tilførsler av næringssalt frå avløp.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Sikre at utsleppa frå avløp til vassførekomstar som står i fare for nedklassifisering (bli dårlegare) som følgje av tilførsler av næringssalt

eller partiklar ikkje aukar.

Dei to nye nasjonale resultatmåla for overgjødning og nedslamming, som vart presenterte i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, byggjer på målsetjingane i den

nye vassforvaltningsforskrifta, som gjennomfører EUs rammedirektiv for vatn. Måla fokuserer på tilstanden i økosystemet (tilstandsmål), og er uttrykk for ein meir heilskapleg og systematisk politikk på overgjødslingsområdet. Måla krev gjennomføring av ei rekkje nye tiltak for å redusere tilførselene av fosfor og nitrogen til ferskvatn og marine område. Partiklar er òg inkludert i dei nye måla, då tilførsler av partiklar kan vere eit meir omfattande problem enn ein tidlegare har trudd.

Overgjødning er framleis eit betydeleg forureiningsproblem i Noreg, der dei viktigaste tilførselene kjem frå jordbruk, fiskeoppdrett, kommunalt avløp og industri. Resultata frå grovkarakteriseringa i samsvar med EUs rammedirektiv for vatn, viser at problem med overgjødning omfattar omtrent like mange vassførekomstar som forsuring og miljøgifter. Ferskvatn med overgjødslingsproblem finst særleg i område med tett busetnad eller i landbruksintensive område.

I dei marine områda er det særleg kyststrekninga frå svenskegrensa til Lindesnes som er eutrofipåverka. Sjølv om fosfor- og nitrogentilførselene til dette området er reduserte med respektive 64 og 42 pst. i perioden 1985-2005 er mange lokale fjordar framleis påverka, i tillegg til bortfallet av sukkertare langs Skagerrakkysten. Årsaka til eutrofiproblema er truleg at tilførselsreduksjonane i ein del område ikkje har vore tilstrekkelege, og auka avrenning frå land på grunn av milde vintrar og auka nedbør i delar av landet. Modellutrekningar viser at langtransporterte tilførsler av nærings salt har gått ned etter 1995, basert på at tilførselene av nitrogen og fosfor frå dei kontinentale elvane har gått ned. Eutrofiering førekjem dessutan i mindre omfang i ein del fjordområde både langs Vestlandet og i Nord-Noreg. Undersøkingar har påvist omfattande bortfall av sukkertareskog langs den norske Skagerrakkysten. Det er anslått at omlag 90 pst. av sukkertaren er forsvunnen frå dette området og at omlag 50 pst. er blitt borte langs kysten av Rogaland og Hordaland. Sukkertaren er i tillegg forsvunnen enkelte stader frå kystområda i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Langs heile kyststrekninga har sukkertareskogen blitt erstatta med algar som medverkar til at partiklar i vassmassane festar seg og sedimenterer.

Årsaka til at sukkertaren har blitt borte, ser ut til å skuldast ein kombinasjon av høgare sjøtemperaturar, lite vind og bølger, og store tilførsler av nærings salt og partiklar. Dette er alvorleg med tanke på at sukkertareskogen er viktig oppvekst- og næringsområde for bl.a. fisk og skaldyr. Bortfallet av sukkertare kan få konsekvensar for det biologiske mangfaldet og grunnlaget for bl.a. kystfiske og kystsamfunn, og føre til lægre kvalitet på fritids-

aktivitetar og rekreasjon. Statens forureiningstilsyn samarbeider med Direktoratet for naturforvaltning for å kartleggje omfanget, årsakene og kjeldene til tareskogdøden, slik at ein kan vurdere nødvendige tiltak. Direktorat frå fleire sektorar vil samarbeide om tiltaksanalysar for å finne dei mest effektive tiltaka.

For ytterlegare omtale av status på overgjødslingsområdet, viser ein til St. meld. nr. 26 (2006-2007) om *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Verkemiddel

Resultatområde 3, underområde 2 Overgjødning og nedslamming er i hovudsak planlagt finansiert over Statens forureiningstilsyns budsjetttramme, jf. kap. 1441, men i tillegg inneheld kap. 1400, 1410 og 1445 budsjettmidlar som skal medverke til finansiering av resultatområdet i 2008. Dessutan har Fylkesmannen ansvar for store oppgåver under resultatområde . Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Gjennom lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, med tilhøyrande forskriftsføresegner, er kommunane gitt høve til å dekkje kostnadene sine på avløpssektoren gjennom gebyr. Miljøverndepartementet fører eit overordna tilsyn med korleis denne ordninga fungerer og vurderer behov for eventuelle endringar. Krav til utslepp av avløpsvatn er samla i forureiningsforskriftas del. IV, som gjennomfører eit forenkla søknadssystem for utsleppsøyve basert på standardkrav. Mynde etter dette kapitlet er delt mellom fylkesmannen og kommunen ut frå storleiken på den aktuelle tettstaden.

Kommunanes høve til å fastsetje minimumsgebyr for vatn og avløp fell bort frå 1. januar 2008. Minimumsgebyr inneber at kommunane set eit minstegebyr som abonnentane må betale uavhengig av forbruk. Men lågt forbruk beror på skjønn, og det har vore ulik praktisering av regelverket. Mange har òg vore opptekne av å få meir forbruksavhengige gebyr, blant anna av omsyn til einslege med lite vassforbruk. Dette er noko av bakgrunnen for at høvet til å fastsetje minimumsgebyr no fell bort.

Innan fiskeoppdrett blir det nytta utsleppsøyve, i medhald av forureiningslova. Statens forureiningstilsyn er konsesjonsstyresmakt for desse utsleppsøyva.

I tillegg vil Regjeringa føre vidare arbeidet med å utforme nasjonale verkemiddel og tiltak for å redusere belastninga på sukkertaren langs kysten.

Resultatområde 3 – underområde 3 Oljeforureining

Definisjon og avgrensing

Resultatområde 3, underområde 3, omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere utsleppa av olje

og andre miljøskadelege stoff til ferskvatn og marine område, inkludert kravstilling til privat og kommunal beredskap mot akutt forureining.

Tabell 8.6 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 3 Oljeforureining

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Operasjonelle utslepp av olje skal ikkje medføre helse- eller miljøskade, eller medverke til auke i bakgrunnsnivåa av olje eller andre miljøskadelege stoff over tid.	1.1 Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsverksemda skal stansast eller minimerast innan 2005 (nullutslepp).	Utslepp av olje og miljøfarlege stoff i vatn frå petroleumsverksemda.
	1.2. Sjå til at operasjonelle, akutte og ulovlege utslepp av olje, miljøfarlege stoff, avfall og framande organismar til sjø frå skip stansast eller minimerast.	Talet på mottaksordningar for avfall frå skip. Talet på og mengd oppdaga akutte og ulovlege utslepp av olje frå skip.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsverksemda skal stansast eller minimerast innan 2005 (nullutslepp)

Målet om nullutslepp (nullutsleppsmålet) inneber at det som hovudregel ikkje skal sleppast ut olje og miljøfarlege stoff, verken tilsette eller naturleg førekommande kjemiske stoff. I Barentshavet og havområda utanfor Lofoten er det lagt til grunn endå strengare krav enn for sokkelen elles. I dette området er det sett krav om at det ikkje skal vere utslepp til sjø av borekaks og produsert vatn ved normal drift, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og St.meld. nr. 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten*. Nullutsleppsmålet er basert på føre var-prinsippet og skulle ha vore nådd for både nye og eksisterande installasjonar innan 2005. Målet om nullutslepp er vurdert som oppnådd for tilsette kjemikaliar, men ikkje for naturleg førekommande stoff i produsert vatn. Mange av felta hadde implementert tiltak for å redusere utsleppa av produsert vatn innan utgangen av 2005. Enkelte av dei planlagde tiltaka har kravd lengre tid å gjennomføre. Endeleg måloppnåing for eksisterande felt vil av den grunnen ikkje kunne vurderast før i 2008-2009. Regjeringa vil derfor i 2009 vurdere måloppnåing og behovet for ytterlegare tiltak for å sikre at nullutsleppsmålet blir nådd for olje og naturleg førekommande stoff i produsert vatn.

Den viktigaste kjelda til utslepp av olje frå petroleumsverksemda er utsleppa av produsert vatn. Vassproduksjonen har auka kontinuerleg sidan 1997. I perioden 2000 til 2005 auka vassproduksjonen med 27 pst. frå 116,1 mill. m³ til 147,3 mill. m³. I 2006 var det likevel ein liten reduksjon til 144,3 mill. m³. I følgje prognosar frå Oljedirektoratet vil mengda produsert vatn auke fram mot 2011 for deretter å bli redusert. Produsert vatn som kjem opp på plattformene med brønnstraumen blir anten pumpa tilbake i reservoaret, eller reinsa og sleppt ut. I 2006 vart det i alt sleppt ut 2 437 tonn olje til sjø saman med det produserte vatnet. Dette er ein reduksjon samanlikna med utsleppa i dei føregåande åra og er på nivå med utsleppet i 1999. Nedgangen i 2006 skuldast i hovudsak reduksjon i konsentrasjonen av olje i produsert vatn. Sidan 1994 har den gjennomsnittlege oljekonsentrasjonen (dispergert olje) i produsert vatn gått gradvis ned frå 25 mg/l til 16,9 mg/l.

Vi viser til St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* for nærare omtale av måloppnåing og nye tiltak for å nå nullutsleppsmålet.

Arbeidsmål 1.2. Sjå til at operasjonelle, akutte og ulovlege utslepp av olje, miljøfarlege stoff, avfall og framande organismar til sjø frå skip blir stansa eller minimert

Det tidlegare arbeidsmålet om at *Innan 2006 skal det etablerast ordningar som sikrar at utsleppskrav*

til skipsfarten blir overhaldne i samarbeid med relevante styresmakter er omarbeidd for å synleggjere dei utfordringane som skipsfarten står overfor i dag. Det nye arbeidsmålet skal derfor sjå til at operasjonelle, akutte og ulovlege utslepp av olje, miljøfarlege stoff, avfall og framande organismar til sjø frå skip blir stansa eller minimert (jf. arbeidsmål 1.2.).

Skipsfarten er internasjonalt regulert gjennom konvensjonar fastsette av FNs skipsfartsorganisasjon (IMO). Noreg medverkar til at utsleppskrava til skip blir stadig strengare gjennom å arbeide for strengare regelverk, ratifisere desse konvensjonane og syte for god handheving. Regelverket for utslepp av olje og kjemikalier frå skip er nyleg revidert og stramma inn, mens regelverket som regulerer miljøgifter brukt i botnstoff på skip vil tre i kraft i juli 2008. Effektane av desse nye krava er ikkje kvantifiserte, men er rekna for å vere signifikante og betydelege for nokre stoff.

Noreg har tiltredd konvensjonen om kontroll og behandling av ballastvatn og sediment frå skip (Ballastvatnkonvensjonen). Når denne konvensjonen trer i kraft vil risikoen for introduksjon av framande arter frå skip bli betydeleg redusert. Regjeringa vil arbeide med ei forskrift om handtering av ballastvatn.

Noreg arbeider for at IMO skal forby bruk av tungolje som drivstoff på skip. Dette forslaget vil redusere risikoen for ulykkesutslepp frå skip, generere mindre oljehaldig avfall frå skip og slik redusere talet på ulovlege utslepp frå skipsfarten.

Forureiningsforskrifta kapittel 20 om levering og mottak av avfall og lasterestar frå skip gjennomfører EUs direktiv (direktiv 2000/59/EF) om mottaksanlegg i hamner for avfall og lasterestar frå skip i norsk rett. Forskrifta pålegg alle hamner å syte for etablering og drift av mottaksordningar for handtering av avfall og lasterestar frå skip som trafikkerer hamna. Vidare skal hamneansvarleg utarbeide ein plan for avfallshandtering som skal sendast Fylkesmannen. Kostnadane skal dekkjast inn ved innkrevjing av avfallsgebyr frå skip som trafikkerer hamna uansett om dei leverer avfall eller ikkje («no special fee»).

Forureiningsskrifta kapittel 20 omfattar alle norske hamner, totalt ca. 7 000 hamner av ulik storleik og art. Ei spørjeundersøking om oppfølginga av forskrifta vart ferdigstilt i januar 2007 og omfatta 200 av dei 456 større hamnene. 121 hamner svarte på undersøkinga. Resultata viser at dei fleste offentlege hamnene har utarbeidd avfallsplan og har mottak som fungerer tilfredsstillande, og til ei viss grad har dei etablert gebyrordninga «no special fee». Det er likevel mange hamner som framleis ikkje følgjer krava i forskrifta. Dette skuldast delvis at forskrifta ser ut til å vere dårleg kjent, og i tillegg at særleg dei mindre hamnene oppfatar plikta om å utarbeide avfallsplan som tung. Miljøstyresmaktene vil derfor styrkje tilsynsaktiviteten på dette området.

For å få eit føremålstenleg nivå på rapporteringa på dette området, vil kartlegginga i framtidige budsjettproposisjonar bli avgrensa til 456 større hamner som er oppførte på relevante hamnelister. Av desse er 53 offentlege trafikkhamner, og 403 er andre offentlege og private hamner.

Det er dei akutte og ulovlege utsleppa frå skipsfarten som utgjer hovudutfordringane. I 1998 vart Nordsjøen oppretta som spesielt område under MARPOL 73/78-konvensjonens vedlegg om oljeforureining frå skip. Dette inneber strengare utsleppskrav enn dei generelle reglane for utslepp av olje frå skip.

Gjennom Kystverkets system for overvaking vart det identifisert ca. 90 ulovlege utslepp frå skip i 2006, mot 100 i 2005. I mengd er utsleppa rekna til å vere i underkant av 75 m³ (64 tonn) olje i 2006, mot 27 m³ (23 tonn) i 2005 og 363 m³ (309 tonn) i 2004. Dei høge tala for 2004 skuldast i stor grad utslepp i samband med forliset av lasteskipet Roc-knes i Vatlestraumen utanfor Bergen i januar 2004.

Talet på akutte kjemikalieutslepp frå skip i 2006 var 3 og mengd utslepte kjemikalier var 20 m³.

Eit samarbeid mellom Nordsjølanda har som mål å oppnå ei meir effektiv straffeforfølgjing av slike ulovlege utslepp frå skip. Ein reknar med betydelege mørketal for ulovlege utslepp frå skip.

Tabell 8.7 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 3 Oljeforureining

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
2. Risikoen for helse- eller miljøskade som følgje av akutt forureining skal haldast på eit lågt nivå og skal kontinuerleg søkjast ytterlegare redusert. Dette skal òg vere styrande for verksemd som medfører fare for akutt forureining.	2.1 Verksemd som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining.	Talet på og mengd akutte utslepp av olje frå petroleumsvksemd, skip og landbaserte utslepp. Talet på godkjende private og kommunale beredskapsplanar.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Verksemd som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining

Alle operatørselskapa på norsk sokkel må etablere ein akseptabel beredskap mot akutt forureining basert på miljø- og risikoanalyse, før leite- og produksjonsverksemd startar. Petroleumsnæringa skal til ei kvar tid syte for dimensjonering og plassering av beredskapsfunksjonar som gir best mogleg beredskap innanfor dei rammene som styresmaktene har sett, bl.a. gjennom krav og vilkår i enkeltløyve. I 2006 var det i alt 122 akutte utslepp av olje på til saman ca. 122 m³ (104 tonn) frå offshoreverksemda på norsk sokkel. Dette utgjer om lag 4,2 pst. av utsleppet av olje. Dei siste åra har dette variert betydeleg. Tala viser at sidan år 2000 har prosentdelen variert mellom 1,1 og 28,4 pst.

På landsida har 72 bedrifter utvida beredskapskrav og 34 regionar har beredskapskrav og godkjende beredskapsplanar. Alle høgrisikobedrifter er dekte. Kommunane dekkjer sitt beredskapsansvar gjennom interkommunalt samarbeid, og landet er inndelt i 34 interkommunale samarbeidsregionar som alle har godkjende beredskapsplanar. I 2006 vart det registert 95 akutte utslepp av olje og andre kjemikaliar frå landbasert industriverksemd som til saman utgjorde 655 m³. Dette er ein betydelig auke samanlikna med utsleppa i 2005. Utsleppa av olje og kjemikaliar frå landbasert industriverksemd varierer likevel sterkt mellom dei ulike åra og er sterkt påverka av enkelthendingar.

Akutte utslepp frå skip er omtalt under arbeidsmål 1.2

Verkemiddel

Resultatområde 3, underområde 3 Oljeforureining er i hovudsak planlagt finansiert over Statens forureiningstilsyns budsjettramme, jf. kap. 1441, men i tillegg inneheld kap. 1400, 1410., 1445 og budsjettmidlar som skal medverke til finansiering av resultatområdet i 2008. Dessutan har Fylkesmannen ansvar for store oppgåver under resultatområde 3. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Petroleumsindustriens nullutsleppsmål

Nullutsleppsmålet blir vurdert som oppnådd for tilsette kjemikaliar. Det skal likevel framleis vere sterkt fokus på substitusjon (utskifting av kjemikaliar med mindre miljøfarlege alternativ). Regjeringa tek sikte på i 2009 å vurdere måloppnåing og behovet for ytterlegare tiltak for å sikre at nullutsleppsmålet blir nådd for olje og naturleg førekommande stoff i produsert vatn.

Utslepp til sjø frå skipsfarten

Noreg vil føre vidare arbeidet innanfor FNs sjøfartskonvensjon (IMO) for å medverke til at utsleppskrava til skip blir stadig strengare gjennom å arbeide for strengare regelverk, ratifisere konvensjonar og syte for god handheving. Regjeringa arbeider med ei forskrift om handtering av ballastvann.

Kravstilling til beredskap

Kravstilling til privat og kommunal beredskap mot akutt forureining frå olje og kjemikaliar er òg dekt av dette resultatområdet.

Resultatområde 3 – underområde 4 Miljøgifter

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere bruk, utslepp og spreining av miljøgifter og andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar til jord, luft og vatn nasjonalt. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid. Det gjeld bl.a. oppfølginga av Stockholm-konvensjonen, Rotterdam-konvensjonen, miljøgiftprotokollar under FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og kjemikaliespørsmål innan OSPAR-konvensjonen, Nordsjødeklarasjonane og FNs miljøprogram UNEP. Kjemikaliar som bryt ned ozon, drivhusgassar og nokre andre kjemikaliar som medfører grenseoverskridande og lokale luftforureiningar er dekte under resultatområde 4 Eit stabilt klima og rein luft.

Miljøstyresmaktene har ansvaret for den påverknaden kjemikaliar har på miljøet generelt. I tillegg har miljøstyresmaktene ansvaret for den påverknaden kjemikaliar har på helsa til forbrukarane, mens påverknad på helsa til arbeidstakarane er arbeidsstyresmaktene ansvar. Miljøstyresmaktene ansvar er vidare avgrensa i forhold til nokre bruksområde for kjemikaliar og i forhold til enkelte eigenskapar ved dei. Brann- og eksplosjonsfare knytt til kjemikaliar fell utanfor miljøstyresmaktene ansvarsområde.

Tabell 8.8 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter

Nasjonale resultatmål:	Miljøforvaltningas arbeidsmål:	Miljøforvaltningas resultatindikatorar:
1. Utslepp av enkelte miljøgifter (jf. Prioritetslista og kriteria i tabell 8.9) skal stansast eller reduserast vesentleg innan 2005 og 2010.	1.1. Sjå til at utslepp av prioriterte miljøgifter blir reduserte eller stansa.	Indeks for utslepp av kjemikaliar på prioritetslista vekta etter fare for helse og miljø.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Sjå til at utslepp av prioriterte miljøgifter blir reduserte eller stansa

Arbeidsmål 1 omfattar miljøgifter som utgjer særlege helse- og miljøproblem i Noreg. I følgje målet

skal utsleppa av stoffa på den første delen av lista stansast innan 2005. Utsleppa av dei andre miljøgiftene på lista skal reduserast vesentleg innan 2010 i forhold til nivået i 1995.

Tabell 8.9 Liste over prioriterte kjemikaliar som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)

Skal reduserast vesentleg innan 2000 og blir freista stansa innan 2005:	Skal reduserast vesentleg, seinast innan 2010:	Skal reduserast vesentleg innan 2010 også dersom stoffa oppfyller eitt av kriteria under:
- Klorparafinar, kortkjeda - PCB - Pentaklorfenol - Nonylfenol og nonylfenoletosilat - Oktylfenol og oktylfenoletoksilat - Enkelte tensid (DTDMAC, DSDMAC, DHTDMAC)	- Arsen - Bromerte flammehemmarar - 1,2 Dikloreten (EDC) - Dietylheksyltalat (DEHP) - Dioksin og furan - Heksaklorbenzen - Høgklorerte mellomkjeda parafinar - Klorerte alkyl benzen (KAB) - Muskxylen - Tetrakloreten (PER) - Triklorbenzen - Triklloreten (TRI) - PAH - PFOS-relaterte sambindingar - Tributyltinnsambindingar - Trifenyltinnsambindingar - Bly - Kadmium - Koppar - Kvikksølv - Krom - Perfluorinert oktansyre (PFOA) - 2,4,6 tri-tert-butylfenol - Dodecylfenol m. isomerer - Bisfenol A - decametylcyklopentasiloxan (D5)	1. Stoff som vanskeleg let seg nedbryte, hopar seg opp i levande organismar og som a) har alvorlege langtidsverknader for helse, eller b) er svært giftige i miljøet. 2. Stoff som svært vanskeleg let seg nedbryte og som svært lett hopar seg opp i levande organismar (utan krav til kjende giftverknader) 3. Stoff som blir funne att i næringskjeda (f.eks. i morsmjølk) i nivå som gir tilsvarande grunn til bekymring. 4. Andre stoff som gir tilsvarande grunn til bekymring, slik som hormonforstyrrende stoff og tungmetall.

Dei samla utsleppa av alle miljøgiftene på prioritetslista er reduserte frå 1995 til i dag. Utsleppa av miljøgiftene på den første delen av lista er

vesentleg reduserte, og målet om at utslepp av oktyl- og nonylfenol og etoksilata deira skulle vere stansa innan år 2000 vart etter miljøstyresmaktene

sitt syn oppfylt så langt som mogleg. Dette gjeld dessutan for stoffa med mål om stans i utsleppa

innan 2005, og tabellen viser førebelse resultat for desse.

Tabell 8.10 Stoff der utslepp av enkelte miljøgifter skal stansast innan 2005. Førebels resultat for utsleppsreduksjonar og prognose for 2005.

	Utslepp 1995 (tonn)	Utslepp 2005 (tonn)	Utsleppsred. 1995-2005 (%)
Miljøgift			
Kortkjeda klorparafinar	1,1	0	100
Nonyl/oktylfenol og etoksilata deira	169	9,5	94
Pentaklorfenol	Ca. 10	0	100
Enkelte tensid (DTDMAC, DSDMAC, DHDTMAC) (1995-data erstatta med 1998-data)	8	1	89
PCB *(stående masse)	384*	155*	60*

All ny bruk av PCB har vore forboden sidan 1980. Ein handlingsplan for å redusere utslepp av PCB vart lagt fram i St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Sett i internasjonal samanheng har Noreg komme langt i dette arbeidet, men vedvarande innsats er nødvendig.

Frå 1980 til 2005 er ca. 86 pst. av den PCB som fanst i ståande masse teken ut av bruk. For eksempel vart 400 tonn PCB i transformatorar og store kondensatorar fasa ut i 1994.

PCB-haldige isolerglasruter og PCB-kondensatorar i lysarmatur er blant dei største attverande kjeldene til PCB-forureining. For å auke innsamlinga og sikre forsvarleg behandling ut frå miljøomsyn, vart det forskriftsfesta ei utfasingsfrist for PCB-kondensatorar i lysarmatur i 2000. I 2004 vart det innført ei plikt for importørar og produsentar av isolerglasruter til å delta i eit retursystem for PCB-haldige isolerglasruter. Forskrifta syter for at alle som har avfall kan levere kasserte PCB-haldige isolerglasruter til forsvarleg behandling til ein pris som ikkje overstig kva det kostar å levere inn

isolerglasruter utan PCB til vanleg mottak. Statens forureiningstilsyn følgjer opp utskiftingskrava og krava til handtering av PCB-haldig avfall med kontroll for å sjå til at regelverket er etterlevt.

Kopar er ei miljøgift som kan utgjere ein alvorlig lokal miljørisiko i vatn, og Regjeringa legg derfor stor vekt på å få redusert dei lokale utsleppa. Utslepp av kopar er likevel ein mindre trussel mot helse og miljø nasjonalt og internasjonalt enn utslepp av dei andre prioriterte miljøgiftene. Regjeringa vil derfor vurdere nærare målsetjingane og verkemidla for utslepp av kopar

Utsleppa av miljøgiftene på den andre delen av lista er òg reduserte, og for dei aller fleste stoffa sin del er det venta utsleppsreduksjonar i tråd med målet. Det er likevel naudsynt med framhalden innsats for å nå målet om vesentleg reduksjon for alle stoffa på lista innan 2010. Dette er eit første steg mot målet om å stanse utsleppa innan 2020, sjå resultatmål 3.4.2. Måloppnåing for alle prioriterte miljøgifter er presentert i Stortingsmelding nr. 14 (2006–2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*.

Tabell 8.11 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
2. Utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjer ein alvorleg trussel mot helse og miljø skal kontinuerleg reduserast med det målet å stanse utsleppa innan ein generasjon (dvs. innan 2020).	2.1. Identifisere nye miljøgifter og arbeide for at utsleppa blir reduserte eller stansa gjennom arbeid nasjonalt og internasjonalt.	Nøkkeltala på feltet er til vurdering.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Identifisere nye miljøgifter og arbeide for at utsleppa blir reduserte eller stansa gjennom arbeid nasjonalt og internasjonalt

Målet inneber at utslepp og bruk av kjemikalier som utgjer eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal stansast innan ein generasjon (25 år frå 1995 då målet vart vedteke, dvs. innan 2020). Stoffa som er omfatta av generasjonsmålet er dei som er rekna som miljøgifter. Miljøgifter er kjemikalier som er giftige for helse og miljø, og/eller som er vanskelege eller svært vanskelege å bryte ned i naturen og som hopar seg opp i næringskjedene, (jf. kriteria i tabell 1). Miljøgifter som hopar seg opp i miljøet og næringskjedene medfører ei gradvis forgifting av jord, luft, vatn, menneske og dyr. Det må arbeidast kontinuerleg med å identifisere slike stoff både på nasjonalt og internasjonalt plan.

Generasjonsmålet er nedfelt i miljøgiftstrategien i OSPAR-konvensjonen. Innan OSPAR er rundt 55 stoff eller stoffgrupper prioriterte for tiltak. Eit liknande mål er dessutan blitt vedteke i EUs rammedirektiv for vatn. ECE-protokollane om organiske miljøgifter og tungmetall under langtransportkonvensjonen (LRTAP) trådde i kraft i 2003. Dei globale avtalene Stockholm-konvensjonen om organiske miljøgifter og Rotterdam-konvensjonen om handel med farlege kjemikalier trådde i kraft i 2004. Avtalene styrker den internasjonale reguleringa av miljøgifter, og det blir arbeid med å få inn strengare krav og inkludere fleire stoff i avtalane. Reduserte utslepp av stoff omfatta av resultatmål 1 og stoff omfatta av internasjonale avtaler og plikter medverkar til at vi kjem nærare generasjonsmålet.

Tabell 8.12 Mål- og indikatorstabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
3. Nasjonalt resultatmål Risiko for at utslepp og bruk av kjemikalier årsaker skade på helse og miljø skal minimerast.	3.1. Arbeide for å minimere risiko for at utslepp og bruk av kjemikalier fører til skade på helse og miljø.	Risikoindikator for potensiell eksponering for helse- og miljøfarlege kjemikalier

Statusbeskriving

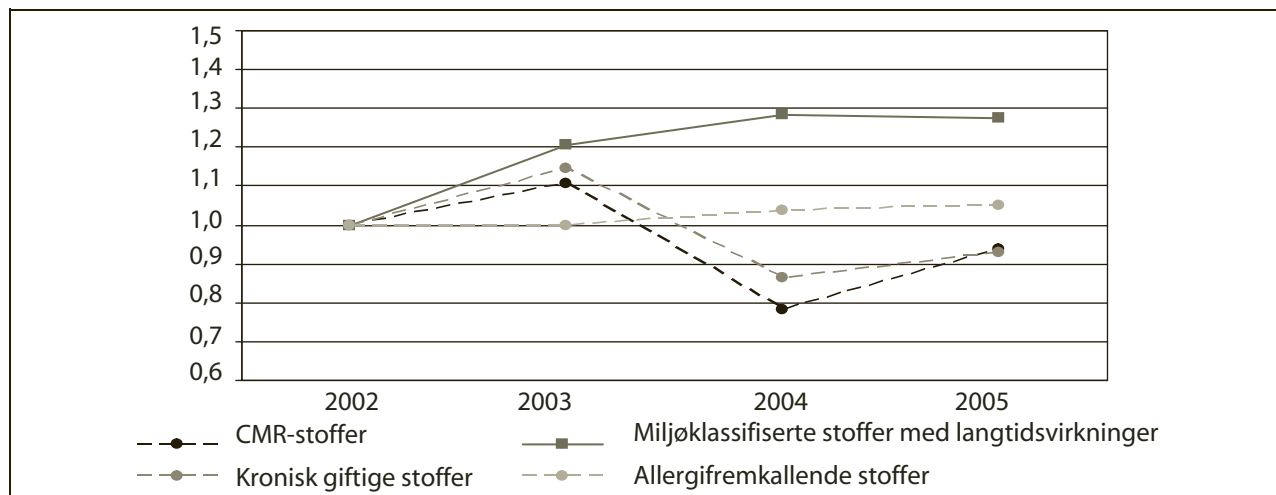
Arbeidsmål 3.1. Arbeide for å minimere risiko for at utslepp og bruk av kjemikalier fører til skade på helse og miljø

Arbeidsmålet er retta mot det meir generelle arbeidet med å hindre helse- og miljøskade frå kjemikalier. Målet inneber at stadig mindre helse- og miljøfarlege kjemikalier skal inngå i produksjon, produkt og avfall, og at kjemikalier skal nyttast på ein måte som reduserer risikoen for helse- og miljøskade.

Informasjon er nødvendig for at brukarar skal kunne erstatte farlege kjemikalier med alternativ som medfører mindre risiko. Produktregisteret er

eit landsdekkjande register for farlege kjemikalier og stoffblandingar som blir produserte i og importerte til Noreg. Produktregisteret har lagt til rette for elektronisk deklarerer av farlege kjemikalier.

Basert på omsetningstal kombinert med eit sett korreksjonsfaktorar som seier noko om korleis kjemikaliane vert brukte og kva eigenskapar dei har, er det utvikla ein risikoindikator for helse- og miljøfarlege stoff, der indikatoren i 2002 er sett lik 1. Figur 8.1 viser utviklinga i denne risikoindikatoren for helsefarlege (CMR-klassifiserte, kronisk giftige og allergiframkallande stoff) og miljøfarlege stoff i perioden 2002 – 2005. Årleg evaluering og betring av berekningsmodellen vil bli gjennomført.



Figur 8.1 Risikoindikatorar: Potensiell eksponering for helse- og miljøfarlege stoff. 2002-2005, der 2002=1.

Kjelde: SSB

Tabell 8.13 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
4. Spreiing av miljøgifter ¹ frå forureina grunn skal stansast eller reduserast vesentleg. Spreiing av andre helse- eller miljøfarlege kjemikaliar skal reduserast på bakgrunn av ei konkret risikovurdering.	4.1. Syte for gjennomføring av tiltak for opprydding av miljøgifter frå forureina grunn og arbeide for å redusere risiko frå spreiring av andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar.	Talet på kjende lokalitetar med alvorleg grunnforureining ² .

¹ Miljøgifter er definert som kjemikaliar omfatta av resultatmål 1 og 2.

² Lokalitetar som er kjende av miljøstyresmaktene der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreingsfare, eller andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar med spreingsfare der det ut frå ei risikovurdering er behov for vidare tiltak.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 4.1. Syte for gjennomføring av tiltak for opprydding av miljøgifter frå forureina grunn og arbeide for å redusere risiko frå spreiring av andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Miljøproblema er løyste på dei om lag 100 verste lokalitetane på landsbasis, slik at forureininga på desse ikkje utgjer fare for helse eller miljø. Den einaste gjenståande lokaliteten er Raufoss Næringspark der dei alvorlegaste forureiningane etter planen skal vere rydda opp i løpet av 2007 og der all historisk grunnforureining er planlagt rydda opp i løpet av 2008. Vidare er miljøtilstanden undersøkt og eventuelt behov for oppryddingstiltak ferdig kartlagt på om lag 500 utpeikte lokalitetar. På om lag 130 av desse lokalitetane viste undersøkingane at det er behov for oppryddingstiltak.

For det vidare arbeidet med forureina grunn er det lagt til grunn at spreiring av miljøgifter frå forureina grunn skal stansast eller reduserast vesent-

leg, mens spreiring av andre helse- eller miljøfarlege kjemikaliar skal reduserast på bakgrunn av ei konkret risikovurdering. Med spreiring er her meint både avrenning til omkringliggende område og eksponering av menneske, dyr og planter som oppheld seg på forureina grunn. Det vil særleg bli prioritert oppfølging av stader der forureininga medfører helserisiko for menneske eller der forureininga lek frå grunnen til område som er prioriterte i samband med arbeidet med forureina sjøbotn (sjå arbeidsmål 5.1.). Det er dessutan vurdert nærare korleis ein kan ta omsyn til særleg sårbare grupper, som for eksempel barn. Ein handlingsplan for opprydding i forureina grunn i barnehagar vart fremma hausten 2006.

Pr. 15. april 2007 er det 353 kjende lokalitetar med alvorleg grunnforureining, dvs. lokalitetar som er kjende av miljøstyresmaktene og der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreingsfare, eller andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar med spreingsfare der det ut

frå ei risikovurdering er behov for vidare tiltak. Oppfølginga av lokalitetane kan innebere undersøkingar, sikring og overdekning, fjerning av masse, arealbruksrestriksjonar eller liknande. Talet på

lokalitetar vil gå ned som resultat av gjennomført oppfølging, men det vil òg kunne auke på grunnlag av for eksempel nye undersøkingar, nye utslepp eller revurdering av risiko ved forureininga.

Tabell 8.14 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 4 Miljøgifter

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
5. Sediment (botnmassar i vatn) som er forureina med helse- eller miljøfarlege kjemikalier, skal ikkje medføre fare for alvorlege forureiningsproblem.	5.1. Syte for gjennomføring av tiltak for opprydding av helse- og miljøfarlege kjemikalier i forureina sediment.	Nøkkeltala på feltet er til vurdering ¹ .

¹ Nøkkeltal for forureina sediment er til vurdering. Det blir arbeidd med å få fram eit sett med nøkkeltal som er eigna til å følgje status og utviklinga på feltet. Arbeidet er bl.a. avhengig av eit betre datagrunnlag. Nye nøkkeltal vil bli lagt fram seinare i ei stortingsmelding eller -proposisjon.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 5.1. Syte for gjennomføring av tiltak for opprydding av helse- og miljøfarlege kjemikalier i forureina sediment

I St. meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav vart det presentert tre hovudløp i arbeidet med opprydding i forureina sediment: Gjennomføre tiltak i høgrisikoområde og hamner med spreingsfare, utarbeide fylkesvise tiltaksplanar for større fjord- og kystområde med forureina sjøbotn, og skaffe auka kunnskap gjennom bl.a. pilotprosjekt og oppretting av eit nasjonalt råd for sedimentsaker. Alle element i dei tre løpa er følgde opp gjennom regjeringas handlingsplan for forureina sjøbotn. Det er gjennomført og avslutta fem pilotprosjekt. Opprydding er starta opp i Hammerfest, Kristiansand, Sandefjord, Trondheim og Oslo. Nasjonalt råd for forureina sediment vart oppretta for å samanstillle kunnskap og gi råd om gjennomføring av prosjekt. Arbeidet til nasjonalt råd for forureina sediment vart avslutta 30. juni 2006.

Verkemiddel

Resultatområde 3, underområde 4 helse- og miljøfarlege kjemikalier er i hovudsak planlagt finansiert over Statens forureiningstilsyns budsjett kap. 1441 og kapitla 1400, 1410 og 1444. Dessutan har Fylkesmannen ansvar for oppgåver under resultatområde 5. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett. Lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova), Lov om kontroll med produkt og forbrukarteneser, og forskrifter gitt i medhald av desse er dei

sentrale juridiske styringsverktøya på kjemikalieområdet.

Regjeringa fremja hausten 2006 ei stortingsmelding om arbeidet med helse- og miljøfarlege kjemikalier, St. meld. nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*. Regjeringa har der lagt frem eit omfattande og detaljert oversyn over aktuelle verkemiddel for å redusere risiko frå helse- og miljøfarlege kjemikalier og stanse utsleppa av miljøgifter, og rydde opp i forureina grunn og sjøbotn.

I dette inngår verkemiddel og tiltak for å stanse utslepp frå produkt, både under produksjon, bruk og når dei blir avfall. Streng regulering av utslepp frå industri og prosessutslepp skal leggjast til grunn. Verkemiddelbruken i kjemikaliepolitikken har som føremål å redusere risiko frå helse- og miljøfarlege kjemikalier generelt, mens det for miljøgiftene er lagt til grunn at alle utslepp skal stansast innan 2020, i tillegg til at utsleppa skal reduserast vesentleg allereie innan 2010.

Innsatsen vil omfatte ei styrkt regulering av helse- og miljøfarlege kjemikalier både internasjonalt og nasjonalt. Regjeringa vil bl.a. syte for at norsk forvaltning skal kunne medverke aktivt til at det nye kjemikalierregelverket i EU (REACH) sikrar godt vern av helse og miljø og styrkje internasjonalt kjemikaliearbeid. Internasjonalt arbeid er spesielt viktig, då ei stor mengd av dei helse- og miljøfarlege kjemikaliane som blir tilført miljøet i Noreg stammar frå utslepp i andre land, og blir ført til Noreg via luft- og havstraumar. I tillegg blir det innført ei rekkje kjemikalier via produkt som er produserte utanfor Noreg. Innsatsen under det nye kjemikalierregelverket (REACH) vil bli følgt opp løypande når det blir ein del av EØS-avtala.

Regjeringa vil følgje opp dei nasjonale handlingsplanane for bromerte flammehemmarar, PCB,

PFOS, kvikksølv og prioriterte miljøgifter som krev særskilt innsats. Regjeringa vil arbeide for å auke kunnskapen om kjemiske stoff og kartleggje miljøgifter i naturen og i produkt. Regjeringa vil styrkje arbeidet for at forbrukarar skal kunne ta miljøvennlege val, og dermed redusere bruk av produkt som inneheld helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Produktregisteret skal halde fram sitt arbeid for å betre tilrettelegginga av offentleg informasjon for allmenta. Regjeringa vil òg auke kontroll og tilsyn med regelverket for helse- og miljøfarlege kjemikaliar.

Regjeringa la elles fram ein handlingsplan for opprydding i forureina sjøbotn i St.meld. nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*. Handlingsplanen byggjer på fylkesvise tiltaksplanar for opprydding i forureina sjøbotn for dei 17 høgst prioriterte områda i Noreg. Dei fylkesvise tiltaksplanane er avgrensa til dei delane av fjordane der sjøbotnen er sterkast forureina, og til kjeldeområde på land i tilknytning til desse.

Regjeringa legg opp til at nødvendige tiltak i dei større hamnene skal vere gjennomførte innan 10 år, jf. St.meld. nr. 12 (2001–2002) *Rent og rikt hav*. Regjeringa legg opp til at oppryddingstiltak i forureina sjøbotn i småbåthammer som hovudregel skal samordnast med anna opprydding av sjøbotn som blir utført i nærområdet der småbåthamna ligg. Regjeringa legg vidare opp til at det i løpet av 2007 skal setjast i gang undersøkingar av sjøbotn utanfor aktive og nedlagte skipsverft slik at forureiningstilstanden i sjøbotnen for dei høgst prioriterte områda skal vere undersøkt og eventuelle behov for tiltak vere avklart innan 2010.

I november 2006 la Miljøverndepartementet fram ein handlingsplan for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar. Handlingsplanen inneber i første omgang at grunnen i alle barnehagar i dei ti største byane og på fem store

industristeder skal undersøkjast innan utgangen av 2008 og at dei barnehagane der det blir avdekt uakseptabel forureining skal ryddast opp innan sommaren 2010.

Utgangspunkt for arbeidet med forureina grunn og forureina sediment er at forureinar skal betale, og det viktigaste verkemidlet for å få rydda opp er pålegg etter forureiningslova. Det vil likevel vere behov for bidrag frå det offentlige til dekning av kostnader knytte til undersøkingar og opprydding i område der den ansvarlege ikkje kan påleggast dei fulle kostnadene. Det er løyvd midlar til dette arbeidet over Miljøverndepartementets budsjett, sjå postomtalen til kap. 1441 post 39 Oppryddingstiltak.

Resultatområde 3 – underområde 5 Avfall og gjenvinning

Definisjon og avgrensing

Resultatområde 3, underområde 5 omfattar arbeidet med å redusere miljøskadelege utslepp som følgje av avfall (inkl. farleg avfall), gjennom å redusere avfallsmengdene, auke gjenvinninga, og syte for ei forsvarleg sluttbehandling av avfallet, og å medverke til mindre forsøpling. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, særleg arbeidet med EU-direktiv og oppfølginga av Baselkonvensjonen. Resultatområdet omfattar ikkje kjernefysisk avfall eller avfall frå sprengstoff, eksplosiv m.m. Både fiskeavfall som blir dumpa til sjøs og lausmassar, stein og grus er omfatta av avfallsomgrepet, men dei er ikkje årsak til vesentlege ulemper når det gjeld forureining.

Det er utarbeidd nye arbeidsmål på underområde 5, men dette inneber ingen realitetsendringar. Vidare er det utarbeidd eit nytt tillegg til det nasjonale resultatområdet for farleg avfall (sjå under omtala av verkemiddel).

Tabell 8.15 Mål- og indikatortabell for resultat område 3 underområde 5 avfall og gjenvinning

Nasjonale resultatmål:	Miljøforvaltningas arbeidsmål:	Miljøforvaltningas resultatindikatorar:
1 Utviklinga i generert mengd avfall skal vere vesentlig lågare enn den økonomiske veksten.	1.1. Stimulere til at avfallsmengdene blir vesentleg lågare enn den økonomiske veksten ¹ .	Total mengd avfall generert pr. år sett i forhold til økonomisk vekst målt i BNP.

¹ Arbeidsmål og oppfølging/verkemiddel knytte til resultatmål 1 vil i betydeleg grad påverke måloppnåinga for resultatmål 2, og omvendt.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Stimulere til at avfallsmengdene blir vesentlig lågare enn den økonomiske veksten

Miljøforvaltningas arbeid for avfallsminimering

skjer gjennom verkemiddel for meir riktig prising, kostnads- og ansvarsdeling for avfallshandtering, og gjennom tilskot og kunnskapsformidling.

Miljøforvaltninga har få verkemiddel som direkte regulerer genereringa av avfallsmengdene,

men strengare krav til avfallsbehandling, avgift på sluttbehandling av avfall og innføring av produsentansvar er med på å stimulere til avfallsreduksjon. Regjeringa arbeider vidare for kvalitativ avfallsreduksjon, som først og fremst knyter seg til arbeidet med å redusere innhaldet av helse- og miljøfarlege kjemikaliar i produkt, og dermed også avfall (jf. resultatområde 3, underområde 4).

I perioden 1995-2005 auka den totale avfallsmengda med om lag 31 pst., mens BNP i same periode auka med 33 pst. (SSB 2005). Fram til

rundt 2003 hadde dei totale avfallsmengdene ein vekst i tråd med det nasjonale målet til miljøstyresmaktene om at avfallsmengdene ikkje skal auke meir enn BNP. Hushaldsavfallet har auka meir enn BNP heile perioden. Dette er ikkje i tråd med det nasjonale målet. Etter 2003 har i tillegg næringsavfallet auka raskare enn økonomien. Auken kan skuldast høg aktivitet i store delar av næringslivet, men òg endringar i datagrunnlag og omlegging av avfallsstatistikken.

Tabell 8.16 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 underområde 5 avfall og gjenvinning

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
2. Det blir teke sikte på at mengda avfall til gjenvinning skal vere om lag 75 pst. i 2010 med ei vidare opptrapping til 80 pst., basert på at mengda avfall til gjenvinning skal aukast i tråd med det som er eit samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå.	2.1. Sjå til at det finst rammevilkår for å oppfylle dei nasjonale gjenvinningsmåla ¹ .	Delen av avfall som går til gjenvinning, basert på totalt generert mengd avfall som går til kjent behandling.

¹ Arbeidsmål og oppfølging/verkemiddel knytte til resultatmål 1 vil i betydeleg grad påverke måloppnåinga for resultatmål 2, og omvendt.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Sjå til at det finst rammevilkår for å oppfylle dei nasjonale gjenvinningsmåla

Miljøforvaltninga skal medverke til å oppfylle gjenvinningsmåla gjennom forvaltning av forureiningslova, konsesjonspraksis og krav til kommunar og næringsliv.

Strengt krav til handtering av avfall og avgift på sluttbehandling av avfall medverkar til å styre avfallsstraumane i ønskt retning. Særskilte retur- og produsentansvarsordningar for enkelte avfallstypar legg i tillegg til rette for ei stadig aukande grad av gjenvinning.

Gjenvinning av avfall omfattar materialgjenvinning, biologisk behandling og energiutnytting. Totalt 7,7 mill. tonn avfall vart handtert på godkjend vis i 2005. Gjenvinningsdelen for vanleg

avfall var 69 pst., mens 31 pst. gjekk til sluttbehandling (SSB 2005). Retursystema for særskilte avfallstypar har oppnådd svært gode resultat, og medverkar til ein positiv auke i delen avfall som går til gjenvinning. Innsamling av EE-avfall har hatt ein stor auke etter at retursystemet kom på plass i 1999. I 2006 vart det samla inn om lag 133 000 tonn EE-avfall i Noreg. Dette svarer til rundt 28 kg EE-avfall pr. person. Høg levestandard, rask teknologisk utvikling og kortare levetid på produkt gjer at denne avfallstypen aukar opptil tre gonger så raskt som anna avfall. I 2005 oppnådde retursystema for emballasjeavfall ein samla gjenvinningsdel på 86 pst. Retur av drikkevareemballasje har i mange år gitt positive resultat, til dømes er returdelen for gjenbruksflasker av glas og plast på over 95 pst.

Tabell 8.17 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde avfall og gjenvinning

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
3. Praktisk talt alt farleg avfall skal takast forsvarleg hand om og anten gå til gjenvinning eller vere sikra god nok nasjonal behandlingsskapasitet. Genereringa av ulike typar farleg avfall skal redusert innan 2020 samanlikna med 2005-nivå.	3.1. Sjå til at det finst rammevilkår for å oppfylle dei nasjonale måla for farleg avfall.	Mengd farleg avfall med ukjent disponering. Mengd farleg avfall som blir eksportert til sluttbehandling.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 3.1. Sjå til at det finst rammevilkår for å oppfylle dei nasjonale måla for farleg avfall

Miljøforvaltningas arbeid på dette området skjer gjennom forvaltning av forureiningslova og avfallsforskriftas kapittel 11 om farleg avfall.

Det fortløpande arbeidet i miljøforvaltninga med regulering og tilsyn med alle som handterer farleg avfall er viktig for å sikre høg grad av innsamling og forsvarleg behandling av farleg avfall. I tillegg medverkar særskilte returordningar til høge tal for gjenvinning, for eksempel for EE-avfall.

875 000 tonn helse- og miljøfarleg avfall gjekk til godkjent behandling i 2005, ein auke på 2 pst. frå året før. I tillegg vart om lag 64 000 tonn handtert på ukjent vis, og delar av dette hamna i verste fall i naturen (SSB 2005), ein auke på 4 pst. sidan 1999. Auken frå 1999 skuldast at nye avfallstypar vart rekna som farlege frå 1. januar 2003. Held vi desse avfallstypane utanom, syner utviklinga i staden ein nedgang på 22 pst. Nedgangen skuldast først og fremst at innsamlinga av oljehaldig vatn auka kraftig frå 2004 til 2005.

Ukjent handtering kan bety at avfallet er gått til godkjent handtering, men at det ikkje er registrert. Men det kan òg bety at avfallet har blitt handtert på uforsvarleg vis eller er hamna i naturen. Tala frå SSB tyder på at ein betydeleg del av mengda som er inkludert i kategorien ukjent handtering faktisk har gått til godkjent handtering og dermed er inkludert i dei 875 000 tonna til godkjent handtering.

Oljehaldig avfall utgjorde hovuddelen av mengda farleg avfall til ukjent handtering i 2005, slik situasjonen har vore sidan 1999. Mengda har likevel avteke med 33 pst. sidan 2004, til 35 000 tonn i 2005. Norske anlegg behandla 809 000 av dei 875 000 tonna, medan 66 000 tonn vart eksporterte til utlandet.

86 pst. av alt farleg avfall til godkjend handtering gjekk i 2005 til spesialdeponi eller andre for-

mer for sluttbehandling. Mange typar farleg avfall, bl.a. frå industrien, er vanskelege å gjenvinne, og dette kan vere ei forklaring på den høge sluttbehandlingsprosenten. Ein stor del av det sluttbehandla avfallet blir stabilisert og nytta til landskapsrestaurering.

Verkemiddel

Avfallspolitikken blir gjennomført gjennom eit samspel mellom ei rekkje ulike verkemiddel; lover og forskrifter, avgifter, tilskotsordningar, bransjeavtaler og informasjonstiltak, og kombinasjonar av desse. Dei sentrale juridiske styringsverktøya på avfallsfeltet er lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova) og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta).

Resultatområde 3, underområde 5 Avfall og gjenvinning finansierast over kap. 1441 Statens forureiningstilsyn, kap. 1400 Miljøverndepartementet, og i noko grad over kap. 1410 Miljøforskning og 1429 Riksantikvaren. Dessutan har Fylkesmannen ansvar for store oppgåver under resultatområde 3, underområde 5. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Årleg oppstår om lag 4 mill. tonn nedbryteleg avfall. Av dette blir 1 mill. tonn deponert. Deponeering av slikt avfall medfører danning av klimagassen metan, og utgjer meir enn 2 pst. av dei totale utsleppa av klimagassar i Noreg. Regjeringa varsla i St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk at den vil innføre eit forbod mot deponering av alt biologisk nedbryteleg avfall frå 1. juli 2009. Tiltaket vil i hovudsak bety redusert klimagassutslepp og samtidig auka utnytting av avfall til material- og energiformål. I tillegg oppnår ein redusert utslepp av miljø- og helseskadelege kjemikaliar gjennom sivevatn frå deponia. For å unngå utilsikta konsekvensar av deponiforbodet, blir det teke sikte på å innføre ein heimel for å gi unntak frå forbodet etter

særskilt vurdering, der det bl.a. blir lagt vekt på omsyn til miljøet og distrikta. Eit forslag til forbod mot deponering av biologisk nedbryteleg avfall vart sendt på høyring frå Statens forureiningstilsyn 5. juli i år.

Byggjeavfall utgjer i mengd ein av dei største avfallsstraumane og består av ei rekkje ulike typar avfall. Vurderinga er at avfallsplanar har positive effektar med omsyn til å styre slikt avfall vekk frå deponi og hindre ulovleg disponering. Ein tek sikte på å innføre nye krav om obligatoriske avfallsplanar i byggjesaker frå 1. januar 2008. Dette vil ha positive effektar for arbeidet med farleg avfall, blant anna PCB, ved at farleg avfall i bygningsmassen blir kartlagt og levert til godkjent mottak.

Dagens statlege tilskot til oppsamlingsystemet for bilar vart avvikla samstundes med innføring av produsentansvaret for bilar frå 1. januar 2007. Regjeringa vil inntil anna vert avgjort føre vidare dagens statlege avgifts- og panteordning. Årleg har det vert innlevert om lag 110 000 bilvrak. Dette gjev ei innsamlingsgrad på om lag 95 pst. Miljøstyresmaktene ser det som svært viktig at bransjeorganiserte system medverkar til ei minst like høg innsamlingsgrad, og til ei ut frå miljøomsyn forsvarleg behandling og utnytting av dei kasserte køyretøya. Vrakpanten vert, avgrensa til budsjettåret 2008, auka frå 1 500 kroner til 5 000 kroner for dei mest forureinande dieselskøyretøya. Tiltaket er eit ledd i satsinga for mindre forureining frå vegtrafikken, der eit anna nytt tiltak også er ei auka årsavgift for dieselskøyretøy utan fabrikkmontert partikkelfilter. Sjå elles omtale av den statlege avgifts- og panteordninga under kap. 1441 post 75 Utbetaling av pant for bilvrak.

Miljøavgifta på drikkevareemballasje skal prise kostnader ved at drikkevareemballasje hamnar som søppel i naturen. Miljøavgifta blir differensiert etter emballasjens innhald og art. Miljøavgifta er gradert etter mengda som blir returnert, slik at emballasje som inngår i godkjende retursystem får redusert avgiftssats. Ved ein returdel på 95 pst. fell miljøavgifta bort. Den gir derfor sterke insentiv til effektive retursystem. Returdelen for drikkekartongar, unnateke skulemjølk, var om lag 64 pst. i 2005, mens emballasje på skulemjølk oppnådde ein returdel på 88 pst.

Innsamling og gjenvinning av brukt smøreolje (spillolje) blir stimulert gjennom ei avgift på smøreolje med tilhøyrande avgiftsrefusjon ved innlevering av spillolje til godkjent innsamlar. Sjå nærare omtale av refusjonsordninga under kap. 1441 post 76. For nærare omtale av avgifta sjå St.prp. nr. 1 (2005-2006) Skatte, avgifts- og tollvedtak. Styresmaktene vurderer å foreslå ei produsentansvars-

ordning for spillolje, som erstatning for dagens særavgift og tilhøyrande refusjonsordning. Formålet med produsentansvar vil vere å auke innsamlingsgraden for brukt smøreolje og leggje til rette for at spillolje i så stor grad som mogleg blir gjenvunnen eller utnytta til energiformål. Det vil bli lagt vekt på at ei eventuell ny ordning på dette området vil bli utforma i samråd med dei berørte aktørane i næringslivet.

Avgift på forbrenning av avfall vart 1. juli 2004 omgjort til ei avgift basert på utslepp av miljøskadelege stoff til luft. Avgifta prisar no miljøkostnadene ved forbrenning av avfall individuelt for alle anlegg, samtidig som den legg betre til rette for ytterlegare gjenvinning og auka avfallsbasert energiproduksjon, jf. både energi- og klimapolitikken. Etter at utsleppsavgifta vart innført, har det vore stilt spørsmål ved enkelte av avgiftssatsane, bl.a. avgiftssatsen på utslepp av krom. Avgiftssatsane skal i prinsippet tilsvare dei miljøskadane som utsleppa medfører. Utrekningar av miljøskadar er usikre og verdsetjinga av skadane kan dessutan endrast over tid. På denne bakgrunnen er dei enskilde avgiftssatsane vurderte på nytt. Det vart med verknad frå 2007 gjort ei endring i satsane for utslepp av krom og klimagassen CO₂. For utslepp av andre stoff vart det gjort ei rein prisjustering.

Stadig fleire produkt inneheld helse- og miljøfarlege stoff. Det gjer at mengda farleg avfall frå slike produkt aukar. For å redusere risiko for helse og miljø frå farleg avfall har Regjeringa gjort ei tilføyning til det nasjonale resultatmålet for farleg avfall om at generinga av ulike typar farleg avfall skal reduserast innan 2020 samanlikna med 2005-nivå.

Innsats knytt til å redusere helse- og miljøfarlege stoff i ulike produkt, jf. resultatområde 3, underområde 4, vil ha innverknad på arbeidet med å redusere miljøproblema frå avfall. Kjemikaliepolitikken har som mål å redusere bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikalier, noko som vil medverke til å redusere mengda farleg avfall som oppstår, såkalla kvalitativ avfallsreduksjon. I tillegg er det behov for at det blir lagt til rette for forsvarleg handtering av farleg avfall frå eit stadig aukande tal produkt. Statens forureiningstilsyn har gjennomført ein strategi for å auke innsamling av farleg avfall i perioden 2004–2006. Målet med strategien var både å auke innsamlinga av farleg avfall og å redusere mengda farleg avfall som oppstår. Strategien vil bli revidert i 2007, og ført vidare i perioden 2008–2010 med fokus på fleire kategoriar farleg avfall og nye verkemiddel. Det vil bl.a. bli utgreidd korleis informasjon om kva som er farleg avfall kan bli gjort betre tilgjengeleg for brukar/forbrukar.

9 Resultatområde 4 Eit stabilt klima og rein luft

Resultatområde 4: Eit stabilt klima og rein luft består av tidlegare resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Det nye resultatområdet består av fem underområde:

- 4.1. Klimaendringar
- 4.2. Nedbryting av ozonlaget
- 4.3. Langtransporterte luftforureiningar
- 4.4. Lokal luftkvalitet
- 4.5. Støy

Statusomtala på det nye resultatområdet er utforma i forhold til nasjonale resultatmål og arbeidsmål slik dei er formulerte i Miljøverndepartementets St.prp. nr. 1 for 2006-2007.

Det er utarbeidd nye nasjonale mål (jf. St.meld. nr. 34 (2006–2007)) og nye arbeidsmål, jf. tabell 9.1. Arbeidsmål 1.2 blir ført vidare frå fjordårets budsjett. Dei nye arbeidsmåla er omtalt nærare under statusomtala på underområde 1 Klimaendringar.

Strategiske mål

Konsentrasjonen av klimagassar skal stabiliserast på eit nivå som vil hindre farleg, menneskeskapt påverknad av klimasystemet i tråd med artikkel 2 i Klimakonvensjonen. Den globale temperaturen skal ikkje auke meir enn 2°C.

Alt forbruk av ozonreducerande stoff skal stansast i tråd med Montrealprotokollen.

Utsleppa av svovel, nitrogenoksid, flyktige organiske sambindingar og ammoniakk skal reduserast, slik at påverknaden av naturen blir halden innafor kritiske belastningsgrenser (tolegrensene i naturen), og slik at mennesket si helse og miljøet ikkje tek skade, i tråd med artikkel 2 i Gøteborgprotokollen.

Lokale problem med luftforureining skal forebyggjast og reduserast slik at ein tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Støyproblem skal forebyggjast og reduserast slik at det blir teke omsyn til helse og trivsel for menneska.

Resultatområde 4 – underområde 1 Klimaendringar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å redusere utslepp og auke opptak av klimagassar, under dette karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O), og F-gassar (HFK, PFK og SF₆). Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen.

Tabell 9.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 1 klimaendringar

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
<p>1. Noreg skal overoppfylle utsleppsforpliktinga si med 10 prosentpoeng til 9 prosent under 1990-nivå.</p> <p>2. Noreg skal fram til 2020 ta på seg ei forplikting om å kutte dei globale utsleppa av klimagassar tilsvarende 30 prosent av Noregs utslepp i 1990.</p> <p>3. Noreg skal vere karbonnøytralt i 2050.</p>	<p>1.1. Sjå til at Noreg overoppfyller utsleppsforpliktinga si i 2012 i tråd med målsetjinga, og at Kyotoforpliktinga blir innfridd ved hjelp av betydelege nasjonale utsleppsreduksjonar.</p> <p>1.2 Medverke til å avgrense og redusere utslepp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.</p> <p>2.1. Sjå til at utsleppa i Noreg ikkje overstig 35 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2020, inkludert kvotekjøp og opptak i skog, og medverke til at nasjonale utslepp i 2020 er 13–16 mill. tonn lågare enn referansebanane slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007.</p> <p>3.1. Medverke til at Noreg er karbonnøytralt i 2050, bl.a. ved å utarbeide ein investeringsstrategi for kvotekjøp og ein strategi for korleis Noreg på sikt skal bli eit lågutsleppssamfunn.</p> <p>3.2. I løpet av 2008 etablere eit oppfølgingsregime for dei sektorvise og nasjonale måla for utsleppsreduksjonar, under dette å fastsetje kontrollstasjonar fram mot 2020.</p>	<p>Nasjonal utsleppsutvikling. Avsette midlar til finansiering av kvotar ut over initiell utsleppskvote.</p>

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og kostnadseffektive instrument for å redusere utslepp og auke opptaket av klimagassar.

Kyotoprotokollen trådde i kraft 16. februar 2005 etter at Russland hadde gjennomført den avgjerande ratifiseringa. Noreg ratifiserte Protokollen i 2002. Dei siste par åra har arbeidet internasjonalt bl.a. vore knytt til å oppfylle forpliktingar under Klimakonvensjonen og praktisk tilrettelegging for iverksetjing av Kyotoprotokollen. Ein har bl.a. fokusert på operasjonalisering av Den grønne utviklingsmekanismen (CDM).

Regjeringa vil at Noreg skal vere ein aktiv deltakar i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. i arbeidet med å utvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotoko-

kollen vidare til å bli miljø- og klimaeffektive instrument for å avgrense utsleppa og auke opptaket av klimagassar. Regjeringa vil leggje til rette for at norsk industri og næringsliv skal kunne delta aktivt i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. gjennom bruk av Kyoto-mekanismane.

Noreg har ei folkerettsleg forplikting under Kyotoprotokollen som inneber at Noregs gjennomsnittlege årlege utslepp i perioden 2008–2012 ikkje skal vere høgare enn ein prosent over 1990-nivået. Kyotoprotokollen opnar for at partane, som supplement til nasjonale tiltak, kan bruke Kyoto-mekanismane til å oppfylle utsleppsforpliktinga. Kyoto-mekanismane består av handel med utsleppskvotar, prosjektsamarbeid mellom industriland som har ratifisert protokollen (JI), og prosjektsamarbeid med utviklingsland (CDM). Regjeringa vil skjerpe Noregs Kyoto-forplikting. Regjeringas nye mål inneber at Noregs utslepp, når det er teke omsyn til

bruk av dei fleksible mekanismane under Kyotoprotokollen, i gjennomsnitt i perioden 2008–2012 skal vere ni prosent lågare enn dei var i 1990. Regjeringa legg opp til ei brei tilnærming for å innfri Noregs utsleppsforplikting under Kyotoprotokollen. Regjeringas politikk er at utsleppsforpliktinga skal oppfyllest gjennom ein kombinasjon av nasjonale tiltak og bruk av Kyoto-mekanismar slik protokollen legg opp til, der ein betydeleg del av utsleppsreduksjonane skjer gjennom nasjonale tiltak, Jf. St.meld. nr. 34 (2006–2007) *Norsk klimapolitikk*.

Arbeidsmål 1.2. Medverke til å redusere konsekvensane av utslipp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.

Regjeringas visjon er at Noreg skal vere ein miljøvennleg energinasjon og vere verdsløiande innafør utviklinga av miljøvennleg energi. I Soria Moria-erklæringa har regjeringsspartia slege fast at energipolitikken skal byggje på at miljømåla vil bestemme produksjonsmoglegheitene, og at det er nødvendig å føre ein aktiv politikk for å avgrense veksten i energibruken. Regjeringa vil auke tilgangen på energi gjennom å satse på nye miljøvennlege energiformer.

Regjeringas mål er at eksisterande og nye verkemiddel i petroleums- og energisektoren utløyser ein reduksjon i klimagassutsleppa med 3–5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i denne sektoren i forhold til den referansebana som er lagt til grunn i Statens forureiningstilsyns tiltaksanalyse. For å nå dette målet har regjeringa bl.a. foreslått å auke kapitalen i gassteknologifondet, auke kapitalen i grunnfondet for energieffektivisering og fornybar energi med inntil 10 mrd. kroner innan 2012, og etablere ei ny støtteordning for konvertering av oljekjelar til fornybar varme i regi av Enova. I tillegg blir det vurdert å innføre forbod mot å erstatte gamle oljekjelar med nye i eksisterande bygningar. Regjeringa har vidare foreslått å innføre forbod med heimel i plan- og bygningslova mot installering av oljekjel i nye bygningar. Lova skal etter planen tre i kraft 1. januar 2009.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å avgrense utslappa av klimagassar i Noreg.

I 2005 var dei samla norske klimagassutsleppa på 54 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Førebelse tal frå Statistisk sentralbyrå/Statens forureiningstilsyn viser at dei samla norske klimagassutsleppa var på 53,7 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2006, men

utsleppa i Noreg er venta å auke i åra framover. Som svar på denne utfordringa har regjeringa teke initiativ til ein meir offensiv klimapolitikk. Som EU har vi vedteke ei langsiktig målsetjing om at klimændringane må avgrensast slik at den globale middeltemperaturen ikkje aukar meir enn 2 °C. Regjeringas klimapolitikk vil gi resultat både i forhold til utsleppsforpliktinga under Kyotoprotokollen og i eit meir langsiktig perspektiv.

Klimakvotelova trådde i kraft 1. januar 2005 og knyter kvoteplikt til om lag 50 norske industribedrifter for perioden 2005–2007. Endringar i lova trådde i kraft 1. juli 2007, og inneber at kvotesystemet blir utvida, og vil omfatte bl.a. petroleumsverksemda på norsk sokkel i tillegg til landbasert industri og energianlegg over 20 MW. Over 40 pst. av dei norske klimagassutsleppa vil vere kvotepliktige. Kvotesystemet vil saman med CO₂-avgifta og andre verkemiddel medverke til å redusere utslipp av klimagassar på ein mest mogleg kostnadseffektiv måte. Regjeringa arbeider no saman med Island, Lichtenstein og EU-kommisjonen med å innlemme EUs kvotedirektiv i EØS-avtala. Dette inneber at bedrifter i det norske systemet vil kunne handle kvotar med bedrifter i Europa.

Regjeringa har ein tredelt strategi for å nå målsetjingane i klimapolitikken. Ei betre internasjonal klimaavtale er det første og viktigaste elementet i klimapolitikken. Det andre elementet er at Noreg må medverke til utsleppsreduksjonar i utviklingsland og raskt veksande økonomiar som Kina, India mfl. Det tredje elementet er at innsatsen for reduksjon av utslipp i Noreg må intensiverast.

Det er i dag ikkje mogleg å ha sikker kunnskap om den utsleppsreducerande effekten av eksisterande og nye tiltak dei neste 10–15 åra. Det er heller ikkje mogleg no å ha kunnskap om alle utsleppsreducerande tiltak som vil bli gjennomførte i Noreg fram mot 2020. Dette vil bl.a. avhenge av den teknologiske utviklinga og utviklinga i karbonprisen. Dessutan vil særleg utviklinga på norsk sokkel ha innverknad på utsleppsnivået i Noreg i 2020. I nasjonalbudsjettet for 2007 vart utslappa av klimagassar i 2020 på usikkert grunnlag utrekna til om lag 59 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Erfaringsvis vil ei slik referansebane kunne endrast over tid. Basert på Statens forureiningstilsyn si tiltaksanalyse, dei sektorvise klimahandlingsplanane og eksisterande verkemiddel, meiner regjeringa at det er realistisk å ha eit mål om å redusere utslappa i Noreg med 13–16 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i forhold til referansebana slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007, når skog er inkludert.

Dette inneber i tilfelle at om lag halvparten og opp mot to tredelar av Noregs totale utsleppsreduksjon blir teken nasjonalt. Det er lagt til grunn at

ei ny internasjonal klimaavtale gjer det naudsynt med ein revisjon av nasjonale mål og verkemiddel. Dersom utviklinga går i retning av at måla ikkje blir realiserte, vil regjeringa vurdere ytterlegare tiltak.

Klimameldinga foreslår ei rekkje tiltak for å nå desse måla innanfor dei viktigaste samfunnssektorane med klimagassutslepp i Noreg.

I 2006 la Noreg fram ein såkalla initiell rapport før FN's klimakonvensjon. Denne inneheld tal over utslepp som skal vere grunnlag for å rekne ut den konkrete kvoten vi er tildelt under Kyotoprotokollen. SFT har utarbeidd desse tala, og samarbeider spesielt med Statistisk Sentralbyrå og Norsk institutt for skog og landskap (tidlegare Norsk institutt for jord- og skogkartlegging) om dette.

Den initielle rapporten beskriv vidare eit nasjonalt system som sikrar at utslepp og opptak av klimagassar er berekna, rapporterte og arkiverte i medhald av Kyotoprotokollens regelverk. Det norske systemet byggjer på dagens samarbeid mellom bl.a. SFT, Statistisk sentralbyrå (SSB) og Norsk institutt for skog og landskap. På bakgrunn av dette er SFT peikt ut som nasjonal eining med overordna ansvar for rekneskapen og rapporteringa.

Hovudtyngda av arbeidet knytt til utsleppsrekneskapen er finansiert av SFT, SSB og Norsk institutt for skog og landskap gjennom løyvingar over statsbudsjettet til dei respektive institusjonane.

For å utvikle og drifte ein rekneskap som tilfredsstillir Kyotoprotokollens reglar for kartlegging og rapportering av klimagassar frå skog og andre areal (LULUCF), må Norsk institutt for skog og landskaps Landsskogstaksering utvidast og supplerast med meir datamateriale. Dette inneber bl.a. etablering av fleire prøveflater og fleire analyser på eksisterande prøveflater.

Nye arbeidsmål

Regjeringa har styrkt klimapolitikken. Miljøforvaltninga har i tråd med dette utvikla følgjande nye arbeidsmål:

Nytt Arbeidsmål 1.1. Sjå til at Noreg overoppfyller utsleppsforpliktinga si i 2012 i tråd med målsetjinga, og at Kyotoforpliktinga blir innfridd ved hjelp av betydelege nasjonale utsleppsreduksjonar.

For nærare omtale, sjå statusbeskrivinga av fjorårsets arbeidsmål 1.1.

Nytt Arbeidsmål 2.1. Sjå til at utsleppa i Noreg ikkje overstig 35 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2020, inkludert kvotekjøp og opptak i skog, og medverke til at nasjonale utslepp i 2020 er 13–16 mill. tonn lågare enn referansebana slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007.

For nærare omtale, sjå statusbeskrivinga av fjorårsets arbeidsmål 2.1.

Nytt Arbeidsmål 3.1. Medverke til at Noreg er karbonnøytralt i 2050. bl.a. ved å utarbeide ein strategi for korleis Noreg på sikt skal bli eit lågutsleppsamfunn.

Målet om karbonnøytralitet i 2050 inneber at Noreg tek ansvar for å redusere dei globale utsleppa av klimagassar tilsvarande 100 prosent av eigne utslepp innan 2050. Utsleppa frå norsk territorium vil då vere nøytraliserte av reduksjonar Noreg betaler i andre land, gjennom kjøp av kvotar eller andre tilsvarande mekanismar som er tilgjengelege på det tidspunktet.

I tråd med anbefalingane frå Lågutsleppsutvalet vil regjeringa at Noreg skal ta sin del av reduksjonane som blir kravde for å bringe dei globale utsleppa ned på eit nivå som gjer at vi unngår dei verste konsekvensane av klimaendringane. Noreg må på sikt bli eit lågutsleppsamfunn. Verkemiddel for å utløyse tiltak og kostnader knytte til å ta verkemidla i bruk bør utgreiast nærare.

Nytt Arbeidsmål 3.2. I løpet av 2008 etablere eit oppfølgingsregime for dei sektorvise og nasjonale måla for utsleppsreduksjonar, under dette å fastsetje kontrollstasjonar fram mot 2020.

Regjeringa har i St.meld. nr. 34 (2006–2007) *Norsk klimapolitikk* foreslått sektorvise klimahandlingsplanar og sektorvise mål for dei sentrale utslippssektorane i Noreg. Det blir lagt fram handlingsplanar for petroleum og energi, transport, industri, primærnæringar og avfall og for kommunalt klimaarbeid og drifta av statleg sektor. Hovudformålet med dei sektorvise klimahandlingsplanane er å identifisere dei verkemidla som gir kostnadseffektive utsleppsreduksjonar for den enkelte sektor som med dagens verkemiddelbruk ikkje blir gjennomført. Det er dette som er utgangspunktet for måla som er fastsette for sektorane.

Regjeringa vil leggje opp til kontrollstasjonar og vidareutvikling av nasjonal verkemiddelbruk kvart femte år. Som eit ledd i vurderingane som skal gjerast ved desse gjennomgangane, vil regjeringa innhente uavhengige faglege vurderingar av norsk klimapolitikk frå institusjonar og/eller per-

sonar med brei erfaring og kunnskap i utforming og gjennomføring av klimapolitikk. Analysane skal vurdere klimamåla og måloppnåing. Analysane bør dessutan sjå på bruk av verkemiddel, kva slag tiltak som blir utløyste og kostnader. Regjeringa foreslår at det midtvegs i den første Kyoto-perioden (2010) blir lagt fram for Stortinget ei vurdering av klimapolitikken og behov for endra verkemiddel. Dessutan vil regjeringa sikre at vurderingar av konsekvensar for klima får ein større plass i førebuinga av saker. Dette må sjåast i samanheng med at Regjeringa ønskjer større merksemd på den verknaden politikktiltaka har på berekraftig utvikling generelt. Regjeringa vil vidare rapportere om utsleppsutvikling og gjennomføring av klimapolitikken i samband med dei ordinære budsjettframlegga, bl.a. i oppfølginga av berekraftstrategien.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 4, underområdet 1 Klimaendringar, blir dekt over kap. 1400, kap. 1410, kap. 1441 og kap. 1471. CO₂-avgifta, som vart innført i 1991, vil saman med det nasjonale kvotesystemet dekkje over 70 pst. av utsleppa frå Noreg. Ein viser til Finansdepartementets avgiftsproposisjon for eit nærare oversyn over satsane for CO₂-avgifta. Regjeringa foreslår økt CO₂-avgift for innanriks luftfart og enkelte justeringar i CO₂-avgifta som følgje av et nytt kvotesystem frå 2008, jf. St. prp. nr. 1 (2007-2008) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*.

1. januar 2005 oppretta Noreg og EU klimakvotestystem. Det reviderte kvotesystemet vil tre i kraft frå 2008. Regjeringa arbeider nå saman med Island, Lichtenstein og EU-kommisjonen med å innlemme EUs kvotedirektiv i EØS-avtala. Frå EUs side har dette vore ein føresetnad for å kople saman det norske kvotesystemet med kvotesystemet i EU. Regjeringa arbeider for at det skal bli mogleg å kople saman kvotesystema så snart som råd. Dette krev ei avgjerd i EØS-komiteen. Miljøverndepartementet vurderer vidare kvoteplikt for den delen av industrien som ikkje er omfatta av obligatorisk kvoteplikt etter EUs kvotedirektiv, bl.a. kunstgjødsel, aluminium, ferrolegeringar, kjemisk og annan metallurgisk industri.

Vegtrafikk er ein av dei store bidragsytarane til norske utslepp av klimagassar. Auka bruk av biodrivstoff til erstatning for fossilt drivstoff vil redusere utsleppa av klimagassar. CO₂-utsleppa frå forbrenning av biodrivstoff inngår i naturen sitt eige krinsløp gjennom opptak i nye planter, og gir dermed ikkje netto CO₂-utslepp. Det er derfor viktig å auke bruken av biodrivstoff i Noreg.

Regjeringa sender no på høyring forslag til forskriftsendringar som stiller krav om at minimum 2

volumprosent av årleg omsett volum drivstoff til vegtrafikk skal bestå av biodrivstoff frå og med 2008, stigande til 5 volumprosent frå og med 2009. Regjeringa vil i tillegg arbeide vidare med ei nasjonal målsetjing om 7 volumprosent biodrivstoff frå 2010. Regjeringa vil dessutan, i samarbeid med aktørane, ta initiativ til ein strategi for auka FoU på andregenerasjons biodrivstoff, under dette vurdere støtteordningar til demonstrasjonsanlegg. Høvet for eit nordisk og internasjonalt samarbeid skal vurderast. Regjeringa vil samarbeide med bl.a. EU, internasjonale organ og drivstoffbransjen for å få på plass ordningar for å fremje berekraftig produksjon og import av biodrivstoff. Sjå nærare omtale om strategien for auka bruk av biodrivstoff i Revidert nasjonalbudsjett 2007 (St.meld. nr. 2 (2006-2007)) og i klimameldinga (St.meld. nr. 34 (2006-2007)).

Regjeringas visjon er at Noreg skal vere ein miljøvennleg energinasjon og vere verdslieande innafor utviklinga av miljøvennleg energi. I Soria Moria-erklæringa har regjeringspartia slege fast at energipolitikken skal byggje på at miljømåla vil bestemme produksjonsmoglegheitene, og at det er nødvendig å føre ein aktiv politikk for å avgrense veksten i energibruken. Regjeringa foreslår derfor å auke grunnavgifta på fyringsolje opp til same nivå som el-avgifta, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*. Regjeringa vil auke tilgangen på energi gjennom å satse på nye miljøvennlege energiformer. Enova SF skal medverke til å oppfylle nasjonale energi- og miljømål, og spelar gjennom tilskotsordningane sine ei sentral rolle i arbeidet med å auke bruken av ny fornybar energi. Regjeringa vil styrkje satsinga på fornybar energi. Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med nye energikrav til bygningar. Eit framlegg som vart sendt på høyring i mai 2006 inneber om lag 30 pst. skjerping av energikravet i høve til dagens nivå.

Eit anna viktig område for Regjeringa er utvikling av teknologi som reduserer utsleppa av CO₂ og andre klimagassar. 1. juli 2004 vart gassteknologifondet oppretta. Fondet blir forvalta av Gassnova som koordinerer statleg satsing og støtte til utvikling av miljøvennlege, framtidsretta og kostnadseffektive gasskraftteknologiar. Gassnova skal gi støtte til prosjekt som i utvikling ligg mellom forskning og kommersielle anlegg, t.d. pilot- og demonstrasjonsanlegg.

Regjeringa uttalte i Soria Moria-erklæringa at den ville syte for at arbeidet med å etablere eit fullskala anlegg for CO₂-fjerning på Kårstø startar, og at den ville medverke økonomisk til dette. Målet var at CO₂ frå Kårstø-anlegget skulle fjernast innan 2009. I desember 2006 la Noregs vassdrags- og

energidirektorat (NVE) fram ein rapport som konkluderte med at det ikkje ville vere mogleg å realisere eit fullskala fangstanlegg på Kårstø før tidlegast 2011/2012. Etablering av CO₂-handtering på Kårstø har høg prioritet, og regjeringa arbeider for å få etablert eit fullskala anlegg så snart som mogleg. Ein viser elles til nærare utgreiing om verkemiddel knytte til energi og CO₂-handtering i St.prp. nr. 1 (2007-2008) frå Olje- og energidepartementet.

Plan- og bygningslova er eit av dei viktigaste eksisterande verkemidla i kommunesektoren. Regjeringa legg til grunn at dette verkemidlet vil medverke til å utløyse utsleppsreduksjonar gjennom kommunalt klimaarbeid. Regjeringa viser til at mange av dei relevante verkemidla for kommunesektoren er omfatta av verkemiddel for bl.a. energisektoren og transportsektoren. Regjeringa har i tillegg foreslått at det blir utvikla eit program for Framtidas byar. Dei største byane er inviterte til samarbeidet for å avklare tiltak som kan gjennomførast, effekten på klimagassutsleppa og kostnadene for ulike partar, og kva partane kan medverke med. Miljøverndepartementet koordinerer programarbeidet. I tillegg vil regjeringa vurdere rikspolitiske retningslinjer for kommunalt klimaarbeid. På bakgrunn av dette er det regjeringas mål at kommunale verkemiddel i større grad enn i dag skal medverke til å redusere utsleppa av klimagassar i Noreg.

Miljøverndepartementet har inngått ei avtale med elektrobransjen om reduserte utslepp av SF₆. Det vart innført ei avgift på produksjon og import av HFK og PFK 1. januar 2003. Ein viser til avgiftsproposisjonen frå Finansdepartementet for detaljane om denne avgifta. Avgifta vart supplert med ei refusjonsordning for brukt HFK og PFK som blir levert inn til destruksjon. Refusjonsordninga trådte i kraft frå 1. juli 2004. Avgifta og refusjonsordninga skal saman bidra til å motverke at ozonreducerande gassar som blir fasa ut blir erstatta av klimagassane HFK og PFK, i staden for meir miljøvennlege alternativ. Sjå òg omtale under kapittel 1441 post 76 Refusjonsordningar.

Regjeringa går inn for å styrkje klimarelatert forskning, og vil prioritere overvaking av klimaprossessar og konsekvensar av klimaendringar i nordområda.

Ved å satse på utvikling av ny kunnskap og teknologi kan det vi gjer nasjonalt få betydning langt ut over Noregs grenser. Klimautfordringa er så kompleks at det trengst ny kunnskap på mange område. Vi bør dessutan ha kunnskapsberedskap for problem og løysingar som vi ikkje har oversyn over i dag. Betre kunnskap om årsaker til og verknader av klimaproblemet vil vere eit viktig grunn-

lag for framtidige klimaforhandlingar, og utgjere ein fagleg basis for politiske avgjersler om nødvendige utsleppsreduksjonar. Utvikling av ny teknologi for produksjon og bruk av energi er vidare ein svært viktig del av arbeidet med å redusere utslepp av klimagassar nasjonalt og internasjonalt. Klima- og miljøforskning er òg høgt prioritert internasjonalt, både i enkeltland og innanfor større samarbeidsarenaer.

Forskning på klimasystemet og klimaendringar står sentralt for å sikre eit godt kunnskapsgrunnlag for prognosar av framtidige klimaendringar og effektar av desse. Men klimarelevant forskning omfattar langt meir: Forsking og utvikling av klimavennleg teknologi, særlig relatert til fornybar energi og energieffektivisering, samfunnsmessig forskning knytt til verkemiddel og tiltak, og forskning på kor sårbart samfunnet er for klimaendringar og behov for tilpassing til dei, er alle eksempel på felt av vesentleg betydning for å sikre ein kunnskapsbasert klimapolitikk. Dette inkluderer forskning på utviklingstrendar i samfunnet med omsyn til bl.a. befolkning, teknologisk nivå og ressursforbruk og korleis desse trendane fører til endring i utslepp av klimagassar. Det er dessutan viktig å få kunnskap om kva slag politikk som kan gi optimale løysingar for å møte dei klimaendringane som uansett vil komme. Vidare er det behov for auka kunnskap om klimatilpassingstiltak og sårbarheit i utviklingsland.

For at forskingsresultata skal kunne komme til nytte, er det viktig at resultata blir formidla vidare til styresmakter, politikarar, næringsliv og allmenta elles. Regjeringa understrekar at styrkt formidling av informasjon på klimaområdet vil vere ei sentral oppgåve framover, og at alle FoU-miljø som arbeider med klimarelevant forskning bør leggje vekt på formidling av resultat.

Forskning om klima, miljø og energi går på tvers av fag-, sektor- og departementsgrenser. Eit synleg løft på dette området er derfor eit utprega fellesprosjekt for heile regjeringa. Kunnskapsdepartementet, gjennom sitt koordineringsansvar for forskingspolitikken, og Miljøverndepartementet, gjennom sitt koordineringsansvar for miljøsaker, har eit felles ansvar for å realisere ei samla satsing på klimarelevant forskning.

På oppmodning frå Miljøverndepartementet oppnemnde Noregs forskingsråd eit utval i 2005 (klimaforskningsutvalet) som fekk i oppdrag å utarbeide ein handlingsplan for norsk klimaforskning. Klimaforskningsutvalet la fram sin handlingsplan i august 2006. Handlingsplanen inkluderer bl.a. utvalets anbefalingar om faglege og budsjettvise satsingar, og anbefalingar om at ein arbeider koordinert, langsiktig og føreseieleg i klimaforskninga.

Regjeringa vil sjå den nasjonale handlingsplanen i samanheng med oppfølginga av måla i Klimameldinga. I tillegg til den konkrete satsinga på klimaforskning vil ei brei satsing på bl.a. forskarrekuttering og utstyr og infrastruktur ved universiteta og høgskulane medverke til å styrkje den klimarelevante forskinga i Noreg.

Regjeringa vil vurdere å etablere eit forum for strategisk samarbeid for klima- og miljøforskning, og vil involvere aktørar innan klima- og miljøforskning, der både forskingsmiljø, miljøorganisasjonar, offentlege etatar og næringsliv samarbeider.

Tilpassing til klimaendringar

Klimaendringar vil venteleg medføre stadig større konsekvensar for store delar av samfunnsstrukturene våre. Eit arbeid med å tilpasse seg klimaendringane for å minimere konsekvensane for menneske og miljø, må skje parallelt med tiltak for å redusere utslepp av klimagassar. Drivhuseffekten er likevel eit faktum, noko som skuldast alle klimagassutsleppa som allereie har funne stad sidan industrialiseringa starta på 1700-talet. Klimaendringane vil påverke nær sagt alle samfunnssektorar, på både nasjonalt og lokalt nivå. Arbeidet med å tilpasse seg klimaendringane er derfor eit tverrfagleg forvaltningsområde.

Regjeringa har etablert ein organisatorisk struktur for å samordne og føre vidare det tverr-

sektorielle arbeidet med klimatilpassingar i Noreg. Miljøverndepartementet leier ei koordineringsgruppe med representantar frå ulike departement. Sekretariatsfunksjonen i arbeidet er lagt til Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap.

Koordineringsgruppa skal med hjelp frå sekretariatet utarbeide ein strategi for det framtidige arbeidet med klimatilpassingar i Noreg. Strategien skal gi uttrykk for fokus- og satsingsområde, og mål i klimatilpassingsarbeidet. Som eit ledd i arbeidet med strategien er det sentralt for gruppa å framskaffe ei oversikt over eksisterande kunnskap og avdekkje framtidig kunnskapsbehov om klimaendringar. Vidare skal gruppa bl.a. kartleggje Noregs sårbarheit og tilpassing til klimaendringar. Ein første strategi skal presenterast i første del av 2008.

Resultatområde 4 – underområde 2 Nedbryting av ozonlaget

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygginge og redusere utsleppa av alle ozonreduserande stoff, bl.a. klorfluorkarbon (KFK), hydroklorfluorkarbon (HKFK), metylbromid og halon. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Montrealprotokollen.

Tabell 9.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 2 Nedbryting av ozonlaget

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
	1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.	Status i det internasjonale arbeidet: - talet på land som har ratifisert og følgjer opp dei ulike endringane av protokollen - landa si oppfølging av forpliktingane sine.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Leie det norske arbeide med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.

Internasjonalt er ei av hovudutfordringane å leggje forholda til rette for at utviklingslanda kan bli i stand til å oppfylle forpliktingane sine under Mon-

trealprotokollen. Ei anna hovudutfordring internasjonalt er å utvikle vidare regelverket for å sikre at mål og forpliktingar i protokollen blir effektivt oppfylte.

191 land (av totalt 196 land) har ratifisert Wienkonvensjonen og Montrealprotokollen. Tabellen nedanfor viser talet på land som har ratifisert dei ulike endringane i protokollen.

Tabell 9.3

	Talet på land som har ratifisert
Wienkonvensjonen (1988)	191
Montrealprotokollen (1988)	191
London-endring (1992)	185
København-endring (1994)	177
Montreal-endring (1999)	154
Peking-endring (2002)	126

I 2005 hadde dei 191 landa som har ratifisert Montrealprotokollen oppnådd 95 pst. reduksjon i forbruk av ozonreduserande stoff, samanlikna med baseline. Det gjenstår å fase ut 87 000 tonn (målt i ozonreduserande effekt, ODP), av dette 11 000 i i-land og 76 000 i u-land.

Vidare oppfyller over 90 pst. av landa forpliktingane sine i protokollen. Det er etablert eit non-compliance-regime, som har gjort at 25 land som ikkje oppfylte forpliktingane sine, med bistand frå dette regimet har klart overhalde forpliktingane sine igjen.

Tabell 9.4 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 2 Nedbryting av ozonlaget

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Det skal ikkje vere forbruk av halon, eller av nokon type klorfluorkarbon (KFK), tetraklormetan, metylkloroform og hydrobromfluorkarbon (HBFK).	2.1. Følgje opp bruken av verkemiddel overfor halon, KFK, tetra klormetan, metylkloroform og HBFK.	Reell reduksjon i bruk av KFK og halon.
3. Forbruket av hydroklorfluorkarbon (HKFK) skal vere stabilisert frå 1995 og vere fasa ut innan 2010. ¹	3.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av HKFK i Noreg, under dette følgje opp endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av HKFK.
4. Forbruket av metylbromid skal vere stabilisert frå 1995 og vere fasa ut innan 2005.	4.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av metylbromid i Noreg, under dette oppfølging av endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av metylbromid.

1 Målet er skjerpa som følgje av at Noreg har gjennomført EUs forordning av 2000 om stoff som bryt ned ozonlaget.

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 2.1 Følgje opp bruken av verkemiddel overfor halon, KFK, tetra klormetan, metylkloroform og HBFK.

Arbeidsmål 3.1 Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av HKFK i Noreg, under dette følgje opp endringar i ozonforordninga frå EU.

Arbeidsmål 4.1 Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av metylbromid i Noreg, under dette oppfølging av endringar i ozonforordninga frå EU.

Noreg har oppfylt krava i Montrealprotokollen og gjennomført EU-forordninga om ozonreduserande stoff (forordning (EF) 2037/2000), som for enkelte stoff set strengare mål for utfasing enn Montrealprotokollen. For metylbromid er EUs delmål at bruken skal reduserast med 75 pst. i høve til 1991-nivå innan 1. januar 2003 og 100 pst. innan 1. januar 2005. Bruken av HKFK skal reduserast med 70 pst. i høve til eit nytt basisnivå (som er lik HKFK-bruken i 1989 pluss 2 pst. av KFK-bruken i 1989) innan 1. januar 2004, 75 pst. innan 1. januar 2008 og 100 pst. innan 1. januar 2010.

Noreg ligg godt an til å nå utfasingmåla for ozonreduserande stoff både under Montrealprotokollen og EU-forordninga. Noreg har ingen produksjon av ozonreduserande stoff. Dei ozonredu-

serande stoffa som blir brukte er importerte. Det blir importert små mengder KFK, teraklormetan (karbontetraklorid) og 1,1,1-trikloreten (metylkloroform) til analysar som er godkjende som essensiell bruk under Montrealprotokollen. Noreg oppfyller elles målet om utfasing av metylbromid innan 2005. Det er unntak for bruk av metylbromid til behandling av visse typar produkt før eksport. I 2006 vart det ikkje importert noko til dette formålet. Det vart importert 319 tonn HKFK i 2006, og dette er innafør utfasingsplanen.

Noreg har i mange år vore i framkant av dei internasjonale føresegnene når det gjeld reduksjon i bruken av dei ozonreducerande stoffa. Målt i ozonreducerande effekt er norsk forbruk av ozonreducerande stoff redusert med meir enn 99 pst. i perioden 1986 til 2005.

Verkemiddel

Finansiering av resultatområde 4, underområde 2 nedbryting av ozonlaget, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441.

Bakgrunnen for dei gode reduksjonsresultata for ozonreducerande stoff i Noreg er at det er teke i bruk ein kombinasjon av verkemiddel som har vore styringseffektiv. Forskrifter, informasjon, frivillige

tiltak og samarbeid mellom styresmaktene og bransjane har stått sentralt. Alle dei ozonreducerande stoffa i Montrealprotokollen er no regulerte gjennom forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing av bruk av helse- og miljøfarlege kjemikalier og andre produkt (produktforskrifta) kapittel 6.

Det nasjonale arbeidet er no retta mot kontroll av at føresegnene blir etterlevde, og overvaking av miljøsituasjonen. Noreg har sett i verk ei ordning med lisensiering for import og eksport av ozonreducerande stoff, slik det er lagt opp til under Montrealprotokollen.

Resultatområde 4 – underområde 3 Langtransporterte luftforureiningar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere utsleppa av svovel, nitrogenoksid, ammoniakk og flyktige organiske sambindingar. I tillegg omfattar det arbeidet med å betre miljøtilstanden, som f.eks. kalking. Meir enn 90 pst. av nedfallet av svovel og nitrogenoksid i Noreg kjem frå kjelder utanfor landegrensene. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, m.a. oppfølging av Konvensjonen om langtransporterte grensekryssande luftforureiningar.

Tabell 9.5 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar¹

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Etablering av internasjonale avtaler som gir reduksjonar i utsleppa av svoveldioksid, nitrogenoksid, flyktige organiske sambindingar og ammoniakk, slik at påverknaden av naturen blir halden innanfor kritiske belastningsgrenser (naturens tålegrense), og slik at menneskeleg helse og miljøet ikkje tek skade.	1.1. Medverke til å utvikle fagleg grunnlag for og ta initiativ til utvikling av nye internasjonale avtaler som gir utsleppsreduksjonar i samsvar med det nasjonale målet.	Del av økosystem i respektive Noreg og heile avtaleområdet som er verna mot overskriding av tolegrenser for forsuring, bakkenært ozon og overgjødsling.

¹ Resultatmålet reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Medverke til å utvikle fagleg grunnlag for og ta initiativ til utvikling av nye internasjonale avtaler som gir utsleppsreduksjonar i samsvar med det nasjonale målet.

Noreg er avhengig av omfattande reduksjonar av utslepp i Europa for å løyse miljøproblema som skriv seg frå langtransportert luftforureining. Det vart i 1999 vedteke ein protokoll om reduksjon av

forsuring, overgjødsling og bakkenært ozon (Gøteborgprotokollen) under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining (LRTAP-konvensjonen). Trettielin statar har underteikna protokollen, mens 23 partar har ratifisert den pr. 11. september 2007. Protokollen trådte i kraft 17. mai 2005.

Protokollen regulerer landa sine utslepp av svoveldioksid (SO₂), nitrogenoksid (NO_x), ammoni-

akk (NH₃) og flyktige organiske sambindingar (VOC). Noregs plikter i høve til protokollen er reflekterte i dei nasjonale måla. I 1980 var tolegrensene for forsureing av overflatevatn overskridne på 42 pst. av Noregs areal, jf. ny kunnskap presentert i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. Denne delen var redusert til om lag 23 pst. i 2000. Med full effekt av Gøteborgprotokollen vil område med overskridingar av tolegrensar for forsureing bli ytterlegare reduserte. Likevel er det venta at tolegrensene vil vere overskridne på om lag 11 pst. av arealet i Noreg i 2010. Gøteborgprotokollen inneheld ei føresegn om at partane eitt år etter at protokollen trer i kraft bl.a. skal vurdere om forpliktingane er tilstrekkelege til å nå dei langsiktige måla om at forureiningane ikkje skal overstige tolegrensene i

naturen for forsureing, overgjødsling og bakkenært ozon. Ein treng omfattande fagleg kunnskap, analysar og overvaking av forureiningsbelastninga og miljøtilstanden for å utvikle effektive internasjonale avtaler som byggjer på tolegrensene i naturen og kritiske belastningsgrenser for menneskeleg helse. Ved revisjon av Gøteborgprotokollen er det elles aktuelt å regulere landa sine utslepp av partiklar som medverkar til helseproblem.

Arbeidet med den faglege vurderinga som skal danne grunnlag for ein mogleg revisjon av Gøteborgprotokollen går føre no, og vurderinga skal leggjast fram for styringsorganet for LRTAP-konvensjonen i desember 2007. Styringsorganet vil då ta stilling til om det skal startast forhandlingar med sikte på revisjon av protokollen. Norske fagmiljø og miljøforvaltninga deltek aktivt i dette arbeidet.

Tabell 9.6 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar: Utslepp av svoveldioksid (SO₂)¹

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Dei årlege utsleppa av svoveldioksid (SO ₂) skal maksimalt vere 22 000 tonn f.o.m. 2010.	2.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av svoveldioksid i samsvar med det nasjonale målet.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Resultatmålet reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av svoveldioksid i samsvar med det nasjonale målet.

Det er ifølgje framskrivingane av utsleppa av svoveldioksid (SO₂) rekna med at dei norske utsleppa utan nye miljøtiltak vil vere om lag 25 400 tonn i 2010. Utsleppa var 24 000 tonn i 2005. Dette er ein reduksjon på 4 pst. frå 2004. Noreg overheld den internasjonale forpliktinga for SO₂ som går fram av svovelprotokollen frå 1994. For å overhalde forpliktinga i Gøteborgprotokollen innan 2010 må Noreg redusere utsleppa av SO₂ med om lag 8 pst. i høve til 2005.

På bakgrunn av forpliktinga i Gøteborgprotokollen har Miljøverndepartementet og Norsk

Industri, tidlegare Prosessindustriens Landsforeining (PIL), inngått ein intensjonsavtale om reduksjonar i svovelutsleppa. Då avtala vart inngått, forplikta prosessindustrien seg til å redusere dei årlege utsleppa av SO₂ med minimum 5 000 tonn. Prosessindustrien tok dessutan på seg å leggje fram konkrete forslag til korleis ein slik utsleppsreduksjon kan gjennomførast, og samtidig leggje fram forslag til korleis ein samla reduksjon på 7 000 tonn kan gjennomførast på ein måte som er kostnadseffektiv for Noreg. Utslepp frå den enkelte verksemda blir regulerte i utsleppsløyve frå SFT. Stortinget vedtok på denne bakgrunnen å fjerne avgifta for utslepp av SO₂ frå bruk av kol og koks og frå raffineria frå 1. januar 2002. Det er venta at gjennomføring av avtala med Norsk Industri vil sikre at Noreg innfrir kravet i Gøteborgprotokollen om utslepp av SO₂.

Tabell 9.7 Mål- og indikatortabell for resultat område 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar
Utslepp av nitrogenoksid (NO_x)¹

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
3. Dei årlege utsleppa av nitrogenoksid (NO _x) skal maksimalt vere 156 000 tonn f.o.m. 2010. Fram til 2010 skal dei årlege utsleppa ikkje overstige nivået i 1987 (dvs. 218 000 tonn).	3.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av nitrogenoksid i samsvar med det nasjonale målet.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Resultatmålet reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen.

Arbeidsmål 3.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av nitrogenoksid i samsvar med det nasjonale målet.

Framskrivningar viser at dei årlege utsleppa av NO_x kan ventast reduserte til om lag 193 000 tonn i 2010, når ein ser bort frå effekten av NO_x-avgifta som vart innført frå 1. januar 2007. Førebelse tal presentert av Statistisk sentralbyrå i mai 2007 syner at utsleppa av NO_x var på 194 500 tonn i 2006. Dette er ein reduksjon på 2 400 tonn frå 2005 og ligg 23 300 tonn under gjeldande internasjonale krav. For å innfri kravet i Gøteborgprotokollen må Noreg redusere utsleppa av NO_x med 20 pst. i høve til 2006.

Utsleppa av NO_x er i dag regulerte på ulike måtar. Det blir stilt krav til utslepp frå industri og energiproduksjon gjennom utsleppsløyve etter forureiningslova. Utsleppa av NO_x frå køyretøy er regulerte gjennom køyretøyforskriftene til vegtrafikklova. Krava er skjerpa i tråd med utviklinga av EUs regelverk på området. Det vart i 2000 innført differensiert årsavgift på tunge køyretøy etter utsleppa av bl.a. NO_x. Denne ordninga vart i 2006

utvida til å omfatte køyretøy med totalvekt over 7,5 tonn. Låg-NO_x-brennarar blir tekne i bruk ved installering av nye gassturbinar på norsk sokkel der slik teknologi er kommersielt tilgjengeleg. Sjøfartsorganisasjonen i FN, IMO, har vedteke regelverk som set krav til NO_x-utslepp frå skip som er bygde eller oppgraderte 1. januar 2000 eller seinare.

I tråd med Stortingets vedtak sette regjeringa 1. januar 2007 i verk avgift på utslepp av NO_x. Avgifta omfattar skip, fly og dieseldreven jernbanetrafikk med framdriftsmaskineri med samla installert effekt på meir enn 750 kW, motorar, kjelar og turbinar i energianlegg med samla innfyrt effekt på meir enn 10 MW, og faklar. Den er anslått å dekkje om lag 55 pst. av dei norsk NO_x-utsleppa. Avgifta er for 2007 sett til 15 kr/kg NO_x som blir sleppt ut. Det er vedteke betydelege økonomiske kompensasjonar for enkelte aktuelle næringer. Stortinget vedtok vidare at utslippskjelder omfatta av miljøavtale med staten om gjennomføring av NO_x-reduserande tiltak i samsvar med eit fastsett miljømål kan gis mellombels fritak for avgift.

Tabell 9.8 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar
Utslepp av nitrogenoksid (NO_x)¹

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
4. Dei årlege utsleppa av flyktige organiske sambindingar (VOC) skal maksimalt vere 195 000 tonn f.o.m. 2010. Fram til 2010 skal dei årlege utsleppa ikkje overstige nivået i 1988 (dvs. 252 000 tonn). Dei årlege utsleppa av VOC frå heile fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breiddegrad skal ikkje overstige 70 prosent av nivået i 1989 (dvs. 191 000 tonn).	4.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av flyktige organiske sambindingar i samsvar med det nasjonale målet.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Resultatmålet reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen.

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 4.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av flyktige organiske sambindingar i samsvar med det nasjonale målet.

Dei samla norske utsleppa av VOC auka med 32 pst. frå 1990 til 2001. Frå 2001 til 2006 vart utsleppa reduserte med 50 pst. I 2006 var utsleppa av VOC 196 000 tonn. Forpliktinga vår under VOC-protokollen av 1991 svarar til eit årleg utslepp på maksimalt 252 000 tonn. Dette inneber at Noreg også i 2006 overheld denne forpliktinga. Noreg har i VOC-protokollen av 1991 ei særskilt forplikting til å redusere utsleppa av VOC frå fastlandet og den økonomiske sone sør for 62. breiddegrad. Vi innfrir også dette kravet i 2006. Noreg var i 2006 nær

ved å overhalde forpliktinga i Gøteborgprotokollen om å redusere dei samla årlege utsleppa av VOC til maksimalt 195 000 tonn innan 2010.

For å redusere utsleppa til eit nivå som er innanfor det vi har forplakta oss til internasjonalt, er utslepp av VOC frå lasting og lagring av råolje på sokkelen regulerte gjennom utsleppsløyve etter forureiningslova. Noreg har gjennom forskrifter gjennomført eit EU-direktiv om å redusere VOC-utsleppa frå lagring og distribusjon av bensin frå terminalar til bensinstasjonar, eit direktiv om utslepp av VOC frå bruk av løysemiddel i visse verksemdar og anlegg, og eit anna direktiv om VOC i maling og lakk. Desse krava er venteleg tilstrekkelege til at Noreg oppfyller VOC-krava både i VOC-protokollen av 1991 og i Gøteborgprotokollen også i åra framover.

Tabell 9.9 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 3 langtransporterte luftforureiningar
Utslepp av ammoniakk (NH₃)¹

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
5. Dei årlege utsleppa av ammoniakk (NH ₃) skal maksimalt vere 23 000 tonn f.o.m. 2010.	5.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av ammoniakk i samsvar med det nasjonale målet.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Resultatmålet reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen.

Arbeidsmål 5.1. I samarbeid med aktuelle sektordepartement sjå til at Noreg reduserer dei årlege utsleppa av ammoniakk i samsvar med det nasjonale målet.

Utsleppa av ammoniakk i Noreg auka med om lag 11 pst. i perioden 1990-2006. Auken skuldast i hovudsak auka utslepp av ammoniakk frå landbruket og frå personbilar med trevegs katalysator. Knappt 90 pst. av ammoniakksutleppa i Noreg skjer i landbruket. Det er venta at utsleppa vil endre seg lite fram mot 2010 utan nye tiltak. For å innfri krava etter Gøteborgprotokollen må Noreg frå 2010 halde dei årlege utsleppa av ammoniakk om lag på same nivå som i 2006.

Landbruks- og matdepartementet har innarbeidd Gøteborgprotokollens krav til utforming av husdyrrom og gjødsellager for ekstra store svine- og fjørfebesetningar i forskrift om gjødselvarer mv., av organisk opphav. Nyare utsleppskrav til køyretøy er utforma slik at ammoniakksutleppa ikkje er venta å auke. Det er venta at dei samla norske utsleppa av ammoniakk vil endre seg lite fram mot 2010 og 2020 utan nye tiltak.

Verkemiddel

Finansiering av arbeidet under resultatområde 4, underområde 3 langtransportert luftforureining, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441. Kostnadar til kalking blir dekte under kap. 1427.

Regjeringa vil føre vidare den aktive medverkna den frå Noreg si side i det omfattande internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av miljøproblem som skuldast langtransportert luftforureining. Dette arbeidet omfattar bl.a. overvaking, undersøkingar og analysar for å etterprøve at dei protokollane som allereie er i kraft har hatt dei venta miljøeffektane, og som grunnlag for forhandlingar om moglege nye protokollar. Dei nasjonale overvåkingsprogramma, forskingsprogram under Noregs forskingsråd, og Miljøverndepartementets program Naturens tolegrensar, er sentrale for å leggje grunnlag for nye avtaler om langtransportert luftforureining. Miljøforvaltninga medverkar vidare til å finansiere dei internasjonale programma under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining.

Som grunnlag for val av tiltak og verkemiddel for å overhalde Noregs plikter når det gjeld utsleppsreduksjonar analyserer miljøforvaltninga, i samarbeid med andre styresmakter, bl.a. potensialet for utsleppsreduksjonar ved ulike tiltak og verkemiddel, og kostnadar ved desse.

I tråd med Stortingets vedtak, sette Regjeringa 1. januar 2007 i verk avgift på 15 kr/kg

utslepp av NO_x. Regjeringa foreslår ingen endring i avgiften utover prisjustering for 2008. Næringsorganisasjonar som representerer dei avgiftspliktige verksemdene har teke initiativ til å forhandle ei miljøavtale med staten om konkrete, tidfesta utsleppsreduksjonar. Verksemdar som sluttar seg til ei slik avtale kan få mellombels fritak for avgift. Miljøverndepartementet er no i dialog med organisasjonane om ei mogleg miljøavtale. Statens forureiningstilsyn arbeider med å fastsetje nye krav etter forureiningslova til utsleppa til luft frå stasjonære kjelder på land og offshore, i tråd med IPPC-direktivet.

Statens forureiningstilsyn har fått nye oppgåver med å utvikle betre utsleppsfaktorar og medverke i arbeidet med verifikasjon og kontrollar av utslepp. Det er sett av ekstra løyvingar til dette arbeidet.

Regjeringa held fram med den miljøvennlege omlegginga av bilavgiftene. Årsavgifta blir endra frå 2008 slik at dieselskøyretøy utan fabrikkmontert partikkelfilter får høgare årsavgift enn andre køyretøy. Desse køyretøya har òg generelt høgare NO_x-utslepp. Omlegginga er nærare omtalt i St.prp 1 (2007-2008) for Finansdepartementet. Det blir innført høgare vrakpant på dei eldste og mest forureinande dieselskøyretøya, som skal gjelde for 2008 (sjå omtale under resultatområde 3, underområde 5). Vektårsavgifta, som gjeld for køyretøy med tillaten totalvekt over 7,5 tonn, er allereie i dag differensiert blant anna etter Euro-krav.

Som det går fram av statusbeskrivinga har ein i hovudsak avklart kva for verkemiddel som skal nyttast for å overhalde dei internasjonale forpliktingane for SO₂, NO_x, VOC og ammoniakk. Ein vil følgje utviklinga i utslepp av desse gassane og fortløpande vurdere om det er behov for endringar i verkemidla eller om det er behov for nye verkemiddel.

Regjeringa arbeider innanfor IMO for å utvikle eit meir effektivt regelverk for å redusere utsleppa til luft frå skipsfarten. Noreg har her teke initiativ til å revidere MARPOL Annex VI som vart vedteken i 1997 og stiller krav til utslepp til luft frå skip. Gjennomgangen gjeld krav til utslepp av SO₂, NO_x, VOC og partiklar. Det ligg føre fleire endringsforslag i revisjonsprosessen. Det mest langtrekkjande er eit forslag om at skipsfarten på sikt skal gå over frå tungolje til lettare destillat med eit svovelinnhald på 0,50 pst. Noreg har uttrykt støtte til forslaget fordi det vil løyse svært mange av forureiningsproblema i skipsfarten, både til luft og sjø. Utslepp av svovel blir redusert med 60–80 pst. og NO_x-utsleppa med 10–15 pst. som følgje av overgangen til destillatoljer. I tillegg fører redusert svovelinnhald til betydelege reduksjonar i partikkelutslepp. Det går dessutan i retning av å oppnå trinnvise reduksjonar i NO_x-utsleppa frå nye skip frå 2011 og

2015/16. Noreg går i tillegg inn for å oppgradere krava til eksisterande skip.

Resultatområde 4 underområde 4 Lokal luftkvalitet

Definisjon og avgrensning

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere helseskadelege utslepp av dei

stoffa som gir redusert luftkvalitet lokalt. Hovudkjeldene til slike utslepp er vegtrafikk og vedfyring, men andre kjelder medverkar i tillegg. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Tabell 9.10 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Døgnmiddelkonsentrasjonen av svevestøv (PM ₁₀) skal innan 2005 ikkje overskride 50 µg/m ³ meir enn 25 dagar pr. år og innan 2010 ikkje meir enn 7 dagar pr. år.	1.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.	Utslepp av svevestøv (PM ₁₀) frå stasjonære kjelder. Betring av drivstoffkvalitetar.

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 1.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.

Generelt er den lokale luftkvaliteten i Noreg god, men i nokre større byar og tettstader kan lokale luftforureiningar i periodar gi betydelege helse- og trivselsproblem. Målingar viser at det nasjonale resultatmålet for svevestøv som gjeld frå 2005 er overskride i fleire byområde i Noreg. Det vart registrert overskridingar i bl.a. Oslo, Bergen, Trondheim, Drammen, Tromsø, Grenland, Lillehammer og Rana. Det kan i tillegg vere andre, mindre byar som har overskridingar av nasjonale mål. Overskridingane skjer i hovudsak i område langs dei mest trafikkerte vegane. Nivåa for svevestøv vil bli reduserte fram mot 2010, men det vil bli vanskelig å nå det nasjonale målet for svevestøv for 2010 utan ytterlegare tiltak eller ein auke i styrken av eksisterande tiltak. Dei fleste som blir utsette for overskridingar av det nasjonale målet for 2010 vil vere busette i sentrumsnære byområde og langs dei mest trafikkerte hovudvegane. Utrekningar viser at i 2005 vart rundt 230 000 menneske i Oslo

utsette for konsentrasjonar som var høgare enn det nasjonale målet for 2010. Endå fleire vart utsette for forureining som kan gi helseverknader for spesielt utsette grupper. Det må setjast i verk ytterlegare tiltak for å nå dei nasjonale måla for svevestøv. Utsleppet av svevestøv (PM₁₀) frå stasjonære kjelder (inkludert offshore) er redusert med 19 pst. mellom 1990 og 2005.

Fyring med ved er fleire stader ei vesentleg kjelde til luftforureining (svevestøv), spesielt på kalde dagar om vinteren. Dette gjeld spesielt dei minste partiklane. Utslepp frå vedfyring gjekk ned med 9 pst. frå 1990 til 2005 fordi stadig fleire skifter ut gamle forureinande omnar med nyare og meir miljøvennlige omnar. I tillegg til svevestøv medverkar vedfyring til utslepp av andre helseskadelege sambindingar. Utslepp frå store, stasjonære kjelder kan i dag føre til enkelte overskridingar av dei nasjonale resultatmåla.

Også vegtrafikken er ein hovudbidragsytar til partikkelforureining gjennom eksosgassar og vegslitasje. Gjennom nye krav til utslepp frå tunge køyretøy, kvaliteten på drivstoff og redusert piggdekkbruk er utsleppa av svevestøv frå vegtrafikken blitt reduserte med 44 pst. frå 1990 til 2005.

Tabell 9.11 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Timemiddelkonsentrasjonen av nitrogendioksid (NO ₂) skal innan 2010 ikkje overskride 150 µg/m ³ meir enn 8 timar pr. år.	2.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.	

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 2.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.

Vegtrafikk er den dominerande kjelda til lokal luftforureining. For NO₂-konsentrasjonar i byar og

langs vegar er eksosgassar frå vegtrafikk hovudkjelda. Utsleppa av NO_x (NO₂ og NO) frå vegtrafikk er redusert med 52 pst. frå 1990 til 2005 som følgje av innførte avgasskrav, men effekten har vore størst for NO. NO₂-konsentrasjonane har vore stabile eller aukande dei seinare åra.

Tabell 9.12 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
3. Døgnmiddelkonsentrasjonen av svoveldioksid (SO ₂) skal ikkje overskride 90 µg/m ³ .	3.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.	Utslepp av SO ₂ frå stasjonære kjelder. Betring av drivstoffkvalitetar.

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 3.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.

Konsentrasjonane av svoveldioksid er generelt låge, og målet for svoveldioksid er i stor grad vur-

dert til å vere nådd i Noreg. Årstalet i målet (var 2005) er teke ut, men målet blir vidareført.

Tabell 9.13 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 4 lokal luftkvalitet

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
4. Årsmiddelkonsentrasjonen av benzen skal innan 2010 ikkje overskride 2 µg/m ³ som bybakgrunnsverdi.	4.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.	

Statusbeskriving:

Arbeidsmål 4.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.

Konsentrasjonen av benzen i by- og tettstadluft vil truleg vere innafor det nasjonale målet som gjeld frå 2010.

Verkemiddel

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med lokal luftkvalitet, og blir dekte under kap. 1441 og 1410. Resultat frå miljøovervaking blir nytta vidare i utrekningsmodellar,

utgreiingar av tiltak og i dose-responsamanhengar. Budsjettmidlane blir dessutan nytta til å utvikle verktøy og metodar.

Føresegna om lokal luftkvalitet i forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta) kapittel 7 er det sentrale verkemidlet på området lokal luftkvalitet. I føresegna er kommunane gjort til forureiningsstyresmakt for lokal luft. Forskrifta set grenseverdiar for konsentrasjonane av ei rekkje stoff og set krav til målingar, utrekningar, tiltaksutgreiingar og rapportering. I tilknytning til føresegna følgjer det dessutan ein rettleiar. Det går føre eit oppfølgingsarbeid for å sikre at forskrifta blir etterlevd. Eit nytt EU-direktiv om tungmetall og PAH er gjennomført i forureiningsforskrifta og trådte i kraft 1. juli 2007. EU ferdigstiller no ei samanslåing av ei rekkje luftkvalitetsdirektiv og skal i tillegg fastsetje ny regulering av svevestøv storleik PM_{2,5}. Det er venta at direktivet skal gjennomførast nasjonalt i 2008.

Gjennom føresegna om kvaliteten på bensin og autodiesel til bruk i motorvogner i forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing i bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar og andre produkt (produktforskrifta), implementerer Noreg EU-direktiv på området. I 2005 vart det innført eit avgiftsinsentiv basert på svovelinnhaldet i drivstoff. Formålet var å få til ein rask overgang til svovelfritt drivstoff. Reduksjon av svovelinnhaldet medverkar til å betre luftkvaliteten og sikre full utnytting av ny og meir miljøvennleg teknologi. Avgiftsinsentivet har vist seg svært effektivt då drivstoff til veggåande køyretøy i hovudsak no er svovelfritt. Det er no under fastsetjing nye krav til svovelinnhald i anleggsgas.

Utslepp frå transport og vedfyring står for ein stor del av kjeldene til lokal luftforureining. Ytterle-

gare tiltak for reduksjon av utslepp frå samferdselssektoren og vedfyring er under utgreiing. Det er for 2008 sett ein høgare vrakpant på totalt kr 5 000 for dei eldste og mest forureinande dieselskøyretøya (sjå omtale under resultatområde 3, underområde 5). Disse køyretøya har jamnt over høgare utslepp av partiklar og NO_x. Det er òg innført høgare årsavgift for dieselskøyretøy utan fabrikkmontert partikkelfilter (sjå nærare omtale i St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Finansdepartementet). Det er behov for å intensivere arbeidet med luftforureining og å setje i verk meir omfattande tiltak. Det er vidare behov for å sjå meir samla på ulike tiltak og verkemiddel som påverkar luftforureininga. Det vil i samarbeid med aktuelle styresmakter bli utarbeidd ein handlingsplan for å betre den lokale luftkvaliteten, der det bl.a. vil bli identifisert nye og/eller styrkt eksisterande tiltak og verkemiddel.

Dessutan har Fylkesmannen ansvar for oppgåver under resultatområde 4. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7.

Resultatområde 4 – underområde 5 Støy

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere dei støyproblema som gir negative helse- og trivselseffektar. Vidare står arbeidet med å fremje stille (fråvere av støy) sentralt som miljøkvalitet. Hovudkjelda til støyplager er vegtrafikk, men ei rekkje andre kjelder medverkar òg. Resultatområdet omfattar dessutan internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Tabell 9.14 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 5 Støy

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Støyplaga skal reduserast med 10 prosent innan 2020 i forhold til 1999 ¹ .	1.1. Samarbeide med andre styresmakter med ansvar på området og følgje opp regelverk.	Samla støyplage (SPI) frå alle kartlagde kjelder, spesielt SPI for industri, motorsport og skytebaner.

¹ Berekna utan befolkningsvekst.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Samarbeide med andre styresmakter med ansvar på området og følgje opp regelverk.

Støy er blant dei miljøproblema som rammar flest menneske i Noreg. Rundt 1,7 millionar personar er utsette for støy over 50 db ved bustaden

sin. Eit fleirtal av desse opplever å vere plaga av støyen, og rundt ein halv million personar er sterkt eller mykje plaga. Ifølgje dei nyaste støytala frå mars 2007 utgjer støy frå samferdsel til saman opp mot 90 pst. av kartlagt støyplage, der vegtrafikk åleine står for nesten 80 pst., og tog og fly medverkar med rundt 4 pst. kvar. Til trass for at tala viser

at det i perioden 1999-2006 har vore ein nedgang i støyplaga frå luftfarten på 26 pst. og frå jernbane på 33 pst., har det vore ein samla auke i støyplaga på ca. 3 pst. i same tidsperiode. Auken i støyplage skuldast i hovudsak auka vegtrafikk, men auka busetnad i trafikkerte område har òg medverka. Det er dei ulike sektordepartementa som har hovudansvaret for å sikre ein reduksjon av støyplaga innafør sin samfunnssektor, og medverke til at det nasjonale resultatmålet for støy kan bli nådd. Skal ein nå målet er det behov for nye tiltak og verkemiddel, særleg retta inn mot støy frå vegtrafikken.

Regjeringa lanserte i mai 2007 ein handlingsplan mot støy for perioden 2007–2011. Denne er første fase på vegen for å nå dei nasjonale måla og vil leggje føring for arbeidet dei næraste åra. Handlingsplanen tek opp dei viktigaste støykjeldene, og det er presentert tiltak for å redusere støyen frå

desse. I denne perioden vil mykje av satsinga vere konsentrert om FoU-arbeid og utvikling av verkemiddel.

Miljøstyresmaktene har eit koordinerings- og pådrivaransvar på støyfeltet, og følgjer opp status og utvikling i støyutsleppa og støyplaga generelt. Miljøstyresmaktene vil i tillegg engasjere seg – i samspel med sektorstyresmaktene – med sikte på å få strengare støykrav til køyretøy og bildekk, og få utvikla støysvake vegdekke. Miljøstyresmaktene har vidare eit ansvar for å medverke til redusert støyplage frå dei ulike kjeldene der miljøstyresmaktene sjølve har verkemiddel – konsesjonspliktig industri og næringsverksemd, skytebaner, motorsportsbaner og enkelte produkt. Industri- og næringsstøy utgjer ca. 7 pst. av samla støyplage. Støyplagene frå skytebaner, motorsport og bygge- og anleggsverksemd utgjer òg til saman rundt 7 pst. av samla støyplage.

Tabell 9.15 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 underområde 5 Støy

Nasjonale resultatmål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Talet på personar utsette for over 38 dB innandørs støynivå skal reduserast med 30 prosent innan 2020 i forhold til 2005 ¹ .	2.1. Utarbeide regelverk som medverkar til å nå det nasjonale målet og samarbeide med andre styresmakter med ansvar på området.	Reell reduksjon i talet på personar som er utsette for over 38 dB innandørs støynivå.

¹ Det nasjonale målet om reduksjon i talet på personar som er utsette for over 38 dB innandørs støynivå, tek utgangspunkt i overordna berekningar av talet på støyutsette bustader der utrekningane er gjort med skjematisk fasadedemping utan omsyn til ventilar i fasade.

Arbeidsmål 2.1. Utarbeide regelverk som bidrar til å nå det nasjonale målet og samarbeide med andre styresmakter med ansvar på området.

Same omsyn som for arbeidsmål 1.1. ligg føre også for arbeidet med innandørs støynivå. I dag er det ca. 46 000 personar som er utsette for eit innandørs støynivå over 38 dB. Tiltak vil bli fortløpande vurderte på grunnlag av statistiske tilbakemeldingar om utvikling på området, under dette strengare forskriftskrav og fokus på samarbeidsområde. Miljøforvaltninga tek sikte på å endre grensa for gjennomføring av støyreduserande tiltak i 5. kapittel i forureiningslova frå 42 dB med stengde ventilar, til 42 dB med opne ventilar. Frist for gjennomføring er 1. januar 2020 og har ein venta kostnad på 1,4 mrd. kroner.

Verkemiddel

Støyproblem skal førebyggjast og reduserast slik at det blir teke omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving.

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med støy, og blir dekte over kap. 1441, 1400 og 1410. Miljøovervaking er innhenting av tal over utslepp og andre miljødata, og blir nytta bl.a. i utrekningsmodellar, utgreiingar av tiltak og rapportering av resultat. Både utgreiingsmidlar og forskingsmidlar blir nytta for å utvikle vidare den nasjonale støymodellen for utrekning og oppfølging av støyplaga på tvers av kjelder. Forskings- og utgreiingsmidlar skal vidare nyttast til kompetanseoppbygging i dei støyfaglege miljøa og i høgare utdanning, og til EU-arbeid og internasjonale prosessar.

Kapittel 5 om støy i forskrift om avgrensing av forureining av 1. juni 2004 set krav til gjennomføring

av utbetringsiltak for dei som er utsette for innandørsstøy over 42 dB i gjennomsnitt over døgnet.

Støy frå bl.a. industri, motorsport og skytebaner kan regulerast gjennom konsesjonssystemet i forureiningslova. Lova om produktkontroll heimlar støykrav til produkt, og er nytta til å gi forskrifter om m.a. leiketøy, fritidsbåtar m.m.

Ein fornuftig arealbruk etter plan- og bygningslova er eit viktig verkemiddel for å førebyggje støyproblem. Plansystemet blir nytta til å bestemme lokaliseringa av støykjelder, og til å regulere utnyttinga av areal som ligg omkring kjeldene. Rikspoli-

tiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging skal leggjast til grunn for all planlegging og utøving av mynde i kommunar, fylkeskommunar og hos statlege organ. Det er gitt ei felles retningslinje for behandling av støy i plansaker, med fokus på dei største støykjeldene.

Dessutan har Fylkesmannen ansvar for store oppgåver under resultatområde 4. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 7. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

10 Resultatområde 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda

Det er endringar i arbeidsmål for 2008. På grunn av annan inndeling i underområde under resultat-område 5 (tidlegare resultatområde 8) er måla òg flytta til andre underområde i budsjettet. Vi har valt å rapportere på status der arbeidsmåla er plasserte i budsjettproposisjonen for 2008. Verkemiddelom- tala er plassert etter kvart underområde.

Resultatområdet omfattar følgjande underom- råde:

- 5.1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljør samarbeid og UNEP
- 5.2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under desse WTO og EFTA
- 5.3 Geografisk retta miljør samarbeid
- 5.4 Miljør samarbeid i nord- og polarområda

Strategiske mål

Noreg skal vere eit føregangslan- d i miljøpolitik- ken, og spele ei aktiv og konstruktiv rolle for å løyse globale og regionale miljøproblem og miljøskadar i Noreg som skuldast aktivitetar og utslepp i andre land. Dette inneber å utvikle og gjennomføre ein ambisiøs og målretta miljøpolitikk både inter- nasjonalt og nasjonalt. Noreg vil vidare leggje stor vekt på å medverke til at internasjonale rammevil- kår på andre område enn miljø sikrar ei miljøvenn- leg utvikling på globalt, regionalt og nasjonalt nivå. Norsk innsats skal betre miljøsituasjonen og sikre

ei meir berekraftig utvikling i nærområdet vårt og i utviklingslanda.

Noreg skal betre miljøsituasjonen og sikre ei berekraftig utvikling i dei norske polarområda og medverke til å styrkje miljøvernet i Antarktis og Arktis elles og i Noregs nordlege nærområde. Sval- bard skal framstå som eit av dei best forvalta vill- marksområda i verda. Noreg skal arbeide for at dei nordlege havområda skal halde fram med å vere blant av dei reinaste i verda, og medverke til at det biologiske mangfaldet blir teke vare på. Noreg skal bidra til å redusere utslepp og risiko for utslepp av miljøgifter, radioaktive stoff og anna forureining som kan føre til skade på norsk miljø.

Resultatområde 5 – underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljør samarbeid og UNEP

Definisjon og avgrensing

Underområdet omfattar arbeidet med å fremje miljøpolitiske prioriteringar og målsettinger inna- for dei internasjonale organisasjonane på miljøom- rådet, under dette FNs miljøprogram (UNEP) og samarbeid på miljøområdet innan EU/EØS, Orga- nisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) og Nordisk Ministerråd (NMR). Under- området omfattar vidare arbeid med den globale miljøfasiliteten (GEF), FNs kommisjon for bere- kraftig utvikling (CDS) og EØS-midlane.

Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjoner på miljøområdet, bl.a. EUs miljøsam arbeid og UNEP

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Arbeide for at politikk og regelverksutvikling i EU/EØS resultater i høge miljøkrav og ei berekraftig utvikling.	1.1. Medverke til utforminga av EUs politikk på prioriterte område for Noreg, som klima/energi, kjemikalier, EUs marine strategi og luftforureining.	Tydelege norske posisjonar fremja i ulike kanalar inn mot EUs avgjerdssprosessar.
	1.2. Sikre at relevante EU-rettsakter blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket.	Ingen rettsakter på ESAs resultatavle. Avhaldne referansegruppemøte.
	1.3. Medverke til auka samarbeid med dei nye medlemslanda i EU på miljø- og kulturarvområdet i samband med EØS-midlane.	Auka bilateral kontakt med nasjonale og lokale styresmakter i dei nye medlemslanda.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Medverke til utforminga av EUs politikk på prioriterte område for Noreg, som klima/energi, kjemikalier, EUs marine strategi og luftforureining.

Miljøforvaltninga arbeider breitt for tidleg å gjere norsk syn gjeldande på område som er sær viktige for Noreg. Noreg deltek aktivt i Kommisjonen arbeidsgrupper i medhald av EØS-avtala for å medverke til utforminga av nye rettsreglar som blir utarbeidde, utviklar innspel og har uformell kontakt med sentrale aktørar i EU-kommisjonen, Europaparlamentet og EU-medlemslanda omkring saker som er viktige for oss (klimaområdet, kjemikaliepolitikken, EUs marine strategi og luftforureiningsområdet). Det er lagt stor vekt på god dokumentasjon av norske posisjonar og effektiv formidling av desse. Det er lagt større vekt enn før på konkrete tekstbidrag i riktig fase av regelutviklinga i EU, og på bilateral kontakt og alliansebygging i viktige saker. I arbeidet med å påverke EUs regelverksutvikling er det nordiske samarbeidet sentralt.

Dei fleste direktiva gjeld forureiningsområdet. Vidare vurderer miljøforvaltninga fortløpande rettsutviklinga på naturvernområdet i EU, sjølv om feltet ikkje er omfatta av EØS-avtala.

Arbeidsmål 1.2. Sikre at relevante EU-rettsakter blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket.

Fleire rettsakter på miljøområdet er innlemma i EØS-avtala i 2007. Det er i denne samanhengen

lagt stor vekt på å sikre ei rask og effektiv gjennomføring i norsk lovverk av EU-rettsakter som blir sett på som relevante og akseptable. Noreg hadde i juli 2007 ingen miljø saker på ESAs resultatavle.

Miljøforvaltninga har system for tidleg varsling av nytt regelverk og informasjon til allmenta på Internett og har teke initiativ for å fremje debatt om EUs betydning for norsk miljøpolitikk. Det blir jamleg halde møte i EU/EØS-referansegruppa med deltaking frå næringslivet, partane i arbeidslivet, forskingsinstitusjonar og frivillige organisasjonar.

Arbeidsmål 1.3. Medverke til auka samarbeid med dei nye medlemslanda i EU på miljø- og kulturarvområdet i samband med EØS-midlane.

Miljø og kulturarv er blant dei viktigaste satsingsområda under EØS-midlane. Midlane medverkar til gjennomføring av EUs regelverk og auka kontakt mellom Noreg og dei nye EU-landa. Norske miljøstyresmakter har dialog med styresmakter i mottakarlanda. Fleire prosjekt er etablerte med norske partnerar, der både styresmakter, organisasjonar og forskingsinstitusjonar deltek. Konferansar og prosjektutviklingsseminar innan kulturarv, forureining, biologisk mangfald og frivillig miljøengasjement har medverka til auka samhandling.

Arbeidet med EØS-midlane i Romania og Bulgaria er starta opp.

Tabell 10.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljøsamarbeid og UNEP

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
2. Arbeide for at globale og regionale samarbeidsorgan på miljøområdet blir utvikla til effektivt reiskap for utvikling og gjennomføring av miljøpolitikk.	2.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden ved å gjennomføre handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbeidet 2005-2008.	Handlingsprogrammet blir gjennomført som planlagt.
	2.2. Medverke til at OECD utarbeider fagleg og politisk relevante analysar og retningslinjer til støtte for miljø og berekraftig utvikling i og utanfor OECD-området.	OECDs analysar/tilrådingar er nytta i aktuelle prosessar.
	2.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) blir utvikla vidare som møteplass for berekraftdebatt og katalysator for handling internasjonalt.	2007-2009: CSDs medverknad til å belyse tema arealforvaltning, tørke, Afrika, jordbruk, rural utvikling og forørkning.
	2.4. Halde fram arbeidet med å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt, bl.a. ved å arbeide for styrkt vitenskapskapasitet i UNEP.	Styrking av UNEPs finansielle grunnlag og rolle i å setje den globale miljøpolitiske dagsordenen. Klargjering av UNEPs rolle i forhold til utviklingsaktørane.
	2.5. Medverke til at miljø kjem institusjonelt styrkt ut av FNs reformprosessar.	Utvikling av konsultasjonsprosess under FNs generalforsamling om det internasjonale miljøstyret.
	2.6. Skape gode ordningar for finansiering av globale miljøtiltak.	GEFs prioriteringar og strategi.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 2.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden ved å gjennomføre handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbeidet 2005-2008.

Departementet har medverka til oppfølging av det nordiske miljøhandlingsprogrammet 2005-2008, som er miljøsektorens oppfølging av den nordiske strategien for berekraftig utvikling.

Arbeidsmål 2.2. Medverke til at OECD utarbeider fagleg og politisk relevante analysar og retningslinjer til støtte for miljø og berekraftig utvikling i og utanfor OECD-området.

Berekraftig utvikling er nedfelt som ei sentral målsetjing for heile OECD-området.

OECD har vedteke ein miljøvernstrategi for perioden 2000-2010 som gir målsetjingar for miljø-

politikken i OECD-landa og nasjonale tiltak for å nå desse. OECD er i ferd med å lage ein ny OECD Environmental Outlook 2030 som skal leggjast fram i 2008. OECD har særleg gjort relevant arbeid om forholdet mellom miljø og økonomisk vekst og bruk av indikatorar for å måle framsteg og betre grunnlaget for avgjersler. Eit møte mellom miljø og utviklingsministerane i 2006 blir fulgt opp ved at Noreg deltek i to av arbeidsgruppene: klima i utviklingspolitikken og strategiske miljøkonsekvensvurderingar.

Arbeidsmål 2.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) blir utvikla vidare som møteplass for berekraftdebatt og katalysator for handling internasjonalt.

I perioden 2005-2007 var klima, energi, industri og luftforureining hovudtema for CSD. Dette har gitt høve til auka arbeid med og merksemd omkring

den sentrale utfordringa det er å få til ei energi- og industriutvikling som er mest mogleg berekraftig på globalt nivå. CSD har òg medverka til eit felles faktagrunnlag om verdas energisituasjon. Noreg var sterk pådrivar i forhandlingane under CSDs 15. sesjon i 2007 med vekt på auka tilgang til rein energi i utviklingsland og behovet for ei ambisiøs klimaavtale etter 2012. Landa klarte likevel ikkje å bli samde om eit sluttdokument frå sesjonen.

Arbeidsmål 2.4. Halde fram arbeidet for å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt, bl.a. ved å arbeide for styrkt vitenskapspasitet i UNEP.

FNs miljøvernprogram, UNEP, har sentrale funksjonar for overvaking og analyse og tek initiativ til forhandlingsprosessar om miljøvernavtaler. Noreg legg vekt på å styrkje UNEPs rolle som FNs sentrale miljøautoritet og premissleverandør i globalt miljøarbeid, og ønskjer at UNEP på sikt skal omdannast til ein særorganisasjon under FN.

Miljøverndepartementet har vore involvert i arbeidet med UNEPs store 5-årlege rapport, Global Environment Outlook (GEO-4). Rapporten vart lansert i september 2007 og er ein gjennomgang av status med omsyn til den globale berekraftige utviklinga, 20 år etter Brundtland-kommisjonens rapport *Vår felles framtid*. Tromsø var utpeikt av UNEP til hovudarena for den internasjonale markeringa av Verdas miljødag 5. juni 2007. Tema var snø og ismelting og dei globale og regionale konsekvensane for klima og andre miljøtilhøve, inklusive spreiding av miljøgifter i dei polare områda.

Arbeidsmål 2.5. Medverke til at miljø kjem institusjonelt styrkt ut av FNs reformprosessar.

Nytt arbeidsmål frå 2008.

Arbeidsmål 2.6. Skape gode ordningar for finansiering av globale miljøtiltak.

Nytt arbeidsmål frå 2008.

Verkemiddel

Resultatområde 5 – underområde 1 Samarbeid i internasjonale organisasjonar på miljøområdet, bl.a. EUs miljør samarbeid og UNEP, blir hovudsakleg finansierte over kap. 1400. EØS-midlane og reisestøtte for representantar frå utviklingsland for å delta på viktige miljømøte blir betalt av Utanriksdepartementet.

På EU/EØS-området er møte med EU-formannskap og med sentrale EU-land, Nordisk

Ministerråd og nordiske «frukostmøte» i framkant av miljøvernministermøta i EU dei sentrale verke-midla på politisk plan, i tillegg til kontaktar med Europaparlamentet. I politisk kontakt med ulike EU-organ fremjar Noreg innspel på dei mest prioriter-te miljøspørsmåla, for tida klima/energi, EUs marine strategi, luftforureining og kjemikaliar.

Noreg deltek desutan i EU-møte på departe-mentsrådsnivå, driv aktiv nettverksbygging på embetsmannsnivå og deltek i meir enn 50 ekspert-grupper på miljøområdet for å påverke utforming av EUs miljøpolitikk. Samla sett er dette eit omfat-tande arbeid.

Noreg yter store ressursar gjennom EØS-mid-lane, som skal fremje økonomisk og sosial utvik-ling i det utvida EU. Tiltak som betrar miljøet og tek vare på kulturarven er prioriterte område. Mil-jøverndepartementet legg vekt på politisk dialog med dei nye EU-landa og vil medverke til auka bila-teral kontakt mellom nasjonale og lokale styres-makter, frivillige organisasjonar og andre aktørar i Noreg og dei nye EU-landa. Direktoratata har ei vik-tig rolle både som prosjektpartnerar og kontakt-punkt for førespurnader om samarbeid på miljø- og kulturarvområdet. Miljøverndepartementet samar-beider elles med Utanriksdepartementet, Helsing-forskomiteen (nasjonal koordinator for frivillige organisasjonar), Forskingsrådet, Kommunanes Sentralforbund og andre norske aktørar.

For Noreg er det nordiske samarbeidet særleg viktig både på politisk nivå, embetsmanns- og ekspertplan for å få betre gjennomslag i miljøarbei-det i EU og anna internasjonalt miljør samarbeid. På sentrale område som hav, vatn og kjemikaliar har Noreg gjennom det tette ekspert-samarbeidet i nor-disk regi fått høve til å påverke det internasjonale regelverket i ei grad som ville ha vore vanskeleg for Noreg aleine.

Arbeidet i OECD med forholdet mellom miljø og økonomisk vekst er viktig for Noreg. OECDs Environmental Outlook 2030 vil leggje eit viktig grunnlag for det vidare arbeidet, bl.a. med omsyn til integrering av miljø i utviklingspolitikken og i handelssamanheng.

Regjeringa vil følgje opp arbeidet med ei FN-reform på miljøområdet. Ein vil særleg leggje vekt på å utvikle mekanismar som sikrar FN ei meir effektiv og heilskapleg tilnærming til miljøvern, bl.a. gjennom vidare å styrkje UNEPs rolle som sentral FN-autoritet på området. Deltaking i UNEPs Governing Council og norsk miljøråd i Nai-robi er òg viktige verkemiddel.

Regjeringa vil halde fram å arbeide for eit meir handlingsretta CSD (Kommisjonen for berekraftig utvikling) der landa, internasjonale organisasjonar og det sivile samfunnet samarbeider om oppføl-

ging av berekraftig utvikling, FNs tusenårsmål og målsetjingane frå toppmøtet i Johannesburg.

Arbeidet med effektive program for gjennomføring av dei globale miljøavtalene gjennom GEF krev tett koordinering mellom Miljøverndepartementet som konvensjonsansvarleg og Utanriksdepartementet som ansvarleg for finansieringsordninga. Fondets arbeid må sikre gjensidig støtte mellom konvensjonane og følgje omforena reglar, men må òg sjåast i forhold til måla Noreg ønskjer å nå i dei ulike konvensjonsforhandlingane.

Noreg samarbeider nært med likesinna land, i først rekkje EU-land og Sveits om politikk, program og prosjekt.

Erfaringane frå ordninga for fordeling av midlar ut frå landas potensiale og styreform skal evaluera og drøftast. Det vil vere særleg viktig at effektiviseringa ikkje hindrar allsidig miljøinnsats. Ei hovudoppgåve vidare vil òg vere å mobilisere midlar frå andre kjelder for å støtte opp om konvensjonanes formål.

Arbeidet med reorganisering og meir effektiv behandling av prosjekt medfører spesielle utfor-

dringar for – og stiller spesielle krav til – FNs miljøprogram. Dette vil Miljøverndepartementet følgje nøye med på.

Resultatområde 5 – underområde 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA

Definisjon og avgrensing

Underområdet omfattar arbeid for å fremje miljøpolitiske prioriteringar og målsetjingar i høve til internasjonale organisasjonar og prosessar som kan ha stor betydning for miljøtilstand og verkemiddel innanfor miljøpolitikken. Dette gjeld særleg Verdas handelsorganisasjon (WTO), Noregs handels- og investeringsavtaler, arbeid med miljø- og samfunnsansvaret i bedrifter, EU/EØS' indre marknad, FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO), FNs utviklingsprogram (UNDP), Verdsbanken og Verdsorganisasjonen for immaterialrett (WIPO).

Tabell 10.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
3. Arbeide for at utviklinga av regelverket i WTO, EU/EØS' indre marknad, EFTAs tredjelandsavtaler og Noregs bilaterale handelsavtaler gir rom for bruk av miljøpolitiske verkemiddel og fremjar nødvendige omsyn til miljø og ei berekraftig utvikling.	3.1. Handelspolitikken skal utviklast vidare innfor ei ramme som fremjar miljø og berekraftig utvikling.	Miljøomsyn integrert i handelsavtaler.
	3.2. Hindre at regelverket i WTO, Noregs handelsavtaler og EU/EØS' indre marknad reduserer handlingsrommet nasjonalt og internasjonalt for å avbøte og førebyggje miljøskade.	Ikkje redusert handlingsrom for miljøpolitikken. Framhald av likeverd mellom miljøavtalene og WTO-regelverket.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 3.1. Handelspolitikken skal utviklast vidare innanfor ei ramme som fremjar miljø og berekraftig utvikling.

Vidareutvikling av handelspolitikken vil påverke både miljøtilstanden og rommet for miljøpolitikk og -verkemiddel. Regjeringa vil arbeide for å fremje eit nasjonalt handelsregime der omsyn til miljø, faglege og sosiale rettar, mattryggleik og utvikling i fattige land skal tilleggjast avgjerande

vekt. Regjeringa arbeider for ein god miljøprofil under den pågåande forhandlingsrunden i WTO. Handel og miljø er blant forhandlingstema der det bl.a. blir forhandla om reduksjon av handelsbarrierar for miljøvarer. Det norske synet er at liberalisering må medverke til reell miljøgevinst i alle land, og Noreg har vore med å fremje ei vareliste som skal nyte godt av tollreduksjonar, i tråd med dette synet. Miljø er òg eit omsyn som skal integrerast i alle forhandlingsområde. Noreg har f. eks. arbeidd aktivt for å utvikle eit regelverk for fiskeri-

subsidiar som kan medverke til å hindre overkapasitet i den globale fiskeflåten og med det redusere overfiske. Noreg ser det vidare som viktig å støtte krav frå utviklingsland om obligatorisk opphavsdeklarering i samband med patentsøknader på genressursområdet, og har fremja forslag i WTO om å endre TRIPS-avtala på dette punktet. Forslaget har det siste året vekt betydeleg interesse, også frå fleire utviklingsland. Noreg ønskjer vidare å utvikle sine frihandelsavtaler til å vere positive bidrag til berekraftig produksjon og forbruk i tråd med målsetjingane for handelsområdet i Soria Moria-erklæringa. Noreg planlegg å inngå frihandelsavtaler med bl.a. Kina og India. I lys av deira raske økonomiske vekst og globale miljøinnverknad har det vore viktig å arbeide for å få tilslutning til positive miljøelement. Regjeringa har vidare som målsetjing å styrkje arbeidet med å fremje miljø- og samfunnsansvar i næringslivet. Departementet har i samarbeid med Utanriksdepartementet arrangert ein internasjonal konferanse om miljø- og samfunnsansvar i bedrifter, og det er etablert ein nettportal for næringsliv og miljøansvar.

Arbeidsmål 3.2. Hindre at regelverket i WTO, Noregs handelsavtaler og EU/EØS' indre marknad reduserer handlingsrommet nasjonalt og internasjonalt for å avbøte og førebyggje miljøskade.

Forholdet mellom WTO-regelverket og handelstiltak i miljøavtalene er eit forhandlingstema innan handel og miljø i WTO. Regjeringa arbeider for at dei to avtaleverka skal sikrast likeverd og verke gjensidig støttande. Det har vidare vore arbeidd aktivt for å sikre at det nasjonale handlingsrommet for verkemiddel i miljøpolitikken ikkje blir svekt bl.a. i samband med forhandlingar i WTO om nytt regelverk på tenesteområdet og for handelshindringar anna enn toll. Det er framleis usikkert om ein klarer å fullføre forhandlingane innanfor denne fastsette timeplanen.

På same måte som i WTO-forhandlingane representerer bilaterale og regionale handelsavtaler utfordringar på miljøområdet. I samband med Noregs forhandlingar om handelsavtaler med andre land, f.eks. pågåande forhandlingar mellom EFTA og Peru, Colombia og Golfstatane (GCC), har det vore viktig å sikre at avtala ikkje forpliktar Noreg på måtar som gir mindre rom for nasjonale miljøtiltak og verkemiddel. Departementet har vidare medverka aktivt inn i nasjonal prosess for utarbeiding av ein modellavtale for bilaterale avtaler om investeringsvern.

Tabell 10.4 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
4. Arbeide for at relevante organisasjonar og prosessar som bl.a. FN's mat- og landbruksorganisasjon (FAO), FN's utviklingsprogram (UNDP), Verdsbanken og Verdsorganisasjonen for immaterialrett (WIPO) meir systematisk fremjar omsynet til miljø og ei berekraftig utvikling.	4.1. Få omsynet til miljø- og berekraftig utvikling betre integrert i den ordinære verksemda i FAO, UNDP, Verdsbanken, WIPO m.fl., bl.a. gjennom oppfølging av Traktaten for plantegenetiske ressursar i FAO og utvikling av føresegner for betre vern av tradisjonell kunnskap i WIPO.	FAO: landbrukets genressursar blir betre tekne vare på. WIPO: mindre konflikter om patent på genressursar. UNDP/Verdsbanken: bruk av miljøkonsekvensvurderingar og spesifikke miljøprogram.

Arbeidsmål 4.1. Få omsynet til miljø- og berekraftig utvikling betre integrert i den ordinære verksemda i FAO, UNDP, Verdsbanken, WIPO mfl., bl.a. gjennom oppfølging av Traktaten for plantegenetiske ressursar i FAO og utvikling av føresegner for betre vern av tradisjonell kunnskap i WIPO.

Verksemda i organisasjonar som FAO, UNDP, Verdsbanken mfl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden. Departementet ser det som viktig å arbeide for at det er samanheng mellom arbeidet

i dei multilaterale organisasjonane og prioriteringane i miljøkonvensjonane. I WIPOs Komité for immaterialrett og genressursar, tradisjonell kunnskap og folklore (ICG) har Noreg fremja forslag om styrkt vern av tradisjonell kunnskap knytt til biodiversitet. Førebels har ein ikkje oppnådd semje, men mandatet for arbeidet blir truleg forlenga for ein ny toårsperiode. Under arbeidet med FAO-traktaten for plantegenetiske ressursar for mat og landbruk er fokuset no på gjennomføring av avtala som sikrar at desse genressursane i størst

mogleg grad blir tekne vare på for framtida. Utanriksdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider om å etablere eit globalt lager på Svalbard for å sikre landbruksfrø som er viktige for verdas matforsyning. Lageret skal etter planen opnast tidleg i 2008. Noreg medverkar til fokus på berekraftig utvikling i Verdsbanken, bl.a. gjennom det norskfinske fondet for miljøvennleg og sosialt berekraftig utvikling. Miljøverndepartementet arbeider saman med Utanriksdepartementet i fleire prosessar om FN-reform og å sikre at verksemda i FNs utviklingsprogram, UNDP, og andre utviklingsaktørar byggjer opp under miljømåla og medverkar til å tryggje livsgrunnlag.

Verkemiddel

Resultatområde 5 underområda 2 Andre avtaler, organisasjonar o.a. som har stor betydning for miljø, under dette WTO og EFTA blir hovudsakleg finansierte over kap. 1400.

Departementet vil framleis, gjennom nært samarbeid med Utanriksdepartementet, delta i WTOs forhandlingsmøte og gjennom alliansebygging med andre land arbeide for løysingar som sikrar fleksibilitet for verkemiddelbruk i miljøpolitikken, sidestillinga mellom miljøavtalene og WTO-regelverket og reell miljøvinst i arbeidet med å identifisere «miljøvarer». Ved utforming av norske posisjonar under EFTAs frihandelsavtaler vil det, i nært samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet og andre aktuelle departement, framleis bli arbeidd for å sikre rom for nasjonal verkemiddelbruk innan miljøpolitikken og at avtalene medverkar til berekraftig utvikling i tråd med målsetjingane for handelsområdet i Soria Moria-erklæringa.

Departementet vil, i samarbeid med Utanriksdepartementet, arbeide for å fremje miljø og samfunnsansvar i næringslivet ved bruk av dialogforum, arbeidsgrupper og internetinformasjon retta mot næringslivet. Noreg vil delta i internasjonale

initiativ for samfunnsansvar, som FNs Global Compact og OECD, og vil utvikle desse slik at næringslivet kan konkretisere og rapportere betre på samfunnsansvar. Ein vil òg søkje å innlemme miljø og samfunnsansvar i samband med handelsavtalene. Regjeringa vil fremje internasjonalt anerkjente prinsipp for ansvarlege investeringar også i næringslivet ved auka bruk og framheving av FNs prinsipp for ansvarlege investeringar.

Verksemda i organisasjonar som FAO, UNDP, Verdsbanken mfl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden. Regjeringa vil arbeide for styrkt miljøintegrasjon i desse organisasjonane gjennom styrande organ og andre former for samarbeid. Både eigne miljøsatningar og gjennomføring av strategiske miljøkonsekvensvurderingar av ordinær verksemd vil vere viktige tiltak. Den viktigaste utfordringa framover for FAO-avtala for plante-genetiske ressursar vil vere å sikre at det multilaterale systemet for tilgang til plante-genetiske ressursar og utbytting fungerer på best mogleg måte. I denne samanhengen er det viktig å samarbeide med sentrale land om å utvikle reglar for finansiering som i størst mogleg grad medverkar til dette. I WIPO vil Noreg arbeide for ein betre Nord-Sør-dialog slik at det i neste mandatperiode blir mogleg å einast om samlande løysingar innanfor området knytt til patentering av genressursar og tradisjonell kunnskap.

Resultatområde 5 – underområde 3 Geografisk retta miljøsamarbeid

Definisjon og avgrensing

Underområdet omfattar miljøsamarbeid med land som i stor grad påverkar miljøet og som har betydning for utvikling og gjennomføring av dei globale miljøkonvensjonane. Underområdet omfattar vidare miljøfaglege vurderingar og bidrag til iverksetjing av regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid, programmet Olje for Utvikling og norsk innsats i Miljø for Europa-prosessen.

Tabell 10.5 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 3 Geografisk retta miljøsamarbeid

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
5. Arbeide for at utviklingsarbeid styrkjer samarbeidslandas miljøforvaltning, betrar miljøtilstanden deira og førebyggjer globale miljøproblem.	5.1. Arbeide for å styrkje samarbeidslandas institusjonelle evne til god miljøforvaltning og gjennomføring av miljøkonvensjonane. Særskilt vekt på utvikling av miljøavtalene med Kina, Sør-Afrika og Indonesia.	Miljøforvaltninga yter fagleg støtte til samarbeidslanda med vekt på kompetansebygging i miljøforvaltninga og relevante sektorinstitusjonar og til oppfølging av konvensjonane på miljøområdet ved bruk av både multilaterale og bilaterale kanalar.
	5.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av omsynet til miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.	Miljøforvaltninga medverkar til å realisere handlingsplan for miljøretta utviklingsarbeidet. Miljøforvaltninga følgjer opp ansvaret for miljøomsyn i programmet Olje for utvikling.
	5.3. Utvikle vidare det regionale miljøsamarbeidet i Europa innan FNs Økonomiske Kommissjon for Europa med særleg vekt på Miljø for Europa-prosessen og miljøsamarbeidet i EECCA (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia).	Oppfølging av ministererklæringa frå Miljø for Europa-minstermøtet i Beograd (oktober 2007) i det norske samarbeidet med EECCA-landa.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 5.1. Arbeide for å styrkje samarbeidslandas institusjonelle evne til god miljøforvaltning og gjennomføring av miljøkonvensjonane. Særskilt vekt på utvikling av miljøavtalene med Kina, Sør-Afrika og Indonesia.

Miljøverndepartementet har særskilte avtaler om miljøsamarbeid med Sør-Afrika, Kina, Indonesia og India (under norskindisk kommissjon). Eit samarbeid med Brasil er under utvikling. Desse landa har alle stor betydning for utvikling av den globale miljøtilstanden, i kraft av store og aukande klimagassutslepp, utslepp av miljøgifter og stort biologisk mangfald som er truga. Dei er sentrale i internasjonalt miljøvernssamarbeid. Kapasitetsbygging i miljøforvaltninga og integrasjon av omsynet til miljø i sektorane medverkar til gjennomgåande tema i miljøsamarbeidet med desse landa. Kapasitetsbygging i miljøforvaltninga er òg del av utviklingssamarbeidet med hovudsamarbeidslanda Zambia og Tanzania.

Arbeidsmål 5.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av omsynet til miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.

Miljøverndepartementet samarbeider med Utanriksdepartementet om å setje i verk Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Handlingsplanen har fire satsingsområde: biologisk mangfald og naturressursforvaltning, vatn og sanitær, klimaendringar og tilgang til rein energi, og miljøgifter. Planen peiker på kompetansebygging og utvikling av miljøstyresett og systematisk bruk av miljøkonsekvensanalysar som verkemiddel for sektorintegrering av miljø i samarbeidslanda. I mange utviklingsland er det store utfordringar knytt til forvaltninga av petroleumsressursar. Regjeringas program Olje for Utvikling skal medverke til god ressursforvaltning innafor petroleumssektoren, ei finansforvaltning og eit styresett som medverkar til brei utvikling og til å ta vare på miljøomsyn. Ti land er i dag prioriterte frå norsk side og Miljøverndepartementet har ansvar for det faglege innhaldet innafor sine fagområde, og for å gjere tilgjengeleg og kvalitetssikre den faglege ekspertisen som blir nytta.

Arbeidsmål 5.3. Utvikle vidare det regionale miljøsam arbeidet i Europa innan FNs økonomiske kommisjon for Europa med særleg vekt på Miljø for Europa-prosessen og miljøsam arbeidet i EECCA (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia).

Miljøverndepartementet har i samarbeid med Utanriksdepartementet følgt opp arbeidet med miljøstrategien for EECCA-landa bl.a. ved å støtte styrking av miljøinstitusjonar, tiltak for å verne biologisk mangfald, betre drikkevatt og redusere forureining. På Balkan har ein sett i gang fleire prosjekt på området avfall og avløpsvatt.

Verkemiddel

Resultatområde 5 underområde 3 Geografisk retta miljøsam arbeid er finansiert over kap. 1400. Det bilaterale samarbeidet blir i hovudsak finansiert av Utanriksdepartementet.

Ei god forvaltning av miljøet i utviklingsland vil førebyggje og avgrense naturkatastrofar, miljøskadar og konflikhtar som rammar dei fattigaste hardest. Å støtte landa i å utvikle nasjonal miljøpolitikk og å gjennomføre internasjonale forpliktingar er sentralt for Noreg. Iverksetjing av regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid er eit viktig bidrag frå norsk side. Miljøverndepartementet vil byggje på det potensial konvensjonane har som reiskap for å redusere fattigdom og medverke til utvikling. Miljøforvaltninga yter fagleg støtte til institusjonsoppbygging og oppfølging av konvensjonane på miljøområdet i samarbeidsland gjennom multilaterale og bilaterale kanalar. Miljøforvaltninga har eit fagleg ansvar for å sikre omsynet til miljø i Regjeringas program Olje for Utvikling, blant anna ved å gjere tilgjengleg og kvalitets sikre fagleg ekspertise. Miljøverndepartementet nyttar landsavtalene med Kina, Indonesia og Sør-Afrika til å fremje politisk dialog om globale miljøutfordringar og framdrift, forhandlingar og gjennomføring av dei internasjonale miljøavtalene. Det er lagt vekt på kimas spørsmål. Mål for prosjektsam-

arbeidet under avtala er utvikling av miljøforvaltninga og miljøinstitusjonar generelt, og å auke folkeleg miljøengasjement. I Indonesia samarbeider ein om å kjempe imot ulovleg hogst og handel med tropisk tømmer og å kartleggje klimagassutslepp som følgje av avskoging. Under miljøsam arbeidet med Kina er klima, opplæring i industrikontroll, reduksjon av miljøgifter, integrasjon av miljø i sektorane og samarbeid med næringslivet vektlagt. Den norske støtta til Sør-Afrika innan reduksjon av forureining, vern av biologisk mangfald og godt styresett, vil medverke til å oppfylle mål i Miljø- og turistdepartementets strategi.

Ei langsiktig oppbygging av miljøforvaltninga i landa på Balkan og dei såkalla EECCA-landa (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia) er ei viktig oppgave for å oppnå miljøforbetringar i denne regionen. Noreg vil delta i vidare utvikling av det regionale miljøsam arbeidet i Europa innan FNs Økonomiske Kommisjon for Europa med særleg vekt på Miljø for Europa-prosessen og miljøsam arbeidet i EECCA og følgje opp ministererklæringa frå Miljø og Europa-ministermøtet i Beograd hausten 2007. Noreg vil her òg leggje vekt på kapasitetsbygging i miljøforvaltninga og medverke til å gjennomføre tiltak for å betre miljøsituasjonen i nokre utvalte land.

Resultatområde 5 – underområde 4 Miljøsam arbeid i nord- og polarområda

Definisjon og avgrensing

Underområdet omfattar arbeidet med miljøutfordringane på Svalbard, Jan Mayen, i Barentshavet, i Arktis elles og Antarktis med biland, medrekna det bilaterale samarbeidet med Russland. Det omfattar òg miljøfagleg arbeid innafor relevante internasjonale fora som Arktisk Råd, Barentssamarbeidet og samarbeidet under Antarktistraktaten. Underområdet omfattar i tillegg arbeidet med å førebyggje og redusere utslepp og risiko for framtidigeulykker som kan medføre radioaktiv forureining som kan påverke naturmiljøet.

Tabell 10.6 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljø samarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
6. Samarbeidet i Noregs nærområde, i den arktiske regionen og i Antarktis skal medverke til å betre miljøsituasjonen og sikre natur- og kulturminneverdiane i desse områda, og til å redusere og førebyggje grenseoverskridande forureining som kan påverke miljø, helse og næringsverksemd i Noreg.	6.1. Medverke til heilskapleg forvaltning av naturressursane og til å redusere miljøgift- og klimaverknadene gjennom samarbeidet i Arktisk Råd.	Aktivitetar som er sette i gang i arbeidsgrupper og program under Arktisk Råd på områda klima, miljøgifter og biologisk mangfald.
	6.2. Sikre dei unike natur- og kulturminneverdiane i Antarktis og ta vare på kontinentet som eit viktig referanseområde for miljøforskning gjennom samarbeidet under Antarktistraktaten.	Resultatet av miljøkrav og retningslinjer for norske aktivitetar i Antarktis. Deltaking i arbeidsgrupper og andre samarbeidsfora under traktaten.
	6.3. Medverke til tiltak som reduserer utslepp frå hot-spots i Russland og til å bevare biodiversiteten i området gjennom formannskapet i Barentsrådets miljøgruppe.	Talet på hot-spots der det er satt i gang tiltak. Talet på område der det er samarbeid om bevaring av biodiversitet.
	6.4. Ivareta miljø i oppfølginga av nordområdestrategien.	Gjennomslag for miljøomsyn i oppfølginga av strategien.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 6.1. Medverke til heilskapleg forvaltning av naturressursane og til å redusere miljøgift- og klimaverknadene gjennom samarbeidet i Arktisk Råd.

Noreg deltek aktivt i Arktisk Råd, og har formannskapet i perioden oktober 2006 til oktober 2008. Noreg, Danmark og Sverige har etter tur ansvaret for formannskapet i Arktisk Råd frå 2006 til 2012 og har blitt samde om å etablere eit sekretariat for rådet for denne perioden. Sekretariatet vart oppretta i 2007 og er plassert ved Norsk Polarinstitut i Tromsø. Det første møtet i Arktisk Råd under det norske formannskapet vart halde i Tromsø i 2007. Oppfølginga av klimaendringar og heilskapleg forvaltning av dei arktiske havområda er to av hovudprioriteringane under det norske formannskapet, og konkretisering av dette arbeidet gjennom ulike prosjekt sto sentralt på møtet i Tromsø. Det norske klimaforslaget om havisens tilbaketrekning, smeltinga av Grønlandsisen og reduksjonen av permafrost/snødekke vart svært godt motteke. Det vart òg tilslutning til norske forslag som gjaldt samarbeid om tilpassing til klimaendringar. Noreg finan-

sierer framleis storparten av sekretariatet til Arktisk Råds miljøovervåkingsprogram (AMAP) og medverkar aktivt i overvåkingsprosjekta under programmet. Noreg deltek òg i prosjektsamarbeidet under ACAP (Arctic Contaminants Action Plan) som har som hovudmål å redusere faren for forureining av miljøgifter i Arktis. Noreg er ein viktig pådrivar og bidragsytar til eit større prosjekt i Russland under Arktisk Råds program for bevaring av arktisk flora og fauna (CAFF), knytt til økosystemtilnærming og bevaring av biologisk mangfald i det nordlege Russland (ECORA). Hovudfinansieringa kjem her frå Den globale miljøfasiliteten (GEF), men det er òg store bidrag frå Noreg og nokre andre arktiske land.

Arbeidsmål 6.2. Sikre dei unike natur- og kulturminneverdiane i Antarktis og ta vare på kontinentet som eit viktig referanseområde for miljøforskning gjennom samarbeidet under Antarktistraktaten.

Noreg har gjennom deltaking i ATCM (Antarctic Treaty Consultative Meeting) og CEP (Committee for Environmental Protection) medverka aktivt til å utvikle omfattande reglar for vern av miljøet på

dette kontinentet. Av dei nærare 200 anbefalingane som er utarbeidde, er størsteparten retta mot menneskeleg verksemd med spesiell vekt på miljø. Antarktis er i dag eit kontinent vigd til fred og vitenskap, og verna som naturarv. Det relativt urørte natur- og kulturmiljøet i Antarktis er likevel under stadig større press frå interne og eksterne påverknadsfaktorar. Det er auka omfang av infrastruktur for forskning, auka ferdselspress, innvandring av framande dyre- og plantearter, hausting/fangst, klimaendringar, forureining og ozonnedbryting. Spesielt klimaendringar og turisme er hovudsaker for samarbeidet under Antarktistraktaten.

Arbeidsmål 6.3. Medverke til tiltak som reduserer utslepp frå hot-spots i Russland og til å bevare biodiversiteten i området gjennom formannskapet i Barentsrådets miljøgruppe.

Saman med lokalt og regionalt miljøvernsamarbeid i Barentsregionen utgjer det bilaterale samarbeidet under miljøvernkommissjonen det viktigaste bidraget frå norsk side til Barentsrådet. Barentsrådets miljøarbeidsgruppe i samarbeid med NEFCO arbeidde med å setje i gang forprosjekt til å rydde opp i dei 42 største forureiningskjeldene i Barentsregionen, dei såkalla hot-spots. Vidare er

det etablert eit russisk-nordisk samarbeid om prosjekt knytte til vern av habitat og biologisk mangfald i Barentsregionen (Habitatvernforum). Hausten 2008 overtek Noreg leiinga av Barentsrådets miljøarbeidsgruppe etter Russland. I den 2-årige perioden Noreg leier dette samarbeidet, vil arbeidet med tiltak som reduserer utslepp av miljøgifter og klimagassar frå hot-spots i Russland, arbeid for å bevare biomangfald i regionen og ei vidareføring av arbeidet med reinare produksjon/berekraftig produksjon ha prioritet.

Arbeidsmål 6.4. Ivareta miljø i oppfølginga av nordområdestrategien.

Regjeringas nordområdestrategi legg bl.a. opp til at Noreg skal vere den fremste forvaltaren av miljøet og naturressursane i Nordområda. Miljøverndepartementet vil delta aktivt i oppfølginga av nordområdestrategien og leggje særleg vekt på heilskapleg forvaltning og strenge krav til aktivitetar som påverkar miljøet. Miljøverndepartementet vil òg medverke til å styrkje internasjonalt samarbeid for å redusere menneskeskapte klimaendringar og redusere belastninga frå langtransporterte miljøgifter.

Tabell 10.7 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljø samarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
7. Miljøvernssamarbeid med Russland skal medverke til redusert forureining i nærområda, betre løysing av felles miljøoppgåver, kompetanseutvikling i miljøforvaltning og næringsliv og til å fremje russisk deltaking i internasjonalt miljøvernssamarbeid, konvensjonar og avtaler.	7.1. Medverke til at moderniseringa av nikkilverka på Kola fører til at miljømåla blir nådde.	Reduksjon i utslepp frå nikkilverka samanlikna med utsleppa i 1999.
	7.2. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland og styrkje miljøkompetansen i russisk industri og næringsliv.	Talet på prosjekt i Nordvest-Russland med økonomisk støtte frå NEFCO og NIB og talet på prosjekt med norsk samarbeidspartnar. Økonomisk og miljømessig vinst i bedrifter som har gjennomført Program for Reinare Produksjon. Russisk forvaltnings tilrettelegging for meir berekraftig produksjon og forbruk.
	7.3. Styrkje det grensenære samarbeidet om forvaltning av arter, miljøovervakning, vern av naturtypar og kulturminne.	Resultat av samarbeid om forvaltning av verneområde og arter, samarbeid om miljøovervakning og vern av kulturminne. Status for etablering av nasjonalparken på Frants Josefland og innhald i reglar for drifta. Etablering eller utvikling av verneområde.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 7.1. Medverke til at moderniseringa av nikkilverket på Kola fører til at miljømåla blir nådde.

Moderniseringsprosjektet for nikkilverket, som består av eit nytt briketteringsanlegg i Zapoljarny og modernisering/ nytt smelteverk med tilhøyrande gassreinsing og svovelsyrefabrikk i Nikel, kom i gang i 2002. Prosjektet har blitt seinka i forhold til ferdigstilling som tidlegare var planlagt innan utgangen av 2006. Briketteringsanlegget i Zapoljarny er vedteke bygt og skal etter planen stå ferdig i 2009. Leiinga i konsernet har til no ikkje teke endeleg stilling til framtidig lokalisering av smelteverket med tilhøyrande gassreinsing og handtering av svovel. Dei to alternativa som er under vurdering er bygging/modernisering av smelteverket i Nikel og bygging av nytt smelteverk i Montsjegorsk, lengre sør på Kola-halvøya. Frå eit miljøsynspunkt verkar flytting av smelteverket til

Montsjegorsk som eit godt alternativ, som vil oppfylle miljømåla. Etter Nordisk Investeringsbanks og Miljøverndepartementets vurdering vil likevel ei flytting av smelteverket til Montsjegorsk ligge utanfor avtalene om norsk støtte. Konsernet er derfor gjort kjent med at den norske økonomiske støtta er avgrensa til modernisering i Nikel, innafør den tidsperioden som avtalene gjeld, som er til 2010.

Miljøverndepartementet held seg fortløpande orientert om utviklinga av prosjektet.

Arbeidsmål 7.2. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland og styrkje miljøkompetansen i russisk industri og næringsliv.

Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO) er ein sentral samarbeidspartnar når det gjeld miljøprosjekt i Nordens nærområde, og har medverka til fleire miljøprosjekt i Russland og land

rundt Austersjøen, bl.a. energiøkonomisering, overgang til bioenergi og innsamling og destruksjon av miljøgifta PCB. Norske konsulentar og bedrifter medverkar i fleire av desse prosjekta. Arbeidet held fram i 2008.

Programmet for reinare produksjon og industriell miljøeffektivitet har som formål å introdusere metodar for miljø- og energieffektivitet i russiske industribedrifter i regionane Arkhangelsk, Murmansk, Karelen og Komi. Dei fleste store industri-kombinata i disse regionane har delteke i programmet. I 2006 har det vore lagt vekt på å få med bedrifter på AMAP/NEFCOs hot-spot-liste i programmet. Det har òg vore gjennomført basisprogram i alle regionane og lagt til rette for å inkludere kommunale bedrifter i programmet. Ei rekkje bedrifter som har gjennomført programmet har dokumentert potensiale for betydelege miljø- og økonomiske gevinstar. Programmet held fram i 2008 med vekt på bedrifter på hot-spot-lista, bedrifter som påverkar havmiljøet i nord og kommunale bedrifter. Det blir òg arbeidd med å forankre programmet i undervisningssystemet i regionen.

Arbeidsmål 7.3. Styrkje det grensenære samarbeidet om forvaltning av arter, miljøovervakning, vern av naturtypar og kulturminne.

I det grensenære samarbeidet er Pasvikprogrammet no fullført. Det er bl.a. utarbeidd ein oppdatert miljøstatus for nedslagsfeltet for forureininga frå nikkilverket, og det er fremja eit forslag om eit felles langsiktig miljøovervakingssystem som eit samarbeid mellom Noreg, Finland og Russland. Resultata av miljøundersøkinga vil bli presenterte for lokalbefolkninga, og det vil bli foreslått tilleggsundersøkingar av miljøtilstanden i området på grunnlag av miljøstatusrapporten. Samarbeid med Russland om overvaking og varsling av luft-

forureining skal styrkjast. Samarbeidet om ein felles norsk-russisk-finsk vennskapspark i Pasvik-Inari er starta opp med formål å utvikle samarbeid mellom samanhengande verna område i tre land. Viktige samarbeidsområde er artsforvaltning, forskning, miljøundervisning og økoturisme. Bioforsk Svanhovd har mellom anna vidareført det naturfaglege samarbeidet, gjesteforskarordninga og fenologisamarbeidet med russiske institusjonar og skular. Det er òg gitt ut eit temahefte om miljø- og petroleumsutvinning i Barentshavet. Kulturminnesamarbeidet med Russland feira 10-årsjubileum. Dette vart markert med eit seminar i Kenozero nasjonalpark der samarbeidet vart oppsummert. Forutan synlege resultat som restaurerte bygningar, mølle og damanlegg har samarbeidet gitt verdifull erfaringsutveksling mellom norske og russiske ekspertar og handverkarar, og det er bygd opp lokal restaureringskompetanse. Russisk side medverkar no med størstedelen av finansieringa av restaurering i Kenozero.

På området bevaring av habitat og biologisk mangfald, er det mellom anna starta eit samarbeid om forvaltning av Yugyd Va nasjonalpark i Komi, og om metodar for bevaring av kulturlandskapet i Kenozero nasjonalpark. Det er starta opp prosjekt for kartlegging og bevaring av utrydningstruga arter der Noreg og Russland har felles ansvar, mellom anna ismåke og dverggås. Det er òg starta eit samarbeid om forvaltning av arktiske verneoppdrag. Bakgrunnen for samarbeidet er Russlands planer om å opprette ein nasjonalpark på Franz Josefland og deira interesse for norske erfaringar med forvaltning av verneområde på Svalbard.

Det grensenære samarbeidet i Pasvikområdet, kulturminnesamarbeid, samarbeid om bevaring av biologisk mangfald og om forvaltning av arktiske verneområde blir ført vidare i 2008.

Tabell 10.8 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljø samarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikator
8. Utnytting av ressursane i våre nære arktiske havområde skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir truga eller utrydda. Bestandar av arter som i dag er rekna som truga eller på annan måte er negativt påverka av arealbruk, hausting og/eller forureining skal bevarast og om mogleg byggjast opp att.	8.1. Etablere grunnlag og verktøy for samarbeid om framtidig forvaltning av Barentshavet.	Godkjent rapport om miljøstatus. Grad av felles problemforståing og felles forvaltningsprinsipp når det gjeld miljøutfordringane i Barentshavet. Krav til regulering og forureiningskontroll for å verne havmiljøet i Barentshavet. Status for samarbeidet om miljøovervaking og etablering av felles miljødataportal. Russisk tilslutning til OSPAR-standandar.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 8.1. Etablere grunnlag og verktøy for samarbeid om framtidig forvaltning av Barentshavet.

Framtidig utvikling når det gjeld utnytting av naturressursar, m.a. produksjon og transport av olje og gass, vil vere viktig for Barentshavet. Den heilskaplege forvaltningsplanen for norsk del av Barentshavet inneheld bl.a. tiltak for å sikre låg risiko for akutt oljeforureining. Det er viktig å styrkje samarbeidet med Russland for å sikre ei god oppfølging av forvaltningsplanen.

Havmiljøgruppa under Den norskrussiske miljøvernkommissjonen skal medverke til auka samarbeid om økosystembasert forvaltning av Barentshavet. Miljøovervaking og miljødatasamarbeid, vern og forvaltning av biologisk mangfald og regulering og forureiningskontroll står sentralt i samarbeidet, m.a. ein felles norskrussisk miljødataportal for Barentshavet og Kvitsjøen. Forvaltningsplanen for norsk del av Barentshavet er oversett til russisk og presentert for russiske styresmakter og fagfolk. Eit arbeidsprogram for samarbeidet i 2007-2008 er vedteke av Den norskrussiske miljøvernkommissjonen. Det er det semje om å utarbeide ein felles norskrussisk statusrapport for miljøtilstand og bio-

logiske ressursar i heile Barentshavet. Arbeidet skal vere ferdig i 2009. Eit viktig mål for havmiljø-samarbeidet er å arbeide for streng miljøregulering av alle aktivitetar som påverkar miljøet i Barentshavet. Vi skal styrkje samarbeidet om kompetanseoppbygging og erfaringsutveksling og arbeide for å fremje bruk av miljøvennlige produksjonsprosessar i all petroleumsverksemd i området. Dette skal oppnåast gjennom samanlikning av norske og russiske normer og regelverk på miljøområdet og gjennom praktisk tilnærming til miljøregulering og kontroll av verksemd i Barentshavet.

Harmonisering av overvakingismetodikk er høgt prioritert og går føre bl.a. ved hjelp av felles norskrussisk miljøovervakingstøkt. Her blir utført både prøvetaking og laboratorieanalysar i samsvar med OSPARs retningslinjer for overvaking av miljøgifter (JEMP), som eit ledd i å introdusere OSPARs metodikk for russiske fagmiljø og styresmakter.

Den russiske sida har òg vist interesse for å etablere eit grunnlag for økosystembasert miljøovervaking i Barentshavet. Dette vil bli diskutert som ei oppfølging av arbeidet med å lage ein felles miljøstatusrapport.

Tabell 10.9 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljø samarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
9. Omfanget av samanhengande villmarksområde på Svalbard skal søkjast oppretthalde. Eit representativt utval av natur på Svalbard skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknad gjennom særskilde vernevedtak. Viktige marine naturverdiar rundt Svalbard skal sikrast.	9.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.	Omfanget av urørt villmark på Svalbard. Fråvær av gjennomgåande «linjeinngrep». Områdevernet sin representativitet og vernestatus. Talet på verneområde der vernevedtektene er oppgraderte. Omfanget av område med vernestatus.
	9.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard og sikre at påverknad av miljøet frå lokal verksemd og busetnad på Svalbard blir halde på eit lågt nivå.	Bestandsstatus for utvalde arter. Talet på arter som har endra status på raudlista for Svalbard og Jan Mayen. Mengde, gjenvinningsgrad og system for handtering av avfall. Lokale utslepp til luft og vatn frå verksemd på Svalbard. Status på kvalitet på arealplanarbeidet i busetnadene.
	9.3. Sikre effektiv utnytting av midlane i Svalbard miljøvernfond.	Talet på og effekten av gjennomførte tiltak og prosjekt med støtte frå fondet.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 9.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.

Svalbard har ein unik villmarksnatur og eit dyre- og planteliv som er svært rikt i arktisk samanheng. Med unntak av busetnadene og deira nærområde, har øygruppa totalt sett framleis preg av å vere eit stort, samanhengande villmarksområde.

Noreg har som mål at Svalbard skal framstå som eit av verdas best forvalta villmarksområde, og det er eit mål for miljøvernpolitikken at omfanget av villmarksprega område på Svalbard skal søkjast oppretthalde, og at ein skal søkje å unngå at samanhengande villmarksområde blir delte opp ved gjennomgåande naturinngrep. Viktige tiltak i den samanhengen er å utarbeide nye verne- og forvaltningsplanar, og å styrkje kunnskapane om og overvakinga av miljøet på Svalbard. Dei siste åra er det oppretta seks nye verneområde som sikrar nokre av dei biologisk mest produktive landområda på øygruppa. I tillegg er nye sjøområde inkluderte i verneområda etter utvidinga av territorialgrensa frå fire til tolv nautiske mil. Til saman er ca.

65 pst av landområda på Svalbard og 84 pst av territorialfarvatnet verna.

Vidare er det starta eit arbeid med sikte på tiltak for vern av verneverdige fossil.

Arbeidsmål 9.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard og sikre at påverknad av miljøet frå lokal verksemd og busetnad på Svalbard blir halde på eit lågt nivå.

Det er mistanke om dramatiske endringar i bestandane av ismåke. Bestanden på Svalbard og i Russland vart kartlagt i 2006-2007 og er anslått til 3 500 hekkande par. Dette er ein tredel av kva bestanden var i 1995. Egg frå ismåke i Russland viser høge nivå av særleg PCB og DDT.

Kvalross har vore freda i 50 år og er ein raudlistteart. Bestanden er framleis liten, men synest å auke. Bestandsteljing av kvalross held fram i 2007.

Målingar ved Zeppelinstasjonen i Ny-Ålesund sidan 2000 viser at førekomsten av kvikksølv i planter og dyr aukar i Arktis. I Arktis er det på våren heilt spesielle forhold i atmosfæren som fører til at reaktivt kvikksølv blir tilgjengeleg for biologisk

materiale gjennom opptak i næringskjedene. Det er påvist kvikksølv i bl.a. sel, kval og fisk.

Fra Canada blir det rapportert om ein nedgåande trend for PCB i luft. Tilsvarende kan ikkje bekreftast frå Svalbard der PCB-konsentrasjonane er høgst av alle PCB-målingar frå arktiske målestasjonar. Konsentrasjonar funne i polarmåke på Bjørnøya og polarrev og isbjørn frå Svalbard har eit nivå som kan ventast å ha effektar på reproduksjon og immunforsvar. Ein kontinuerleg tilførsel av lågkonsentrerte DDT-sambindingar frå nye kjelder frå Asia og Afrika fører likevel til opphoping i den arktiske næringskjeda. Det er funne høge konsentrasjonar i isbjørn og polarmåke frå Svalbard og Bjørnøya. Det har vore ein markant reduksjon i tilførsel av særleg svovelsambindingar til Svalbard dei siste åra. Det er grunn til å tru at tolegrensa no blir overskriden på mindre enn 5 pst. av Svalbards isfrie landareal.

Det er registrert fleire «nye» miljøgifter i Arktis. Ein ny studie viser at død og døyande arktisk sjøfugl på Bjørnøya har svært høge nivå av bl.a. bromerte flammehemmarar. Det er òg funne låge konsentrasjonar av flammehemmarar i sjøfuglegg frå Nord-Noreg og Bjørnøya.

Sysselmannen har gjennomført det årlege strandryddingstoktet, og mange tonn med søppel er rydda frå Svalbards strender. Aksjonen må halde fram då det kvart år driv betydelege mengder søppel i land på Svalbard.

Arbeidsmål 9.3. Sikre effektiv utnytting av midlane i Svalbards miljøvernfond.

Svalbards miljøvernfond vart først operativt i 2007 og dette er derfor eit nytt arbeidsmål frå 2008.

Tabell 10.10 Tabell Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikator
10. Eit representativt utval av kulturminne på Svalbard og Jan Mayen skal søkjast bevart som eit vitenskapelig kjeldemateriale og eit grunnlag for opplevingar for framtidige generasjonar. Tapet av kulturminne som følgje av menneskeleg verksemd skal i gjennomsnitt ikkje overstige 0,1 pst. årleg.	10.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.	Skade og slitasje på utvalde kulturminne og kulturmiljø. Gjennomsnittleg årleg tap av registrerte kulturminne i pst. Gjennomføring av tiltak i medhald av kulturminneplanen for Svalbard og miljøhandlingsplanen for Jan Mayen.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 10.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.

Det er gjennomført tiltak for å bevare kulturminne som stod i fare for å bli øydelagde bl.a. på grunn av aukande ferdsel. Det er òg sett i verk utvida vern av enkelte kulturminne som er sterkt utsette for slitasje.

I 2007 er det i tillegg utført vedlikehald og restaurering av ei rekkje freda bygningar i statleg

eige i medhald av Kulturminneplan for Svalbard 2000-2010.

Det er òg etablert eit spesielt system for overvaking av nedbrytinga av arkeologiske kulturminne.

Svalbard representerer natur- og kulturverdiar som Noreg har eit særskilt ansvar for å sikre, og UNESCO har signalisert tydeleg interesse for arktisk natur. Miljøvernministeren har derfor teke initiativ til å føre Svalbard opp på Noregs tentative verdsarvliste.

Tabell 10.11 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
11. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikkje medføre vesentlege eller varige skadar på vegetasjonen eller forstyrre dyrelivet. Høvet til å oppleve naturen uforstyrra av motorisert ferdsel skal sikrast òg i område som er lett tilgjengelege frå busetnadene.	11.1. Styre ferdsla på Svalbard.	Volum og fordeling av motorisert ferdsel på Svalbard. Tilgang på og forvaltning av snøskuterfrie område. Tal og geografisk spreiding av ilandstigingar frå cruiseskip utanfor planområda. Ferdslsslitasje i utvalde område.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 11.1. Styre ferdsla på Svalbard.

Den langsiktige trenden synest å vere at talet på besøkande/turistar til Svalbard har stabilisert seg eller berre aukar svakt. Samtidig synest trenden å vere færre oversjøiske cruiseferdøytøy, men at storleiken på skipa aukar. I 2006 kom ca. 26 900 turistar og kurs/konferansedeltakarar med fly til Svalbard, ein liten auke sidan 2005, då talet var 23 900. I tillegg er cruisetrafikken betydeleg. I 2006 kom det 28 787 turistar med oversjøiske cruiseferdøytøy til Svalbard, mens talet i 2005 var 29 224.

Tilrådingane frå den interdepartementale arbeidsgruppa som har vurdert behovet for tiltak for å møte dei utfordringane som cruiseturismen og annan skipsfart fører med seg er blitt følgt opp. Regjeringa vedtok 1. juni å forby tungolje for skip som seglar innanfor dei to store naturreservata på

austsida av Svalbard. Regjeringa vedtok òg at det ikkje kan vere meir enn maksimalt 200 passasjerar om bord på skip som seglar innanfor desse naturreservata. Skipsfarten på austsida av Svalbard består hovudsakeleg av cruisetrafikk og fiskefartøytøy. Cruisetrafikken i desse områda har auka betydeleg dei seinare åra. Samtidig skaper drivis, kulde og vintermørke saman med ureine farvatn og mangel på moderne sjøkart spesielle utfordringar for navigasjonen. Grensa på 200 passasjerar er sett for å hindre at dei store cruiseskipa som i dag ferdist på vestkysten av Svalbard tek i bruk farvatna på austsida. Dette vil medverke til å avgrense talet på ilandstigingar og førebygginge auka slitasje og forstyring av dyrelivet innanfor naturreservata på austsida av Svalbard. Styresmaktene arbeider no med forslag til endringar av verneforskrifta for Nordaust-Svalbard og Søraust-Svalbard naturreservat.

Tabell 10.12 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
12. Samarbeid med russiske styresmakter skal medverke til å redusere risikoen for radioaktiv forureining av norske land- og sjøområde for å unngå moglege konsekvensar for helse, miljø og næringsverksemd.	12.1. Arbeide for å hindre gjenopning av THORP og arbeide for ei framtidig nedlegging av gjenvinningsindustrien ved Sellafield.	Møte med britiske styresmakter, tilsyns-styresmakter og eigar av anlegga. Gjennomført miljøkonsekvensutgreiing.
	12.2. Redusere risikoen for radioaktiv forureining av miljøet frå utanlandske kjelder og aktivitetar i Noregs nærrområde.	Gjennomførte miljøkonsekvensutgreiingar. Gjennomførte tryggingstiltak. Atomtryggleiks- og avfallssituasjonen i Noregs nærrområde.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 12.1. Arbeide for å hindre gjenopning av THORP og arbeide for ei framtidig nedlegging av gjenvinningsindustrien ved Sellafield.

Reprosesseringsanlegget THORP ved Sellafield har vore stengt sidan april 2005, då det vart oppdaga ein større lekkasje ved anlegget. På grunn av tryggleikssituasjonen ved anlegget går Noreg i mot gjenopning, og har teke dette opp med britiske styresmakter fleire gonger. Noreg har òg eit nært samarbeid med Irland, Island og Austerrike og miljøvernministrane har underteikna ei felles ministerklæring med ei klar oppmoding til britiske styremakter om ikkje å gjenopne anlegget. Det er òg nær kontakt mellom dei norske og britiske strålevernstyresmaktene.

Noreg har òg sendt ein appell til Sverige der ein vonar at Sverige vel ei anna løysing. Miljøvernministeren har elles oppmoda sin svenske kollega om at Sverige ikkje skal sende avfall til Sellafield for reprosessering.

Ein vil i 2008 gjennomføre ei vurdering av moglege konsekvensar for Noreg i tilfelle ei alvorlig atomhending ved Sellafield.

Arbeidsmål 12.2. Redusere risikoen for radioaktiv forureining av miljøet frå utanlandske kjelder og aktivitetar i Noregs nærrområde.

Miljøverndepartementet deltek i arbeidet med gjennomføringa av regjeringas handlingsplan for oppfølging av St.meld. nr. 34 (1993-94) om atomverksemd og kjemiske våpen i våre nordlege nærrområde. Noreg har gjennom denne planen arbeidd for å sikre forholda rundt det radioaktive avfallet i Nordvest-Russland. Noreg har dei seinaste åra lagt vekt på samarbeid med og støtte til russiske tilsynsstyresmakter, og har lagt vekt på at konsekvensar for miljøet må vurderast før ulike tiltak blir sette i verk, slik at risikoen for ulykker blir så liten som råd er. Noreg arbeider for breiast mogleg internasjonal deltaking i dette arbeidet. I tillegg ønskjer Noreg at den russiske opinionen engasjerer seg i miljøforholda og problema, og gir støtte til NGOar.

Miljøverndepartementet deltek òg i Embetsgruppa for koordinering av atomberedskapen i Noreg. Kriseutvalets langtidspan for oppgradering av den norske atomberedskapen blir gjennomført som planlagt, og det blir arbeidd for at departementet og dei underliggjande etatane er godt egna til å redusere miljøkonsekvensane så godt som mogleg i tilfelle ei alvorleg atomhending.

Tabell 10.13 Mål- og indikatortabell for resultat område 5 underområde 4 Miljøsam arbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
13. Utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder skal avgrensast til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.	13.1. Arbeide for reduksjon av utsleppa av produsert vatn og for forsvarleg deponering av radioaktivt avfall frå petroleumsindustrien.	Samla utslepp av produsert vatn frå petroleumsindustrien. Konsesjonsvilkår for deponi i Gulen. Samla mengd avfall på mellombels lager.
	13.2. Kartleggje utslepp av radioaktivt materiale frå norske kjelder og delta i konsesjonsbehandlinga av norske nukleære anlegg og andre kjelder.	Samla utslepp av radioaktivt materiale frå norske kjelder. Miljøresultat av konsesjonsbehandlinga.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 13.1. Arbeide for reduksjon i utsleppa av produsert vatn og for forsvarleg deponering av radioaktivt avfall frå petroleumsindustrien.

Utsleppa av naturleg førekommande radioaktive stoff oppløyst i produsert vatn frå norsk sokkel vart nyleg kartlagde. Utsleppa er lågare enn tidlegare overslag i EU-rapporten frå MARINA II-studien, men representerer likevel ei betydeleg kjelde

i det marine miljø. Utslepp av produsert vatn må reduserast for å oppfylle OSPAR-strategien for radioaktivitet. Saman med bl.a. Storbritannia og Nederland har Noreg frå 2005 rapportert utslepp frå denne sektoren til OSPAR.

Statens strålevern arbeider no med forslag til endringar i strålevernforskrifta for å betre handteringa av stråling til det ytre miljøet. Ein vonar å få miljødelen av strålevernforskrifta betre harmonisert med resten av forureiningsregelverket.

Eit deponi for endelig forvaring av lågradioaktivt avfall frå industrien vart opna i september 2007 i Sløvåg i Gulen kommune. Lågradioaktivt avfall som no er mellombels lagra skal etter kvart flyttast over til dette deponiet.

Arbeidsmål 13.2. Kartleggje utslepp av radioaktivt materiale frå norske kjelder og delta i konsesjonsbehandlinga av norske nukleære anlegg og andre kjelder.

Gjennom det nasjonale overvakingsprogrammet for radioaktiv forureining held norske styresmak-

ter seg fortløpande orienterte om den radioaktive forureininga av norske land- og sjøområde. I tillegg til forureining utanfrå, omfattar programmet samtidig utslepp av radioaktive materiale frå nasjonale kjelder. Landbaserte kjelder har liten innverknad når det gjeld nasjonale utslepp.

Miljøverndepartementet vil delta i den felles departementale konsesjonsbehandlinga av IFEs nukleære anlegg når innstillinga frå Statens strålevern kjem i 2008.

Tabell 10.14 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 underområde 4 Miljøsamarbeid i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
14. Tiltak skal gjennomførast der historisk forureining er identifisert, slik at inga folkegruppe blir utsett for større stråledosegrenser enn tilrådd som følgje av konsum av naturprodukt eller ved opphald i friområde.	14.1. Identifisere radioaktivt avfall frå historisk gruveverksemd og vurdere ulike tiltaksstrategiar som kan sikre avfallet slik at det ikkje påverkar naturmiljøet.	Oversikt over stader med historisk avfall frå gruveverksemd. Samla mengde avfall og avrenning frå slike stader.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 14.1. Identifisere radioaktivt avfall frå historisk gruveverksemd og vurdere ulike tiltaksstrategiar som kan sikre avfallet slik at det ikkje påverkar naturmiljøet.

Miljøverndepartementet har finansiert prosjekt for å kartleggje og sikre oppkonsentrert radioaktivt materiale frå tidligare gruveverksemd i Noreg. Spesielt ved Søve gruver i Nome kommune er det etterlate slagge med eit oppkonsentrert innhald av uran/radium og thorium. Ein vonar å kartleggje omfanget av forureininga og vurdere ulike strategiar for å sikre at den ikkje spreier seg vidare i miljøet. Prosjektet vil halde fram i 2008 og ein vil etter kvart sjå nærare på anna tidlegare gruveverksemd òg.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 5, underområde 4 miljøsamarbeid i nord og polarområda, er dekt over Norsk Polarinstitutt budsjetttramme, jf. kap. 1471 og kap. 1472 – Svalbards miljøvernfond. Kap. 1400 inneheld òg budsjettmidlar som skal medverke til finansieringa av dette resultatområdet i 2008, bl.a. blir det gitt tilskot til sekretariatsutgifter til «Artic Monitoring and Assessment program» (AMAP). Radioaktiv forureining er i hovudsak dekt over kap. 1410 og

dekkjer bl.a. vidareføring av overvakingsprogrammet for radioaktivitet langs norskekysten og eit terrestrisk overvakingsprogram.

Prosjektsamarbeidet med Russland, støtte til NEFCOs miljøutviklingsfond, til prosjekt under Arktisk råd og til NGO-samarbeidet med Russland blir finansiert over Utanriksdepartementets budsjett. Årleg løyving til NEFCOs grunnkapital er delt mellom Miljøverndepartementet (73 pst.) og Utanriksdepartementet (27 pst.). Noreg har stilt til rådvelde eit tilskot på inntil 270 mill. kroner til moderniseringsprosjektet for nikkilverket i Petsjenga. Tilskotet blir administrert av Nordisk Investeringsbank, NIB. Norilsk Nikel låner tilsvarende beløp av NIB og medverkar med resterande, minst tilsvarende beløp i eigenkapital. Sverige medverkar med 3 mill. USD i tilskot. Norilsk Nikkel-konsernet har til no ikkje teke stilling til om moderniseringsprosjektet blir gjennomført i samsvar med dei avtalene som er inngått med Noreg. Det er avtalt å samarbeide med miljøvernforvaltninga i Russland om overvaking av miljøverknadene av prosjektet dersom prosjektet blir gjennomført i tråd med dei avtaler Noreg kan gi økonomisk støtte.

Miljøvernavtala og prosjektmidlane frå UD er viktige verkemiddel i miljøvernsamarbeidet med Russland. Arbeidet er leia av ein norskrussisk miljøvernkommisjon på politisk nivå. På det 12. møtet i

miljøvernkommissjonen hausten 2006 vart det under- skrive eit arbeidsprogram for 2007-2008. Program- met omfattar samarbeidsområda vern av havmiljø, forvaltning av biodiversitet i Barentsregionen, reduksjon av forureining og programmet reinare produksjon, grensenært samarbeid, kulturminnevern og den russisk, arktiske nasjonalparken, og undersøkingar av radioaktiv forureining som blir finansiert over UD's atomhandlingsplan. Havmiljøgruppa under miljøvernkommissjonen blir eit viktig verkemiddel for samarbeidet om miljøutviklinga i Barentshavet saman med oppfølginga av St.meld. nr. 8. (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten*, som Regjeringa vedtok i mars 2006. Informasjonsformidling i og om nordområda er eit viktig verkemiddel der Svanhovd miljøsenter har ei sentral rolle.

Eit viktig verkemiddel for miljøvernforvaltninga på Svalbard er miljøvernlova med tilhøyrande forskrifter som tok til å gjelde 1. juli 2002. Svalbards miljøvernfond er oppretta med heimel i Svalbardmiljølova § 98. Fondet er avgiftsfinansiert, og er sett saman av midlar frå eit gebyr for tilreisande til Svalbard, gebyr for jakt- og fiskekort m.m., verdien av flora og fauna som er handtert i strid med lova, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt. Midlane kan berre brukast til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard. I mars 2007 vart det oppretta eit styre for fondet som skal tildele midlar til prosjekt etter søknad. Søknadsprosessen og tildeling av midlar skal skje i samsvar med forskrift om tilskot frå Svalbards miljøvernfond fastsett av Miljøverndepartementet 30. april 2007. Sekretariatet er lagt til sysselmannen. Miljøgebyr for reisande til Svalbard er hovudinntektskjelda til fondet, og då miljøgebyrforskrifta først tok til å gjelde 1. april 2007 vil fondet først i 2008 ha full inntening og vere fullt operativt.

Andre verkemiddel som er tekne i bruk er velordna registrering og overvaking av sentrale miljøkomponentar og aktive vernetiltak gjennom bl.a. Miljøovervaksingsprogrammet for Svalbard og Jan Mayen (MOSJ).

Eit godt kunnskapsgrunnlag basert på forskning er ein føresetnad for at Noreg skal kunne forvalte sine polare territorium på ein økologisk forsvarleg måte. Norsk polarforskning av høg internasjonal kvalitet er òg ein føresetnad for at Noreg skal kunne spele ei aktiv rolle i den vidare utviklinga av det internasjonale forskings- og miljøvernssamarbeidet i polarområda. Det blir henta inn viktig ny kunnskap gjennom forskning i regi av Norsk Polarinstittutt, andre forskingsmiljø og Noregs Forskningsråd.

Eit internasjonalt samarbeid for forvaltning av miljøet på Svalbard, knytt bl.a. til å verne trekkjande arter og hindre langtransportert forureining, er òg eit viktig verkemiddel.

Det blir kontinuerleg samla inn store mengder data om våre hav- og kystnære område i nord. Samtidig aukar behovet for miljøovervaking og kriseberedskap i samband med ulykker.

Informasjon er òg eit viktig verkemiddel for å spreie kunnskap om Regjeringas miljøpolitikk for Svalbard.

Gjennom ei samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedepartementet (no Helse- og omsorgsdepartementet) ved Statens strålevern, vart Strålevernet i 1999 formelt faginstans for Miljøverndepartementet på området radioaktiv forureining av miljøet. Avtala vart fornya hausten 2005. Ved ein kongeleg resolusjon hausten 2006 overtok Miljøverndepartementet mynde etter Strålevernlova og strålevernforskrifta på området radioaktiv forureining og anna stråling i det ytre miljø. Avtala og myndeoverføringa sikrar at Miljøverndepartementets noverande og framtidige plikter på dette området vil bli ivaretekne på ein tilfredsstillande måte. Det behovet Miljøverndepartementet har for slik ekspertise vil truleg auke i åra framover, bl.a. som følgje av auka fokus på utsleppa frå oljeindustrien og planar om transport av radioaktivt avfall i eller i nærleiken av norske farvatn. Det er òg generelt aukande internasjonalt fokus på vern av miljøet mot radioaktiv forureining. Det blir arbeidd aktivt med nye kriterium for utslepp og det er aukande satsing på forskning i moglege effektar på naturmiljøet som følgje av eksponering frå radioaktive stoff.

Informasjonsberedskap er svært viktig når det gjeld radioaktiv forureining. Statens strålevern har som faginstans på området hovudansvaret for informasjonsarbeidet.

Miljøforvaltninga i Antarktis er blitt styrkt ved at det er blitt fastsett eit vedlegg til miljøprotokollen under Antarktis-traktaten som regulerer ansvaret for miljøskade i Antarktis og Miljøverndepartementet arbeider no med å implementere desse reglane ved å endre forskrift om vern av miljøet i Antarktis frå 1995. Det er i Antarktistraktatsamarbeidet auka fokus på den veksande cruiseturismen, og på det 30. konsultative møtet til Antarktistraktaten i 2007 vedtok traktatpartane ein resolusjon som tilrår at partane rår i frå eller nektar å godkjenne søknader frå turoperatørar om å setje i land passasjerar frå skip med meir enn 500 passasjerar. Resolusjonen inneheld òg eit punkt som ber partane oppmode til eller krevje at turoperatørane koordinerer seg i mellom slik at det berre er eit cruiseskip på same ilandstigningsplass på same tid. Vidare skal partane oppmode til eller krevje at turoperatørane avgrensar talet på passasjerar som er på land til same tid til 100 eller færre, og at det skal vere minimum 1 guide pr. 20 passasjerar mens passasjerane er i land.

11 Resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling

Ein føresetnad for berekraftig samfunnsutvikling er samordning på tvers av sektorinteresser og forvaltningsnivå. Planlegging etter plan- og bygningslova er eit sentralt verkemiddel for å oppnå slik samordning.

Resultatområdet består av tidlegare resultatområde 9 Regional planlegging og resultatområde 10 Kart og geodata. I tillegg er omtala av det regionale og lokale miljøarbeidet, arbeidsmål 4 under tidlegare resultatområde 11, lagt inn under det nye resultatområde 6.

Det er utarbeidd fleire nye nasjonale resultatmål på området og det er, ulikt frå på tidlegare resultatområde 9 og 10, formulert arbeidsmål under det enkelte resultatmål.

Statusomtala på det nye resultatområde 6 er utforma i forhold til dei nasjonale resultatmåla på tidlegare resultatområde 9 og 10, slik dei er formulerte i St.prp. nr 1 for budsjettåret 2007.

Det nye resultatområdet består av dei tre underområda:

- 6.1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling
- 6.2 Kommunal og regional planlegging
- 6.3 Kart og geodata

Strategiske mål

Den kommunale og regionale planlegginga skal medverke til å utvikle eit samfunn som tek vare på viktige felles verdiar og grunnleggjande levevilkår for ulike grupper innafor rammene av ei berekraftig utvikling. I planprosessane blir det lagt vekt på ei open haldning, innsyn og deltaking. Det er ei hovudutfordring framover å leggje til rette for at dei ulike sektorane tek plan- og bygningslova i aktiv bruk både på det kommunale og regionale nivået. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur med tilgjengeleg geografisk informasjon, dvs. kart og elektronisk baserte tenester som tilfredsstillar det felles behovet ulike brukargrupper har for geografisk informasjon og fastlegging av posisjonar. Denne målsetjinga gjeld både for norske sjø- og landområde. Det er viktig å utvikle gode standardar for geodata, som er tilpassa internasjonale forhold. Innafor arealpolitikken er det eit mål å skaffe fram god informasjon om arealas tilstand,

før framtidig bruk blir planlagt. Staten og kommunane må i fellesskap etablere dette datagrunnlaget.

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arealpolitikk og samfunnsutvikling knytt til planlegging etter plan- og bygningslova, lokalt miljøarbeid, regional og kommunal planlegging og kart og geodata. Miljøverndepartementet er statleg planstyresmakt etter lova.

Underområde 1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Planlegging etter plan- og bygningslova skal vere eit sentralt verkemiddel for å fremje og sikre den utviklinga som kommunane og fylka ønskjer, både fysisk, økonomisk, sosialt og kulturelt. Samtidig skal planlegginga ivareta dei nasjonale og regionale interessene som bl.a. ligg i å sikre ei berekraftig arealforvaltning. Miljøverndepartementet har som oppgåve å utvikle og formidle nasjonale mål for planlegginga i fylke og kommunar, arbeide med lov og forskrifter, behandle enkeltsaker og sikre riktig bruk av lov og plansystem gjennom rettleiing og opplæring. Dette arbeidet skal skje i nært samarbeid med andre departement. Området omfattar òg arbeidet med å styrkje miljøkompetansen og forankringa av det lokale miljøarbeidet i kommunane. Arbeidet med styrking av miljøpolitikken i kommunane er særleg knytt opp mot kommunane si rolle som samfunnsutviklarar.

Underområde 2 Kommunal og regional planlegging

Planlegginga er sektorovergripande, og er viktig for gjennomføring av mål bl.a. innafor resultatområda 1 Naturens mangfald og friluftsliv, 2 Bevaring og bruk av kulturminne og 4 Eit stabilt klima og rein luft. Planlegginga skal sikre ei berekraftig forvaltning av landets samla arealressursar, skape gode fysiske miljø og sikre verdiskaping i lokal-samfunna. Ansvaret for planlegginga ligg i hovudsak til kommunestyra og fylkestinga, men skal skje

i nært samråd med statlege fagstyresmakter, organisasjonar, næringsliv og innbyggjarar.

Underområde 3 Kart og geodata

Området omfattar etablering og drift av stadfesta basisinformasjon knytt til kart og geodata. Det dekkjer utvikling av standardar og regelverk og

fagleg samarbeid med andre land på området, stimulering av norsk næringsutvikling innafør geografisk informasjonsteknologi (GIT), forskning og utvikling, og sikring av historisk geografisk informasjon. Området inkluderer òg eit forvaltningsansvar for å skaffe fram arealdata for planleggingsformål.

Resultatområde 6 – underområde 1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultat område 6 underområde 1 arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Heilskapleg planlegging og arealforvaltning skal bidra til berekraftig lokal og regional utvikling og sikre landskaps-, natur- og kulturverdiar.	1.1 Fremje auka bruk av plan- og bygningslova (pbl) som verkmiddel for redusert utslepp av klimagassar og tilpassing til klimakonsekvensar blant anna knytt til areal- og transporttiltak.	Talet på planar i kommunar og fylke med særleg fokus på klimautfordringar. Talet på kommunar og fylke med sårbarheits- og risikoanalysar av klimakonsekvensar. Utslepp av klimagassar frå transport og oppvarming i kommunar og fylke. Tettstadareal totalt og pr. innbyggjar. Talet på regionar med samordna areal- og transportplanar.
	1.2 Stimulere til heilskaplege og langsiktige vindkraftutbyggingar gjennom regional planlegging.	Talet på regionale planar for vindkraft.
	1.3 Fremje auka fokus på miljø, livskvalitet og helse i byar og tettstader knytt til byomforming, sentrumsutvikling, grønstruktur og bymarker, busetjing og næringsliv. Koordinere programmet for Groruddalen og samarbeidsprosjektet Framtidas byar – klima- og miljøvennlege byar.	Syssel- og gangveggar i tettstader pr. 10 000 innbyggjarar. Leike- og rekreasjonsareal i tettstader pr. 1000 innbyggjarar. Delen busette med kortare avstand enn 500 m til rekreasjonsareal større enn 200 daa i byar og tettstader. Talet på kommunar med rekreasjons- og friluftsområde lagt til rette med universell utforming. Omfang og aktivitet i nettverk for stadutvikling Formidling gjennom nettportal for stadutvikling. Delen av gjennomførte tiltak på kvart programområde i Groruddalen.
	1.4 Stimulere til at offentlege og private, publikumsretta verksemdar blir lokaliserte på ein måte som bidrar til å byggje opp under ein berekraftig by- og tettstadstruktur.	Delen av omsetjinga i varehandel i kommunen innanfor by- og tettstadsområde. Delen av barn som har kortare enn 500 m til skule og barnehage.

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 1 arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
	1.5 Styrkje universell utforming i all planlegging og utbygging ved å setje i verk og følgje opp RPR for universell utforming, og koordinere handlingsplanen for auka tilgjenge for alle.	Talet på kommunar med vedteken plan og retningslinjer for universell utforming. Del av tiltak som er gjennomførte i handlingsplanen.
	1.6 Bidra til bevaring og styrking av miljøkvalitetar i landskapet gjennom å rettleie kommunane og å følgje opp Den europeiske landskapskonvensjonen.	Oppfølgingstiltak og prosjekt i kommunar, fylke og internasjonalt. Oppfølging av DN og RA sin felles strategi for arbeidet med landskap.
	1.7 Fremje berekraftig utvikling og arealbruk utanfor byar og tettstader gjennom kommunale og regionale planar med langsiktige rammer for natur- og kulturverdier, verdifulle landbruksområde, verdiskaping og stadutvikling.	Talet på fjell- og utmarksregionar med fylkesdelplan. Delen av regionale partnerskap, regionalparkar, verdiskapingsprogram mv. som er forankra i kommunale og regionale planar. Areal dyrka og dyrkbar mark omdisponert og regulert etter pbl til andre føremål enn jordbruk.
	1.8 Sikre villreinens sentrale plass i norsk fjellfauna gjennom regionale planprosessar og etablering av nasjonale villreinområde og europeiske villreinregionar, og stimulere til berekraftig bruk av reindriftas areal.	Talet på vedtekne regionale planar som omfattar villreinfjella. Talet på bygningar og bygging i og innan 4 km frå villreinområde. Talet på bygningar og bygging i reinbeiteområde.
	1.9 Sikre betre og meir miljøbasert utbygging av fritidsbustader, der omsynet til landskap, miljøverdier, ressursbruk og estetikk blir vektlagt.	Talet på fritidsbustader i snaufjell, i strandsona, i og i nærleiken av villreinområde Bygging av nye fritidsbustader innanfor eller i tilknytning til eksisterande fritidshusområde.
	1.10 Sikre god oppfølging av nasjonal strandsonopolitikk ved å oppfordre kommunar, fylkeskommunar og fylkesmenn til streng praksis ved behandling av dispensasjonar og planar i strandsona langs sjø og vassdrag.	Delen av kystsona omfatta av fylkesdelplan med føringar for arealpolitikken i kystsona. Talet på gitte og delen av dispensasjonar for nybygg i strandsona langs sjø og vassdrag. Talet på nybygg i strandsona i og utanfor by- og tettstodområde. Delen av kystlinja og vassdragslinja som ligg nærare enn 100 m frå bygningar.

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 1 arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
	1.11 Sikre ei heilskapleg forvaltning av vassdragslandskap, blant anna i høve til nedbygging, og stimulere til regional planavklaring av små vasskraftverk, der omsynet til naturmangfald, friluftsliv og landskap blir vektlagt.	Talet på regionale planar som omfattar små vasskraftverk.
2. Lokalt miljøarbeid skal styrkjast og utviklast som del av kommunane si rolle som samfunnsutviklar, organisasjon og tenesteprodusent.	2.1 Sikre tydelege rammevilkår og effektive verkemiddel for miljøarbeidet i kommunane, og bidra til at relevante satsingar i andre departement byggjer opp om programmet livskraftige kommunar. 2.2 Auke miljøkompetansen m.a. gjennom nettverksarbeid i programmet Livskraftige kommunar, og sikre at erfaringane blir formidla og lagt varig til grunn i dei kommunale planleggings- og styringssystema.	Erfaringar frå programmet Livskraftige kommunar, knytt til statlege rammevilkår for lokalt miljøarbeid. Gjennomførte samarbeidstiltak og bruk av programmet. Talet på nettverk og deltakande kommunar i programmet Livskraftige kommunar. Deltaking frå nasjonale og regionale kompetansemiljø og organisasjonar. Formidling gjennom programmet sin nettstad og møter/konferansar. Framdrift i arbeidet med utvikling av indikatorar knytte til programmet.

Resultatområde 6 – underområde 2 Kommunal og regional planlegging

Tabell 11.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 2 kommunal og regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
3. Kommunal planlegging skal samordne fysisk, økonomisk, sosial, estetisk og kulturell utvikling, sikre god arealforvaltning og trygge berekraftig utvikling.	3.1 Sikre at alle kommunar har samfunns- og arealdel av kommuneplan med tilfredsstillande kvalitet, at planane blir reviderte i tråd med krava i plan- og bygningslova og at kommunane følgjer opp nasjonalt prioriterte område i kommuneplanlegginga.	Talet på kommunar med samfunns- og arealdel i kommuneplan. Alder på kommuneplanens arealdel. Alder på kommuneplanens samfunnsdel. Talet på kommunar med gjeldande plan innafor prioriterte område, m.a. universell utforming, biologisk mangfald, friluftsliv eller kulturminne. Omfang av dispensasjonar som blir gitt innafor dei prioriterte arealpolitiske områda

Tabell 11.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 2 kommunal og regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
	3.2 Sikre at kommunane utarbeider og behandlar reguleringsplanar og detaljplanar effektivt og med god kvalitet.	Talet på regulerings- og bebyggelsesplanar, av dette private framlegg. Tidsbruk i plansaker. Talet på kommunar som har teke i bruk Byggsøk plan ved innsending av private planar. Brutto driftsutgifter til fysisk planlegging og tilrettelegging i kommunane.
4. Den regionale planlegginga skal samordne statleg, regional og kommunal verksemd og areal- og ressursforvaltning over kommunegrensene.	4.1 Sikre at alle fylkeskommunar har ei rullerande fylkesplanlegging og at prioriterte nasjonale område blir tekne opp i regionale planar, jf. underområde arealpolitikk.	Talet på godkjende planar. Ressursinnsats til regional planlegging. Talet på fylkeskommunar med gjeldande fylkesplan eller fylkesdelplan med fokus på universell utforming, klima, kulturminne og kulturmiljø.
	4.2 Leggjje til rette for at hovudtrekka i arealbruk og forvaltning av naturressursar blir tekne opp i samordna planar på tvers av kommunegrensene.	Talet på regionar med planar som gir retningslinjer for arealbruk og naturressursar.
5. Planlegging etter plan- og bygningslova skal skje innafor rammene av nasjonal politikk, og vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå.	5.1 Sikre klar og effektiv formidling av nasjonal politikk og statlege interesser til kommunar, regionalt nivå og statlege styresmakter.	Omfang av formidling og rettleiing. Talet på og typar formelle motsegner fremja i planprosessane, fordelt på motsegnsorgan og grunngeving. Talet på motsegnssaker avgjort av departementet og endringar gjort av eigengodkjente planar.
	5.2 Syte for oppdatert lov- og forskriftsverk, og bidra til god planpraksis i kommunar og fylkeskommunar m.a. gjennom aktive kompetansenettverk for kommunal og regional planlegging.	Status på oppdatering av lov- og forskriftsverk. Omfang og aktivitet i nettverka.
	5.3 Utarbeide og revidere Rikspolitiske føresegner (RPB) og Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for prioriterte politikkområde.	Utarbeiding og revisjon av RPR og RPB. Evaluering av gjeldande RPR.
	5.4 I samarbeid med HOD følgje opp Helse i Plan og bruk av RPR som verktøy i planforankring av folkehelse og trygge lokalsamfunn.	Talet på kommunar med fokus på folkehelse i kommuneplanen.

Tabell 11.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 2 kommunal og regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
6. Planar etter plan- og bygningslova og søknader etter sektorlover skal ha god dokumentasjon av vesentlege konsekvensar for miljø, naturressursar og samfunn.	6.1 Utarbeide vegleiing for utgreiingar i planar etter pbl.	Tidsbruk for KU-saker i forhold til dei rammer forskrifta set. Utarbeiding av KU i fylkes- og kommuneplanar. Kvaliteten på planprogram og på utgreiingar og vurderingar i planar.

Resultatområde 6 – underområde 3 Kart og geodata

Tabell 11.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6 underområde 3 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Arbeidsmål	Resultatindikatorar
7. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag (grunnlag av målepunkt) tilpassa satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming)	7.1 Etablere god infrastruktur for mottak av satellittdata.	Tal på kommunar med ferdig målt landsnett.
	7.2 Leggje til rette for overgang til EUREF (europeisk felles datum).	Landsdekkjande høgdegrunnlag tilpassa europeisk samarbeid og framdrift på området.
8. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar	8.1 Syte for at alle offentlege etatar deltek i samarbeidet Noreg digitalt.	Prosentvis del av felles geodata som står att å etablere for landområda.
	8.2 Bidra til å synleggjere at geodata skapar god synergi saman med andre data.	Tal på kommunar og andre som har teikna avtale om Noreg digitalt.
9. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar	9.1 Etablere system for ajourhald som fangar opp endringar i arealbruk.	Ajourhaldsfrekvens for trykt hovudkartserie Noreg 1:50000.
	9.2 Bidra til at geodata blir gjort tilgjengeleg innan nye område.	Delen av autoriserte elektroniske sjøkart for norskekysten etter internasjonal standard i prosent av total.
10. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå	10.1 Bidra til at geodata blir etablert på standardisert form.	Utvikling og bruk av nasjonale og internasjonale standardar.
	10.2 Syte for effektiv formidling av geodata til brukarane.	Databruken innan samarbeidet Noreg digitalt.
11. Landet skal ha ei samla informasjonskjelde for eigedomsdata som kan dekkje behova i offentleg og privat sektor	11.1 Etablere Statens kartverk som statleg matrikkelstyresmakt, og syte for at matrikkelen blir etablert og halden à jour i alle kommunar.	Tal på kommunar som tek i bruk nytt matrikkelsystem.

Statusbeskriving for underområde 1.
Arealpolitikk og samfunnsutvikling og
2. Kommunal og regional planlegging (tidlegare
resultatområde 9)

Resultatmål 1. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga.

Kravet om ei berekraftig utvikling og demokrati viser behovet for kommuneplanen som strategisk plan for langsiktig utvikling av kommunen, både som samfunn og organisasjon. Dei fleste departementa stiller krav til kommunane på sine område. Det er viktig at kommuneplanane kan fange opp dei relevante sentrale plankrava utan at det nødvendigvis må utarbeidast eigne kommunale planar for dei ulike sektoromsyna. I takt med auka delegering av oppgåver til kommunane, aukar behovet for samla styring og samordning i kommuneplanen. Det er f.eks. naudsynt å sjå næringsutvikling og verdiskaping, areal- og miljøforvaltning, levekår, folketalsutvikling og kommunal tenesteyting i nær samanheng.

Mange kommunar driv eit aktivt utviklingsarbeid når det gjeld kommunal planlegging. Miljøverndepartementet samarbeider med fylkeskommunane, fylkesmennene og KS om bistand og oppfølging av kommunane, m.a. gjennom programmet Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling, jf. resultatmål 2.

Som ledd i oppfølging av St.meld. nr. 16 (2002-2003) *Resept for et sunnere Norge* (folkehelsemeldinga) er det etablert eit samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedirektoratet om eit utprøvingssopplegg i eit utval av kommunar om korleis plan- og bygningslova og planleggingsverktøyet kan takast i bruk for å forankre og styrkje folkehelsearbeidet. Frå 2007 deltek Justisdepartementet i samarbeidet om bruk av plan i det kriminalitetsforebyggjande arbeidet. Eit viktig element i satsinga er koplinga til Regjeringas satsing på partnerskap for folkehelse. Ein eksempeldatabase er under etablering og evaluering er sett i gang. Samarbeidet blir ført vidare under den noverande regjeringa og er organisert som eit prosjekt med forankring i Sosial- og helsedirektoratet. I utprøvingssarbeidet er det etablert eit samarbeid med 8 fylke og 30 kommunar om forankring av folkehelseiltak i kommuneplanen, og det er etablert samarbeidsfora mellom fylkeskommunar og fylkesmenn for oppbygging av regional kompetanse. Det er i tillegg etablert eit konkret samarbeid med 3 høgskular for å styrkje plan- og prosesskompetansen i helsesektoren.

Miljøverndepartementet koordinerer Handlingsplanen for auka tilgjenge gjennom universell utforming som gjeld i perioden 2005-2008. Handlingsplanen inneheld 97 tiltak på samfunnsområda transport, bygg/uteområde, IKT mv. 15 departement har ansvar for eitt eller fleire av tiltaka. Ved utgangen av 2006 var omlag 30 pst. av desse utførte. Berre to av tiltaka var ikkje sette i gang. Mange av tiltaka går over mange år og omfattar fleire delprosjekt. 44 nye tiltak er komne til sidan starten i 2005. Av desse er 13 utførte. I 2006 starta eit omfattande arbeid med å greie ut universell utforming som strategi for planlegging og utforming av omgjevnader og produkt. Om lag 200 mill. kroner på ulike kapittel og postar var øyremerkte tiltak for universell utforming/auka tilgjenge i 2006, av dette 20 mill. kroner på Miljøverndepartementets kapittel 1400 post 80.

Miljøverndepartementet følgjer opp ei rekkje tiltak i Handlingsplanen som gjeld planlegging. Departementet førebur rikspolitiske retningslinjer for universell utforming, og styrkt omsyn til universell utforming i samband med kommande revisjon av plandelen i plan- og bygningslova. Pilotkommunar i fleire fylke utviklar universell utforming som kommunal strategi. Dei arbeider bl.a. med by- og tettstadutvikling, auka tilgjenge til offentlege bygningar, friluftsliv og kulturminne. Kommunane rapporterer på universell utforming gjennom KOSTRA. I 2006 hadde 29 kommunar gjeldande plan eller retningslinjer med fokus på universell utforming, dvs. 7 – 8 pst. av alle kommunar. Dei fleste planane er frå 2005 – 2006.

Dei fleste kommunane har vedteke kommuneplan med arealdel og samfunnsdel, og mange kommunar reviderer planen jamleg i tråd med føresetnadene i plan- og bygningslova. I mange kommunar vel ein å fokusere på einskilde tema eller geografiske område gjennom utarbeiding av kommunedelplanar. Ved gjennomføring av større bygge- og anleggsarbeid, og ved nærare avklaring av arealbruken i område som er avsette til utbygging ifølgje kommuneplanen, blir det utarbeidd reguleringsplanar eller bebyggelsesplanar. På dette området legg ein bl.a. vekt på å ta i bruk elektroniske verktøy, med sikte på ei meir effektiv plan- og byggjesaksbehandling. For nærare omtale sjå resultatmål 5.

Kommunane vedtok i følgje tal frå Kostra ca. 2450 reguleringsplanar og bebyggelsesplanar i 2006. Av desse var ca. 1850 eller 75 pst. fremja som private planforslag. I alt vart det vedteke 159 kommuneplanar eller kommunedelplanar for arealbruk, og 111 tematiske kommunedelplanar eller samfunnsdel av kommuneplanar i 2006. 367 kommunar gir opp i Kostra at dei har ein vedteken

kommuneplan med samfunnsdel. 171 kommunar eller om lag 40 pst. har plan vedteken i år 2003 eller seinare. Det er 388 kommunar som har rapportert å ha vedteke arealdel til kommuneplanen. Av desse er 215 planar vedtekne i eller etter 2003. Tala viser at mange kommunar har ei aktiv kommuneplanlegging, både for arealbruken og for den langsiktige samfunnsutviklinga. Men det er framleis ein del kommunar som ikkje har kommuneplan, eller relativt gamle planar. Dette gjeld i hovudsak kommunar med lite utbygging, og ein del byområde med eldre plangrunnlag. Halvparten av kommunane utan vedteken kommuneplan med samfunns- og arealdel ligg i dei fire nordlegaste fylka.

Resultatmål 2. Kommunal arealplanlegging skal skje innfor rammene av nasjonal politikk.

For å sikre nasjonale og viktige regionale interesser har statlege fagstyresmakter og fylkeskommunen rett til å fremje motsegn mot kommunale planar. I slike tilfelle kan ikkje kommunen sluttbehandle planen utan at planen blir endra, eller at ein gjennom dialog kjem fram til ei akseptabel løysing. I dei fleste tilfella skjer ei slik avklaring lokalt. Dersom dette ikkje er tilfelle, skal saka avgjerast i Miljøverndepartementet.

F.o.m. 2004 rapporterer kommunane alle planar med motsegn i KOSTRA. Av i alt 278 kommuneplanar og kommunedelplanar for areal som vart sende på høyring i 2006, vart det fremja motsegn mot 117 planar, eller ca. 42 pst. av planane. Av i alt ca. 2700 regulerings- og bebyggelsesplanar vart det fremja motsegn mot ca. 500 planar, eller 18 pst. Tala viser at arealplanlegging etter plan- og bygningslova er ein sær s viktig samordningsarena for berekraftig arealpolitikk. Det høge talet på kommuneplanar med motsegn viser at det er mange ulike statlege og regionale interesser kommunane må ta omsyn til i planlegginga si. Hovudspørsmåla skal vere avklart i kommuneplanen, derfor er delen regulerings- og bebyggelsesplanar med motsegn vesentleg lågare. Dette er i tråd med regjeringas mål om å styrkje kommuneplanen som arena for langsiktig og heilskapleg arealavklaring i kommunane. Dei viktigaste grunngevingane for motsegner mot kommuneplanane er strandsone, biologisk mangfald, villrein, kulturminne, friluftslivs- og landskapsinteresser, utbyggingsmønster (bl.a. areal- og transportspørsmål), reindrift og jordvern. Dei same tema går igjen i reguleringsplanane, men her er òg forureining/støy, grøntområde og transportspørsmål viktige tema.

Talet på motsegnssaker som Miljøverndepartementet avgjer er nokså stabilt frå år til år. I 2006 fatta departementet vedtak i 37 slike saker, eller i

underkant av 2 pst. av talet på vedtekne planar i kommunane. Dei fleste motsegnene som blir fremja, blir altså løyste lokalt gjennom planprosessen, med aktiv medverknad frå fylkeskommunen, fylkesmannen og statlege sektororgan. Motsegnssystemet ser ut til å sikre nasjonale og viktige regionale interesser, samtidig som prinsippet om kommunal avgjerdsmynde er sikra.

I saker der kommunale vedtak blir overprøvde er det viktig å understreke den klare føresetnaden at fylkeskommunens eller statens standpunkt skal ha forankring i viktige regionale eller nasjonale interesser. Desse kjem m.a. til uttrykk i St.meld. nr. 26 (2006 – 2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*, der det mellom anna er gitt arealpolitiske føringar for:

- Tilrettelegging for redusert utslipp av klimagasar gjennom arealpolitikken, både nasjonalt og lokalt
- Reduksjon av den trusselen klimaendringane utgjer mot liv, helse og materielle verdiar, og mot samfunnviktige funksjonar og infrastruktur, gjennom arealplanlegginga
- Betre transportpolitikk i byområda, der reduserte klimagassutslipp, betre bymiljø og helse og auka tilgjenge for alle skal stå sentralt
- Utvikling av byar og tettstader, slik at miljø, livskvalitet og helse blir fremja gjennom god stadsutforming og bustadkvalitet, tilgjengelege uteareal med høg kvalitet og samanhengande grønstuktur med godt samband til omkringliggjande naturområde
- Styrking og bevaring av miljøkvalitetar i landskapet gjennom auka kunnskap om verdiar og bevisst planlegging og arealpolitikk
- Halvering i årleg omdisponering av dei mest verdifulle jordressursane innan 2010
- Forvaltning av fjellområda som landskap der kultur- og naturressursar, næringsutnytting og friluftsliv er sikra og gjensidig utfyller kvarandre
- Sikring av villreinens leveområde gjennom betre kunnskapsgrunnlag og varige grenser mot utbygging i regionale og kommunale planar
- Sikring og avklaring av reindriftas arealgrunnlag i forhold til andre bruks- og verneinteresser, gjennom kommunale og regionale planprosesser
- Lokalisering og utforming av fritidsbustader med vekt på landskap, miljøverdiar, ressursbruk og estetikk
- Bevaring av strandsona som eit natur- og friluftsområde tilgjengeleg for alle
- Forvaltning av vassdraga gjennom ein heilskapleg arealpolitikk, som sikrar vassdragslandskap, vassdragsbelte og vassressursar

Gjennom departementets avgjerder i motsegnssakene blir gjeldande arealpolitikk konkretisert og formidla når det gjeld viktige nasjonale spørsmål. Departementet driv ei aktiv formidling av nasjonale føringar for arealpolitikken mot kommunane, fylkeskommunane og statlege regionale styresmakter, bl.a. gjennom ulike nettverk og samlingar. Fylkeskommunane og fylkesmennene utgjer viktige kompetansetilgjeng som kommunane nyttar i sine planleggingsoppgåver.

Fjell- og utmarksområda er ein stor ressurs for nyskaping og næringsverksemd i bygdene. Auka næringsbruk gir behov for langsiktig og samordna arealplanlegging, som trekkjer grensene for utbygging av fritidsbustader og reiseliv, vegar, ferdsel osv. Dette krev ofte interkommunalt og regionalt samarbeid. Miljøverndepartementet ser kommunal planlegging som viktig for å løyse dei langsiktige utfordringane som er knytte til berekraftig bruk og utnytting av fjellområde, og på den naudsynte samordninga mellom verneplanar og planlegging etter plan- og bygningslova. Arbeidet med regionale planprosessar for fjellområda med villrein er starta.

Noreg har slutta seg til Den europeiske landskapskonvensjonen, som trådte i kraft 1. mars 2004. Formålet er å fremje vern, forvaltning og planlegging av landskap og organisere europeisk samarbeid om dette. Konvensjonen gir utfordringar knytte til auka medvit om omgivnadene, og kva landskapet har å seie for folk si fysiske og mentale helse. Miljøverndepartementet har ansvar for oppfølging av konvensjonen. Departementet samarbeider tett med Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og andre sentrale statsorgan, m.a. om korleis konvensjonen kan setjast i verk gjennom regional og kommunal planlegging. Det er òg eit utstrekt nordisk samarbeid om oppfølging av konvensjonen, bl.a. støtta av Nordisk Ministerråd.

Utviklinga av byggjeverksemda i 100-meterbeltet langs sjøen er av nasjonal interesse. I St.meld. nr. 26 (2006 – 2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* blir kommunane, fylkeskommunane og fylkesmennene utfordra til ein streng praksis ved behandling av plan- og dispensasjonsaker i 100-meterbeltet langs sjøen. Delen bygningspåverka kystlinje i 100-meterbeltet auka med ca. 1,6 pst. frå 1985 til 2007, tilsvarande ca. 1300 km. Delen er større langs kysten frå Østfold til og med Hordaland (54 pst.) enn i resten av landet (32 pst.).

Rapporteringa av dispensasjonar i strandsona skjer i KOSTRA. Denne rapporteringa gjeld alle typar dispensasjonar for nybygg i strandsona, både i og utanfor byggjeområde. I 2006 vart det gitt ca. 790 slike dispensasjonar innafør 100-meterbeltet

mot sjø, mot ca. 1000 i 2005. Det er framleis behov for sterkt fokus på nedbygging av strandsona. Det blir arbeidd med nye reglar for dispensasjonar i strandsona i samband med ny plan- og bygningslov. Det er behov for strengare praksis for nybygging i område med stort byggepress, f.eks. i sentrale område nær byar og tettstader. I St.meld. nr. 26 (2006-2007) er det foreslått at Miljøverndepartementet skal påverke kommunane til å ta opp forelda kommuneplanar og reguleringsplanar i strandsona til revisjon, og statlege og regionale styresmakter blir bedne om å medverke aktivt til sikring av nasjonale interesser i strandsona. Tiltak for ein offensiv strandsonopolitikk er òg omtalt under resultatområde 1 Naturens mangfald og friluftsliv.

Hovudlinjene i St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder* er vidareført av dagens regjering. Meldinga har bl.a. lagt vekt på å gjennomføre pilotprosjekt på utvalde område i samarbeid med byane, næringslivet og frivillige organisasjonar. Pilotprosjekt er gjennomførte i 12 byar på dei fire tema miljøsoner, sentrumsutvikling, byomforming og miljøvennleg transport i næringslivet. Pilotarbeidet vart avslutta med ein stor bykonferanse i Oslo i juni 2007. Det er utvikla nye og gode løysingar på m.a. gjennomføring av byomforming, ulike modellar for drift og utvikling av sentrum og for miljøvennlege reiser. Dette er løysingar som kan vere eksempel for andre. Det er særleg lagt vekt på at kommunane må ha ei aktiv rolle i byutviklinga, og at samarbeidet mellom dei ulike aktørane må organiserast i faste former. Det er laga rapportar frå dei ulike tema og pilotarbeidet er samanstillt i ein hovudrapport. Nokre byar arbeider særskilt etter prinsippa for universell utforming med fokus på auka tilgjenge innafør avgrensa soner i sentrum nær knutepunkt. Miljøverndepartementet koordinerer statens innsats for å betre miljøet i Groruddalen i Oslo, som er blant pilotområda. I samarbeid med fleire departement og Oslo kommune skal det gjennomførast program på fire område: Miljøvennleg transport, Alnaelva, grønstruktur, idrett og kulturmiljø, Bustad-, by- og tettstadutvikling og Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktivitetar og inkludering. Som ein del av innsatsen for friluftsliv og naturmiljø i Oslo-området vil Miljøverndepartementet utarbeide ei eiga lov for vern av Oslo-marka, jf. resultatområde 1.

Miljøverndepartementet har etablert ein eigen bymiljøpris som går til byar og tettstader som har gjort ein særskilt innsats for å betre bymiljøet. Den årlege prisen vart første gong delt ut i 2002. I 2007 var temaet «utan handel dør sentrum» og Asker kommune fekk prisen. Prisen blir nytta aktivt i formidlinga av god by- og tettstadsutvikling.

Etter at programmet attraktive og miljøvennlige tettsteder i distrikta vart avslutta ved årsskiftet 2005/2006, er det lagt stor vekt på å formidla erfaringar og resultat frå arbeidet, bl.a. vart det laga ein film som vart send til alle kommunane. Departementet arrangerte ein landskonferanse om stadutvikling i januar 2007. Det er òg etablert eit samarbeidsforum mellom Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken, Riksantikvaren, Vegdirektoratet og Norsk Form om regionale stadutviklingskonferansar. I tillegg er det ønskeleg at forumet skal medverke til å samordne nasjonale aktivitetar og verkemiddel innan feltet. Det er oppretta eigne nettsider om barn og unge sine interesser i planlegginga. Nettsidene gir informasjon om lovgrunnlag, planfaglege spørsmål, rettleiarar og kontaktpersonar i fylka og på statleg nivå.

Resultatmål 3. Fylkesplanlegginga skal samordne staten, fylkeskommunane og hovudtrekka i kommunanes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling.

Hovudansvaret for fylkesplanlegginga ligg hos fylkeskommunane. Fylkesplanen skal vere eit felles regionalt plandokument, og planprosessane må bere preg av partnerskap, slik at kommunar og stat får eigarskap til planen. I tidsrommet 1.1.2006 – 30.06.2007 vart det godkjent fem fylkesplanar og tre fylkesdelplanar. Fylkeskommunane skal frå 2007 følgje opp prinsippet om universell utforming gjennom fylkesplanlegginga og KOSTRA.

Resultatmål 4. Den regionale planlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal- og naturressursar over kommunegrensene.

Dei tre fylkesdelplanane som vart godkjende i perioden, handlar om spørsmål knytte til kultur, sivilt beredskap og universell utforming. Det er fleire døme på at kommunane i samarbeid utarbeider planar for bruk og vern av areal- og naturressursar. Miljøverndepartementet ser at ei rekkje verne- og utviklingstema med fordel kan løysast i samarbeid mellom kommunane, og ønskjer å stimulere til slikt interkommunalt samarbeid. Slike planar kan bl.a. vere aktuelle i fjellområda og i randsonene til større verneområde etter naturvernlova. Som ei oppfølging av St.meld. nr. 26 (2006-2007) er det sett i gang arbeid med regional planavklaring for 9 nasjonale villreinområde, der bruks- og verneinteressene blir avklart samla.

Resultatmål 5. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.

Miljøverndepartementet legg vekt på ein aktiv dialog med fylkesnivået. Gjennom årlege tildelingsbrev til fylkesmennene blir det bl.a. teke standpunkt til kva prioriteringar som skal leggjast til grunn for verksemda i fylket. Departementet organiserer fleire nettverk og samlingar for fylkeskommunane og fylkesmennene knytt til kommunal og regional planlegging og samordning. I dei fleste fylka blir det halde regionale samlingar for kommunane i regi av fylkeskommunen og fylkesmannen, og departementet deltek aktivt i dette arbeidet. Det er ei viktig oppgåve for fylkesnivået å gi naudsynt bistand til kommunane, slik at ein i samarbeid kan oppnå effektive og målretta løysingar på aktuelle arealspørsmål og miljøutfordringar.

Miljøverndepartementet arbeider med ein odelstingsproposisjon for ein ny plandel av plan- og bygningslova som kan behandlast i Stortinget i 2008. Arbeidet med proposisjonen byggjer på planlovutvalets forslag og innspel i høyringa.

Ein føresetnad for å lage gode planar er tilgang på relevant og oppdatert informasjon. Miljøverndepartementet har saman med Kommunal- og regionaldepartementet gitt Statens bygningstekniske etat prosjektleiinga i Byggsøk-prosjektet for å skape elektroniske løysingar som kan effektivisere plan- og byggjesaksbehandlinga.

Resultatmål 6. Planar etter plan- og bygningslova og søknader etter sektorlover skal ha god dokumentasjon av vesentlege konsekvensar for miljø, naturressursar og samfunn.

I 2005 vart det vedteke ny forskrift om konsekvensutgreiingar (KU). Ei viktig endring frå tidlegare forskrift er at det nå er krav om KU for oversiktsplanar etter plan- og bygningslova når desse gir retningslinjer for utbygging, og at det for alle KU-planar òg skal lagas eit formelt planprogram. Det er utarbeidd ein rettleiar til den reviderte forskrifta om konsekvensutgreiingar. Rettleiaren vart tilgjengeleg på nett i mai 2006. I løpet av 2006 har departementet òg delteke på regionale samlingar om den nye forskrifta i dei aller fleste fylka. Miljøverndepartementet gjennomførte i 2006 òg ei erfaringsevaluering etter at ny forskrift om konsekvensutgreiingar hadde vore verksam i eitt år. Gjennom ei spørjeundersøking til alle kommunar i landet har Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) funne at planleggjarane i kommunane synest forskrifta representerer ei klar betring av den kommunale oversiktsplanlegginga, og at dei

og ser på integreringa av plan- og KU-prosessane som ei betydeleg nyvinning. Kommunane trur likevel at omfanget av utgreiingsarbeidet knytt til planprosessane vil auke og at planarbeidet derfor vil ta noko meir tid. Eit fleirtal av kommunane som har svart meiner likevel ikkje at dette medfører at oppstart av kommunale planprosessar blir utsett eller stoppar opp.

Kommunane meiner samtidig at det er behov for ytterlegare vegleing til forskrifta. Departementet har derfor sett i gang eit arbeid med ein eigen vegleiar om utgreiing av miljøtema i oversiktsplanar etter plan- og bygningslova. Det blir òg arbeid med ein vegleiar knytt til kriteria som skal leggast til grunn for å avklare om ein plan eller eit tiltak kan ha vesentlege konsekvensar for miljø og samfunn og dermed skal konsekvensutgreiast. For å sikre ei berekraftig utbygging av vindkraft fastsette departementet i samarbeid med Olje- og energidepartementet (OED) i juni 2007 retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg med tilhøyrande vegleiar for utarbeiding av regionale planar. Departementet har òg samarbeidd med OED om utarbeiding av retningslinjer for små vasskraftverk. Departementet samarbeider med OED om tiltak for å stimulere til at det blir utarbeidd regionale planar for vindkraft- og små vasskraftverk.

Statusbeskriving for arbeidsmål 4 tidlegare, resultatområde 11. St.prp. nr. 1 (2006–2007)

Arbeidet med styrking av lokalt miljø er særleg knytt til samarbeidsavtala mellom Miljøverndepartementet og KS om programmet *Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling*. Programmet er eit tilbod til kommunane om læring og erfaringsutveksling på miljøområdet gjennom nettverkssamarbeid med andre kommunar. I løpet av programperioden 2006 – 2010 skal det etablerast og drivast kommunenettverk for miljø- og samfunnsutvikling med deltaking frå inn- til 200 kommunar.

Nettverkas formål er:

- Å utvikle ein offensiv politikk for miljø- og samfunnsutvikling i deltakarkommunane, i nært samarbeid med innbyggjarar, frivillige organisasjonar, næringsliv, regionale og statlege styresmakter
- Å styrkje kommunane sin kompetanse innan miljø- og samfunnsutvikling
- Å utvikle og ta i bruk verktøy og arbeidsformer som støttar det lokale arbeidet for miljø- og samfunnsutvikling

- Å framskaffe nasjonale indikasjonar for den utviklinga som skjer i kommunane med omsyn til miljø- og samfunnsutvikling
- Å gi grunnlag for å vidareutvikle statlege rammevilkår og verkemiddel for det lokale arbeidet knytt til miljø- og samfunnsutvikling.

Avtalen er inne i sitt andre virkeår. 128 kommunar har vedteke å delta i programmet. 40 kommunar er venta å gjere vedtak i nær framtid, og ytterlegare 32 kommunar er aktuelle søkjarar i løpet av året. Ein del kommunar har valt å vente med å behandle sak om deltaking til etter kommunevalet hausten 2007.

Det er stor interesse for miljø og samfunnsutvikling i kommunane. Særleg har fokuset på miljø blitt sterkare det siste året. 20 kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling er etablerte. 14 nettverk er under etablering. Fleire kommunar deltek i to nettverk, nokre få deltek i tre nettverk.

Det er stor breidde i kommunane sitt temaval. Dei 20 nettverka som er etablerte arbeider med minst to av seks tema, fordelt slik:

- 10 nettverk arbeider med klima og energi
- 10 nettverk arbeider med viktige arealpolitiske omsyn
- 16 nettverk arbeider med livskvalitet, friluftsliv og folkehelse
- 2 nettverk arbeider med internasjonalt miljø-samarbeid
- 6 nettverk arbeider med framtidsretta produksjon og forbruk/miljøbasert næringsutvikling
- 9 nettverk arbeider med kulturarven som grunnlag for nærings- og samfunnsutvikling

Det er etablert god kontakt med miljødirektorata. Programmet tek sikte på å inngå ei samarbeidsavtala med Stiftelsen Idébanken, Stiftelsen Miljøfyrtårn, Grønn Hverdag og GRIP. I tillegg er det inngått samarbeid med andre nasjonale ressursmiljø i enkelte nettverk. Innanfor programmet er det òg etablert eit fagleg nettverk for dei største bykommunane.

Det er ei utfordring å sikre fokus på miljø og samfunnsutvikling i den ordinære verksemda til kommunane, ut over dei konkrete utviklingsprosjekta i programmet. I denne samanhengen vil ekstern følgjeevaluering bli nytta til fortløpande dokumentasjon og innspel til arbeidet undervegs. Miljøverndepartementet er oppteke av å spisse og tydeleggjere miljøprofilen slik at programmet leverer konkrete resultat på prioriterte område, som klima/energi.

Miljøverndepartementet har sett av midlar for å styrkje fylkesmennesenes deltaking i programmet. Det er lagt vekt på god samordning mellom miljø-

arbeidet og det kommuneretta arbeidet på landbruksområdet.

Hovudmålet om deltaking frå inntil 200 kommunar i kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling i løpet av programperioden er venta å bli nådd. Målet for 2007 om 150 kommunar i aktiv nettverksdeltaking vil òg venteleg bli nådd.

Grøne energikommunar er etablert som ei tilleggsavtale til Livskraftige kommunar ut programperioden med finansiering frå Kommunal- og regionaldepartementet. Målet med Grøne energikommunar er å få kommunane til å satse på energieffektivisering, fornybar energi, som bioenergi, og å få ned klimagassutsleppa i sine kommunar. Det er valt ut kommunar som har nytte og interesse av å danne nettverk og løfte klima og energi til strategisk nivå i kommunane. Erfaringane frå nettverka skal vere til inspirasjon og ei kjelde til læring for kommunar over heile landet, bl.a. gjennom læringsnettverka i Livskraftige kommunar. Totalt 22 kommunar er valt ut. Kommunane skal knytast saman i fem nettverk.

Statusbeskriving for underområde 3. Kart og geodata (tidlegare resultatområde 10)

Resultatmål 1. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag tilpassa satellittbasert stadfesting.

All privat og offentleg oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset eit korrekt geodetisk grunnlag (kartreferanse). Grunnlaget er bygd opp over ei rekkje år, men er mange stader ikkje så nøyaktig og påliteleg som overgangen til satellittbaserte løysingar krev. Nytt landsomfattande overordna grunnlag, basert på internasjonal standard (EUREF89), kom på plass i 1997. Arbeidet med eit meir detaljert landsnett skjer i samarbeid med kommunar og andre brukarar som samfinansierte prosjekt. Statens kartverk slutfører målarbeidet i 2007, og vil leggje til rette for bruken av dei nye data i 2008. I mange kommunar må likevel kommunane sjølve gjere noko arbeid før dei kan ta grunnlaget i bruk. 177 kommunar har innført EUREF89, noko som dekker 77 % av befolkninga. Mange av dei andre kommunane førebur innføring. Det nasjonale høgdegrunnlaget frå 1950-talet blir no oppdatert med nye målingar, tilpassa bruk av satellitteknologi, og skal vere etablert seinast innan 2009. Statens kartverk vil framleis ta ansvar for å utarbeide tenester som kan ta i bruk satellittinformasjon til posisjonering. Det blir i samarbeid med kommunar og privat sektor bygd ut nettverk som gir større grannsemnd ved bruk av satellittdata. Talet på brukarar av denne tenesta er nærare 300 og er venta å auke etter som nye nettverk blir utbygde. Så langt er det nesten samanhengande

dekning i område med busetnad frå svenskegrensa til Trondheim, og store delar av Troms.

Verksemda ved Statens kartverks målestasjon i Ny-Ålesund er trappa opp, men den vil vere noko redusert også i 2008.

Resultatmål 2. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar.

Noreg digitalt er eit samarbeid om etablering, drift, vedlikehald og distribusjon av geografiske data. I 2007 har opp mot 40 statlege etatar og dei fleste kommunar og fylkeskommunar gjort klart at dei vil bli part i Noreg digitalt. Det endelege målet er at alle kommunane tek del i Noreg digitalt.

Etablering av Noreg digitalt med landsdekkjande grunnkartdata og temadata etter felles standard er eit omfattande arbeid. Produksjon og tilrettelegging av temadata har verksemdene sjølve ansvar for. Progresjonen i etablering av dei enkelte temadata vil avhenge av kapasiteten i desse verksemdene. Produksjon av grunnkartdata vil bli koordinert av Statens kartverk, med økonomisk bidrag frå samarbeidspartane i Noreg digitalt. Sjølv om alle sluttar opp om samarbeidet, er det ikkje venta at Noreg vil vere dekt med digitale kartdata på land før tidlegast i 2015. I 2007 er noko over 50 pst. av denne dataetableringa fullført. Areal i byar og tettstader er i hovudsak dekt. Utfordringa for desse areala ligg i vedlikehald av data.

Statens kartverk er registerfører for hinder som kan vere farlege for luftfarten, jf. forskrift av 14. april 2003, heimla i luftfartslova. Statens kartverk arbeider for å få med flest moglege data frå eigarane av slike hinder. Målet er dekning av alle betydelege hinder innan utgangen av 2007, og at ein frå 2008 går inn i ein vedlikehaldsfase der den enkelte eigar av luftfartshinder rapporterer nye hinder inn til registeret etter reglane i luftfartslova.

Resultatmål 3. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar.

Første gongs produksjon av økonomisk kartverk vart fullført i 2002, og omfattar vel 180 000 km², dvs. alt vesentleg produktivt areal, til saman over 32 000 kartblad. Frekvensen på ajourføringa av denne typen kart har vore 18 år. «N50», den digitale førsteutgåva av hovudkartserien for Noreg 1:50 000, vart lansert i 2001. I 2005 starta produksjonen av dei første N50-kombikarta med land- og sjøinformasjon i same kart. Det blir no ajourført mellom 60 og 100 kartblad kvart år av N50 av totalt ca 700, noko som gjer at ajourføringsgraden vil auke sterkt.

Bruk av pålitelege elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystem vil betre tryggleiken til sjøs. Bruk av slike system vil kunne redusere faren for skadar på personar og miljø, redusere materielle kostnader, auke regulariteten, korte ned skipsruter og styrkje næringsgrunnlaget langs kysten. Statens kartverk vil i 2007 måle gjenslåande område i delar av Lofoten og Vesterålen og vidare nordover. Førstegongs kartlegging med elektroniske sjøkart vil vere fullført første halvår 2008, slik at det vil vere samanhengande elektroniske sjøkart for heile norskekysten. Alle viktige farleier er no dekte med kart for sikker ferdsel, men arbeidet med å betre kvaliteten på kartgrunnlaget vil halde fram i dei område der karta er baserte på data som av eldre dato.

Dei siste åra er det blitt sendt ein sjømålingsekspedisjon til Svalbard kvart år. Saman med investeringar i ny teknologi har dette gitt god framdrift i den aktuelle målesesongen frå juli til september/oktober. Til no er noko over 50 pst. av samla areal dekt med tidsmessige målingar. I hovudsak er dette området djupare enn 20 m. I åra som kjem vil innsatsen bli konsentrert i prioriterte, grunnare område. Dette fører til at det ikkje kan målast like store areal kvart år, då det tek lengre tid å måle i grunne område. Dei viktigaste sjøområda blir målte først. Det må no òg takast omsyn til at nye areal blir gjort tilgjengelege som følgje av auka issmelting.

Statens kartverk skal føre vidare arbeidet med gjennomføring av det marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet Mareano, som vart starta i 2005. Det vil bli fokusert på kartlegging av havbotnen og tilrettelegging av data for ulik bruk, bl.a. til forvaltning av biologisk mangfald.

Resultatmål 4. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.

Det er særskild viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standardar for felles bruk av geografiske data. Noreg er aktivt med i utvikling og bruk av felles standardar. Erfaringane viser at Statens kartverk har ei oppgåve som sentral koordinator og bidragsytar i eit vellykka standardiseringsarbeid. Miljøforvaltninga spesielt, og offentleg forvaltning generelt, skal gjennomføre planmessig bruk av slike standardar.

Innafor samarbeidet Noreg digitalt vil partane få tilgang til data som er tilrettelagt ved bruk av slike standardar. Ved konvertering av sjøkartdata vil data for kysten og dei kystnære områda bli lagt til rette for bruk saman med kartdata for landområda. Etter konvertering vil sjødata vere tilpassa

standardane for bruk på land. Formidling av data til aktørar utanfor samarbeidet Noreg digitalt skjer gjennom statsaksjeselskapet Norsk Eigedomsinformasjon. Data er lagt til rette etter dei same standardane også for denne formidlingstenesta. Partane i Noreg digitalt tek no i aukande grad i bruk data til mange føremål.

For sjøkartlegging finst det eigne standardar. Sjøkartverket har etablert ei koordineringsteneste, PRIMAR Stavanger, for å gjere elektroniske sjøkart tilgjengelege i det internasjonale maritime miljøet. Sjøkartverket leverer i dag sjøkartdata frå meir enn 30 nasjonar gjennom denne tenesta. Store delar av kyststrekningane i dei samarbeidande landa er dekte. Over 2000 brukarar nyttar kartdata formidla gjennom PRIMAR Stavanger i tillegg til lostenesta i Noreg. Det er ei sentral målsetjing å få sjøkarttenestene i fleire land med i samarbeidet for å kunne gi eit samla tilbod av sjøkart til brukarane. Kostnadene ved drift av tenesta er dekte ved brukarbetaling. Det er starta eit samarbeid med dei involverte nasjonane om korleis framtidige inntekter frå samarbeidet skal nyttast når inntektene overstig kostnadene til drift og vedlikehald av data, royalti til dataeigarar og kostnader til formidling.

Geodata er eit verkemiddel for at kommunane og forvaltninga skal oppnå effektiviseringsvinstar og betre resultat innafor område der det ofte er utarbeidd nasjonale målsetjingar. Kommunane har ei sentral rolle som planstyresmakt. Geografisk informasjon og kart framstiller biletleg og forenkla viktig faginformatjon. Geodata kommuniserer derfor effektivt med brukargrupper som ikkje har spesialkompetanse på det enkelte fagfeltet. Data for tilgjenge blir no utvikla som nytt fagtema til bruk i planlegging og forvaltning. Noreg digitalt legg til grunn at arealdata, ressursdata, miljødata og plandata skal inngå i den felles geografiske infrastrukturen. Det har gjennom fleire år vore arbeid med slike temadata i samarbeid mellom kommunar, fylke og statlege fagstyresmakter leia av Statens kartverk. Dette arbeidet blir no ført vidare gjennom ei integrering med basis geodata i Noreg digitalt. I 2008 skal det leggjast særleg vekt på å få fram ein god struktur for plandata. Med eit stadig aukande tal partar i samarbeidet Noreg digitalt, har det skjedd ein stor auke i databruken, ikkje minst med gjensidig bruk av temadata.

Resultatmål 5. Landet skal ha ei samla informasjonskjelde for eigedomsdata som kan betene offentleg og privat sektor.

Revidert lov om eigedomsregistrering vart vedteken i juni 2007. Lova er sanksjonert og kommu-

nane skal sjølve utføre eigedomsmålingar, som i dag. Lova vil tre i kraft i 2008, samtidig med endeleg iverksetjing av matrikkelen og med nødvendige forskrifter. Statens kartverk vil halde fram med å byggje opp kapasitet og kompetanse for å ivareta rolla si som sentral matrikkelstyresmakt etter lova. Ei viktig oppgåve vil vere å yte fagleg støtte til kommunane.

Det nasjonale eigedomsregisteret består av tre element: grunneigedoms-, adresse- og bygningsregisteret (GAB), elektronisk grunnbok og digitalt eigedomskartverk (DEK). Arbeidet med etablering av digitalt eigedomskartverk er eit samarbeid mellom Statens kartverk og den enkelte kommunen. I GAB og elektronisk grunnbok finn ein komplett oppgåve over eigedommane i Noreg. Ca. 89 pst. av eigedommane er etablerte med eigedomsgrenser i DEK, og det er samsvar mellom GAB og DEK. I løpet av 2008 skal registerdata frå GAB og kartdata frå DEK konverast til det nyutvikla registeret *Matrikkelen* i alle kommunar. Matrikkelen skal driftast av Statens kartverk, og vil erstatte GAB og DEK. Registeret skal spele saman med andre register, bl.a. elektronisk grunnbok. Informasjon om universell utforming og tilgjenge til bygningar vil vere ein viktig dimensjon ved den vidare utviklinga av matrikkelen.

I løpet av 2007 skal all tinglysing vere overført til Statens kartverk frå domstolane. Justisdepartementet er ansvarleg departement for tinglysinga. I Ullensvang har Statens kartverk etablert eit elektronisk register for delar i burettar og eit senter for tinglysingsspørsmål. Registeret for burettar skal finansierast av brukarane, og omfattar så langt om lag 320 000 burettar. Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarleg departement for dette registeret.

Verkemiddelomtale

Finansieringa av resultatområdet er i hovudsak dekt over kapitla 1400, 1410, 1427, 1429 og 1441. Fylkesmannen har òg ansvar for oppgåver under resultatområde 6. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Føresegnene i plan- og bygningslova om planlegging og konsekvensutgreiing er det viktigaste verkemidlet på resultatområdet. Rikspolitiske retningslinjer, som konkretiserer den nasjonale politikken, skal leggjast til grunn for all planlegging i kommunar, fylkeskommunar og statlege organ.

For å medverke til avgjerder som fungerer godt for samfunnet, må det utviklast eit godt plansamarbeid mellom kommunar, fylke og statlege etatar.

Hovudansvaret for bruk av plan- og bygningslova er lagt til kommunane, som normalt fattar endeleg vedtak om arealbruken. Etatane på regionalt nivå må i ein tidleg fase av planarbeidet gjere kommunen kjent med nasjonale og viktige regionale interesser.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet blir det arbeid med å leggje til rette for elektronisk saksbehandling i plan- og byggjesaker. Departementet gir ut rettleiing og rundskriv knytte til regelverket og vil halde god kontakt med instansar som har viktige oppgåver i forminga av dei fysiske omgivnadane (f.eks. Husbanken og Bygningsteknisk etat). Avgjerder og lovforklaringar blir publiserte i rettskjelderegisteret *Easy-find* og publikasjonen *PlanJuss*. Det er vidare lagt stor vekt på å formidle fortløpande informasjon over departementets internettsider www.planlegging.no. Tiltak som aukar kompetansen innan planbistand internasjonalt er òg ein del av departementets innsats.

Kap. 1400 post 80 – Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle – vart oppretta i 2005 i samband med oppfølging av Handlingsplan for auka tilgjenge gjennom universell utforming. Ordninga skal medverke til nyskaping og til samarbeid om gode løysingar på tvers av sektorar og på alle nivå og er, saman med plan- og bygningslova, eit viktig verkemiddel for å innarbeide universell utforming som strategi for auka tilgjenge.

Kap. 1400 Post 81 – Tilskot til lokalt miljø og berekraftige lokalsamfunn – vart oppretta i 2006 og skal bl.a. støtte opp under programmet Livskraftige kommunar.

Underområde Kart og geodata er planlagt finansiert med 383 mill. kroner i 2008, der alt i hovudsak blir dekt over kapitla 1465 og 2465. I tillegg dekkjer statsoppdraget midlar til delar av Statens kartverks drift som blir finansierte over resultatområde 7. Kapitla 1400, 1425, 1427, 1429 og 1441 er òg med på å finansiere resultatområdet. Kapittel 412 over Justisdepartementets budsjett dekkjer Statens kartverks kostnader til tinglysingsprosjektet.

Statens kartverk utfører i all hovudsak Miljøverndepartementets oppgåver innan resultatområdet. Statens kartverk er det nasjonale fagorganet som skal kvalitetssikre og leggje til rette geodata for heile det norske samfunnet. Kommunane har òg eit betydeleg ansvar. Verksemda i kommunane er tradisjonelt knytt til GAB-registrering og teknisk kartlegging som er nødvendig for planlegging og saksbehandling etter Plan- og bygningslova. Statens kartverk har eit tradisjonelt ansvar for å etablere og forvalte nasjonale kartseriar til sjøs og til lands, og å halde offisielle register oppdaterte. Eta-

blering av databasar og produksjon av kart i digital form har lenge vore den store utfordringa, og vil vere det i fleire år framover.

Når kart og stadfesta informasjon blir forvalta i digital form, er ikkje informasjonen lenger knytt til ein bestemt kartmålestokk. Data samla inn til bruk for eitt formål, f.eks. lokalt i ein kommune, er like godt eigna til bruk i landsomfattande kartseriar. Å utnytte innsamla data på tvers av forvaltningsnivåa stiller krav til samarbeid om felles dataforvaltning både mellom stat og kommune og mellom dei forskjellige statlege deltakarane.

Data forvalta av samarbeidet Noreg digitalt er omsette i den kommersielle marknaden. Partane i Noreg digitalt må tilpasse seg det prisregime for denne typen informasjon som Noreg til ei kvar tid er bunde av gjennom EØS-regelverket.

Statens kartverk er eitt av Miljøverndepartementets og NORADs fagsenter for miljøutvikling, og deltek med jamne mellomrom i norske

bistandsprosjekt i fleire land. I 2005 vart det oppretta eit internasjonalt senter for eigedomsrett og -utvikling ved Statens kartverk. Senteret er oppretta for å samle og styrkje kompetansen på dette området. NORAD, Utanriksdepartementet og ambassadane får rådgiving i sitt internasjonale engasjement innan formalisering av rett til fast eigedom gjennom senteret.

Noreg skal dei næraste åra medverke med betydelege midlar (EØS-finansieringsordningane) til utviklinga av samfunna i dei nye EU-medlemslanda. I samarbeid med nokre av mottakarlanda for desse midlane skal Statens kartverk prøve å få realisert prosjekt som overfører norsk kart- og geodatakompetanse.

EU har i 2007 vedteke eit miljødirektiv om kart og geodata, kalla INSPIRE. Det er starta eit arbeid med korleis direktivet skal implementerast i norsk rett.

12 Resultatområde 7 Tverrgående verkemiddel og oppgaver

Resultatområdet omfattar oppgaver og verkemiddel som går på tvers av alle resultatområda i miljøforvaltninga. Resultatområdet har dermed ikkje egne nasjonale mål, men må sjåast i lys av resultatområda 1-6. Resultatområdet innverkar følgjeleg på resultatoppnåinga innafor alle dei andre resultatområda. Enkelte arbeidsmål er justerte eller endra i 2008-budsjettet, jf. tabellane under. Statusbeskrivinga nedanfor er innretta mot arbeidsmåla for 2007. Verkemidla er omtalte samla. Mål og statusbeskriving av Lokalt miljø er flytta til resultatområde 6.

Resultatområdet er frå og med 2008-budsjettet delt inn i følgjande underområde

- 7. 1. Styring og administrasjon
- 7. 2. Sektorovergripande arbeid

Områdeovergripande internasjonalt arbeid er omtalt under resultatområde 5.

Strategiske mål

Miljøforvaltninga skal innrette verksemda slik at måla i miljøpolitikken blir nådde. Styrings- og kostnadseffektivitet skal vere grunnleggjande for valet av verkemiddel.

Miljøomsyn skal integrerast i alle sektorar av samfunnet. Kunnskap, informasjon og kommunikasjon skal medverke til å styrkje forståinga av miljøspørsmåla og til at avgjerder som påverkar miljøet blir tekne på grunnlag av best tilgjengelege kunnskap.

Resultatområde 7 – underområde 1 Styring og administrasjon

Definisjon og avgrensing

Opgåvene under dette underområdet er knytte til:

Styring, leiing og organisering av miljøforvaltninga, budsjettarbeid, internadministrasjon som internadministrativt utviklingsarbeid og oppgaver innafor personale, økonomi, IKT, beredskap, miljøleiing internt og forvaltningsoppgåver som ikkje naturleg høyrer inn under dei andre resultatområda.

Tabell 12.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde 1 Styring og administrasjon

Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Styring av miljøforvaltninga skal klargjere dei politiske prioriteringane, følgje opp arbeidet med å gjennomføre politikken og vere effektiv.	Gjennomført evaluering av budsjettprosessen. Gjennomført evaluering av styringsdialogen.
2. Sikre at internadministrasjonen av miljøforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna mål og retningslinjer for statsforvaltninga.	Godt utført planlegging, økonomistyring, personalforvaltning og annan internadministrasjon. Utviklinga innafor IKT har gode nytteuttak av investeringar som er gjort, og det er tilrettelagt for effektiv datautveksling mellom fagsystem. Oppdatert internt regelverk. Godt utført planlegging og gjennomføring av tiltak for organisasjonsutvikling, og god oppfølging av andre tiltak innafor regjeringas arbeid med fornying. Gjennomført interne tiltak i tråd med prosjektplan for Grøn stat i Miljøverndepartementet.

Tabell 12.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde 1 Styring og administrasjon

Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
3. Følgje opp beredskapsarbeid og sikre miljøforvaltningas evne til å handtere kriser.	Oppdatert og ferdigstilt planverk for beredskapen i miljøforvaltninga.
4. Bidra til å sikre rammevilkår og verkemiddel for miljøarbeidet hos fylkesmannen.	Måloppnåing i fylkesmannens miljøarbeid.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøforvaltninga.

Det er utvikla eit heilskapleg system for styring, prioritering og resultatmåling/oppfølging i miljøforvaltninga. Systemet dekkjer alle nivå, og skal ivareta alle formål, under dette òg departementets arbeid med etatsstyring. Departementet arbeider med å innarbeide risikoanalyse som eit nytt element i mål- og resultatstyringssystemet, og første steg i integreringa starta i 2007. Oppfølging og tiltak for ytterlegare effektivisering og forenkling av arbeidet i miljøforvaltninga er følgt opp i 2007.

Miljøverndepartementet samarbeider tett med Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet om det internettbaserte læremiddelet *Nettverk for miljølære*. Læremiddelet tek for seg natur- og miljøvern og berekraftig utvikling og set det i samanheng med læreplanverket. *Nettverk for miljølære* er ein del av den norske oppfølginga av FNs utdanningstiår for ei berekraftig utvikling.

Arbeidsmål 2. Sikre at internadministrasjonen av miljøforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna retningslinjer for statsforvaltninga.

Det er utarbeidd eit overordna plan- og styringsdokument for å leie miljøforvaltninga mest mogleg målretta og effektivt. Det blir arbeidd fortløpande med organisasjonsutvikling i tråd med regjeringas fornyingsarbeid.

Miljøverndepartementet vil ha fokus på individuell karriere- og kompetanseutvikling. Det blir arbeidd kontinuerleg med vidareutvikling av sentrale personalpolitiske område, under dette inkluderande arbeidsliv, mobilitet, rekruttering, likestilling og medbestemming. Departementet har bl.a. gjennomført arbeidsmiljøundersøking og 360 graders leiarevaluering. Undersøkingane blir følgde opp med bl.a. utvikling av leing, styrking av den systematiske oppfølginga av medarbeidarane og tilrettelegging for læring og kunnskapsoverføring. Bruken av informasjonsteknologi skal medverke

til effektive og betre arbeidsprosessar. Internadministrative system i miljøforvaltninga skal fornyast og utviklast der gevinstane ved å gjere dette er store. Strategi for IKT i heile miljøforvaltninga er fornya. Strategien har fokus på informasjonsutveksling med sluttbrukarane og andre delar av statsforvaltninga. Oppfølging av strategien er eit forpliktande samarbeid mellom departement og etatar.

Arbeidet med Grøn stat er følgt opp gjennom å integrere miljøleing i departementets system for verksemdsplanlegging og gjennomført ISO 14001-sertifisering. Departementet gjennomfører årleg ein internrevisjon av systemet. I tillegg blir ISO-systemet kontrollert av eit eksternt føretak. Arbeidet med Grøn stat forpliktar medarbeidarane til å delta, bl.a. gjennom innspel om ulike forslag til tiltak og utbetringar. Samtidig gjer verktøya for verksemdsplanlegging at ein sikrar eit system for oppfølging av og måling av effektane av tiltaka over tid. Tiltaksplanen for Grøn stat i Miljøverndepartementet er basert på dei fire satsingsområda; innkjøp, transport, avfall, og bygg og energi.

Arbeidsmål 3. Følgje opp beredskapsarbeid og sikre miljøforvaltnings evne til å handtere kriser.

Beredskapsarbeidet er følgt opp gjennom årlege revisjonar av planverk og gjennomføring av fleire beredskapsøvingar for leinga i departementet og etatane. I tillegg deltek departementet på eksterne øvingar som omfattar våre ansvarsområde. Informasjonsberedskapen er systematisk gjennomgått for å styrkje miljøforvaltningas evne til å handtere kriser.

Arbeidsmål 4. Sikre rammevilkår og verkemiddel som varig styrkjer det regionale og lokale miljøarbeidet

Vi gjer merksam på at statusbeskriving av det lokale miljøarbeidet er flytta til resultatområde 6.

Den statlige regionale miljøforvaltninga er lagt til fylkesmennene, som skal sjå til at nasjonale miljømål blir omsette til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen har ei sentral rolle i samband med samarbeid og samordning med andre sek-

torar og forvaltar dessutan delar av lovverket på miljøområdet. Fylkesmannens arbeidsoppgåver skal vere i samsvar med Regjeringas prioriteringar. Der internasjonale konvensjonar medfører regionale plikter, må dette prioriterast. Samla sett er miljøavdelinganes innsats i hovudsak retta mot resultatområda 1. Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, 3 Reint hav og vatn og giftfritt samfunn, 4. Eit stabilt klima og rein luft og 6. Planlegging for ei berekraftig utvikling. I tillegg har Miljøverndepartementet ansvaret for andre avdelingar hos fylkesmannen når det gjeld område av meir tverrsektoriell karakter under resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling, under dette kart og geodata. Fylkesmannens viktigaste oppgåver er knytte til:

- Verneplanarbeidet der tempoet skal haldast oppe i tråd med gjeldande framdriftsplanar for nasjonalparkplanen og marin verneplan, slutføring av dei fylkesvise verneplanane og vidareføring av arbeidet med nytt skogvern, under dette vern av skog på statsgrunn.
- Forvaltning av verneområda, under dette utarbeiding av forvaltningsplanar for dei mest brukte nasjonalparkane.
- Oppfølging av ordninga med nasjonale laksevassdrag og laksefjordar. Fylkesmennenes arbeid med kartlegging av bestandssituasjonen er viktig i eit nasjonalt perspektiv og må prioriterast. Vidare skal kampen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* førast vidare.
- Rovviltforvaltninga, der arbeidet skal førast vidare i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur. Regionale rovviltnemnder har eit hovudansvar. Fylkesmennene skal fatte enkeltvedtak knytte til felling av rovvilt innafor dei rammene som rovviltnemndene set. Fylkesmannen har vidare ansvar knytt til betre samordning av landbrukspolitiske, reindriftspolitiske og miljøpolitiske verkemiddel på regionalt nivå.
- Nedkjemping av framande arter, der Fylkesmannen skal medverke til samordning av tiltak på regionalt nivå og gi råd til kommunane på dette temaet. Fylkesmennene kan òg ta initiativ til handlingsplanar og tiltak på regionalt nivå.
- Vassforvaltning der 9 fylkesmannsembete i vassforskrifta er peikte ut som vassregionstyresmakter (jf. EUs vassrammedirektiv). Desse fylkesmannsembeta skal i eigen vassregion i samarbeid med relevante sektorar og dei andre fylkesmannsembeta syte for utarbeiding av forvaltningsplanar i medhald av krav i forskrifta.
- Friluftsliv, der det skal leggjast til rette for friluftsliv og at allmenta skal sikrast tilgang til friluftsområde. Fylkesmennene må halde god

framdrift i arbeidet med sikring av friluftsområde, særleg i strandsona.

- Samordning og styrking av kunnskap, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. Fylkesmannen har ei sentral rolle i planlegging og gjennomføring av aktivitetar under «Nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald». Fylkesmannen er òg viktig i samband med innhenting og kvalitetssikring av data frå kommunane, og i arbeidet for å få til ei felles geodataforvaltning og kompetanseheving i bruken av geografisk informasjon.
- Delta i landsomfattande aksjonar, og følgje opp industriverksemder innan sitt myndeområde. Dette inngår som eit ledd i regjeringas styrking av tilsynet med prioriterte helse- og miljøfarlege kjemikalier og farleg avfall.
- Som regionalt ansvarleg styresmakt for gjennomføring av EUs rammedirektiv for vatn, m.a. vidareføre karakteriseringa av vassførekompane og starte arbeidet med tiltaksprogram og forvaltningsplan for utvalte delar av vassregionen. Dei fylkesmennene som er vassregionstyresmakt, skal opprette og leie eit representativt samansett vassregionutval knytt til dette arbeidet.
- Følgje opp og setje i verk tiltaksplanar for forureina sediment, og føre vidare arbeidet med grunnforureining, m.a. i forhold til nedlagte avfallsdeponi. Dette er eit ledd i regjeringas arbeid med å sikre at forureina sediment ikkje fører til alvorlege forureiningsproblem.
- Ansvar for regional stats deltaking og medverknad i den regionale planlegginga, og ansvaret for at nasjonal politikk blir formidla og teken vare på. Fylkesmannen har òg ei oppgåve i å samordne dei statlege interessene i planarbeidet, utføre mekling i motsegnaker og behandle klager på regulerings- og utbyggingsplanar.
- Informasjon er eit prioritert verkemiddel for heile miljøforvaltninga. Fylkesmannen skal derfor framleis ha skarpt fokus på innhenting, kvalitetssikring, levering og forvaltning av miljø- og geodata. Dataforvaltninga skjer ved hjelp av sentrale fagsystem som er ein del av den nasjonale geografiske infrastrukturen. Vidare skal fylkesmannen formidle kunnskap om utvikling i miljøtilstand og arealbruk.
- Fylkesmannen skal i sin dialog med kommunane om prioriterte miljøutfordringar utnytte skjønnsmidlane strategisk.

Ein viser elles til Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon, Programkategori 01.10 Fylkesmennene.

Resultatområde 7 – underområde 2 **Sektorovergripande arbeid**

Definisjon og avgrensing

Miljøovervaking og miljøforskning er sentrale verkemiddel for innhenting, utvikling og formidling av kunnskap om alle sider av miljøet. Miljøovervakinga omfattar regelmessig og langsiktig innhenting av kunnskap om miljøtilstanden og om situasjonar der årsaka til potensielle miljøproblem er kjende. Miljøovervakinga vil samstundes bidra til ny kunnskap om miljøet. Miljøforskninga er meir langsiktig og skal få fram ny kunnskap som er viktig for miljøpolitikken. I tillegg vil utgreiingar gi viktig kunnskap om særlege problemstillingar som det er viktig å få supplerande kunnskap om, både for forskning og overvaking. Formidling av kunnskapen som kjem frå overvaking og forskning ligg òg under dette resultatområdet, men må sjåast i samanheng med anna formidling av informasjon om miljøspørsmål.

Underområdet omhandlar òg ei rekkje ulike verkemiddel i arbeidet med å integrere og foran-

kre miljøomsyn i alle delar av samfunnet på ein effektiv måte. Dette gjeld:

- Samarbeid med andre departement, f. eks. når det gjeld kunnskap om miljø, arbeid med Stortingsmelding om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, miljøprofilen i statsbudsjettet, nasjonal handlingsplan for berekraftig utvikling (NA21) og skatte- og avgiftspolitikken.
- Arbeid med formidling, informasjon og kommunikasjon om miljøspørsmål på ulike nivå og med ei rekkje ulike målgrupper. Pressearbeid og kampanjar er ein viktig del i dette arbeidet.
- Andre sentrale verkemiddel som er dekte av dette underområdet er arbeidet for å fremje miljøeffektiv produksjon og forbruk og minske miljøskadane ved økonomisk vekst, utvikle Noreg til eit føregangsland for miljøteknologi, arbeide med auka miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffingar og etablere ein sterkare samanheng mellom forbrukar- og miljøspørsmål, og å gjere det enklare å vere miljøvennleg i kvardagen.

Tabell 12.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde 2 Sektorovergripande arbeid

Miljøforvaltningas arbeidsmål	Miljøforvaltningas resultatindikatorar
1. Syte for at forskning og overvaking gir tilstrekkeleg og god kunnskap om miljøspørsmål.	Etablert og teke i bruk gode prosessar og system for utvikling av og tilgang til ny kunnskap både internt og i samarbeid med andre styresmakter og Noregs forskingsråd.
2. Arbeide for at miljøomsyn skal integrerast i næringsliv, hushald og offentleg verksemd.	<p>Formidla relevant og ny miljøkunnskap på ein føremålstenleg måte til andre departement.</p> <p>Gjennomført eit godt samarbeid med andre sektorar om kunnskapsinnhenting på miljøområdet. Ha oppdatert kunnskap om mål og utfordringar i andre departement.</p> <p>Vidareutvikle Stortingsmelding om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand for å styrkje at miljøpolitikken blir integrert i viktige prosessar og sektorar.</p> <p>Integrert miljøpolitiske mål og synleggjort det økologiske perspektivet i relevante stortingsdokument frå Regjeringa. Medverke til å endre subsidie- og skatte- og avgiftssystemet i meir miljøvennleg retning.</p> <p>Fortløpande formidling av Regjeringas miljøpolitikk via aktuelle kommunikasjonskanalar.</p> <p>Teke i bruk eigne arenaer for kommunikasjon med ulike målgrupper internt og eksternt.</p> <p>Legge til rette for meir open og tilgjengeleg miljøinformasjon.</p> <p>Inkludert standardar for tilgjenge (WAI-standard) i IKT-investeringar.</p> <p>Auke tal nettsider med talefunksjon</p> <p>Auka talet på offentlege nyskaffingar som er miljøvennlege.</p> <p>Talet på statlege verksemdar som har innført miljøleingssystem (Grøn stat).</p> <p>Talet på statlege verksemdar med betydelege miljøbelastningar som er tredjepartsertifisert.</p> <p>Talet på statlege verksemdar som har innført ein eigen miljøpolitikk for innkjøp av prioriterte produktgrupper omfatta av handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar.</p>

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøforvaltninga.

Miljøverndepartementet har ansvar for å slå fast mål for ein god naturtilstand og foreslå tiltak som er naudsynte for å hindre eller rette opp skadeleg påverknad av naturtilstanden. Kunnskapen om naturtilstanden og forhold som påverkar den blir henta inn gjennom miljøovervaking og rapportering som skjer i samarbeid med relevante sektorar.

Miljøforvaltninga har sjølv omfattande program for overvaking av naturen.

Miljøforvaltninga har ansvar for dokumentasjon og kvalitetssikring av norske miljødata. Miljøforvaltninga skal syte for at data som blir nytta i statlege og sentrale internasjonale rapportar er autoriserte og offisielle norske miljødata. Det blir bl.a. lagt opp til ei systematisk rapportering og dokumentasjon av resultatata av regjeringas samla miljøpolitikk på bakgrunn av data frå miljøovervaking, miljøstatistikk og sektorvis miljørapportering. Rapporteringa gir viktige informasjon for å

vurdere utviklinga i miljøet og gjennomføringa av politikken innafor kvar sektor, og identifisere behovet for ny politikk. Referansesystemet for miljøinformasjon skal innehalde tilvisingar til alle miljødata og vil gjere det enklare å finne fram til og vurdere data som er samla inn med sikte på gjenbruk. Arbeidet med dataproduksjon, forvaltning og formidling må sjåast i samanheng med IKT-strategien til miljøforvaltninga.

Miljøverndepartementet samarbeider med Noregs forskingsråd for å sikre at kunnskapsproduksjonen blir målretta, og at resultata frå forskinga blir formidla slik at dei òg kan nyttast av andre avgjerdstakarar. Det er lagt stor vekt på å formidle nye forskingsresultat til avgjerdstakarane på ein god måte, og at forvaltninga får forståing for i kor stor grad forskingsresultat ligg til grunn for forvaltningas eige arbeid og dei avgjerder den tek. Nye kunnskapsbehov og resultat av forskingsinnsatsen som er finansierte av Miljøverndepartementet, er omtalte under dei enkelte resultatområda. Gjennom EØS-avtala deltek Noreg i EUs 7. rammeprogram for forskning. Norske forskingsmiljø har markert seg godt, bl.a. i miljødelen av rammeprogrammet.

Arbeidsmål 2. Sikre at miljøomsyn blir formidla, forankra og integrerte i alle sektorar av samfunnet.

- Miljøprofilen i statsbudsjettet og status i miljøpolitikken er omtalt i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand. Meldinga blir lagt fram annakvart år, siste gongen våren 2007.
- Alle aktørar har ansvar for at verkemiddel og tiltak på eige område ikkje medfører unødige miljøproblem. Styresmaktene har ansvar for at miljøomsyn blir integrerte i sektorpolitikken gjennom føremålstenlege verkemiddel og tiltak. Alt miljøarbeid skal drivast i tråd med dei strategiske og nasjonale miljømåla.
- Sektoransvarsprinsippet vil i hovudsak bli vidareutvikla gjennom dei ordinære budsjett- og RM-prosessane.

I tildelingsbrevet frå 2007 har departementet følgd opp initiativet frå FAD og bede etatene gjennomføre systematiske brukarundersøkingar som òg skal gjerast allment tilgjengelege. Det tverrdepartementale samarbeidet om planen eNoreg omfattar spørsmål som både er knytte til berekraftig utvikling og IKT, og til verdien av miljøinformasjon og stadfesta (koordinatbestemt) informasjon som elektronisk innhald.

Berekraftig produksjon og forbruk

Det er eit mål at auka økonomisk vekst ikkje samtidig fører til auka miljøbelastning. Forbruket av varer og tenester har auka jamt i industrilanda i mange år og aukar raskt i mange overgangskononomiar og utviklingsland. Følgjene er eit stort press på naturressursane. Ein svært stor del av miljøfølgjene av forbruk i Noreg gjeld råvarer og produkt som er framstilte i andre land. Tiltak for meir miljøvennleg råvareuttak, produksjon og betre produkt-design må derfor treffast både i u-land og i i-land. Dette kan dels påverkast ved at importørar, profesjonelle kjøparar og forbrukarar stiller krav, dels gjennom arbeidet med miljøavtaler og i internasjonale organisasjonar. På FN-toppmøtet i Johannesburg vart det sett i gang eit 10-års rammeverk med program for berekraftig produksjon og forbruk (Marrakech-prosessen).

Noreg spelar ei aktiv rolle i FN-samanheng og samarbeider nært med EU i Marrakech-prosessen. Vidare deltek vi i EUs ekspertgrupper og følgjer EUs utarbeiding av ein samla handlingsplan for økonomi, miljø og samfunnsutvikling. Vi følgjer òg opp den nordiske miljøhandlingsplanen 2005-2008 på dette feltet. Måla våre er bl.a. å fremje miljøeffektiv produksjon og minske miljøskadane ved økonomisk vekst, å nytte miljømerking, grønare leveransekjeder og miljøbevisste innkjøp til å fremje tiltak til beste for miljø og sosiale forhold i utviklingsland. Det er lagt vekt på forbrukarane sin rett til kunnskap om varer og tenester for å kunne fatte forbruksval som står i forhold til interessene og overtydinga deira.

Miljøteknologi – miljø som vekstnæring

Utvikling av miljøteknologi vil vere svært viktig for å få til ei fråkopling mellom økonomisk vekst og miljøbelastning. Utvikling av miljøteknologi vil gi gevinstar for miljøet, og kan føre til økonomisk vekst og sysselsetjing i Noreg. Miljøteknologi blir fremja blant anna gjennom dei generelle miljøpolitiske verkemidla, og gjennom forskning og næringspolitikken.

I St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* er skissert tiltak som kan medverke til å utvikle Noreg som eit føregangsland for miljøteknologi. Det går blant anna fram av meldinga at arbeidet med å fremme miljøteknologi skal utviklast vidare. Dette vil blant anna bli omtalt i den kommande stortingsmeldinga om innovasjon. Miljøteknologi er òg eit prioritert område innafor det nye investeringsfondets ramme på to milliardar kroner. Regjeringa viser òg til omtalen av arbeidet for å utvikle teknologi som

kan redusere utsleppa av klimagassar frå gasskraftverk, bl.a. samarbeidet mellom staten og Statoil om å etablere verdas største fullskala CO₂-renseanlegg ved kraftvarmeanlegget på Mongstad.

Regjeringa vil i 2008 føre vidare samarbeidet i tilknytning til EUs handlingsplan for miljøteknologi og samarbeider òg nært med andre nordiske land gjennom Nordisk ministerråd.

Miljøansvar i anskaffingar og drift av offentlege verksemder

Innkjøp i offentleg sektor var på 275 mrd. kroner i 2005, og utgjør eit betydeleg potensial for reduserte miljøbelastningar.

Regjeringa har lagt fram ein handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege anskaffingar med konkrete tiltak for å fremje etterspørsel etter miljøvennlige varer og tenester som er tilverka med høge etiske og sosiale standardar. Planen gjeld for 2007 – 2010. Hovudpunkta i handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege anskaffingar er nærare omtalt i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* og i St.meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk*. Det går fram av desse dokumenta at det er eit mål at miljøbelastninga knytt til offentlege anskaffingar skal minimerast. I arbeidet med miljøomsyn i offentlege innkjøp skal tiltak knytte til klima- og energi, helse og miljøfarlege kjemikalier og biologisk mangfald prioriterast. Avfallsførebygging og effektiv ressursutnytting er ein del av dette. Når det gjeld etiske/sosiale omsyn viser ein til BLDs St. prp. nr. 1 (2007-2008), kap. 865, der dette er nærare omtalt.

Det vil bli oppretta eit nytt direktorat underlagt FAD. Direktoratet skal vere støtteapparat for ein betre fungerande offentleg sektor, medverke i ei aktiv personal- og kompetanseutvikling, gjennomføre ein framtidsretta og kostnadseffektiv IT-politikk i staten og leggje til rette for samfunnstenelege, kostnadseffektive og kvalitetsretta offentlege innkjøp. Direktoratet vil få ansvaret for å følgje opp handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlege anskaffingar som omfattar miljøomsyn. Dette vil omfatte ansvar for å vidareutvikle verkemiddel og å sikre at tiltaka i handlingsplanen blir gjennomførte i praksis. Dette vil bl.a. omfatte:

- Leggje til rette og gjennomføre ein egen miljøpolitikk for statlege innkjøp
- Fremje bruk av miljøleingsystem i stat og kommune, under dette vidareføringa av «Grøn stat»
- Leggje til rette for auka kompetanse, vegleing og verktøy for offentlege innkjøparar
- Leggje til rette for betre data, indikatorar og rapportering av miljøeffektar av offentlege innkjø-

parar gjennom vegleing og statusundersøkingar

- Bistå MD i det internasjonale arbeidet på området
- Direktoratet skal setje i verk regjeringas politikk på områda miljøansvar ved offentlege anskaffingar og miljøleingsystem.

Vi viser her òg til omtale av det nye direktoratet i St.prp. nr. 1 for FAD kap 1521. Miljøverndepartementet vil bidra med stillingar og utgreiingsmidlar til direktoratet over kap. 1447 post 21 Miljøomsyn i offentlege verksemder.

Miljøverndepartementet sette i 2005 ned eit breitt samansett rådgivande panel for miljøbevisste offentlege innkjøp. Panelet gir regjeringa fortløpande råd på området, og har vore ein viktig bidragsytar ved utarbeiding av handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege anskaffingar. Noreg deltek òg aktivt i det internasjonale samarbeidet for å fremje miljøbevisste offentlege anskaffingar, bl.a. i NMR, EU og FN's arbeidsgruppe for berekraftige offentlege innkjøp under Marrakech-prosessen for berekraftig produksjon og forbruk.

Berekraftig forbruk

Regjeringa vil leggje til rette for ein tettare samanheng mellom forbrukar- og miljøspørsmål og gjere det enklare å vere miljøvennleg i kvardagen. Regjeringa ser på dei frivillige, offisielle miljømerkeordningane som viktige for å gi forbrukarane høve til å velje dei mest miljøvennlige produkta i eit vogge til grav-perspektiv.

Regjeringa vil på dette området:

- Arbeide for at fleire produktgrupper som medfører stor miljøbelastning blir merkte slik at forbrukarane får høve til å gjere miljøriktige val.
- Ta initiativ overfor miljømerket Svanen for å fremje dette. Det er viktig at fleire kjenner til miljømerka, kva dei står for og kva produktområde dei dekkjer.
- Medverke til å få utarbeidd indikatorar og pedagogiske hjelpemiddel som kan få fram den komplekse samanhengen mellom forbruk og miljø i globalt perspektiv.
- For å belyse og følgje med utviklinga av miljø- og ressursbelastninga knytt til forbruk i Noreg skal det utviklast statistikk, analysar og indikatorar for dei forbrukargruppene som i globalt perspektiv er mest miljøbelastande.

Støtte til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk blir bl.a. gitt over kap. 1400 post 73, programkategori 12.10.

Arbeidsmål 3. Sikre god informasjon og kommunikasjon med ulike målgrupper om lokale, nasjonale og globale utfordringar.

Departementet vil styrkje kommunikasjonen om miljøspørsmål med fleire målgrupper, slik at dei ulike sektorane i samfunnet blir motiverte til å ta miljøomsyn. Pressa og frivillige organisasjonar er særleg viktige målgrupper for Miljøverndepartementet, men ein legg òg stor vekt på å spreie kunnskap om miljø og leggje til rette for tilgjenge til miljøinformasjon gjennom ei rekkje ulike tiltak.

Informasjon om saker i departementet blir spreidd på ulike måtar, slik at så mange som mogleg får vite om dei. Pressmeldingar blir sende ut til organisasjonar og mediebedrifter. Det blir utarbeidd artiklar og kronikkar til aviser og tidskrift. Journalistar blir òg fora med bakgrunnsstoff og får tilbod om intervju med den politiske leiinga. Det blir arrangert pressereiser ved viktige hendingar. Godt samarbeid med organisasjonane er viktig for departementet, og driftstilskot til dei frivillige organisasjonane er eit nyttig verkemiddel for å styrkje aktivitet og deltaking.

Som eit ledd i arbeidet med å auke forståinga og engasjementet for klimautfordringane har Miljøverndepartementet sett i gang klimakampanjen Klimaløftet. Kampanjen vender seg til folk flest, bedrifter og kommunar, og er eit samarbeid mellom Miljøverndepartementet og ei rekkje organisasjonar og bedrifter. Det blir lagt vekt på å kommunisere løysingar og gi praktisk råd til handling. Eit breitt sett av tiltak er sett i gang, som f. eks. nettstad, spesialforedrag på internett for ungdom og fotokonkurranse.

I tillegg til media er Internett ein viktig kanal for informasjonsformidling frå Miljøverndepartementet og underliggjande etatar. Store mengder miljøinformasjon er gjort tilgjengeleg gjennom nettstadene til miljøforvaltninga. Departementsinngangen www.miljo.no gir full oversikt over informasjonstilbodet frå miljøforvaltninga. Miljøstatus i Noreg (www.miljostatus.no) er inngangen til fakta og annan informasjon knytt til tilstand og utvikling for dei miljøpolitiske resultatområda. Det er etatane sitt ansvar å oppdatere denne informasjonen. Departementets internett-sider skal vere ein formidlingskanal i tråd med lov om rett til miljøinformasjon. Eitt døme er høyringssaker der også høyringsfråsegnene blir lagt ut på nettet.

Nyhende, avgjerder og tolkingsfråsegner innan planlegging etter plan- og bygningslova og kartforvaltning blir formidla gjennom departementets nettsider www.planlegging.no og gjennom publikasjonane *Plannytt* og *Planjuss*. Depar-

tementet er i gang med ein gjennomgang av den samla informasjonsstrategien knytt til området regional og kommunal planlegging.

Internasjonale standardar for tilgjenge, WAI (Web accessibility initiative) er innarbeidde på miljøforvaltningas internettsider. Syntetisk tale er tilgjengeleg på alle departementets nettsider på ODIN. Nettstaden www.universell-utforming.miljo.no som er knytt til regjeringas handlingsplan for auka tilgjenge, har vore banebrytande på dette feltet i Noreg.

Departementet har eit nært samarbeid med dei underliggjande etatane om informasjon til utvalde målgrupper.

Miljøinformasjonslova

Informasjon er eit heilt sentralt verkemiddel i miljøpolitikken. For ytterlegare å styrkje retten til miljøinformasjon vart det vedteke ei samla lov om rett til miljøinformasjon og deltaking i offentlege avgjerdsprosessar med innverknad på miljøet (miljøinformasjonslova), som trådte i kraft 1. januar 2004.

Ei eiga uavhengig klagenemnd som trådte i funksjon 1. januar 2004, Klagenemnda for miljøinformasjon, behandlar klager over avslag på inn-syn hos private verksemdar. Loven er evaluert, jf. St. melding nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 693,8 mill. kroner over Miljøverndepartementets budsjett for 2008. Resultatområdet omfattar innsatsen av områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver på tvers av alle resultatområda 1-6, og blir finansiert av alle delar av miljøforvaltninga, jr. kap. 1400, 1410, 1425, 1426, 1427, 1429, 1432, 1441, 1465 og 1471.

I tillegg blir lønn og drift av fylkesmannens miljøavdelingar finansierte over kap. 1510, Fylkesmannsembeta, jf. St prp nr. 1 (2007-2008) for Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Tilskot til dei frivillige miljøorganisasjonane er òg eit viktig verkemiddel for å styrkje medverknad og engasjement omkring ulike miljøspørsmål, jf. kap. 1400, post 70. Tilskot til andre organisasjonar eller prosjekt og tiltak som stimulerer til ei berekraftig utvikling er òg sentralt, jf. kap. 1400, post 73. For år 2008 er det totalt avsett 116,9 mill. kroner til miljøovervaking over Miljøverndepartementets budsjett, jf. kap. 1410, post 21.

Miljøverndepartementet utviklar og forvaltar ei rekkje lover, reglar og instruksar som har inn-

verknad på miljøsektoren og plansida, f.eks. plan- og bygningslova, forureiningslova, naturvernlova m.m.

Ein effektiv og målretta organisasjon er eit avgjerande verkemiddel for gjennomføring av Miljøverndepartementets mål.

Del III
Miljøverndepartementets
budsjettforslag for 2008

Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.

Utgiftene under programkategori 12.10 kan først tilbake til alle resultatområda.

om lag 70,8 mill. kroner, eller 9,4 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2007.

Foreslått løyving knytt til programkategorien for 2008 er 824,7 mill. kroner. Dette er ei auke på

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1400	Miljøverndepartementet	364 571	391 746	436 142	11,3
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	244 786	362 162	388 518	7,3
	Sum kategori 12.10	609 357	753 908	824 660	9,4

Kap. 1400 Miljøverndepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	165 602	169 370	172 813
21	Spesielle driftsutgifter	56 477	60 557	75 457
70	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	32 000	33 216	38 544
71	Internasjonale organisasjonar	37 889	38 757	38 757
72	Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	7 000	7 000	7 000
73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	23 200	27 000	23 750
74	Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	2 200	2 200	3 700
75	Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	4 405	8 000	21 000
76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	9 009	9 146	12 621
79	Den nordiske verdsarvstiftelsen	3 501	3 500	3 500
80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	16 163	20 000	20 000
81	Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	7 125	13 000	19 000
	Sum kap. 1400	364 571	391 746	436 142

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under posten er retta mot alle resultatområda.

Løyvinga dekkjer dei ordinære driftsutgiftene som er naudsynte for at Miljøverndepartementet skal kunne halde ved lag ei forsvarleg verksemd. Om lag to tredelar av løyvinga gjeld lønn til fast tilsette i departementet. I perioden 1. mars 2001 – 1. mars 2007 er talet på årsverk i departementet redusert frå 256 til 217.

Om lag ein tredel av løyvinga går til å dekkje husleige, fornying av materiell, inventar og utstyr, bl.a. drift og utvikling av IT-anlegget til departementet, reiseutgifter, kurs- og konferanseverksemd og tiltak for kompetanseutvikling. Av desse fellesutgiftene er husleige og IT-utgifter dei største. Departementet har òg høge reiseutgifter pga. det internasjonale miljøarbeidet.

I 2008 er det foreslått ei totalloyving til tiltaka under posten på 172,8 mill. kroner. Dette er ein auke frå 2007-budsjettet på om lag 3,4 mill. kroner eller 2 pst. Auken skuldast i hovudsak lønnskompensasjon.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midlane under posten er retta mot alle resultatområda.

Løyvinga på denne posten dekkjer utgifter til kjøp av utgreingar. Lønn til mellombels tilsette som er knytte til faglege prosjekt kan òg førast over posten. Prosjekta relaterer seg til heile miljøvernforvaltningas ansvarsområde.

Miljøpolitikken står overfor store utfordringar og det er viktig å ha eit grundig fagleg fundament for den politikken som blir lagt opp. Det er derfor viktig at Miljøverndepartementet har tilstrekkelege ressursar til å kunne initiere utgreingar av ny politikk og evaluere politiske tiltak og verkemiddel som er sette i gang eller gjennomførte. I tillegg blir ressursar nytta til å vurdere miljøkonsekvensar av forslag som er fremja frå andre sektorar.

I 2008 er det foreslått ein auke til tiltaka under posten på 14,9 mill. kroner.

Løyvingane som er foreslått i 2008-budsjettet vil bl.a. bli nytta til å styrkje det vidare arbeidet med ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet og rammedirektivet for vatn. Det er sett av betydelege midlar til oppfølging av klimameldinga for å

styrkje arbeidet med klima og energisaker og til sektorvise klimahandlingsplanar. Innsatsen for kartlegging av miljøgifter er òg auka. Det er vidare sett av midlar til oppfølging av stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikaliar.

Det er òg avsett midlar til satsinga på framtidens byar, jf. omtale under kap. 1 i Innleiinga. I tillegg er det bl.a. løyvd midlar til nordområdestrategien og vidareføring av klimainformasjonskampanjen. Midlar til EU-programmet Reach og bevaring av villaksen og fjellreven er omdisponerte respektive til post 76 og kap 1427 post 21.

Post 70 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Midlane under posten er retta mot resultatområde 7 Tverrgåande verkemiddel og oppgåver.

Posten omfattar grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar som blir gitt over Miljøverndepartementets budsjett. Støtte blir gitt til organisasjonar som har sitt kjerneområde direkte knytt til miljøvern eller fagspesifikke område.

Løyvinga for 2008 er auka med 5,3 mill. kroner i forhold til 2007-budsjettet. Alle organisasjonane har fått priskompensasjon, og for fleire av dei større organisasjonane er det foreslått ei justering i nivået på støtte. For dei små fagspesifikke biologiske foreiningane er det gjennomført ei nivåheving.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å halde oppe eit breitt utval av demokratisk oppbygde, landsomfattande organisasjonar med miljøvern som hovudarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrkje medverknaden i miljøvernspørsmål lokalt, regionalt og sentralt, basert på fagleg innsikt. Storleiken på driftstilskota blir fastsett bl.a. ut frå ei vurdering av organisasjonanes aktivitetsnivå lokalt, økonomien deira og alternative høve til finansiering, saman med medlemstalet i organisasjonane.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll går føre seg ved generell formalia- og sannsynskontroll av innsende årsmeldingar, og rekneskap stadfest av revisor.

Tabell 13.1 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Organisasjon	(i 1 000 kr)		
	Rekneskap 2006	Vedteke budsjett 2007	Forslag 2008
Norges Naturvernforbund	5 496	5 705	6 507
Framtiden i våre hender	2 018	2 095	2 590
Den Norske Turistforening	3 690	3 830	4 403
Norges Jeger- og fiskerforbund	5 058	5 250	5 487
Friluftslivets fellesorganisasjon	2 493	2 588	2 705
Norsk Ornitologisk Forening	1 523	1 580	1 751
Norges kulturvernforbund	685	710	742
Fortidsminneforeningen	3 226	3 350	3 651
Forbundet Kysten	1 366	1 420	1 634
Norsk forening for fartøyvern	1 249	1 295	1 503
Natur og Ungdom	1 083	1 125	1 326
Norges Miljøvernforbund	216	224	234
WWF-Norge	578	600	1 527
Norsk forening mot Støy	824	855	944
Norsk Vannforening	234	243	304
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	723	750	889
Norsk Biologforening	101	105	200
Norsk Zoologisk Forening	67	70	200
Norsk Entomologisk Forening	101	105	200
Norsk Botanisk Forening	101	105	200
Foreningen Våre Rovdyr	163	170	278
Norges Sopp- og nyttevekstforening	64	66	200
Miljøagentene	941	975	1 069
Sum	32 000	33 216	38 544

Departementet tek atterhald og vurderer fort-løpande, basert på innkomne søknader, om organisasjonar som blir tildelte grunnstøtte tilfredsstillende kriteria for å ta imot støtte på denne posten.

Post 71 Internasjonale organisasjonar

Midlane under posten er retta mot resultatområde 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda.

Mål

Målsetjinga med løyvinga er å medverke til å halde ved lag drifta av organisasjonar som utfører viktig miljøretta arbeid av verdi for Noreg.

Løyvinga skal dekkje obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjonar der Noreg deltek aktivt. Løyvinga under denne posten er ei direkte følge av at Stortinget har ratifisert avtaler med budsjettbindingar, eller at Regjeringa har vedteke norsk medlemskap. I tillegg blir det gitt eit frivillig bidrag til FNs miljøprogram (UNEP). Ordninga er ikkje open for søknad.

Følgjande internasjonale organisasjonar får bidrag:

- FNs miljøprogram (UNEP)
- Den internasjonale hydrografiske organisasjon (IHO)
- Den internasjonale naturvernunionen (IUCN)
- Fellessekretariat for Oslo- og Pariskonvensjonane og Bonnnavtala (oljeforureining)

- Interimsekretariat for Ramsarkonvensjonen (vern av våtmarker)
- Konvensjonen om internasjonal handel med truga arter (CITES)
- Konvensjonen om trekkjande arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)
- Konvensjonen om vern av ozonlaget (Wienkonvensjonen)
- Protokoll om stoff som reduserer ozonlaget (Montrealprotokollen).
- Den nordatlantiske laksevernorganisasjonen (NASCO)
- Konvensjonen om biologisk mangfold (Biodiversitetskonvensjonen/CBD)
- Cartagena-protokollen om genmodifiserte organismar
- Internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerke (ICCROM)
- Det europeiske overvåkingsprogrammet for langtransport av luftforureiningar (EMEP)
- Konvensjonen om kontroll med grenseoverskridande transport av farleg avfall (Baselkonvensjonen)
- Miljøverndepartementets del av det norske bidraget til grunnkapital i Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO)
- Det europeiske miljøvernbyrået (EEA)
- FN's klimapanel (IPCC)
- FN's Rammekonvensjon om klimaendringar (UNFCCC)
- Kyotoprotokollen
- Stockholmkonvensjonen om persistente organiske sambindingar (POP)
- Rotterdamkonvensjonen om notifikasjon og forhandssamtykke ved eksport av kjemikalier
- Århuskonvensjonen om miljøinformasjon
- International Council of Monuments and Sites (ICOMOS)
- Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM)
- Agreement on Conservation of Albatrosses and Petrels (ACAP)

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølging av organisasjonane skjer ved generell formaliakontroll av reviderte rekneskapar og årsrapportar, deltaking i generalforsamlingar, årsmøte og liknande.

Post 72 Miljøverntiltak i nordområda, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og

polarområda. Løyvinga er oppretta for å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Ordninga er ikkje open for søknad. Relevante tilskotsmottakarar blir tilskrivne.

A: Tilskot til drift av Polarmiljøsen-teret A/S

Mål:

Målet med ordninga er utvikling av Polarmiljøsen-teret A/S i Tromsø slik at selskapet kan løyse fellesoppgåver knytte til drifta av Polarmiljøsen-teret på ein økonomisk og fagleg effektiv måte. Vidare skal selskapet ha som oppgåve å formidle informasjon om og profilering av Polarmiljøsen-teret nasjonalt og internasjonalt.

Oppfølging og kontroll:

I tillegg til fagleg kontakt blir det motteke årsrapportar om gjennomførte aktivitetar og reviderte rekneskapsrapportar frå tilskotsmottakar. Kontroll skjer ved fagleg og generell formaliakontroll av årsrapport og rekneskap, ved kontroll av tilskotsmottakaren si faktiske etablering i senteret og ved at tre av departementets direktorat deltek i selskaps styre.

B: Tilskot til FoU-verksemd

Mål:

Målet med tilskotsordninga er å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Målgruppa for tilskotsordninga er samarbeidande forskingsinstitutt som er deltakarar i Polarmiljøsen-teret.

Kriterium for måloppnåing:

Vi måler omfanget av og kvaliteten og relevansen i forskingsresultat framlagt i form av rapportar og artiklar i nasjonale og internasjonale tidsskrift.

Oppfølging og kontroll:

Forskingsinstitutta og andre som får tilskot rapporterer på talet FoU-prosjekt som er sette i verk og avslutta, mengda av publiserte og selde publikasjonar, under dette også ved internasjonal referee. Vidare blir det motteke årsrapportar med omsyn til det vitskapelege samarbeidet i senteret og reviderte rekneskapsoversikter for tilskota. Kontroll skjer ved fagleg gjennomgang og generell formaliakontroll av dei innsende rapportane.

C: Tilskot til polarattraksjonen Polaria**Mål:**

Målet med tilskotsordninga er å sikre fornying av utstillingar.

Oppfølging og kontroll:

Rapport og revidert rekneskap blir innhenta frå Stiftelsen Polaria. Kontroll skjer ved generell formaliakontroll av årsrapport og rekneskap.

Evaluering av A og B:

Noregs Forskingsråd har gjennomført ei evaluering av Polarmiljøsenteret på oppdrag frå Miljøverndepartementet.

Eventuelle budsjettkonsekvensar av forslaga i evalueringsrapporten vil bli vurderte i tilknytning til utgreiinga av ny finansieringsstruktur for instituttsektoren.

Post 73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot alle resultatområda til Miljøverndepartementet. Målet med løyvinga er å stimulere ei berekraftig utvikling.

Det er omdisponert 4 mill. kroner frå posten til nyoppretta kap. 1447 Miljøomsyn i offentlege innkjøp, post 21 Spesielle driftsutgifter jf. omtale under kap. 1447 i programkategori 12.40.

1) Øyremerkte tilskot**Mål**

Målet med tilskotsordninga er å påverke produksjons- og forbruksmønsteret ved å byggje opp og formidle kompetanse om miljøvennleg produksjon og forbruk, og stimulere til berekraftig praksis i næringsliv, hushald og offentleg verksemd.

I 2008 vil ordninga omfatte:

- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen for berekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, som skal utvikle og formidle metodar, verktøy og informasjon som hjelper, motiverer og gjer det enklare for private og offentlege verksemdar å bli meir miljøeffektive, og auke verdiskapinga med redusert ressursbruk og miljøbelastning. Tilskot til GRIP i 2008 vil hovudsakleg gå til program for miljøbevisste offentlege innkjøp, økoturisme og klimaløftets handlingsprogram for næringslivet.
- Drifts- og prosjekttilskot til Grønn Hverdag – Miljøheimevernet. Verksemda skal gjennom

praktiske råd og løysingsforslag påverke bl.a. forbrukarane til meir miljøvennleg åtferd.

- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen Idébanken. Stiftelsen har som formål å fremje og formidle praktiske, lokale forsøk på å realisere ei berekraftig utvikling og gjere synleg det lokale handlingsrommet som finst.
- Driftstilskot til Stiftelsen Miljømerking, som skal stimulere næringslivet si satsing på å utvikle meir miljøvennlege produkt og stimulere forbrukarane til val av desse (ordninga er nærare omtalt i Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon).
- Prosjekttilskot til LOOP, ein stiftelse som arbeider med å gi meir heilskapleg og samordna informasjon til næringsliv, kommunar og forbrukarar om handtering av alle typar avfall, under dette spesialavfall.

Kriterium for måloppnåing

I tillegg til det overordna målet for tilskotsposten er det utarbeidd meir konkrete arbeidsmål for dei enkelte verksemdene som mottek støtte. Desse måla går fram av tilsegnsbrevet til den enkelte verksemda. Ved å ta utgangspunkt i tiltak, aktivitetar og prosjekt som har vore gjennomførte, skal verksemdene gjere greie for effektane av dette og knyte det til fastsette arbeidsmål, relevante nasjonale miljømål og mål for berekraftig utvikling nedfelt i Nasjonal Agenda 21.

Miljøverndepartementet arbeider kontinuerleg for å betre opplegget for resultatrapportering frå verksemdene og gjere dette meir systematisk og straumlinjeforma.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på verksemdas resultat frå føregående år og ein konkret søknad om midlar for kommande periode, sett opp mot prioriterte nasjonale miljø- og berekraftsmål.

Oppfølging og kontroll

Drifts- og prosjekttilskota blir følgde opp gjennom krav som blir fastsette i kvart enkelt tilsegnsbrev. Det blir motteke årsrapport og/eller rekneskapsversikt for alle tilsegner, i tillegg til at det er fagleg kontakt med dei enkelte tilskotsmottakarane.

2) Til disposisjon for departementet

Det er sett av midlar til tilskot til miljøstiftelsen Bellona og Zero til arbeid med klima- og energitiltak. Det er òg sett av midlar som departementet vil dis-

ponere til prosjekt og tiltak som ligg innanfor målsetjingane til posten som til dømes Regnskapsfondet. Departementet vil følgje opp tilskot på bakgrunn av rapportar frå tilskotsmottakare.

Post 74 Tilskot til AMAP, kan overførast

Løyvinga medverkar til å oppnå måla på resultatområde 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda. Løyvinga er styrkt med 1,5 mill. kroner i 2008.

Mål

Dette er ei internasjonal forplikting Noreg har påteke seg, og målet med løyvinga er å sikre vidareføring av programmet for arktisk miljøovervaking (AMAP) gjennom tilskot til drift av stiftinga AMAP.

Stiftinga AMAP vart oppretta av Miljøverndepartementet 24. juni 1997. Det internasjonale miljøvernssamarbeidet under den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) tok sikte på å redusere negative miljøverknader av den aukande økonomiske aktiviteten i området. AEPS-samarbeidet er no integrert i det breiare samarbeidet i Arktisk Råd. Miljøovervakingssystemet AMAP utgjer den viktigaste delen av samarbeidet.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsversikter. I tillegg er det fagleg kontakt med stiftelsen.

Post 75 Miljøvennleg byutvikling, kan overførast

Midlane under denne posten er i hovudsak retta mot resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling. Løyvinga er auka med 13 mill. kroner i 2008. Auken skal nyttast til å styrkje innsatsen for eit betre miljø i Groruddalen.

Mål

Regjeringa og byrådet i Oslo har inngått ei intensjonsavtale om eit samarbeid om Groruddalen for 10-årsperioden 2007-2016. Hovudmålet er ei berekraftig byutvikling, synleg miljøoppusting, betre livskvalitet og samla sett betre levekår i Groruddalen. Det skal utviklast eit lokalt og inkluderande samarbeid med dei som bur i dalen, organisasjonar, burettslag, næringsliv, bydelar og offentlege organisasjonar.

Oslo kommune har ansvaret for den heilskaplege utviklinga i Groruddalen. Miljøverndepartementet samordnar staten sin innsats. Den felles innsatsen er organisert i fire program. Miljøverndepartementet fylgjer opp program 2: Alna, grønstruktur, idrett og kulturmiljø. Målet for dette programmet er å styrkje den blå-grøne strukturen og naturmangfaldet i Groruddalen, gi betre forhold for friluftsliv, fysisk aktivitet og idrett. Kulturminne skal vernast og brukast og forståinga for historia skal styrkjast.

Kriterium for måloppnåing

Planarbeidet skal drivast i eit breitt samarbeid mellom partane og føre fram til fysiske forbetringar innan program 2.

Tildelingskriterium

Tildeling vil skje på grunnlag av søknad og handlingsprogram for program 2.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang blir følgde opp fortløpande både fagleg og økonomisk. Det blir kravd årlege fagrapportar og rekneskapsrapportar etter avslutta prosjekt.

Evaluering

I oppstarten blir det utarbeidd ein statusrapport for programområdet. Arbeidet skal følgjast opp med midtvegs- og sluttrapport.

Post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, kan overførast

Midlane under denne posten gjeld resultatområda 4 Eit stabilt klima og rein luft og 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda. Posten er styrkt med ein auke i støtta til GRID Arendal med 0,5 mill. kroner, tilskot til European Environment Bureau med 0,2 mill. kroner og støtte til International childrens conference on the environment med 0,4 mill. kroner. Det er omdisponert 2,5 mill. kroner frå post 21 til støtte til EU-arbeidet REACH (kjemikalier).

Mål

Målet med ordninga er å styrkje arbeidet med miljøspørsmål som er svært viktige for Noreg, og å få gjennomslag for norske miljøvernpolitiske prioriteringar internasjonalt. Ordninga skal òg medverke

til at Noreg gjennom nasjonale tiltak oppfyller sine internasjonale plikter når det gjeld klimaendringar, stoff som bryt ned ozonlaget og grenseoverskridande luftforureiningar. Tilskotsordninga blir kunngjort i eit eige rundskriv frå Miljøverndepartementet om alle departementets tilskotsordningar.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på kva resultat departementet ønskjer å oppnå i det internasjonale miljøvernssamarbeidet, eller plikter Noreg må innfri gjennom nasjonale tiltak.

Oppfølging og kontroll

Årsrapportar og reviderte rekneskapar frå gjennomførte prosjekt dannar grunnlaget for ein generell formaliakontroll.

Post 77 Oppfylging av garantiansvar for miljøvernlån

Ordninga med statsgaranterte miljølån i Industribanken (seinare Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, SND) og garanti gitt av Industribanken på vegner av staten til pålagte reinsetiltak vart avvikla frå og med 1991. I 1991 vart det innført ei ny ordning med statsgaranterte miljøvernlån for investeringar i tiltak innan gjenvinning, spesialavfall og miljøteknologi i industrien. Denne vart avvikla frå og med 1997.

Posten blir nytta til å innfri garantiar som er gitt i samsvar med tidlegare garantifullmakt. Departementet har fullmakt til å utgiftsføre utan løyving fastslåtte tap under føresetnad av at det så snart det er formålstenleg blir fremje forslag til løyving for Stortinget. Dette er gjort for at innfriinga av garantiar skal kunne skje på ein praktisk måte, og for at staten ikkje skal pådra seg unødige rentekostnader. Denne fullmakta blir foreslått ført vidare i 2008, jf. Forslag til vedtak III. Det var ingen tap på ordningane i 2006. Garantiansvaret for dei som er avvikla, men der staten framleis sit med garantiansvar, var samla sett redusert frå om lag 14 mill. kroner pr. 31. desember 2005 til om lag 9 mill. kroner ved utgangen av 2006.

Tabell 13.2 Garantifullmakter under kap. 1400 post 77

I Garanti for lån i Innovasjon Noreg (tidlegare SND)	(i 1 000 kr)
a) Tap i 2006	0
b) Garantiansvar 31.12.06	4 387
c) Fullmakt, nye tilsegner i 2007	0
d) Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2008	0
e) Totalramme i 2008	4 387

Ordninga med garanti frå Innovasjon Noreg (tidligere SN) til private kredittinstitusjonar på vegne av staten er gått ut.

II Statsgaranterte lån i private kredittinstitusjonar og Innovasjon Noreg (tidlegare SND)	(i 1 000 kr)
a) Tap i 2006	0
b) Garantiansvar 31.12.06	4 897
c) Fullmakt, nye tilsegner i 2007	0
d) Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2008	0
e) Totalramme i 2008	4 897

Post 78 Miljøtiltak til nikkilverka på Kola, kan overførast, kan nyttast under post 21

Posten gjeld resultatområde 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda. Løyving skal nyttast som tilskot til modernisering av nikkilverket på Kola. Det er venta ein reduksjon i utslepp frå verket av svoveldioksid, støv og tungmetall på minst 90 pst. i forhold til utsleppet i 1999, når prosjektet er gjennomført. Dette vil gi merkbar betring av helse og miljø lokalt og for miljøet i Finnmark.

Prosjektet går ut på å byggje briketteringsanlegg i Zapoljarny og ny smelteovn med gassreining og tilhøyrande svovelsyrefabrikk i Nikel. Investeringane, som var planlagt til ca. 93,5 mill. USD, blir finansierte med tilskotet frå Noreg og eit tilskot frå Sverige på 3 mill. USD, mens resten blir dekt av lån frå NIB (Den Nordiske Investeringssbanken) på 30 mill. USD og eigendel frå Norilsk Nikel-konsernet. Eventuelle kostnadsoverskridingar skal dekkjast av Norilsk Nikel.

Norilsk Nikel-konsernet gjer i tillegg omfattande investeringar i gruvedrift og knusing og oppkonsentrering av malm i Zapoljarny. Selskapet bedømmer no at verksemda i Nikel vil halde fram

over ein lengre periode enn ein trudde tidlegare. Tidsperspektivet er sett ut frå venta tilgang til eksternt smeltemateriale og gjennom tilgangen til eigen malm. Malmførekomstane i området er gjennom djupare malmbryting betydelege, og er venta å kunne vare betydeleg lenger enn til 2015.

Ombygginga starta i 2002, ca. eit halvt år forseinka pga. at det tok lengre tid enn føresett å slutføre avtalane om tilskot og lån. Ved to anledningar har prosjektet seinare blitt ytterlegare seinka i forhold til tidlegare planlagt ferdigstilling, som var innan utgangen av 2006. Første gong var i 2003/2004 då hovudgrunnen var vanskar med handteringa av dei store mengdene med svovelsyre som vil bli produserte; sjå omtale i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Norilsk Nikel-konsernet har no bestemt å halde fram med bruk av den opphavlege nye teknologien. Vidare bestemte Norilsk Nikel-konsernet hausten 2003 for eiga rekning å byggje eit pilotanlegg med den nye smelteknologien i Montchegorsk. Dette vil betre sikre at den nye smelteomnen i Nikel møter dei miljøkrava Noreg har sett. Dette er omtala i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Begge desse forholda, som hadde som formål å sikre at miljømåla skulle nåast, førte til forseinkingar på ca. 1,5 år med ferdigstilling ved utgangen av 2008.

I januar 2006 vart departementet orientert av NIB om ytterlegare forseinkingar av prosjektet med ca. 2 år, sjå òg informasjon gitt i St.prp. nr. 66 (2005-2006) *Tilleggsbevilgningar og omprioriteringer i statsbudsjettet 2006*. Denne forseinkinga skuldast tekniske feil i det nye briketteringsanlegget og tekniske problem i pilotprosjektet for utprøving av ny teknologi. Av brevet går det òg fram at Norilsk Nikel er heilt innstilt på å fullføre prosjektet og at NIB meiner det framleis er mogleg å nå dei miljømåla som er føresetnaden for den norske støtta.

Miljøverndepartementet har gjennomført ein juridisk gjennomgang av avtala mellom departementet og NIB som følgje av rapporteringa om ytterlegare to års forlenging av prosjektet for å sjå om forseinkinga er å sjå på som eit avtalebrot. Forseinkinga er sakleg grunngitt og strekkjer seg ikkje ut over avtaletida på 10 år, og den er derfor ikkje å sjå på som misleghald av avtala. Miljøverndepartementet har godkjent utsetjinga som inneber at miljømåla skal vere nådd i 2010, og har samtidig gjort NIB merksam på at ved ein eventuell ny søknad om utsetjing vil vurderinga kunne bli ei anna fordi avtala som er inngått berre gjeld i 10 år.

Forseinkingane med tilhøyrande forandringar i gjennomføringa av prosjektet, under dette bygginga av pilotanlegget, har ført til auka kostnader for prosjektet. Dei samla investeringane er no anslått til ca. 144 mill USD. Alle meirkostnadene blir dekte av konsernet.

I budsjettproposisjonen for 2007 vart det òg stilt i utsikt at Norilsk Nikel-konsernet ville ta ei avgjerd om gjennomføringa av investeringane i byen Nikel i løpet av hausten 2006. Då dette ikkje skjedde, gav Miljøverndepartementet NIB i oppdrag å vurdere når ei avgjerd må fattast for at moderniseringa skal kunne gjennomførast innfor avtaleperioden. I brev frå NIB datert 4. mai 2007 går det fram at bygging/modernisering av smelteverket i Nikel må starte opp i første kvartal 2008, dersom det skal vere mogleg å gjennomføre moderniseringa innfor avtaleperioden.

Det er òg teke andre initiativ for å få ei avklaring av planane til det russiske konsernet. Saka vart drøfta på møte i Miljøverndepartementet med representantar frå NIB og leiinga i Norilsk Nikel, og på politisk plan med guvernør Jevdokimov i Murmansk fylke under hans besøk i Oslo i april 2007. På møta forsikra Norilsk Nikel at konsernet står fast på å oppnå miljømåla som ligg i moderniseringsavtala, det vil seie 90 pst. reduksjon i utsleppa av SO₂ og støv med tungmetall i forhold til 1999-nivå. Utsleppa av SO₂ var ca. 150 000 tonn i 1999. Sidan 1999 er det gjennomført fleire mindre utbetringstiltak ved anlegga i Nikel og Zapoljarny, slik at utsleppa no er reduserte til i overkant av 100 000 tonn pr. år.

Briketteringsanlegget i Zapoljarny er vedteke bygt, og skal etter planen stå ferdig i 2009. Dette vil gi ein årleg reduksjon i SO₂-utsleppa på nesten 50 000 tonn. Det betyr at om lag 40 pst. av den utsleppsreduksjonen for SO₂ som avtala føreset vil bli oppfylt. Men for å få full miljøeffekt i neste ledd må desse brikettane nyttast i ein smelteomn med fungerande gassreinsing, og handtering av svovel f.eks. via ein svovelsyrefabrikk.

Leiinga i konsernet orienterte òg om dei utgreiingane som no går føre om framtidig lokalisering av smelteverket med tilhøyrande gassreinsing og handtering av svovel. Dei to alternativane som er til vurdering er bygging/modernisering av smelteverket i Nikel og bygging av nytt smelteverk i Montsjegorsk, lengre sør på Kola-halvøya. Konsernet utgreier òg ulike høve for alternativ verksemd i byen Nikel, dersom resultatet av den pågåande utgreiinga skulle bli flytting av nikkelsmeltinga til Montsjegorsk.

Sett frå et miljøsynspunkt framstår flytting av smelteverket til Montsjegorsk som eit godt alternativ, som vil oppfylle miljømåla. Etter NIBs og Miljøverndepartementets vurdering vil likevel ei flytting av smelteverket til Montsjegorsk liggje utanfor avtalenes geografiske verkeområde. Konsernet er derfor gjort kjent med at den norske økonomiske støtta er avgrensa til modernisering i Nikel, innfor den tidsperioden avtalen gjeld.

Miljøverndepartementet held seg fortløpande orientert om utviklinga av prosjektet.

Det er avsett 0,7 mill. kroner under kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter til å dekkje utgifter ved forvaltning av tilskotet i 2008.

Rest på tilsegnfullmakta blir etter dette 83,9 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Post 79 Den nordiske verdsarvstiftelsen

Midlane under posten er retta mot resultatområde 5 Internasjonalt miljøsamarbeid og miljø i nord- og polarområda.

Midlane dekkjer tilskot til Den nordiske verdsarvstiftelsen (Nordic World Heritage Foundation, NWHF) gjennom ei grunnløyving på 3,5 mill. kroner.

Mål

Målet med løyvinga er å styrkje oppfølginga av UNESCOs verdsarvskonvensjon. Den nordiske verdsarvstiftelsen skal bl.a. fungere som eit knutepunkt for den samla innsatsen frå dei nordiske landa på området, tilby teknisk ekspertise, spreie informasjon og medverke til nyskapande prosjekt, reise midlar og tilby assistanse til utviklingsland.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsrapportar. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Post 80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, kan overførast, kan nyttast under post 22

Midlane under posten er knytte til underområde kommunal og regional planlegging under resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling

Posten er oppretta for å ivareta oppfølginga av St.meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer* og Stortingets vedtak om ein handlingsplan for auka tilgjenge til transport, bygningar, informasjon og andre viktige samfunnsområde. Planen er kalla *Handlingsplan for økt tilgjenge for personer med nedsatt funksjonsevne – plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder* (2005-2009), og oppfølginga av planen er koordinert av Miljøverndepartementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Midlane er knytte til sektorovergripande tiltak i handlingsplanen. Ettersom offentlege instansar har ansvaret for å resultatfølgje enkelte av tiltaka, er det behov for at ein del av midlane kan nyttast under post 22.

Mål

Formålet med ordninga er å støtte opp om mål, strategiar og prioriterte tiltak i handlingsplanen. Målgrupper er ulike forvaltningsnivå, organisasjonar og offentlege og private instansar.

Kriterium for måloppnåing

Ordninga skal stimulere til nytenking i utforming av produkt og tenester, byggverk og uteområde slik at alle, utan omsyn til funksjonsevne, kan nytte dei på ein likestilt måte. Ved at mange aktørar medverkar, finn ein nye løysingar som vil gi meir effektiv nytte av offentlege ressursar. Ordninga legg til grunn at det skal vere aktiv brukarmedverknad og formidling av resultat.

Tildelingskriterium

Midlar skal dekkje sektorane sitt ansvar for auka tilgjenge og til verkemiddelområda og tiltaka i handlingsplanen. Tiltak som fremjar samarbeid over sektorgrenser, forvaltningsnivå og interesseområde blir prioriterte.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang vil bli følgde opp fagleg og økonomisk. Det blir kravd fagrappportar eller annan dokumentasjon på gjennomførte tiltak og rekneskap av tilskotsmottakar. Sektoranes sameinte innsats blir rapportert til Statssekretærutvalet for den sameinte politikken for funksjonshemma gjennom departementets ansvar for koordineringa av innsatsområdet.

Evaluering

Handlingsplanen for universell utforming skal evaluerast. Evalueringa vil rette seg mot verknader ved gjennomføringa av handlingsplanen innan ramma av styringsdokument og ordinære investerings- og tiltakspostar i statsbudsjettet.

Post 81 Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn, kan overførast, kan nyttast under post 22

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling, under dette satsinga på framtidens byar, jf. omtale under kap. 1 i Innleiinga.

Midlane skal nyttast til å organisere læringsnettverk, og drive systematisk erfaringsformidling og støtte dei kommunane som ønskjer å vere pådri-

varar for miljø og samfunnsutvikling. Kunnskap og erfaring frå lokalt miljøvernarbeid skal vidareutviklast og overførast til flest mogleg kommunar på ein systematisk måte. For at satsinga skal gi varig effekt, er programperioden 5 år (2005–2010).

Mål

Ved å synleggjere og styrkje kommunanes rolle som samfunnsutviklar, skal det oppnåast auka gjenomslagskraft for viktige miljøomsyn innan ei rekkje politikkområde i kommunane. Konkrete resultat skal oppnåast bl.a. innan arealpolitikken, innkjøpspolitikken, klima og energi, ressursforvaltning og biologisk mangfald, kulturminne og kulturmiljø, livskvalitet, folkehelse og friluftsliv. Nettverksgrupper av kommunar skal arbeide med konkrete tiltak innafor dei prioriterte miljøområda i mindre nettverk leia av KS, med miljøfagleg bistand frå ei rekkje aktørar. Deltakarane i nettverket er ein del av eit større nasjonalt nettverk med tett samarbeid mellom fagmiljø, organisasjonar og næringsliv nasjonalt og regionalt.

Kriterium for måloppnåing

Det skal leggjast vekt på eit målretta informasjonssystem og formidling av gode eksempel, slik at kommunane betre kan finne fram og ta initiativ til og gjennomføre miljøretta tiltak. Satsinga skal gi fornya lokal merksemd og kompetanse innan miljøområdet. Satsinga skal vidare leggje grunnlag for utvikling av indikatorar og tettare kommunikasjon mellom stat og kommune, bl.a. gjennom konsultasjonsordninga. Ved at mange aktørar medverkar blir det skapt nye løysingar som òg er venta å føre

til meir effektiv ressursbruk knytt til tradisjonelle kontrolloppgåver.

Tildelingskriterium

Ein vesentlig del av midlane er knytt til å organisere læringsnettverk og drive erfaringsformidling. Desse midlane vil bli fordelte på bakgrunn av ei avtale mellom Miljøverndepartementet og KS. Det er føresetnaden at KS medverkar med betydeleg eigeninnsats og at kommunane går inn med eigne ressursar til prosjektansvarlege og tiltak. Ein del av midlane er knytte til statleg oppfølging av programmet, formidlingstiltak og støtte til pilotprosjekt med overføringsverdi.

Oppfølging og kontroll

Det skal utviklast indikatorar og leggjast til rette for målretta styring og oppfølging av tiltaka gjennom det ordinære plan- og styringssystemet. Det blir lagt opp til rapportering av oppnådde resultat innan dei prioriterte miljøområda bl.a. gjennom vidare utvikling av KOSTRA. Arbeidet vil bli følgt opp fortløpande både fagleg og økonomisk. Årsrapport og rekneskapsversikt vil bli utarbeidd.

Evaluering

Det skal setjast i gang ei følgjeevaluering av programmet. Erfaringane og resultatata vil gå inn i det ordinære konsultasjonsarbeidet mellom staten og KS og i andre relevante samhandlingsfora. Erfaringane skal nyttast til å vidareutvikle rammevilkår og verkemiddel for ein miljøvennleg praksis lokalt.

Kap. 4400 Miljøverndepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Ymse inntekter	4 754	300	313
03	Refusjon frå Utanriksdepartementet	854	850	887
16	Refusjon frå fødselspengar/adopsjonspengar	1 720		
18	Refusjon av sjukepengar	596		
21	Oppdragsinntekter	1 635		
	Sum kap. 4400	9 559	1 150	1 200

Post 02 Ymse inntekter

Under denne posten fører departementet meir tilfeldige inntekter, bl.a. gebyr for parkering på området til Miljøverndepartementet. Prosjektmidlar frå Nordisk Ministerråd blir òg førte her. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende meirutgifter under kap. 1400 post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til vedtak II nr. 1. Posten er auka i tråd med venta inntekter.

Post 03 Refusjon frå Utanriksdepartementet

Det er budsjettert med 887 000 kroner i refusjon frå Utanriksdepartementet i samband med utgifter til medlemskap i Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) som er utgiftsført over kap. 1400 post 71 Internasjonale organisasjonar.

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
21	Miljøovervaking og miljødata	98 617	106 028	116 928
50	Basisløyvingar til miljøforskningsinstitutta		105 965	110 521
51	Forskningsprogram m.m.	126 018	125 318	131 518
53	Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5 000	5 000	5 000
70	Nasjonale oppgåver ved miljøforskningsinstitutta	15 151	15 151	15 151
72	Tilskot til Genøk – Senter for biosikkerhet, <i>kan overførast</i>		4 700	9 400
	Sum kap. 1410	244 786	362 162	388 518

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking gjeld forskningsprogram, basisløyvingar og andre tilskot til miljøforskningsinstitutta m.m., og miljøovervaking og miljødata. Kapitlet rettar seg mot alle resultatområda, unnateke underområde Kart og geodata under resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling. Regjeringa legg vekt på å vidareføre løyvinga til forskning og overvaking på eit høgt nivå i 2008 og fremjar forslag om å auke løyvingane til miljøovervaking med om lag 10,9 mill. kroner i 2008.

Post 21 Miljøovervaking og miljødata

Midlane under posten dekkjer dei fleste resultatområda.

Posten dekkjer utgifter til miljøovervaking og innhenting av data og miljøstatistikk knytt til dei miljøpolitiske resultatområda, under dette utgifter til resultatdokumentasjon og arbeidet med standardisering på miljøområdet. Posten dekkjer òg formidling av resultatata som blir oppnådde, bl.a. utvikling og drift av Miljøstatus for Noreg på Internett. Midlar til overvaking av vilt- og fiskeressursar som kan haustast er dekte over andre postar på Miljøverndepartementets budsjett.

Midlane blir nytta til å få fram kunnskap om miljøtilstanden og endringar i den, og er eit viktig grunnlag for å gjennomføre ein effektiv miljøpolitikk. Miljøovervaking og miljøstatistikk gir grunnlag for å setje mål for miljøpolitikken, vurdere i kva grad dei nasjonale miljømåla blir oppnådde og kva slag miljø- og helseverknader ein oppnår med verkemiddelbruk og tiltak. I tillegg pliktar Noreg gjennom ei rekkje internasjonale miljøavtaler å dokumentere utviklinga i miljøet og dei faktorane som påverkar miljøtilstanden, og deltek i ei rekkje internasjonale overvåkingsprogram. Resultata frå desse programma er det viktigaste grunnlaget for revisjon av eksisterande internasjonale avtaler og etablering av nye. Mange endringar i miljøtilstanden skjer gradvis og over lang tid. For å få den nødvendige informasjonen må overvåkingsprogramma derfor gå over fleire år. Dette gjeld først og fremst område der det er nødvendig å underbygge argumenta for tiltak med eit godt kunnskapsunderlag, bl.a. utslepp av næringsstoff til vassdrag og fjordområde, sur nedbør og ozon.

Auka vektlegging av resultatoppfølging og sektoransvar i miljøpolitikken gjer det nødvendig med meir systematisk bruk av miljøstatistikk enn tidlegare. Denne statistikken er bl.a. viktig for oppføl-

ging av Regjeringas mål for miljøpolitikken og for arbeidet med å halde oversyn over miljøtilstanden. Dels erstattar miljøstatistikken anna overvaking og dels blir resultat nytta saman med data frå overvakinga. Miljøstatistikken må vere stabil og langsiktig og sjåast i samheng med annan relevant statistikk og miljøvernforvaltning.

Utgiftene er i hovudsak kjøp av varer og tenester frå forskingsinstitutt m. fl. som gjennomfører den praktiske innsamlinga og behandlinga av overvaksingsdata.

Vi registrerer framleis eit stort tap av den viktige tareskogen langs kysten og gode overvaksingsdata vil vere avgjerande for å kunne setje i verk tiltak. Regjeringa vil arbeide vidare for å avdekkje årsakene til at tareskogen forsvinn. Denne situasjonen har samtidig avdekt at vi har mangelfull kunnskap om årsakene til det som skjer, og innsatsen i kystovervaksingsprogrammet vil derfor bli styrkt.

På andre område er overvakinga under utvikling for å kunne møte nye krav og ny kunnskap. Dette gjeld særleg innafor biologisk mangfald, nye miljøgifter og kulturminne. I 2008 er det lagt opp til å styrkje dette arbeidet, med spesiell vekt på etablering av ein naturindeks og å betre kunnskapen om truga og framande artar.

Posten dekkjer bl.a. overvaking av forureininger og farlege kjemikaliar, det tverrsektorielle nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald, kvalitetssikring av data frå det kommunale kartleggingsprogrammet, bestandsovervaking av rovvilt, vidareføring av sjøfuglprogrammet SEAPOP, arbeid for å sikre villreinen og auka overvaking av truga og sårbare artar, bl.a. tareskog.

I 2008 er det foreslått ei totaløyving til miljøovervaking og miljødata på om lag 117 mill. kroner. Dette er ein auke frå 2007 på om lag 11 mill. kroner.

Post 50 Basisøyvingar til miljøforskningsinstitutta

Midlane under posten dekkjer dei fleste resultat-områda.

Løyvinga i 2008 er auka med 4,6 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2007 for å styrkje den langsiktige kompetanseoppbygginga for sektoren.

Posten dekkjer basisøyvingar til miljøforskningsinstitutta, under dette ein del av basisøyvinga til Bioforsk Jord og miljø. Basisøyvingane blir kanaliserte gjennom Noregs forskingsråd som gir råd om fordeling av midlane. Basisøyvinga omfattar grunnløyving og løyving til strategiske instituttprogram, jf. resultatområde 7.

Det er viktig å sikre ei brei og god deltaking frå alle relevante forskingsmiljø i EUs rammeprogram for forskning. Ordninga med delfinansiering av eigendelen når norske forskingsinstitutt får tildeelt prosjekt frå EU, skal først vidare. Forskningsrådet skal forvalte midlane som ei felles ordning, sjølv om løyvingane kjem frå ulike departement. Det skal nyttast opp til 3,5 mill. kroner av løyvinga på posten til denne ordninga i 2008.

Mål

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for vassforskning (NIVA), Bioforsk Jord og miljø (tidlegare Jordforsk) og Senter for klimaforskning (CICERO) er sentralinstitutt innan sine område av miljøvernforskninga. Dei skal fungere som nasjonale kompetansesenter og ha ei kunnskapsstrategisk rolle overfor miljøvernforvaltninga, og skal tilfredsstille samfunnets behov for å løse problem på kort og lang sikt innan sine område. NIBR, NILU, NINA, NIKU, NIVA og Jordforsk (no Bioforsk Jord og miljø) danna i 2001 selskapet Miljøalliansen AS, som skal medverke til auka verdiskaping og kunnskapsproduksjon i samfunnet.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. For oppfølging av årsrapporten vil det bli halde møte med det enkelte institutt for drøftingar av miljøforvaltningas kunnskapsbehov. Forskningsrådet uførte ei samla vurdering av felles problem og samarbeidsområde mellom desse institutta hausten 1999. Det vart bl.a. konkludert med at basisløyvinga har ein ikkje ubetydeleg innverknad på instituttas kompetanseutvikling. Grunnløyvinga er framleis eit sentralt verkemiddel for å sikre nødvendig kunnskapsbasis til å utvikle sentrale fagområde som ein ventar vil vere av verdi for forvaltninga.

Post 51 Forskningsprogram m.m.

Midlane under posten er retta mot forskningsprogram innafor alle resultatområde.

Løyvinga i 2008 er auka med 6,2 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2007. Løyvinga skal nyttast til å styrkje forskning på klima, biomangfald, kulturminne, helse- og miljøfarlege kjemika-

liar og Barentshavet. Det internasjonale polaråret (IPY) 2007-2008 er ei anna viktig satsing under posten. I tråd med Regjeringas målsetjing deltek norske fagmiljø tungt i dette internasjonale polarforskingssamarbeidet, og har fått ei førande rolle gjennom ei rekkje store prosjekt som no er starta opp på viktige miljøfaglege område. Norsk forskingsinfrastruktur på Svalbard og i Antarktis er òg eit viktig norsk bidrag i IPY-satsinga. Løyvinga på 2 mill. kroner over budsjettet til Miljøverndepartementet skal medverke til å dekkje det norske sekretariatet som er etablert.

Mål for miljøvernforskninga er å medverke til å styrkje kunnskapsgrunnlaget for eit effektivt miljøvernarbeid og for ei berekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Miljøvernforskninga skal gi eit godt kunnskapsunderlag for nasjonale forvaltningsoppgåver, for avgjerder i politikkkutforming og som grunnlag for internasjonalt miljøvernssamarbeid.

Hovudvekta er lagt på forskning innan klimaendringar, inkl. forskning på biologiske og samfunnsvisse effektar av klimaendringar. Marin forskning og forskning innan biologisk mangfald og helse- og miljøfarlege kjemikalier blir òg prioriterte. I 2007 vart 6 forskingsprogram finansierte over Miljøverndepartementets budsjett, og alle var samfinansierte, hovudsakleg med midlar frå budsjetta til andre departement. Desse forskingsprogramma omfattar fleire fagområde, og Miljøverndepartementet ønskjer å sikre at også dei mindre fagområda får naudsynt prioritet i både det nasjonale og det internasjonale arbeidet. Forsking er eit viktig verkemiddel og er derfor nærare omtalt under dei enkelte resultatområda. Det blir framleis arbeidd for å betre integreringa av miljøvernforskning i alle relevante delar av verksemda innan Noregs forskingsråd.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar frå Noregs forskingsråd som er utarbeidde på bakgrunn av innspel frå programstyra. I tillegg er representantar frå miljøvernforvaltninga valde inn i programstyre.

Post 53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning

Mål

Tilskotet er kontingent for medlemskap i International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA).

Oppfølging og kontroll

Kontingenten blir overført Noregs forskingsråd som tek vare på den norske medlemskapen.

Post 70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskningsinstitutta

Mål

Målet er å syte for at alle miljøinstitutta har ressursar til fagleg rådgiving til miljøvernforvaltninga, til deltaking og fagleg støtte for miljøvernforvaltninga i internasjonale organ ved behov, informasjons- og opplysningsarbeid overfor forvaltning, næringsliv og publikum, kvalitetssikring av data, etablering og vedlikehald av relevante nasjonale databasar og bibliotekfunksjonar m.m.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. Det skal haldast årlege møte med kvart enkelt institutt for drøftingar av dei nasjonale oppgåvene.

Post 72 Tilskot til GenØk – Senter for biosikkerhet

Mål

Posten er oppretta for å sikre ei heilskapleg tilskotsordning til *GenØk – Senter for biosikkerhet*. GenØk skal drive forskning, informasjon og rådgiving om horisontal genoverføring og andre prosessar som kan innebere risikomoment for økologi og helse ved bruk av genteknologi og genmodifisering, for å sikre trygg bruk av genteknologi. Løyvinga i 2008 er auka med 4,7 mill. kroner for å videreføre oppbygginga av GenØk til eit nasjonalt kompetansesenter.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
50	Refusjon frå diverse fond	4 000	4 000	4 000
	Sum kap. 4410	4 000	4 000	4 000

Beløpet gjeld den delen av basisløyvinga til NINA som er finansiert av inntektene til Viltfondet

og Statens fiskefond. Ein viser til omtale under kap. 4425 under programkategori 12.20.

Programkategori 12.20 Biomangfold og friluftsliv

Utgiftene under programkategori 12.20 gjeld i hovudsak resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfold og friluftsliv.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er i 2008 på 866,1 mill. kroner. Dette er ein auke på 72,3 mill. kroner, eller 9,1 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2007. Største auken er til bruk, skjøtsel og forvaltning av verneområde inkludert verdsarvområde med 30,5 mill. kroner. Løyvingane

til førebyggjande og konfliktdempande tiltak og utbetalingar av erstatning knytt til rovvilt aukar med 29 mill. kroner. Løyvinga til bevaring av villaksen er auka med 18,3 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett 2007. Tiltak, skjøtsel og forvaltning av friluftsområde får eit løft på 24,5 mill. kroner når ein held utanom eingongsløyving i 2007 på 25,3 mill. kroner finansiert ved inntekter frå sal av Huk-eigedommen på Bygdøy i Oslo.

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1425	Vilt- og fisketiltak	68 646	72 300	76 442	5,7
1426	Statens naturoppsyn	113 434	142 863	129 109	-9,6
1427	Direktoratet for naturforvaltning	535 794	578 590	660 520	14,2
	Sum kategori 12.20	717 874	793 753	866 071	9,1

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	26 712	25 700	27 842
61	Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overførast</i>	5 260	4 500	4 000
70	Tilskot til fiskeformål, <i>kan overførast</i>	6 874	9 000	9 500
71	Tilskot til viltformål, <i>kan overførast</i>	29 800	33 100	35 100
	Sum kap. 1425	68 646	72 300	76 442

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak omfattar utgifter til vilt- og fisketiltak og delar av vilt- og fiskeforvaltninga. Midlane under kap. 1425 er retta mot resultatområde 1, først og fremst naturmangfalddelen, men har eit klart innslag av tilrettelegging for friluftsliv i form av jakt og fiske.

Utgiftene over kap. 1425 er finansierte ved avgifter på jakt og fiske, og korresponderer med inntektsløyvingane over kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond. Samla sett er løy-

vingane auka med 4,1 mill. kroner i høve til 2008. Auken skuldast prisjustering av jeger- og fellingsavgiftene og bruk av oppspart kapital i fonda. Auken vil primært bli nytta innan viltforvaltning. For nærare utgreiing om avgiftene og forholdet mellom kap. 1425, 4425 og inntektene til dei ulike fonda, viser vi til omtale under kap. 4425.

Lønn og godtgjersler til fast tilsette innan det statlege verksemdsområdet blir ikkje dekte over kap. 1425, men over kap. 1427 Direktoratet for

naturforvaltning og kap. 1510 Fylkesmanns-embeta.

Både løyvingforslaga under tilskotspostane og store delar av løyvingforslaget under post 01 går til formål som er viktige for den lokale vilt- og fiskeforvaltninga.

Bruken av fondsmidlane blir drøfta med representantar for brukarinteressene. Føremålet med drøftingane er å sikre at midlane blir nytta på ein kostnadseffektiv måte i høve til måla innan vilt- og fiskeforvaltninga. Dette må sjåast i nær samanheng med arbeidet for å styrkje den lokale vilt- og fiskeforvaltninga basert på bl.a. driftsplanar, og at dei sentrale ledda i frivillige organisasjonar skal arbeide for å oppnå ei samla målsetjing.

Store delar av dei midlane som blir løyvde til vilt- og fisketiltak blir nytta ved at brukarar, organisasjonar og lag søker om midlar til konkrete tiltak. Frå og med 2008 vil søknader om tilskot til vilttiltak bli fremja i eit nettbasert søknadssenter i regi av Direktoratet for naturforvaltning. Dette vil betre sikre lik behandling og utnytting av resultatata frå tiltaka som blir utførte. Frå 2009 vil dette omfatte fisketiltak.

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Løyvinga skal dekkje utgifter til faglege prosjekt og utgreiingar som grunnlag for konkrete forvaltningstiltak, og administrative kostnader knytte til desse prosjekta. Løyvinga skal leggje til rette for ei langsiktig og berekraftig utnytting av vilt- og fiskeressursane og allmentas tilgang til desse. Posten dekkjer i tillegg til utgifter til fallvilt og drift av villreinnemndene, utgifter til lønn og godtgjersler for mellombels tilsette knytte til gjennomføringa av prosjekt og spesielle utgreiingar o.a. Utover dette dekkjer midlane utgifter til saksførebuing, forvaltning av tilskotspostane over kap. 1425, og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Det sist nemnde er i samsvar med ein fleirårig praksis. Posten er foreslått auka med 2,1 mill. kroner til prosjekt, administrasjon og forskning. Auken har samanheng med auka inntekter som følgje av prisjusterte avgiftssatsar.

Post 61 Tilskot til kommunale vilttiltak, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre ei berekraftig viltforvaltning i kommunane.

Posten skal dekkje utgifter til tiltak innan den lokale viltforvaltninga. Kommunane skal i utgangspunktet sjølve dekkje dei administrative kostnadene sine til viltarbeidet, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) *Om lov om endring i viltloven*. Posten har i ein overgangsperiode tent til å stimulere og styrkje forvaltningstiltak i kommunar med særlege utfordringar i viltforvaltninga si. Posten blir trappa ned fram mot år 2010.

Posten dekkjer berre delar av dei kommunale utgiftene til tiltak, ettersom fellingsavgifter for elg og hjort blir kravde inn av kommunen og inngår i kommunale viltfond.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om ordninga medverkar til å sikre ei berekraftig viltforvaltning i kommunar med avgrensa inntekter frå fellingsavgifter.

Tildelingskriterium

Tildeling skjer på bakgrunn av søknader og melde behov frå kommunane via eit sentralt nettbasert søknadssenter. Fylkesmannen tildeler midlar til kommunane i tråd med regionalt prioriterte tiltak. Ved tildelinga legg ein serleg vekt på kommunar som sjølve har eit avgrensa inntektsgrunnlag gjennom fellingsavgiftene, dvs. kommunar som har små bestandar av hjortevilt, og der dei kommunale viltfonda bør få tilført midlar til prioriterte tiltak via denne tilskotsposten. Det kan givast tilskot til kartlegging av viltressursane og viltinteressene i kommunane, innarbeiding av viltinteressene i kommunale planar, oppretting og drift av driftsplanområde, deltaking i rettshavaranes driftsplanarbeid, delfinansiering av kompetansegivande etter- og vidareutdanning i viltforvaltning og andre oppgåver som følgjer av den mynde kommunane har etter viltlova. Det kan ikkje ytast tilskot til å dekkje administrative kostnader i kommunane. Det skal særleg leggjast vekt på å styrkje interkommunale fellesprosjekt som omfattar kommuneovergripande viltbestandar. Ein del av midlane på posten blir disponert til felles tiltak for kommunane, under dette kjøp av tenester for alle kommunar i hjorteviltregisteret og hjortesenteret på Svanøy.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Det er venta at overgangen frå statleg til kommunalt ansvar for innkrevjing av fellingsavgifter for hjortevilt vil vere gjennomført i 2010, jf. omtala ovanfor. Kommunar med mindre inntektsgrunnlag frå hjortevilt må frå 2010 søkje på vanleg måte i konkurranse med andre søkjarar på midlar frå det sentrale Viltfondet.

I budsjettet for 2008 blir løyvinga foreslått redusert med 0,5 mill. kroner. Reduksjonen er med på å gjere mogleg ein auke i løyvinga under post 71 Tilskot til viltformål.

Post 70 Tilskot til fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområda 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Løyvinga skal gå til å dekkje både lokalt og sentralt styrte tiltak.

I 2008 er posten foreslått auka med 0,5 mill. kroner grunna oppspart kapital i Statens fiskefond. Ein viser til nærare omtale av fiskaravgiftene og fondet under kap. 4425 post 52 Refusjonar frå Statens fiskefond.

Post 71 Tilskot til viltformål, kan overførast

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
71.1	Hjortevilttiltak	29 800	7 750	7 750
71.2	Villreintiltak		2 850	3 350
71.3	Lokale vilttiltak m.v.		16 500	17 500
71.4	Viltovervaking		6 000	6 500
	Sum post 71	29 800	33 100	35 100

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Ein gjer framlegg om å auke posten med 2 mill. kroner i 2008 til styrkte villreintiltak, lokale vilttiltak og viltovervaking.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til forvaltning og tiltak knytte til berekraftig bruk av bestandar av anadrom laksefisk som det kan haustast av, til beste for fiskarar og rettshavarar.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om ordninga medverkar til at fiskeforvaltninga blir gjennomført på ein berekraftig måte og med medverknad frå lokalsamfunn og rettshavarar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt tiltak i regi av lag og organisasjonar etter søknad. Ein kan tilskot til investeringar, spesielle driftsutgifter til fiskefremjande formål, anvend forskning og overvaking. Ein kan gi tilskot til tiltak direkte retta mot rekruttering eller stimulering til fiske.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Tilskot til FoU blir kontrollerte spesielt i forhold til dei forventningane som er gitt i tilsegna eller kontrakten.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre oppgåver innan viltforvaltninga og tiltak i regi av enkeltpersonar, lag og organisasjonar der tiltaket har ein regional, interkommunal eller nasjonal karakter.

Etter endringane i viltlova i 2001, krev kommunane inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort som ein del av eit kommunalt viltfond. Det er derfor føresett at søknader om tilskot til tiltak som har reint kommunal karakter blir viste til dei kommunale viltfonda som er finansierte med fellingsavgifter, midlar frå post 61, og eventuelt eigne kommunale midlar. Tiltak av regional karakter er føresett ivaretekne ved at fylkesmennene forvaltar delar av løyvinga etter tildeling frå Direktoratet for naturforvaltning.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing blir vurdert på bakgrunn av om ordninga medverkar til at viltforvaltninga på regionalt og nasjonalt nivå blir gjennomført på ein berekraftig måte.

Tildelingskriterium

På bakgrunn av søknader via eit sentralt nettbasert søknadssenter tildeler fylkesmannen tilskot til tiltak innafør prioriterte satsingsområde som kan stimulere til regionale utviklingsoppgåver, og som støttar opp om kommunale og interkommunale prioriterte tiltak. Under dette blir det gitt tilskot til tiltak som stimulerer til eit større engasjement i arbeidet med driftsplanar blant rettshavarane, og som støttar opp under betre tilrettelegging av jakttilhøva for allmenta.

Tiltak som kan få tilskot er kartlegging av viltressursane/viltet sine leveområde, kartlegging av viltinteressene i kommunar og regionar, innarbeiding av viltet sine leveområde og viltinteressene i kommunale planar etter plan- og bygningslova, kartlegging og iverksetjing av tiltak med formål å betre bestandsoversyn, oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, deltaking i rettshavarane sitt driftsplanarbeid, FoU og studentoppgåver, organisasjonar, lag og foreiningar som ønskjer å setje i verk tiltak, og andre prioriterte viltføremål. Det kan givast tilskot til tilrettelegging, organisering og informasjon om jakt og jakttilhøve. Fordeling av midlane på dei ulike fylka skjer etter nøklar baserte på bl.a. innbetalt jegeravgift, talet på jegerar i fylket, felt vilt m.m.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane.

Underpost 71.1 Hjortevilttiltak

Underposten skal dekkje tiltak knytte til forvaltning av hjortevilt. Den skal dekkje dei sentrale overvåkingsprogramma for utvikling og samansetjing av bestandar, og hjortevilt delen av programmet for vilthelseovervaking. Dette er viktige grunnlagsdata for konkret forvaltning. Midlar blir nytta i hjorteviltforvaltninga til tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskot til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar m.m., og forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.2 Villreintiltak

Underposten er styrkt med 0,5 mill. kroner for å gjere forvaltninga av villreinen endå betre. Underposten skal dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, styrking av oppsyn og registrering i villreinområda, driftsplanar, arbeid med å sikre leveområda, forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak. Innbetalte fellingsavgifter skal tilbakeførast til det enkelte villreinområdet, og midlane skal disponerast av villreinnemnda til tiltak. Oppfølginga av tilrådingar frå prosjektet Villrein og Samfunn er blitt ført vidare i 2007 bl.a. gjennom eit eige fornyingsprosjekt. Det er òg lagt til rette for administrative endringar og rasjonalisering av den offentlege forvaltningsstrukturen. Endringane vil bli sette i verk når nye villreinnemnder vert oppnemnte rundt årsskiftet 2007/2008.

Underpost 71.3 Lokale vilttiltak mv.

Midlane blir nytta til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, forvaltningsretta FoU knytt til dokumentasjon og overvaking av biologisk mangfald, lokale vilttiltak og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak i distrikta.

Midlane skal nyttast til sentrale organisasjonar som utfører oppgåver på vegner av eller i samarbeid med styresmaktene for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innan viltforvaltning. I budsjetta for 2004-2007 har det vore ein jamn auke til dette arbeidet. I budsjettet for 2008 gjer Regjeringa framlegg om å fortsetje å styrkje lokale vilttiltak, blant anna arbeidet i organisasjonane. Underposten er av denne grunnen auka med 1 mill. kroner.

Underpost 71.4 Viltovervaking

Midlane blir nytta til overvakingsoppgåver som skal sikre ei fortløpande oversikt over bestandsstatus og utvikling av arter og artsgrupper av vilt som ikkje er dekt over underpost 71.1 eller underpost 71.2. Dei sentrale overvakingssprosjekta skal gi eit

årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk både sentrale, regionale og lokale forvaltningstiltak og justering av verkemiddel, og avdekkje kunnskapsbehov. Resultat frå denne overvakinga har bl.a. stor betydning i samband med arbeidet rundt fugleinfluensaen. Underposten er foreslått auka med 0,5 mill. kroner.

Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
51	Refusjon frå Viltfondet	54 385	56 300	59 942
52	Refusjon frå Statens fiskefond	13 500	16 000	16 500
	Sum kap. 4425	67 885	72 300	76 442

Hovuddelen av refusjonane til statsbudsjettet, basert på inntektene frå jeger- og fiskaravgiftene til Viltfondet og Statens fiskefond, er budsjettert under dette kapitelet.

Refusjonane under kap. 4425 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1425 Vilt- og fisketiltak. Forslaget er basert på venta inntekter i fonda i 2008, jf. omtale under kvart fond nedanfor.

Post 51 Refusjon frå Viltfondet

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Viltfondet til statsbudsjettet blir budsjettert under denne posten. Viltfondet refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50 Refusjon frå diverse fond, kap. 3904 post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter jf. tabell nedanfor.

Refusjonane frå Viltfondet til posten er foreslått auka med omlag 3,6 mill. kroner slik at omfanget av viltoppgåver under kap. 1425 postane 01 Driftsutgifter og 71 Tilskot til viltformål kan styrkjast i 2008. Dette blir gjort grunna prisjustering av avgiftene og ved særskilt bruk av kapitaliserte inntekter frå fondet som følgje av høgare inntekter enn budsjettert i 2006 og 2007.

Nærare om Viltfondet

Mål

§ 40 i Viltlova fastset at «den som vil drive jakt og fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter» og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betalast en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen

kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort».

Gjennom behandlinga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget følgjande retningslinjer for bruken av midlane i Viltfondet:

- Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegerservice.
- Den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde over, skal gå fram av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringa er det føresett at ca. halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggingsiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg kjem meir tilfeldige typar inntekter til fondet frå enkelte typar fallvilt og frå renter av fondskapitalen.

I 2001 vart det gjennomført ei omfattande omlegging av viltforvaltninga, der kommunane i staden for staten krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Omleggingsarbeidet blir følgd opp fortløpande av Direktoratet for naturforvaltning. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for

dei kommunale viltfonda, der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For dei fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarande ordning, der midlar blir tilbakeførte til det enkelte villreinområde i høve til innbetalte avgifter føregåande år.

Jeger- og fellingsavgiftene vart sist endra i 2005. Ein gjer framlegg om å auke desse for 2008

slik at omfanget av viltforvaltninga ikkje vert redusert som følgje av den allmenne prisstigninga.

Satsane for dei ulike avgiftene er oppgitt i tabell 13.3.

For oversikta si del er dei økonomiske konsekvensane for kommunane i 2008 tekne med, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. Merk at for kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 13.3 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2008 (tal i heile kroner)

Type avgift:	Storleiken på avgifta i 2008	Estimert tal innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt:	280	195 000	54 600 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt:	75	99 000	7 425 000	Viltfondet
Gebyr jaktstatistikk:	175	15 000	2 625 000 ¹	Viltfondet
Gebyr ekstra jegeravgiftskort:	60	3 000	180 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein:	250	3 000	750 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv:	145	1 200	174 000	Viltfondet
<i>Sum statlege avgifter:</i>			65 754 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen elg:	465	25 000	11 625 000	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv:	270	12 000	3 240 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort:	350	20 000	7 000 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv:	210	6 100	1 281 000	Kommunane
<i>Sum kommunale avgifter:</i>			23 146 000	Kommunane

¹ Innkrevjing av gebyret skjer etterskotsvis i 2008, for dei som ikkje leverte jaktstatistikk i 2007. Talet er vurdert til ca. 15 000.

Inntektene frå avgiftene gjer at det blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabell 13.4.

Tabell 13.4 Berekning av kapital i Viltfondet i 2008

	(i 1000 kr):
Saldo pr. 31.12.06:	5 635
Budsjettert innbetalt i 2007 ¹ :	62 912
Budsjettert refusjon i 2007 (utbetalingar frå fondet):	-64 000
Budsjettert saldo pr. 31.12.07:	4 547
Budsjettert innbetalt i 2008 ² :	66 954
Budsjettert refusjon i 2008 (utbetalingar frå fondet):	-67 642
Budsjettert saldo pr. 31.12.08:	3 859

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter og andre inntekter på 0,6 mill. kroner.

² Talet inkluderer stipulerte renteinntekter og andre inntekter på 1,2 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Viltfondet blir forvalta av Miljøverndepartementet ved Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei stipulerte inntektene for fondet same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i fondet, og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Refusjonane frå Viltfondet som blir førte under kap. 4425, kap. 4410 og kap. 3904, finansierer utgifter til vilttiltak og viltforvaltning over kap. 1425, forskning på viltressursar over kap. 1410 post 50 og utgifter til drift av Jegerregisteret i Brønnøysund-registra over kap. 0904 under Nærings- og handelsdepartementets budsjett, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Nærings- og handelsdepartementet. I budsjettet for 2008 gjer ein framlegg om at 4,7 mill. kroner blir refunderte til Brønnøysund-registra over kap. 3904. Planlagt bruk av refusjonane frå Viltfondet går fram av tabell 13.5.

Tabell 13.5 Samla refusjonar frå Viltfondet i 2008

Formål	(i 1000 kr)
Sentrale fallviltutgifter (kap. 1425.01):	1 000
Drift villreinnemndene (kap. 1425.01):	2 615
Prosjekt, administrasjon, jaktstatistikk mv. (kap. 1425.01):	17 227
Kommunal viltforvaltning (kap. 1425.61):	4 000
Hjortevilttiltak (kap. 1425.71.1):	7 750
Villreintiltak (kap. 1425.71.2):	3 350
Lokale vilttiltak (kap. 1425.71.3):	17 500
Viltovervaking (kap. 1425.71.4):	6 500
Sum refusjon frå Viltfondet under kap. 1425, jf. kap. 4425:	59 942
Viltforskning, NINA (kap. 1410.50 jf. kap. 4410.50):	3 000
Drift av Jegerregisteret (kap. 0904 jf. kap. 3904):	4 700
Sum refusjon frå Viltfondet i 2008:	67 642

Spesielt om hjortevilt og fallvilt

Sjølv om kommunane har fått primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for alt fallvilt, er det likevel nasjonale oppgåver innan desse felta som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt blir dekte av Viltfondet gjennom den differensierte jegeravgifta. Differensieringa inneber at hjorteviltjegerane betaler eit tillegg til jegeravgifta, og på denne måten medverkar dei særskilt til nødvendige nasjonale oppgåver.

Når det gjeld fallvilt, er det framleis eit behov for å gjennomføre sentrale analysar av individ som blir funne igjen som fallvilt eller avliva av ulike årsaker, spesielt for rovviltartene. Slike analysar må framleis gjennomførast av Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er budsjetterte under kap. 1425 post 01 Driftsutgifter.

Spesielt om lisensfelling av rovvilt

Lisensfelling av rovvilt vart innført i 2005 i tråd med ei ordning der lisensinnehavar søker individuelt til fylkesmannen om lisens. I 2006 vart ordninga endra, slik at dei som deltek i lisensfelling registrerer seg særskilt i Jegerregisteret. Det er førebels ikkje lagt opp til at denne gruppa jegerar

skal betale særskilde avgifter slik som hjorteviltjegerar.

Post 52 Refusjon frå Statens fiskefond

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Statens fiskefond til statsbudsjettet er budsjettert under denne posten. Statens fiskefond refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50 Refusjon frå diverse fond, jf. tabell under.

Refusjonane frå Statens fiskefond til kap. 4425 post 52 er foreslått auka med 0,5 mill. kroner i høve til vedteke budsjett for 2007. Auken er grunna i bruk av oppspart kapital i fondet.

Nærare om Statens fiskefond

Mål

I lov om laksefisk og innlandsfisk o.a., § 30, heiter det at den som er fylt 16 år og vil fiske etter anadrom laksefisk eller innlandsfisk skal betale avgift til fiskefondet. Fiskaravgift skal betalast for fiske etter anadrom laksefisk. Det er gitt visse unntak, bl.a. for fiske i medhald av reindriftslovgivinga og til undervisnings- eller behandlingsformål. Vidare skal det ikkje betalast fiskaravgift for fritidsfiske etter anadrom laksefisk i sjøen.

Følgjande retningslinjer for bruken av midlar frå Statens fiskefond er lagt til grunn:

- Statens fiskefond skal nyttast til forvaltningstiltak knytte til anadrom laksefisk og som kjem samfunnet og allmenta til gode; under dette investeringar, spesielle driftsutgifter til fiskefremjande føremål, fiskeforskning og overvaking.
- Den årlege fordelinga av midlane mellom formåla som nemnde over, skal gå fram av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringa er føreset at om lag halvparten av fondet sine inntekter skal gå til lokale tiltak.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Statens fiskefond består av fiskaravgift på fiske etter anadrom laksefisk og renter av kapitalen i fondet. Ordninga med Statens fiskefond synleggjer at tilretteleggingstiltak, og delar av fiskeforvaltninga retta inn mot anadrome fiskearter, for ein stor del er basert på brukarfinansiering.

Årsavgifta for fiske etter anadrom laksefisk vart i 2007 justert i samsvar med prisstiginga. For 2008 gjer Regjeringa ingen framlegg om endringar i avgifta.

Årsavgifta for enkeltpersonar for fiske etter anadrom laksefisk i vassdrag er 210 kroner, mens familieavgifta er 340 kroner. Familieavgifta gjeld

for ektefelle/sambuarar med eventuelle barn mellom 16 og 18 år.

Fiske med faststående reiskap i sjøen med sesongstart før 1. juli har ein sats på 530 kroner, og satsen på 320 kroner vil gjelde for dei som har fiskestart etter 1. juli.

For fiske med kilenot og krokarn vil Regjeringa utgreie omlegging til ei ordning basert på ei avgift pr. reiskap som kan gjelde frå og med 2009. Effektar og moglege konsekvensar av innføring av ei vekeavgift for stongfiske vil bli vurdert.

Inntektene frå avgiftene gjer at det er budsjettet med ein kapitalstraum i Statens fiskefond som vist i tabell 13.6.

Tabell 13.6 Berekning av kapital i Statens fiskefond i 2008

	(i 1000 kr)
Saldo pr. 31.12.06:	3 791
Budsjettet innbetalt i 2007 ¹ :	16 444
Budsjettet refusjon i 2007 (utbetalingar frå fondet):	-17 000
Budsjettet saldo pr. 31.12.07:	3 235
Budsjettet innbetalt i 2008 ¹ :	16 300
Budsjettet refusjon i 2008 (utbetalingar frå fondet):	17 500
Budsjettet saldo pr. 31.12.08	2 035

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,15 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Statens fiskefond blir forvalta av Miljøverndepartementet ved Direktoratet for naturforvaltning.

Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei inntektene ein ventar at fondet vil ha same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og blir kapitaliserte i fondet.

Refusjonane frå Statens fiskefond finansierer utgifter til fisketiltak og fiskeforvaltning over kap. 1425 (jf. kap. 4425), og forskning på fiskeressursar over kap. 1410 post 50 (jf. kap. 4410 post 50).

Planlagt bruk av refusjonane frå Statens fiskefond går fram av tabell 13.7.

Tabell 13.7 Samla refusjonar frå Statens fiskefond i 2008

Formål	(i 1000 kr)
Prosjekt, administrasjon mv. (kap.1425.01):	7 000
Tilskot til fiskeformål (kap. 1425.70):	9 500
Sum refusjon frå Statens fiskefond under kap. 1425, jf. kap. 4425:	16 500
Fiskeforskning, NINA (kap. 1410.50, jf. kap. 4410.50):	1 000
Sum refusjon frå Statens fiskefond i 2008	17 500

Spesielt om lokal bruk av midlane

I fordelinga av fondsmidlane, fråtrekt nødvendige driftsutgifter, er målet at minst 50 pst. av midlane går til tiltak som er initierte lokalt. Andre tiltak som er meint å gi effekt for eit avgrensa område, eit bestemt vassdrag eller fjordområde, og der lokale aktørar deltek i stor grad, blir rekna som lokale tiltak, sjølv om dei er initierte og administrerte frå offentleg forvaltning, organisasjonar eller institusjonar på sentralt nivå.

Kap. 1426 Statens naturoppsyn

Post	Nemning	(i 1 000 kr)		
		Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	70 760	71 854	78 352
30	Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overførast</i>	8 261	9 391	13 891
31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskapsområder, <i>kan overførast</i>	20 219	47 423	18 671
32	Skjergardsparkar o.a., <i>kan overførast</i>	14 194	14 195	18 195
	Sum kap. 1426	113 434	142 863	129 109

Kap. 1426 Statens naturoppsyn omfattar midlar til etablering og drift av Statens naturoppsyn og midlar til tiltak i naturvern- og friluftsområde. Midlane under kap. 1426 er hovudsakleg retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv og i noko grad resultatområde 7 Tverrgående verkemiddel og oppgaver.

Rolle og oppgaver for Statens naturoppsyn

Statens naturoppsyn er etablert med heimel i lov om statleg naturoppsyn av 21. juni 1996 for å ta vare på dei nasjonale miljøverdiane og førebyggje miljøkriminalitet, og skal føre kontroll med at regelverket i 7 ulike miljølover vert etterlevd. Statens naturoppsyn er framleis under utvikling, og arbeider for å etablere eit samla grep om statleg oppsynsinnsats i naturområde. Den nasjonale leiinga ligg i Direktoratet for naturforvaltning. Det heiltidstilsette lokale oppsynet er tilsett i Direktoratet for naturforvaltning, men har arbeidsstad tilknytt eit geografisk område. Dei områda der behovet for styrkt oppsyn er størst, blir prioriterte.

Hovudoppgåvene er førebygging av miljøkriminalitet og kontroll med at miljølovene vert etterlevde, informasjon, rettleiing om regelverket og dei nasjonale miljøverdiane, registrering, dokumentasjon, skjøtsel og drift. I dette inngår viktige oppgaver innan rovviltforvaltninga, bl.a. bestandsregistrering og skadedokumentasjon knytt til den lovfesta erstatningsordninga. Statens naturoppsyn har eit overordna ansvar for lakseoppynet og oppfølginga av ordninga med Skjergardstenesta. Ei viktig utfordring for oppsynet er å skape forståing og respekt for regelverket som finst på dette området.

Verksemnda er basert på eigne oppsynsstillingar i kombinasjon med kjøp av tenester og samarbeid med andre oppsynsordningar lokalt og regionalt. Det blir lagt stor vekt på å etablere godt samarbeid med dei andre aktørane innan naturoppsyn. Dette gjeld både politiet, Kystvakta, Statskogs fjellteneste, fjelloppsynet i regi av fjellstyra og bygdeallmenningar. Særleg er samordning med politiet viktig når det gjeld oppgaver knytte til kontroll. Statens naturoppsyn samverkar med desse bl.a. gjennom miljøforum og sentrale og regionale oppsynsutval.

Statens naturoppsyn har utvikla seg i tråd med dei føringane som vart gitt i lovforarbeid og seinare styringssignal for verksemnda og står no fram som eit bortimot landsdekkjande, heilskapleg og kompetent statleg naturoppsyn. Miljøverndepartementet har utvikla ei meir aktiv rolle som eigar av Statens naturoppsyn og gjeve klårare styringssignal.

Miljøverndepartementet legg vekt på Statens naturoppsyns rolle som oppsyns- og feltapparat,

men viser òg til at Statens naturoppsyn har tilsett naturvegeliarar ved dei to nye villreinsentra.

Direktoratet for naturforvaltning og Politidirektoratet har utvikla ei felles rolleforståing når det gjeld det fortløpande samarbeidet i dei respektive underliggjande einingane. Både Miljøverndepartementet og Justis- og politidepartementet har sagt seg nøgde med dette arbeidet.

Miljøverndepartementet vil i samråd med Landbruks- og matdepartementet tydeleggjere samarbeidsbehov og rolleforståing når det gjeld statleg oppsyn i statsallmenningar og forholdet mellom Statens naturoppsyn og fjellstyras oppsynsordningar.

Miljøverndepartementet vil vurdere behovet for presiseringar i lovverket om oppsyn i samband med lovarbeidet som skal gjerast elles i oppfølginga av NOU 2004: 28 *Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold*. Behovet for endringar vil bli vurdert i det nye regelverket om motorferdsel i utmark og vassdrag, og i samband med andre lovendringar innan departementets ansvarsområde.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønns- og driftsutgifter til Statens naturoppsyn, bl.a til engasjement i den sentrale eininga for Statens naturoppsyn i Direktoratet for naturforvaltning, og kjøp av ulike tenester i samband med drifta av det samla statlege naturoppsynet. Posten dekkjer utgifter til dei lokale rovviltkontaktane som arbeider med dokumentasjon av rovviltskadar. Utgifter knytte til oppdragsverksemnda er førte under denne posten. Inntektene til denne verksemnda er budsjetterte under kap. 4426 post 01 Ymse inntekter. Andre utgifter førte under driftsposten er knytte til IT- og sambandsutstyr, køyretøy og oppsynsbåtar, feltutstyr, uniform/arbeidsklede, opplæringstiltak, informasjonsmateriell, tiltak innan naturrettleiing m.m. og utviklingskostnader.

Regjeringa legg stor vekt på oppfølging av bl.a. nasjonalparkplanen når det gjeld oppsyn. Oppsynet er viktig, ikkje minst når det gjeld skjøtsel og kontroll med verna areal, og tilrettelegging, informasjon og rettleiing til dei som nyttar nasjonalparkane. Statens naturoppsyn dekkjer vidare drift av naturvegeliarstillingane ved dei to informasjons- og kompetansesentra for villrein, jf. kap 1427 post 76.

Posten er auka med 2 mill. kroner til styrking av Statens naturoppsyns kapasitet på rovviltsida i beitesesongen for sau. Denne kapasiteten vart utover i 2007 styrkt gjennom ei omdisponering frå kap. 1427 post 73, jf. St.prp. nr 69 og Innst. S. nr

230 (2006-2007). Omdisponeringa er med dette gjort permanent.

Posten er ytterlegare styrkt til heilårsverknad av løns- og driftsutgifter knytt til naturvegleiarstillingane ved villreinsentra, til ei ny lokal oppsynsstilling i Trøndelag og til ei ny stilling i sentraladministrasjonen i Statens naturoppsyn. Det siste er naudsynt på bakgrunn av veksten i lokale stillingar dei siste åra, ikkje minst etter innlemminga av Statiskog si fjellteneste i Finnmark med 14 årsverk i juni 2006.

Post 30 Tiltak i nasjonalparkane, kan overførast

Posten dekkjer statlege investeringsutgifter og tiltak i samband med oppfølginga av nasjonalparkane og tilliggjande verneområde i tråd med godkjent forvaltningsplan og andre styringsdokument. Vidare dekkjer posten utgifter til tilretteleggingstiltak av ulike slag i samband med styringa av ferdsla inntil og i nasjonalparkane.

Regjeringa ønskjer på ein berekraftig måte å gjere nasjonalparkar og andre større verneområde meir tilgjengelege for brukarane. Opparbeiding av stigar og løyper, klopping og merking, tiltak for å betre tilgjenget til verneområda, etablering av parkeringsplassar og etablering av informasjonsordningar medverkar til å sikre viktige kvalitetar ved at stor ferdsel og aktivitet blir kanalisert til bestemte område. Naturen blir lettare tilgjengeleg for brukarane, og dermed blir grunnlaget for lønnsame reiselivsaktivitetar betre.

Regjeringa gjer framlegg om å auke løyvinga med 4,5 mill. kroner til ovannemnde tiltak.

Post 31 Tiltak i naturvern- og kulturlandskapsområde, kan overførast

Posten dekkjer feltvise utgifter i naturområde freda ved kgl. res. Dette er bl.a. utgifter til opparbeiding av stigar, tilrettelegging for publikum, uteinformasjonstiltak og skjøtsel for å ivareta biologisk mangfald mv. Det siste vil kunne gjelde dei høgast prioriterte områda i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.

Posten er redusert med 28,8 mill. kroner. 25,3 mill. kroner av dette gjeld eit eingongsbeløp for året 2007 som vart finansiert frå inntekter ved salet av bustaddelen til Huk-eigedommen på Bygdøy.

Det er vidare omdisponert 8 mill. kroner til ny post 31 Tiltak i friluftslivsområde under kap. 1427. Friluftslivsføremål vil derfor ikkje lengre bli dekte frå kap. 1426 post 31.

Det er lagt inn 4,5 mill. kroner til tiltak i freda naturområde og høgt prioriterte kulturlandskap.

Post 32 Skjergardsparkar o.a., kan overførast

Posten er primært retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, og dekkjer utgifter til den praktiske forvaltninga av skjergardsparkar og friluftslivsområde langs kysten, knytt til drift av skjergardstenesta i Oslofjorden, i skjergardsparkane og i Vestkystparken. Skjergardstenesteordninga er etablert på statleg initiativ. Posten dekkjer dessutan statlege naturoppsynsoppgåver som er integrerte i skjergardstenesta og oppsynsbåtar til Statens naturoppsyn.

Posten er auka med 4 mill. kroner til styrkt forvaltning og skjøtsel i friluftsområde og skjergardsparkar. Regjeringa foreslår ei bestillingsfullmakt under posten på 6,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI nr. 1. Dette skal gi dekning for bestilling av ny båt i Finnmark for kystoppsyn.

Kap. 4426 Statens naturoppsyn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Ymse inntekter	5	127	132
02	Oppdragsinntekter		3 000	2 129
15	Refusjon av arbeidsmarknadstiltak	44		
18	Refusjon av sjukepengar	59		
30	Sal av eiendomar		25 252	
	Sum kap. 4426	108	28 379	2 261

Post 01 Ymse inntekter

På posten er det ført ulike inntekter for Statens naturoppsyn, bl.a. inntekter frå oppdragsverksemda.

Post 02 Oppdragsinntekter

I samband med overføringa av Statskogs fjellteneste i Finnmark til Statens naturoppsyn, er det

budsjettert med oppdragsinntekter frå Finnmarkseigedommen. Løyvinga er redusert med 0,9 mill. kroner for 2008, grunna lågare inntekter enn venta i 2006. Det er von om at oppdragsmengda vil ta seg opp i 2008. Inntektene korresponderer med utgifter i samband med denne verksemda under kap. 1426 post 01 Driftsutgifter.

Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	84 159	82 982	87 117
21	Spesielle driftsutgifter	68 183	72 979	112 442
30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overførast</i>	23 722	34 405	24 405
31	Tiltak i friluftsområder, <i>kan overførast</i>			27 500
32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overførast</i>	19 651	19 450	19 450
33	Statlege tileigningar, barskogvern, <i>kan overførast</i>	43 220	18 668	
34	Statlege tileigningar, nasjonalparker, <i>kan overførast</i>	6 824	5 100	10 100
35	Statlege tileigningar, nytt skogvern, <i>kan overførast</i>	21 627	89 881	89 881
49	Statlege tileigningar, kjøp av forsvaret sine eiendomar	5 072		
70	Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overførast</i>	87 570	88 000	88 000
71	Forvaltningstiltak i verdsarvsområder, <i>kan overførast</i>			7 600
72	Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, <i>overslagsløyving</i>	98 897	83 895	103 895
73	Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overførast</i>	37 159	44 000	51 000
74	Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overførast</i>	15 509	14 520	14 520
75	Internasjonale avtaler og medlemskap	1 009	1 010	1 010
76	Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, <i>kan overførast</i>	4 500	5 000	6 000
77	Tilskot til nasjonalparksenter, <i>kan overførast</i>	12 692	12 700	10 600
78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan overførast</i>	6 000	6 000	7 000
	Sum kap. 1427	535 794	578 590	660 520

Midlane under kap. 1427 er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv og resultatområde 7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver. I noko grad går midlane dessutan til resultatområda 2 Bevaring av kulturminne, 3 Reint hav og vatn og giftfritt samfunn, 5 Internasjonalt miljøsamarbeid og miljø i Nord- og polarområde og 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling.

Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgåver

Direktoratet for naturforvaltning er Miljøverndepartementets sentrale rådgivande og utøvande fagorgan innan naturforvaltninga.

Direktoratet for naturforvaltning arbeider bl.a. med skogvern og nasjonalparker, forvaltning av truga arter, lakseforvaltning, marin naturforvaltning, vassdragsforvaltning og tilrettelegging for friluftsliv. Dette arbeidet er ein føresetnad for å få gjennomført nasjonal politikk og få sett i verk konkrete tiltak nasjonalt, regionalt og lokalt.

Direktoratet har brei oversikt over naturtilstanden i Noreg og rapporterer fortløpande om dette. Direktoratet har fagleg instruksjonsmynde overfor miljøvernavingane ved fylkesmannsembeta. Dei konkrete miljømåla som direktoratet arbeider mot er omtalte under resultatområdeomtala i del II. Hovudstrategiane for å nå måla er:

- Sikre ein brei variasjon i norsk natur og landskap og halde oppe den naturlege produksjonsevna
- Syte for at omsynet til ei langsiktig disponering av naturressursane blir lagt til grunn ved areal- og vassdragsplanlegging og planar om naturinngrep
- Fremje høve til å bruke naturen til friluftsliv, opplæring og hausting

- Skaffe fram og formidle kunnskap som grunnlag for ei aktiv og førebyggjande naturforvaltning.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på bevaring av villaksen

I budsjettet for 2008 vil det bli disponert om lag 121,5 mill. kroner til arbeidet med å ta vare på dei ville laksebestandane. Dette er ein auke på 18,3 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2007. Av budsjettet går 45 mill. kroner til tiltak mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- kap. 1410 post 51 Forskingsprogram m. m. med om lag 6,7 mill. kroner til forskning om villaks.
- kap. 1425 post 01 Driftsutgifter med om lag 7 mill. kroner til ulike bevaringstiltak.
- kap. 1425 post 70 Tilskot til fiskeføremål med 9,5 mill. kroner til lokale og sentrale tiltak.
- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter med om lag 6,7 mill. kroner til lakseoppsyn.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med 51,8 mill. kroner til særskilte tiltak for villaksen, under dette 45 mill. kroner til tiltak mot *Gyrodactylus salaris*.
- kap. 1427 post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål med om lag 40 mill. kroner til tiltak for bevaring av laksestammene i forsursramma vassdrag.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med bevaring av villaksen i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmennene (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Ei oversikt over situasjonen for dei ville laksebestandane går fram av tabell 13.8.

Tabell 13.8 Bestandssituasjonen for laks januar 2007, talet på elvar.

Kategori	Beskriving	Tal
1	Tapt bestand	45
2	Truga bestand	32
3a	Sårbar bestand nær tolegrensa	30
3b	Sårbar bestand kan oppretthaldast ved tiltak	19
4a	Redusert bestand ungfiskproduksjon	63
4b	Redusert bestand berre vaksenfiskbestand	2
5a	Moderat/lite påverka bestand, spesielt omsynskrevjande	208
5b	Moderat/lite påverka bestand, ikkje spesielt omsynskrevjande	38
X	Usikker kategoriplassering	13
Totalt tal lakseelvar i Noreg		450

Målet med naturvernområde og forvaltninga av desse

Soria Moria-erklæringa seier at «Regjeringa vil legge fram en handlingsplan for bærekraftig bruk og skjøtsel av nasjonalparker og andre verneområder. Det påbegynte arbeidet med å utvikle nasjonalparkene som en ressurs for lokalsamfunnene og for lokal verdiskaping skal fortsette».

Regjeringa har fått innspel til ei slik plan frå ei arbeidsgruppe nedsett av Miljøvernministeren.

Regjeringa vil arbeide vidare med desse spørsmåla.

Hovudmålet med vern av norsk natur er framleis å sikre viktige nasjonale og internasjonale naturverdiar for ettertida. I nokre verneområde, til dømes nokre nasjonalparker, er også målet å sikre gode naturopplevingar for allmenta.

Regjeringa ønskjer, innanfor dei rammene desse måla sett, at verneområda skal kunne nyttast som ein ressurs for lokalsamfunna og som grunnlag for lokal verdiskaping. Det er ei stor utfordring å sikre ei forvaltning som er av ein slik kvalitet at desse ulike måla kan kombinerast. Den såkalla «fjellteksten» frå St.prp. nr. 65 (2002-2003) ligg framleis til grunn. For å betre grunnlaget for ei god forvaltning, vil regjeringa styrkje arbeidet med utarbeiding av forvaltningsplanar med 7 mill. kroner. I tillegg får den nyoppretta lokale forvaltningsordninga i Reinheimen 2 mill. kroner. Forvaltningsplanar for verneområda skal konkretisere korleis verneforskrifta skal forståast, gi forvaltningsmål for området, gjere synleg behov for ulike tiltak, og gi påreknlege rammer for dei som skal drive ein aktivitet i verneområdet. Arbeidet skal komme både store og små verneområde til gode. Ikkje minst planar for Ramsarområda og verneområda i dei befolkningstette områda av landet må styrkast. Regjeringas mål er at forvaltningsplanar skal liggje føre så snart som råd etter vernevedtak, og seinast eit år etter vedtaket. Det er ein føresetnad at lokalsamfunn og eigarar vert godt involvert i arbeidet med forvaltningsplanane.

Regjeringa vil òg styrkje postane til tiltak i verneområda med til saman 9 mill. kroner.

Det er eit auka behov for tiltak i verneområda. Dette gjeld både økologisk skjøtsel, tilrettelegging og informasjon overfor allmenta. Forvaltningstiltak skal både kome naturen, allmenta og dei som ønskjer å drive ein næringsaktivitet i verneområda til gode. Både nasjonalparkane og ei rekkje av dei mindre verneområda med store biologiske verdiar har behov for tiltak.

Arbeidet med nasjonalparker og andre store verneområde

Dette arbeidet har politisk forankring i St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*. Planen omfattar i dag 54 naturområde og skal vere slutført innan 2010. Planen omfattar gjennomføring av vernevedtak og ei rekkje ulike tiltak knytte til forvaltning og oppsyn. Midlane til dei ulike prosessane og tiltaka er budsjetterte på ulike postar og kapitel, jf. oppsettet under.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på nasjonalparker og andre store verneområde

I budsjettet for 2008 vil det bli disponert 94,5 mill. kroner til arbeidet med nasjonalparkane og andre store verneområde. Dette er ein auke på 27 mill. kroner frå 2007. Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter med om lag 21 mill. kroner til oppsyn og forvaltning i nasjonalparker, inkludert tenestekjøp frå Statskog fjelltenesta, bygdeallmenningar og lokale fjellstyre.
- kap. 1426 post 30 Tiltak i nasjonalparkane med 13,9 mill. kroner.
- kap. 1426 post 31 Tiltak i naturvern- og kulturlandkapsområde med ca. 6 mill. kroner.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 25,3 mill. kroner. Det er bl.a. øyremerkte 2 mill. kroner til lokal forvaltning av Reinheimen nasjonalpark.
- kap. 1427 post 34 Statlege tileigningar, nasjonalparker, med 10,1 mill. kroner.
- Kap. 1427 post 71 Forvaltningstiltak i verdsarvområde, med 7,6 mill. kroner.
- kap. 1427 post 77 Tilskot til nasjonalparksenter med 10,6 mill. kroner.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med nasjonalparkplanen i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmennene (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Ein gjer merksam på at midlar til tiltak i mindre verneområde ikkje er inkludert i oversikten ovanfor.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på rovvilt

I budsjettet for 2008 vil det bli disponert om lag 179,3 mill. kroner i samband med bevaring av dei

fem store rovviltartene i Noreg (bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn) og minimering av konflikter knytte til desse. Mesteparten av beløpet går til husdyreigarar i form av erstatningar for rovviltskade eller tilskot til førebyggjande tiltak mot slike. I høve til saldert budsjett for 2007 aukar løyvingane til rovvilt med 29,3 mill. kroner. Auken skyldas erstatningar, førebyggjande tiltak og Statens naturoppsyns bistand til lokale fellingslag.

Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- Kap. 1410 post 21 Miljøovervaking og miljødata til registrering og overvaking av bestandane av rovvilt med 9,7 mill. kroner.
- kap. 1410 post 51 Forskingsprogram med om lag 1,8 mill. kroner. Dette blir finansiert under forskingsprogrammet *Miljø 2015*.
- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter under Statens naturoppsyn med om lag 11 mill. kroner, av dette 7 mill. kroner til rovviltkontaktane (dokumentasjon av rovviltskadar og førebyggjande arbeid i forhold til faunakriminalitet) og 4 mill. kroner til statleg fellingslag for rovvilt, under dette bistand til lokale fellingslag.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 1,9 mill. kroner til drift av nasjonalt fagråd for rovviltovervaking og møtegodtgjersle til dei regionale rovviltnemndene.
- kap. 1427 post 72 Erstatningar for beitedyr tekne av rovvilt med 103,9 mill. kroner.
- kap. 1427 post 73 Førebyggjande og konflikt-dempande tiltak i rovviltforvaltninga med 51 mill. kroner.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med rovviltforvaltninga i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmennene (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på bevaring av utvalde, truga arter

I 2008 vil Regjeringa føre vidare arbeidet med å utarbeide, setje i verk og følgje opp handlingsplanar for utvalde, truga arter. Ein vil prioritere aktivitetar/tiltak knytte til bevaring av dverggås.

I budsjettet for 2008 vil det bli disponert om lag 2 mill. kroner til arbeidet med bevaring av utvalde, truga arter over kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter. Dette er ein auke på 0,5 mill. kroner i høve til 2007.

I tillegg kjem den minimumsovervakinga av dverggås som blir driven ved hjelp av midlar frå Viltfondet.

Utanom dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med truga arter i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter) og i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på bevaring av fjellrev

I 2008 vil Regjeringa føre vidare arbeidet med fjellreven med utgangspunkt i Handlingsplan for fjellrev. I budsjettet for 2008 vil det bli disponert 4,9 mill. kroner til formålet.

Løyvingane til arbeidet med fjellreven er budsjetterte på ulike postar på Miljøverndepartementets budsjett. I oppstillinga nedanfor er det gjort greie for kor stor del av budsjettet under dei respektive kapitla og postane som blir nytta til formålet.

Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med 4 mill. kroner til ulike faglege prosjekt for bevaring av fjellreven.
- kap. 1410 post 21 Miljøovervaking og miljødata med 0,9 mill. kroner til naudsynt overvaking av fjellrev.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med bevaring av fjellreven i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter) og i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på villrein

Villreinen er ei norsk ansvarsart. Noreg er det einaste landet i Europa som har intakte høg fjelløkosystem med bestandar av villrein. Villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida. Det er derfor eit arealpolitisk mål å sikre leveområda for arta. Dette vil skje gjennom regionale planar, og villreinområde som er spesielt viktige for arta si framtid i Noreg skal ha status som nasjonale villreinområde. Arbeidet for å tryggje framtida for villreinen vil bli ført vidare i 2008.

Over kap. 1410 post 21 Miljøovervaking og miljødata er det budsjettert med 1 mill. kroner til villreinen.

Utover dette driv Statens naturoppsyn i samarbeid med villreinutvala oppsyn med jaktutøvinga under villreinjakta og registreringar av korleis villreinen nyttar areala gjennom året til bruk i forvaltninga.

Det er sett av 3,4 mill. kroner til villreintiltak under kap. 1425 post 71 finansiert frå Viltfondet. Utover dette er det satt av om lag 8,2 mill. kroner

til drift av to informasjons- og kompetansesenter for villrein under kap. 1426 post 01 og kap. 1427 post 76.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette. Den dekkjer òg ulike driftsutgifter i form av husleige, IT-utgifter, informasjon, innan- og utanlandsreiser og internasjonalt arbeid i Direktoratet for naturforvaltning. For ei utgreiing av kva slags føremål løyvinga dekkjer, viser vi til omtala under «Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgåver» i innleiinga til dette budsjettkapitlet. Utover tekniske endringar grunna kompensasjon for lønnsoppgjeret 2007 og auke som følgje av prisjustering av motsvarande inntektsløyving, er posten styrkt med 2,5 mill. kroner. Styrkinga er gjort fordi direktoratet har fått ein betydeleg auke i oppgåvemengda dei siste åra.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4427 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekkjer utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som direktoratet utfører, og utgifter som er knytte til inntekter over kap. 4427.

Løyvinga er auka med 39,5 mill. kroner. Av dette skuldast 10,2 mill. kroner budsjettekniske endringar. Frå kap. 1400 post 21 er flytta 8,5 mill. kroner til villaks og 1 mill. kroner til fjellrev. Midlane har i fleire år vore sett av til desse formåla over kap. 1400. Vidare er løyvinga auka med 0,7 mill. kroner i samband med prisjustering av utgifter knytte til inntektsløyvinga under kap. 4427 post 09.

Utover dette blir bevaringsarbeidet for villaksen styrka med 17,8 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2007. Av dette går 14 mill. kr til tiltak mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* som dermed får eit budsjett på om lag 45 mill. kroner i 2008.

Det er lagt inn ein styrking på 9 mill. kroner til vernearbeidet, blant anna 2 mill. kroner til lokal forvaltningsordning i Reinheimen.

Midlar til arbeidet med gjennomføring av Heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet-Lofoten er vidareført med 1 mill. kroner. Posten er i 2008 ytterligare styrka med 1,5 mill. kroner. Midlane skal nyttas til arbeidet med heilskapleg forvaltning av norske havområde.

Mindre auker i budsjettet er lagt inn til tiltak som oppfølging av strategi mot framande og skadelege arter, arbeidet med marin naturforvaltning, sikring av utvalde truga arter på den norske raud-

lista, og utvikling av norsk vernepolitikk meir i tråd med EUs Natura-program.

GMO-arbeidet får ei styrking ved at det er lagt inn 1 mill. kroner til ekspertbistand frå Vitenskapskomiteen for mattrygghet ved vurderingar av GMO-søknader, tilsyn etter genteknologilova og oppfølging av EØS-forpliktingar. Ein gjer òg merk-sam på at løyvinga til GenØk blir auka med 4,7 mill. kroner under kap. 1410 post 72 Tilskudd til GenØk – Senter for biosikkerhet.

Budsjettet til Trondheimskonferansen om biologisk mangfald er kutta med 2,3 mill. kroner etter-som denne blir gjennomført hausten 2007.

Direktoratet vil innafor budsjettet halde fram arbeidet knytt til bevaring av fjellreven, juridisk bistand til kommunar til arbeid med strandsona, rovvilt (drift av nasjonalt fagråd for rovviltovervaking og møtegodtgjersle for dei regionale rovvilt-nemndene) og gjennomføring av det statleg-kommunale kartleggingsarbeidet for biologisk mangfald.

Innafor vernearbeidet dekkjer posten konsekvensutgreiingar, tilsynsutval, og forsøk med lokalforvaltning i høve til nasjonalparkar og store verne-område. Vidare er direktoratets utgifter i samband med verdsarvområda finansierte frå posten, likeins oppfølging av norske forpliktingar i Ramsarkonvensjonen, norsk implementering av det europeiske verneområdenettverket Emerald Network, verneplan for vassdrag og marin verneplan.

Elles blir utgifter til internasjonale bistandsoppdrag, jegerprøveordninga og drifta av Kongsvold Fjeldstue og Songli forsøksgard dekte over posten.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4427 post 09 og post 54, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 30 Statlege tileiingningar, bandlegging av friluftsområde, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde. Særleg er det viktig at område i kystsona blir sikra. Det å gjere nye strandområde tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar.

Staten har det økonomiske ansvaret for å sikre særskilte friluftsområde av nasjonal og regional verdi som f.eks. skjergardsparkar (jf. kap. 1426 post 32 Skjergardsparkar o.a.). Staten investerer i kommunal sikring av lokalt viktige friluftsområde i byar og tettstader gjennom bidrag til sikring mot tinglyst bandlegging av arealbruken til allment friluftsliv. Løyvinga kan normalt ikkje nyttast til å kjøpe bygningar. Unntak gjeld bygningar som

anten skal rivast eller dei kan nyttast i friluftsliv-samanheng i området.

Sikringa blir gjennomført ved tileigning eller ved servituttavtale med grunneigar, helst på frivillig grunnlag, men i enkelte tilfelle ved ekspropriasjon eller ved vilkår til konsesjon. I tillegg til sikring av friluftsområde skal midlane dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av desse oppgåvene.

Investeringsmidlane blir utbetalte når Direktoratet for naturforvaltning har motteke formell dokumentasjon på at heimel eller rett er overført og at statens vilkår er oppfylte.

Det vart overført 64,3 mill. kroner frå 2006- til 2007-budsjettet på posten. Det meste av beløpet er bunde opp i tilsegner gitt til kommunar og fylke, og ventar på å bli utbetalt når område er ferdig sikra. Departementet ventar at det i 2008 vil vere meir likvidar på posten enn naudsynt i høve til det ein ventar av utbetalingar. Ein gjer derfor framlegg om å omdisponere 10 mill. kroner av løyvinga til eit ekstra løft for opprustnings- og skjøtselstiltak ved allereie sikra område over kap. 1427 ny post 31 Tiltak i friluftslivsområde. Omdisponeringa sikrar at det går like mykje midlar som før til arbeid med friluftsområde, men med ei noko anna innretning i 2008.

Det blir fremja forslag om ei tilsegnfullmakt på 78,1 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Post 31 Tiltak i friluftsområde, kan overført

Posten er ny og retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Posten skal dekkje utgifter til ulike praktiske tiltak som følgjer av statleg tileigning av nasjonalt eller regionalt viktige friluftslivsområde, eller varige servituttavtaler for å sikre allmentas friluftsliv-interesser i slike område. Det er eit stort etterslep når det gjeld slike tiltak på tidlegare sikra område, samtidig som det stadig blir sikra nye område. Det gjeld for eksempel nye skjergardsparkar og område som blir overtekne frå Forsvaret. Det er derfor naudsynt med eit ekstra løft i 2008.

I tillegg til ei teknisk overføring av midlar frå kap. 1426 post 31 og omdisponerte midlar frå kap. 1427 post 30, er posten styrkt med 9,5 mill. kroner. Av desse blir 3,5 mill. avsett til opparbeiding av friområdet ved Nedre Foss i Oslo, 1,5 mill. kroner til tiltak i ytre Oslofjord, 2 mill. kroner til skjergardsparken i Telemark og 1 mill. kroner til Vestkystparken (Rogaland/Hordaland).

Post 32 Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, kan overført

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Posten skal dekkje utgifter til å erstatte dei økonomiske tapa som eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige avtaler eller ved rettslege skjønn. Posten skal dekkje kjøp av område som er verna eller føresett verna etter naturvernlova, og utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar. Forutan erstatning og kjøp skal midlane på denne posten dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av verneplanane.

Ut frå dei kostnadsoverslaga vi har i dag medfører dette behov for ei tilsegnfullmakt på til saman 30,3 mill. kroner i 2008, jf. forslag til vedtak VII.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 33 Statlege tileigningar, barskogvern, kan overført

Det blir ikkje foreslått løyving på posten i 2008. Løyvinga har gått med til å dekkje kostnader til allereie verna skog gjennom «den gamle barskogplanen». Denne barskogplanen vart vedteken i 1996 og hadde siste vernevedtak i 2002 i tråd med Stortingets behandling av stortingsmeldinga om barskogvern, jf. St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000*. Erstatningsbeløp gjenstår berre for nokre få område, og desse vil vere dekte av overførte beløp på posten.

Løyvinga til nytt skogvern er omtalte under kap. 1427 post 35 Statlege tileigningar, nytt skogvern.

Post 34 Statlege tileigningar, nasjonalparkar, kan overført

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av det økonomiske tapet eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige avtaler eller ved rettslege skjønn.

Forutan erstatning og vederlag skal midlane på denne posten dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av nasjonalparkplanen.

Gjennomføringa av nasjonalparkplanen, jf. St.meld. nr. 62 (1991-1992) *Ny landsplan for nasjo-*

nalparker og andre større verneområder i Norge, vil følge ei framdrift som sikrar at planen er slutført i år 2010.

Løyvinga er styrkt med 5 mill. kroner for å dekkje venta auke i erstatningane.

Ut frå dagens kostnadsoverslag er det gjort framlegg om ei tilsegnfullmakt på 74,4 mill. kroner i 2008, jf. forslag til vedtak VII.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 35 Statlege tileigningar, nytt skogvern, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av dei økonomiske tapa eigarar og rettshavarar har ved skogvern etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige forhandlingar eller ved rettsleg skjønn. Posten skal dekkje kjøp av skogområde som er verna eller føreset verna etter naturvernlova, utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar, vederlagsordning for område som er under vurdering for vern, og utgifter til gjennomføring av makeskifteløysingar knytte til nytt vern.

Midlane på denne posten skal vidare dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av skogvernet, som registrering og vurdering av verneverdiar, informasjonstiltak, grensemerking, utarbeiding av forvaltningsplanar når dette er nødvendig for å fastsetje skjønnsføresetnadene, o.a.

Det vil vere behov for ei tilsegnfullmakt under posten på 71,4 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

I St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* vart det lagt fram ein strategi for auka skogvern. Viktige utfordringar i arbeidet med å vidareføre og auke skogvernet i 2008, blir å sikre god fagleg kvalitet ved at dei viktigaste områda blir fanga opp i arbeidet, samtidig som ein sikrar god dialog med skogeigarar og andre partar.

Løyvinga vil bl.a. bli brukt til frivillig vern. Samarbeidet med Noregs Skogeigarforbund om frivillig skogvern blir ført vidare i 2008. Det er i 2008 planlagt nye vernevedtak for prioriterte frivillig vern-område. Midlane vil òg dekkje gjennomføring av ei naturfagleg evaluering av arbeidet med frivillig skogvern, slik det er varsla i St. meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. Midlane på posten dekkjer i tillegg utbe-

taling av erstatningar knytte til område som er verna etter 2004.

Arbeidet med systematiske naturfaglege registreringar i prioriterte skogtypar vil bli vidareført i 2008, og registreringane av verneverdig skog på statsgrunn vil bli ført vidare. Det vil i 2008 bli sett i gang og vidareført verneprosessar for verneverdige område på statsgrunn og i skog som er eigd av Opplysningsvesenets fond.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv.

Post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområda 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv og delar av resultatområde 4 Eit stabilt klima og rein luft.

Mål

Målsetjinga med tilskotsordninga er å redusere negative effektar på det biologiske mangfaldet i vassdrag som følge av sur nedbør og andre alvorlege menneskeskaptetrugsmål. Vidare skal tilskotsordninga nyttast til å avdekkje behov for nye tiltak eller gi grunnlag for innsats som kan redusere behovet for kalking i Noreg. Kalkingsverksemda har i dei seinaste åra hatt eit nivå på om lag 3 000 lokale prosjekt og 24 elvekalkingsprosjekt.

Tilførsla av sur nedbør har blitt sterkt redusert dei seinaste åra. Nedfallet av svovel og andre forsurende stoff er redusert med om lag 65 pst. sidan 1980, men enno er om lag 10 pst. av arealet i Noreg forsuringsskadd. Dersom alle avtalte reduksjonar i luftutslepp blir oppfylte vil om lag 7 pst. av landet vere påverka i 2010, men etter dette og fram mot 2030 er det berre venta små ytterlegare betringar i forsuringssituasjonen.

For 2008 blir det gjort framlegg om ei løyving på 88 mill. kroner til kalkingsprosjekt og tilknytte aktivitetar.

Kriterium for måloppnåing

Hovudkriteriet for måloppnåing er at ein oppnår god vasskvalitet i dei områda som blir kalka.

Tildelingskriterium

Det kan bli gitt tilskot til prosjekt i område der toleransgrensa for menneskeskapt forsuring er overskriden. I tillegg vil bl.a. førekomst av organismar og fiskeslag som er følsame for forsuring bli vurdert

ved prioritering av prosjekt. Prosjekt som er inkludert i forslag til nasjonal handlingsplan for kalking for perioden 2004-2010, og/elles fylkesvise planar for kalkingsverksemda blir prioriterte. Tilskot kan bl.a. bli gitt til kjøp, transport og spreiding av kalk og nødvendige installasjonar. Det blir gitt tilskot til tiltak innan fiskekultivering og andre tiltak for å styrkje fiskebestandane i kalka vassdrag og til utprøving av kalking og alternative tiltak i terrenget. Posten dekkjer dessutan informasjon om effektar av utførte tiltak og vegleiing om kalking i vatn og vassdrag. Delar av tilskotsordninga er bundne i langsiktige tiltak.

Tilskotsmottakarar er organiserte lag som jeger- og fiskarforeningar, fiskarlag, grunneigarlag o.l., og kommunar.

Ved tildeling av midlar skal det stillast vilkår om at fiske i området blir opna for allmenta etter retningslinjer gitt av miljøstyresmaktene, og at søkjaren medverkar med ein viss eigeninnsats. Eigeninnsatsen kan vere delfinansiering, dugnadsarbeid, kultiveringstiltak o.a.

Tilskotsordninga blir forvalta dels av Direktoratet for naturforvaltning og dels av fylkesmennene.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom undersøkingar av vasskvalitet og biologiske forhold i dei kalka vassdraga. Resultata er positive. Fiskebestandar er reetablerte og biologisk mangfald er sikra gjennom kalking. På Sørlandet har laksefisket hatt ei svært positiv utvikling i dei kalka elvane, og denne regionen er igjen blitt viktig for norsk villaks.

Post 71 Forvaltningstiltak i verdsarvområde, kan overførast

Posten er ny og primært retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, men omfattar i tillegg resultatområde 2 Bevaring av kulturminne. Frå posten blir det gitt tilskot til arbeidet for norske verdsarvområde med viktige naturverdiar. Midlane må sjåast i samheng med midlar til dei norske verdsarvområda under kap. 1429 post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø.

Vegaøyen vart tekne inn på UNESCOs verdsarvliste i 2004. Det vestnorske fjordlandskapet med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden vart ført på lista i 2005.

Det er stort behov for forvaltningstiltak som kan oppretthalde dei verdiane som ligg til grunn for utpeikinga som verdsarvområde. Kommunane i dei to verdsarvområda har utarbeidd ein analyse og eit forslag til tiltaksplan med eit breitt spekter av tiltak for å ivareta kulturlandskapet. Bl.a. er gjengroing eit betydeleg problem. På Vega er dunværsdrifta ei spesiell utfordring. Tiltaksplanen vil danne grunnlag for vidare dialog med kommunane om val av tiltak for å oppretthalde kulturhistoriske og biologiske verdiar knytte til kulturlandskapet gjennom bl.a. skjøtsel av kulturlandskap og kulturmiljø knytt til bruken av områda.

Det er gjort framlegg om ei løyving på 7,6 mill. kroner. Av desse er 2,1 mill. kroner teknisk overført frå kap 1427 post 77, da denne posten tidlegare dekkja utgiftene til verdsarvområda.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre ei berekraftig forvaltning av norske verdsarvområde med viktige naturverdiar.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing blir vurdert ut frå om forvaltninga er i tråd med kriteria for tildeling av verdsarvstatus.

Tildelingskriterium

Midlane til verdsarvområde skal gå til å følgje opp forvaltninga av slike område i Noreg som har viktige naturverdiar. Mottakarar er i hovudsak organisasjonar som arbeider med oppfølging av verdsarvområda.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føreset og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende rapportar.

Post 72 Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
72.1	Erstatning for husdyr	98 897	54 983	74 983
72.2	Erstatning for tamrein		28 912	28 912
	Sum post 72	98 897	83 895	103 895

Posten omfattar erstatningar for dokumenterte og udokumenterte tap av husdyr og tamrein. Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Erstatningane kan variere frå år til år, bl.a. på grunn av naturgitte forhold. Løyvingsbehovet er slik sett vanskeleg å stipulere, og posten er derfor budsjettert som overslagsløyving. Posten er auka med heile 20 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2007. Dette er gjort på bakgrunn av at erstatningsutbetalingane i 2006 auka betraktelig og oversteige løyvinga med 18 mill. kroner.

Mål

Ordninga skal sikre full erstatning for dokumenterte og sannsynleggjorte rovviltsskadar på husdyr og tamrein slik dette er nedfelt i viltlova.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er at ordninga tek vare på dyreeigaren sin lovfesta rett til full erstatning i tilfelle der rovvilt er årsak til tap av dyr.

Tildelingskriterium

Erstatningar blir utbetalte i samsvar med forskrift fastsett i medhald av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, § 12 a. Ein viser til «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 2. juli 1999 og «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 4. mai 2001.

Oppfølging og kontroll

Erstatningssøknadene blir gjennomgått for å sikre at vilkåra for erstatning er oppfylte. Dokumentasjonen av skadane er betra etter kvart som innsatsen med bestandsregistrering og skadedokumentasjon er trappa opp. Det er Statens naturoppsyn som gjennomfører skadedokumentasjonen.

Post 73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, kan overførast

Midlane er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv og omfattar førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga. Det er lagt inn ein auke i løyvinga på 9 mill. kroner på bakgrunn av at talet på søknader til slike tiltak er stadig aukande. Samtidig er det trekt ut 2 mill. kroner frå posten som oppfølging av endringa Stortinget vedtok i samband med RNB 2007, jf. St.prp. nr. 69 og Innst. S. nr. 230 (2006-2007). Då vart 2 mill. kroner omdisponerte frå kap. 1427 post 73 til kap. 1426 post 01 for å dekkje utgifter til styrking av Statens naturoppsyns kapasitet på rovvilt-sida i beitesesongen for sau.

Midlane på posten kan nyttast til utviklingsarbeid med klar relevans til målet med posten.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å førebyggje rovviltsskadar i husdyrhald og tamreindrift gjennom å medverke til å finansiere førebyggjande tiltak. Vidare skal midlane medverke til å dempe konflikhtar knytte til rovdyr i lokalsamfunn.

For 2008 vil det bli lagt vekt på å føre vidare arbeidet med tiltak innan førebygging og konfliktdemping med utgangspunkt i Stortingets behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004).

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er at tilskotsordninga stimulerer til mindre tap og konflikhtar i forhold til rovviltförekomst i dei ulike rovviltregionane gjennom iverksetjing av effektive førebyggjande og konfliktdempande tiltak.

Tildelingskriterium

Tilskot til førebyggjande og konfliktdempande tiltak blir fordelte etter eit eige regelverk. Det er utarbeidd ei eiga nettside for bl.a. å gjere informa-

sjon om dei ulike førebyggjande og konfliktdepande tiltaka meir tilgjengelege for beitebrukarar, kommunar og lokalsamfunn. I tråd med føringane i rovviltpolitikken vil ein hovuddel av midlane bli kanaliserte gjennom dei åtte regionale rovvilt-nemndene. Midlane skal nyttast til førebyggjande tiltak i husdyrhald og tamreindrift og til konfliktdepande tiltak retta mot kommunar og lokalsamfunn. I kvar region har den regionale rovvilt-nemnda utarbeidd ein forvaltningsplan som skal sikre at det over tid blir lagt til rette for tilpassingar som gir eit best mogleg skilje mellom beitedyr og faste førekomstar av rovvilt. Dette inneber bl.a. at besetningar med store årlege tap til rovvilt bør prioriterast for tilskot til nødvendige driftstilpassingar. Dei regionale rovvilt-nemndene har hovudansvaret for at tildelingane over posten skjer i tråd med eigen forvaltningsplan i den enkelte regionen. Det er i 2006 utarbeidd nasjonale standardar for nokre av dei ulike førebyggjande tiltaka. Desse standardane skal følgjast ved iverksetjing av tiltaka. Det blir i samband med tildeling av tilskotet lagt stor vekt på samarbeid med dei ulike forvaltningsorgana, mellom anna Mattilsynet, og på at næringsdrift skal ha langsiktige og føreseielege vilkår.

Oppfølging og kontroll

Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarar om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. For å sikre effektiv bruk av midlane er det lagt vekt på kontroll med at førebyggjande tiltak som er støtta med offentlege midlar følgjer nasjonale standardar der slike er utarbeidde.

Post 74 Tilskot til friluftslivstiltak, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Midlane skal nyttast til arbeid med og konkrete tiltak til fremje av friluftslivet, med vekt på barn, unge, funksjonshemma og etniske minoritetar.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til stimuleringsstiltak og haldningsskapande arbeid for friluftsliv, under dette tiltak som styrkjer allmenta sine interesser. Posten skal dekkje drifta av dei regionale nettverka Forum for natur og friluftsliv (FNF).

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåinga vil bli dokumentert gjennom resultatindikatorane på resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, sjå tabell 6.1.

Tildelingskriterium

Tiltaka vil i 2008 halde fram med å vere retta mot oppfølging av «Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009» og rapporten «Friluftsliv for funksjonshemma».

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føresett og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende rapportar.

Post 75 Internasjonale avtaler og medlemskap

Tilskotsordninga er primært knytt til ei rekkje arbeidsmål på resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, men fleire arbeidsmål under resultatområde 5 er relevante.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å støtte organisasjonane som er nemnde nedanfor i deira internasjonale arbeid for vern av biologisk mangfald og berekraftig bruk av biologiske ressursar, og å gjere Direktoratet for naturforvaltning og andre delar av miljøforvaltninga i stand til å delta i det faglege internasjonale nettverket desse organisasjonane utgjær.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om Noreg gjennom si støtte til dei internasjonale organisasjonane i rimelig grad medverkar til at desse kan utføre oppgåvene sine, og at Direktoratet for naturforvaltning og anna miljøforvaltning får tilgang til arbeidet som skjer i dei.

Tildelingskriterium

Posten skal dekkje utgifter til kontingent i samband med medlemskap i relevante internasjonale organisasjonar, under dette:

- Federation of Nature and National Parks of Europe (EUROPARC)
- Conseil International de La Chasse (CIC)

- Verdas naturvernunion (Government Agency member) – The World Conservation Union (IUCN)
- Wetlands International (WI)
- BirdLife International (BI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)
- Den norske plantevernorganisasjonen (Planta Europa)
- Den europeiske organisasjonen for bevaring av geologiarven (ProGEO)

Posten skal dekkje utgifter knytte til relevante oppfølgingsprosjekt i tilknytning til medlemskapen, slik som i den nordatlantiske laksevernorganisasjonen North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO). Kontingenten til NASCO er dekt over kap. 1400 post 71 Internasjonale organisasjonar.

Det skjer ei kontinuerleg vurdering av organisasjonane sine målsetjingar og av tilhøvet deira til sentrale konvensjonar og avtaler og kva nytte Direktoratet for naturforvaltning kan ha av medlemskapen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i og bidrag til møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekt skjer gjennom deltaking i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane. I tillegg deltek Direktoratet for naturforvaltning på møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring.

Post 76 Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, og skal i hovudsak gå til drift av dei to informasjons- og kompetansesentra for villrein; eitt på Skinnarbu i Tinn kommune og eitt på Hjerkin i Dovre kommune. Driftsutgifter knytte til dei statlege naturveglearstillingane ved sentra blir dekte over kap. 1426 post 01.

Ein viser elles til omtale under overskrifta «Samla framstilling av satsinga på villrein» i innleiinga til kap. 1427.

Under denne posten blir det òg gitt ei løyving på 1 mill. kroner til eit sjøfuglsenter på Værlandet i Sogn og Fjordane.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre etablering og drift av to informasjons- og kompetansesentra for villrein. Informasjons- og kompetansesentras hovudfunksjon er å formidle kunnskap om villrein, dei livsvilkåra den har, krav til leveområde mv., og på denne måten medverke til ei god forvaltning av villreinen i Noreg. Midlane må sjåast i samanheng med midlar under kap. 1426 Statens naturoppsyn, post 01 Driftsutgifter til lønn og drift for statleg naturveglearpersonell som vil bli lokalisert til desse sentra.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing for informasjons- og kompetansesentra blir vurdert på bakgrunn av årlege rapportar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt til forprosjektering og etableringskostnader, drift, informasjonsformidling og kompetanseutvikling ved sentra.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Det blir nytta stikkprøvekontroll, bl.a. ved gjennomsyn av utstillingar og informasjonsmaterieill som det er gitt støtte til.

Post 77 Tilskot til nasjonalparksentra, kan overførast

Frå denne posten blir det gitt tilskot til nasjonalparksentra. Midlar som tidligare låg inne til arbeidet med norske verdsarvområde, svarande til 2,1 mill. kroner, er flytta til ny post 71 Forvaltningstiltak i verdsarvområde, jf. omtale under denne.

Tilskotsordninga for nasjonalparksentra er i hovudsak retta mot resultatområda 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Løyvinga vil bli brukt til å sikre vidare utvikling og drift av desse. Nasjonalparksenter er viktige i arbeidet med å gi informasjon og rettleiing til dei som besøkjer nasjonalparkane.

Ein gjer framlegg om ei tilsegnsmakt knytt til nasjonalparksenter på 2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre etablering og drift av nasjonalparksenter ved eksisterande og framtidige nasjonalparker, jf. omtale under resultat-område 1. Nasjonalparksentra sin hovudfunksjon er å formidle informasjon om natur- og kulturverdier og medverke til ei god forvaltning av nasjonalparkane. Nasjonalparksenter er viktige i arbeidet med å gi informasjon og rettleiing til dei som besøker nasjonalparkane. Det vart i 2005 utarbeidd ein revidert strategi for statleg medverknad i nasjonalparksenter.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing for nasjonalparksentra blir vurdert på bakgrunn av årlege rapportar i samsvar med «Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentrene» (Rapport 2005-1).

Tildelingskriterium

Tilskot kan bli gitt til forprosjektering og etableringskostnader ved nasjonalparksenter og tiltak innan informasjonsformidling og kompetanseutvikling ved eksisterande senter, under dette driftstilskot.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Det blir nytta stikkprøvekontroll, bl.a. ved gjennomsyn av utstillingar og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til.

Post 78 Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Bevaring av naturens mangfald og friluftsliv. Friluftsrådas Landsforbund (FL) er ein paraplyorganisasjonen for dei interkommunale friluftsråda. FL vart oppretta i 1986, er i jamn vekst, og har i dag 19 tilslutta interkommunale friluftsråd som til saman dekkjer 170 kommunar med opp mot 2/3 av

befolkninga i landet. Posten vert styrkt med 1 mill. kroner.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å styrkje allmentas interesser for og deltaking i friluftslivet gjennom det arbeidet som skjer i dei interkommunale friluftsråda.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåinga blir m.a. vurdert ut frå oppnådde resultat i dei interkommunale friluftsrådas arbeid med sikring, opparbeiding og skjøtsel av friluftsområde og tal på deltakarar i aktivitetsfremjande tiltak.

Tildelingskriterium

Tilskotsordninga har to formål. For det første skal ordninga gi grunnstøtte til FL (jf. at andre miljøvernorganisasjonar får grunnstøtte over kap. 1400 post 70) og dei interkommunale friluftsråda. Vidare er den retta mot praktiske friluftslivstiltak i deira regi. FL står for organisering av arbeidet med sikring, tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområde på vegne av det offentlege.

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føreset og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar skjer ved gjennomgang av rapportar som blir leverte til fastsette tidspunkt. Rapportering i forhold til bruk av tilskotsmidlar blir tekne opp i årlege møte med Friluftsrådas Landsforbund.

Post 79 Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg

I samband med opprettinga av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar vedtok Stortinget at enkelte nasjonale laksefjordar skal vere oppdrettsfrie innan 2011, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Stortinget vedtok at det skal bli gitt «rimelig kompensasjon» for verksemder som må flytte ut av nasjonale laksefjordar som følgje av vedtaket. Dette gjeld tre oppdrettsanlegg.

Stortinget vedtok i samband med behandlinga av St.prp. nr. 65 (2004-2005) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005*, jf. Innst. S. nr. 240 (2004-2005) at Miljøverndepartementet kan gi tilsegn om å dekkje dokumenterte flyttekostnader for oppdrettsan-

legga innafør ei total ramme på 6,75 mill. kroner, dvs. inntil 2,25 mill. kroner pr. anlegg, jf. forslag til vedtak VII. I samsvar med Stortingets vedtak vil ingen oppdrettsanlegg bli pålagt å flytte før 1. mars

2011. Vel nokon av oppdrettsanlegga å flytte i 2008, vil Regjeringa kome tilbake med forslag om beviljing til eventuell utbetaling i 2008.

Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Ymse inntekter	5 463	7 274	7 587
09	Internasjonale oppdrag	4 762	3 800	4 763
15	Refusjon arbeidsmarknadstiltak	9		
16	Refusjon av fødselspengar/adopsjonspengar	799		
18	Refusjon av sjukepengar	1 568		
40	Inntekter frå sal av makeskifteareal	100		
54	Gebyr	2 489	2 900	2 900
90	Sal av aksjar	400		
	Sum kap. 4427	15 590	13 974	15 250

Post 01 Ymse inntekter

Hovuddelen av inntektene på denne posten består i refusjon frå kap. 1425 til dekning av direktoratets utgifter over kap. 1427 post 01 til forvaltning av tilskotspostane på kap. 1425 og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Dette er i samsvar med ein fleirårig praksis. På posten er det budsjettert med enkelte andre oppdragsinntekter, inntekter frå sal av rapportar utarbeidde av Direktoratet for naturforvaltning, og enkelte andre produkt. Dei tilsvarande utgiftene er budsjetterte under kap. 1427 post 01 Driftsutgifter.

Løyvinga under kap. 1427 post 01 kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene under posten skal finansiere dei tilsvarande utgiftene til verksemd tilknytt bl.a. miljødirektoratas avtale med Norad i samband med miljøretta bistand, samarbeid med institusjonar i utviklingsland og bilateralt miljørarbeid med Russland. Dei tilsvarande utgiftene er budsjetterte på kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter. Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under denne posten,

jf. forslag til vedtak II nr. 1. Posten er auka i tråd med venta inntekter.

Post 54 Gebyr

Inntektene på denne posten skal dekkje utgiftene til den obligatoriske jegerprøven som vart sett i verk frå 1. april 1986, og til utgifter i samband med merkjepliktig vilt.

Kvar jeger som går opp til jegerprøven må betale eit eksamensgebyr på 250 kroner. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarande utgiftene under kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter til å drive eksamensordninga.

Frå 1. januar 2005 vart det etablert merkje- og registreringsplikt for dødt vilt som tilfell Viltfondet, sjå vedlegg (artsliste) til forskrift 18. juni 2004 nr. 913 om ivaretaking av dødt vilt. Dei som vil overta merkjepliktig vilt frå Viltfondet skal betale eit gebyr. Gebyret er sett til 400 kroner pr. individ. Innbetalte gebyr blir nytta til drift og vedlikehald av ein sentral database for å ivareta informasjon om individa, og til å gjennomføre kostnadsfri ettermerking for allereie preparerte individ. Desse utgiftene blir dekte over kap. 1427 post 21.

Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø

Løyvingane under programkategori 12.30 høyrer i hovudsak inn under resultatområde 2 Bruk og bevaring av kulturminne.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er i 2008 på om lag 398,8 mill. kroner. Dette er ein auke på 49,3 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett for 2007, når vi korrigerer for den ettårige løyvinga til fondskapital i Kulturminnefondet på 200 mill. kroner. Satsinga på kulturminneområdet

er i samsvar med intensjonane i St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* som legg vekt på å sikre at mangfaldet av viktige kulturminne og kulturmiljø ikkje går tapt og at potensialet som kulturarven representerer, blir teke meir aktivt i bruk. Satsinga omfattar midlar til å sikre, setje i stand og halde ved like freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø, og midlar til verdiskapingsprogrammet.

Utgifter under programkategori 12.30 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1429	Riksantikvaren	301 361	314 421	355 146	13,0
1432	Norsk kulturminnefond	418 164	235 060	43 680	-81,4
	Sum kategori 12.30	719 525	549 481	398 826	-27,4

Kap. 1429 Riksantikvaren

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	85 311	86 009	92 634
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>	44 804	26 325	22 425
50	Tilskot til Samisk kulturminnearbeid	2 000	2 000	3 000
72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	123 792	150 030	172 130
73	Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	10 151	10 953	11 953

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
74	Fartøyvern, <i>kan overførast</i>	28 544	29 004	32 004
75	Internasjonalt samarbeid, <i>kan overførast</i>	949	1 100	1 100
77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	5 810	9 000	13 400
78	Tilskudd til beslutningsgrunnlag for myndighetsutøvelse innen arkeologi, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>			6 500
	Sum kap. 1429	301 361	314 421	355 146

Rolle og oppgaver for Riksantikvaren

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og Miljøverndepartementets rådgivande og utøvande faginstans for forvaltning av kulturminne og kulturmiljø. Riksantikvaren skal medverke fagleg til departementets arbeid med kulturminneforvaltning. Innsats og verkemiddel skal rettast mot nasjonalt viktige kulturminne. Verkemiddel skal vidare rettast mot eigarar av freda bygningar og anlegg og viktige satsingsområde som kystkultur og verdsarvområda. Riksantikvaren skal stimulere eigarar og næringsliv til auka verneinnsats og verdiskaping. Direktoratet har òg ein rådgivande funksjon overfor anna offentleg forvaltning, allmenta og næringslivet.

I saker der Riksantikvaren utøvar mynde etter særlov, skal både kulturminnefaglege og andre samfunnsomsyn leggjast til grunn for avgjerdene. Riksantikvaren har ansvaret for å gjennomføre den statlege kulturminnepolitikken, og har i den samanhengen eit overordna kulturminnefagleg ansvar for arbeidet til fylkeskommunane, Sametinget, forvaltningsmusea og Sysselmannen på Svalbard som regionale styresmakter for kulturminne. Gjennom tilretteleggings- og stimuleringsiltak skal det medverkast til at kommunane tek omsyn til kulturminne og kulturmiljø som viktige element og ressursar i sine omgivnader. Riksantikvaren skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø, representere norske styresmakter i relevante internasjonale organ og sjå til at folkerettsleg bindande avtaler om kulturminne og kulturmiljø blir etterlevde.

Riksantikvaren har utarbeidd serviceerklæringar overfor bl.a. eigarar av freda bygningar og anlegg.

Post 01 Driftsutgifter

Posten er foreslått auka med 6,6 mill. kroner i 2008. Dei auka midlane skal bl.a. gå til høgt prioriterte tiltak for å sikre eigarane av freda kulturminne betre rammevilkår, og til å finansiere ei stilling som er overført frå Miljøverndepartementet til Riksantikvaren. Posten skal òg dekkje prosjektarbeidet med behandling av dei sektorvise landsvernplanane for Statens kulturhistoriske eigedommar. Posten dekkjer lønn og godtgjersler til tilsette, husleige, oppvarming, reinhald, IT, reiseverksemd, informasjonstiltak og andre driftsutgifter for Riksantikvaren. Posten dekkjer òg kjøp av konsulenttenester til faglege prosjekt/utgreiingar. Kostnader til drift og oppfølging av elektronisk biletarkiv for miljøforvaltninga er òg dekt her. Vidare dekkjer posten utgifter knytte til deltaking i kompetansenettverket for miljøretta bistand og anna oppdragsverksemd. Dei tilsvarende inntektene blir førte under kap. 4429 respektive post 02 og 09. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under dei to nemnde inntektspostane, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under postane 72 og 73

Posten dekkjer kostnader ved tiltak som gjeld høgt prioriterte freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, bl.a. når Riksantikvaren står som tiltakshavar i spesielt prioriterte prosjekt. Midlane på post 21 må sjåast i samheng med midlane som er budsjetterte under tilskotspostane 72 og 73.

Posten er auka med 2,6 mill. kroner til dekning av utgifter til kommunikasjonsprosjektet, og bl.a. kjøp av eksterne tenester for planlegging av kulturminneåret 2009. Det er overført 6,5 mill. kroner til post 78 (ny) til dekning av utgifter til tilskot til avgjerdsgrunnlag for utøving av mynde innan arkeologi. Midlane blir elles nytta til kjøp av vedlike-

hald- og istandsetjingstenester for bygningar som Riksantikvaren sjølv har eit eigaransvar for. I tillegg dekkjer posten utvikling og drift av kulturminnedatabasen. Kulturminnedatabasen er avgjerande for å sikre god informasjon om kulturminneverdiar til bl.a. forvaltning, lokalsamfunn, eigarar og andre interesserte.

Post 50 Tilskot til Samisk kulturminnearbeid

Posten er auka med 1 mill. kroner i forhold til budsjett for 2007.

Tilskotsordninga skal ivareta dei overordna kulturminnefaglege omsyna i arbeidet med samiske kulturminne og kulturmiljø. Midlane skal i hovudsak nyttast til større vedlikehalds- og restaureringsarbeid, og blir stilte til disposisjon for Sametinget.

Post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, kan overførast, kan nyttast under post 21

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
72.1	Tilskot til arkeologiske undersøkingar ved mindre private tiltak	123 792	5 500	10 500
72.2	Vern og sikring av freda bygningar og anlegg		41 367	51 867
72.3	Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen		25 757	26 757
72.4	Kystkultur		18 100	14 700
72.5	Vern og sikring av freda og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap		3 280	3 280
72.6	Skjøtsel av automatisk freda kulturminne		10 308	10 308
72.7	Fartøyvernsentra		3 550	3 550
72.8	Tekniske og industrielle kulturminne		17 202	18 202
72.9	World Heritage List, nasjonale oppgåver		24 966	32 966
	Sum post 72	123 792	150 030	172 130

I medhald av St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* skal rammevilkåra for dei private eigarane av freda kulturminne bli betre. Alle tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområde 2 Bruk og bevaring av kulturminne. Posten blir nytta til tiltak knytte til forvaltning og sikring av freda og verneverdige kulturminne, kulturmiljø, og verdifulle landskap. Dette skjer gjennom direkte tilskot til vedlikehald og istandsetjing av kulturminne som i hovudsak er eigde eller forvalta av private.

Ved større tiltak er det ofte føremålstenleg at Riksantikvaren eller fylkeskommunane står for iverksetjing og gjennomføring av tiltaka. Tiltaket kjem i desse tilfella eigarane/forvaltarane til gode, men kostnadene blir rekneskapsførte som driftsutgifter over post 21, jf. omtale under denne posten.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre

retningslinjer frå Riksantikvaren eller fylkeskommunane.

Tilskotsmidlane blir fordelte etter søknad eller prioriterte program.

Ein stor del av løyvinga blir fordelt via fylkeskommunane. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren og fylkeskommunane utføre ei samla fagleg vurdering av den kulturhistoriske verdien og betydninga som tiltaka har i forhold til målet for tilskotsordninga. Det skal leggjast stor vekt på at tilskota medverkar effektivt til progresjon i arbeidet med å sikre ordinært vedlikehaldsnivå i 2020.

Riksantikvaren kan sjølv òg prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafor særlege satsingsfelt fastsette av Regjeringa.

Det er foreslått ei tilsegnsmakt under posten på 35 mill. kroner jf. forslag til vedtak VII.

Underpost 72.1 Tilskot til arkeologiske undersøkingar ved mindre private tiltak

Staten skal dekkje ein større del av utgifter til arkeologiske registreringar og utgravingar i samband med mindre, private tiltak. Det er sett av 5 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2007. Målgruppa er private tiltakshavarar.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å følgje opp dei statlege forpliktingane i § 10 i kulturminnelova og gi heil eller delvis dekning av utgifter som følgjer av pålegg om særskilt granskning av automatisk freda kulturminne eller til særskilte tiltak for å verne dei.

Tildelingskriterium

Tilskot skal givast til heil eller delvis dekning av utgifter i samsvar med kulturminnelovas § 10 og utfyllande retningslinjer.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av tiltaket skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskap.

Underpost 72.2 Vern og sikring av freda bygningar og anlegg

Staten skal dekkje ein større del av meirutgiftene i samband med antikvarisk sikring og istandsetjing av freda kulturminne og kulturmiljø. For å sikre kostnadseffektiv gjennomføring er det nødvendig å prioritere tiltaka.

Det er sett av 10,5 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2007. Målgruppa er private eigarar og forvaltarar av freda bygningar og anlegg.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å følgje opp dei statlege forpliktingane i § 15a i kulturminnelova ved å gi heilt eller delvis vederlag til eigarar for fordyrande arbeid som følgjer av vilkår for dispensasjon, og å dekkje utgifter til andre sikrings- og restaureringstiltak på freda bygningar og anlegg.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til å dekkje fordyrande vilkår sett ut frå antikvariske omsyn, jf. § 15 i kulturminnelova.

Tilskot til viktige sikrings- og restaureringstiltak vil bli tildelt etter følgjande prioriteringar: tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, mellombels sikring av freda bygningar og anlegg som forfell, og tiltak som sikrar bygningar og anlegg det finst få av.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Underpost 72.3 Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen

Den særlege satsinga på nasjonalt viktige og prioriterte kulturminne, som istandsetjing av stavkyrkjene og verdifull kyrkjekunst i desse, blir ført vidare som eit prioritert område. Underposten er auka med 1 mill. kroner i forhold til 2007 til å forsere arbeidet med Kaupanger stavkyrkje.

Målgruppa er eigarar og forvaltarar av automatisk freda kulturminne frå middelalderen og nasjonalt viktige ruinar.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å sikre automatisk freda bygningar og ruinar frå mellomalderen.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til tiltak på mellomalderbygningar og anlegg som er automatisk freda etter kulturminnelova, under dette tilskot til tiltak innafor eit fleirårig stavkyrkjeprogram for å setje stavkyrkjene i bygningsmessig god stand og til sikring og konservering av den verdifulle kyrkjekunsten i desse kyrkjene. Midlane dekkjer òg tilskot til tiltak innafor eit fleirårig ruinprogram for å sikre nasjonalt viktige ruinar, og tilskot til andre viktige sikrings- og restaureringstiltak.

Tilskota skal fordelast på grunnlag av same overordna strategi som omtalt under underpost 72.2.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I enkelte tilfelle skjer

det òg ved kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.4 Kystkultur

I arbeidet med kystkulturen skal det leggjast til rette for at kulturminne og kulturmiljø kan medverke til å skape attraktive bustader og gode lokal-samfunn.

Målgruppa er i hovudsak private eigarar og forvaltarar av freda og spesielt bevaringsverdige kulturminne langs kysten.

I startfasen er det er nødvendig å gjere ei prioritering av omfattande og samansette istandsetjingstiltak.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å sikre og setje i stand freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø langs kysten. Det er overført 3,4 mill. kroner frå underpost kystkultur til kap. 1429 post 77 Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet. Midlane skal gå til prosjektet «*Den verdifulle kysten i Nordland*», som var det første pilotprosjektet innafor verdiskaping knytt til kulturminne og kulturmiljø. Prosjektet har hittil vore finansiert med midlar frå underpost 72.4 Kystkultur.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til sikring og istandsetjing av freda og spesielt bevaringsverdige kulturminne som er typiske for liv og verksemd langs kysten. Tilskota blir fordelte på grunnlag av følgjande prioriteringar: tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, og tiltak som sikrar kulturminne og kulturmiljø som det finst få av. Bygningar og anlegg som forfell skal sikrast mellombels.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografisk dokumentasjon frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen, for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.5 Vern og sikring av freda og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å ta vare på dei freda kulturmiljøa: Havråtunet i Hordaland, områda omkring Utstein kloster i Rogaland, Skoltebyen Neiden i Finnmark, Kongsberg Sølvverk i Buskerud, Sogndalstrand i Rogaland, Birkelunden i Oslo og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap.

Tildelingskriterium

Dei freda kulturmiljøa skal prioriterast ved tildeling av tilskot.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskap. Fagleg oppfølgingsansvar kan leggjast til fylkeskommunen og Sametinget.

Underpost 72.6 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre arkeologiske kulturminne, under dette arkeologiske kulturminne under vatn. Midlane blir i hovudsak nytta til oppfølging av Bergkunstprosjektet og eit tiårig prosjekt for skjøtsel og restaurering av eit utval arkeologiske kulturminne av nasjonal verdi.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til tilskot til prosjekt der det er stort lokalt engasjement og der det knyter seg særlege opplevings- og formidlingsverdiar til kulturminna.

Tilskot kan bl.a. givast til sikring, skjøtsel, restaurering og formidling, under dette tiltak som gir auka tilgjenge og som bidrar til å avgrense slitasje.

Målgruppa er eigarar og forvaltarar av arkeologiske kulturminne.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av tiltaket skjer ved kontroll av om tiltak blir gjennomførte i samsvar med faglege kriterium for tilskotet. Vidare ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren.

Underpost 72.7 Fartøyvernssentra

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til at dei tre utvalde fartøyvernssentra: Nordnorsk fartøyvernssenter og båtmuseum, Hardanger fartøyvernssenter og Bredalsholmen dokk- og fartøyvernssenter kan fungere som kompetansesenter for restaurering og vedlikehald av fartøy. Tilskot skal medverke til at fartøyvernssentra òg kan ivareta fellestener knytte til dokumentasjon og forskning, fagleg rådgiving og liknande drift og oppgradering.

Tildelingskriterium

Tilskot kan givast som driftstilskot for å dekkje sentra sine utgifter til forskning og dokumentasjon. Noko av tilskotsmidlane kan nyttast til investeringar i anlegga.

Oppfølging og kontroll

Generell formalia- og sannsynskontroll av revidert årsrekneskap og årsmelding frå fartøyvernssentra.

Underpost 72.8 Tekniske og industrielle kulturminne

I samarbeid med eigarane skal det utarbeidast strategiar for å fullføre arbeida med å setje i stand dei ti prioriterte tekniske og industrielle kulturminna.

Målgruppa er i hovudsak private eigarar og forvaltarar av dei ti utvalte anlegga.

Underposten er auka med 1 mill. kroner i forhold til 2007 til istandsetjing og sikring av soppeanlegget ved Fetsund Lenser.

Mål

Tilskotsordninga skal i første rekkje medverke til å setje i stand og sikre forvaltning, drift og vedlikehald av følgjande ti tekniske og industrielle anlegg som er valte ut for spesiell oppfølging:

- Fetsund lenser/Fetsund lensemuseum
- Sjølingstad Uldvarefabrikk
- Klevfoss Cellulose- & Papirfabrikk
- Nes Jernverksmuseum
- Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum (Tysedal kraftanlegg)
- Norsk Fiskeriindustrimuseum/Neptun sildoljefabrikk
- Spillum Dampsag & Høvleri
- Norsk Trikotasjemuseum og Tekstilsenter
- Follidal gruver
- Kistefos Museet

Tildelingskriterium

Tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall og tiltak for å fullføre pågåande arbeid med å setje i stand dei respektive anlegga skal prioriterast ved tildeling av tilskot. Det vil bli lagt vekt på at denne typen kulturminne skal kunne gi grunnlag for verdiskaping gjennom ny bruk.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer. Vidare gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen. Vidare blir det kontrollert at drifta ved anlegget går føre seg etter formålet. Dette skjer bl.a. ved at Riksantikvaren kontrollerer revidert årsrekneskap og årsmelding og rapportar/uttaler frå fylkeskommunane.

Underpost 72.9 Verdsarvlista, nasjonale oppgaver

Dei norske verdsarvområda skal forvaltast på ein god måte og kulturminna skal vere formelt verna gjennom lovverket.

Underposten er auka med 8 mill. kroner i forhold til 2007 til istandsetjing og sikring av Bryggen i Bergen og til konkrete restaureringstiltak ved Røros kyrkje.

Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar av verdsarvområda.

Arbeidet med å følgje opp Unescos retningslinjer for å ta vare på kultur- og naturarv i verda er eit høgt prioritert område.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å sikre og setje i stand dei norske områda på Unescos liste over verdas kultur- og naturarv. Desse områda er: Bergstaden Røros, Bryggen i Bergen, Urnes stavkyrkje, Hjemmeluft i Alta, Vegaøyane og Vestnorsk fjordlandskap. I tillegg inngår meridianstøtta i Hammerfest og tre andre punkt i Struves meridian, som er det første teknisk-vitskapelege kulturminnet på verdsarvlista.

Tildelingskriterium

Tilskot skal givast til tiltak for å sikre og setje dei norske områda i stand i tråd med forplikingane

som følgjer av Unescos verdsarvkonvensjon og i tråd med dei internasjonale retningslinjene frå Unesco. Tilskot kan òg givast til tiltak som gir betre tilgjenge og som bidreg til å avgrense slitasje.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer gjennom møte og fagsamlingar som blir gjennomførte i samsvar med avtalt arbeidsprogram. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt at Riksantikvaren eller fylkeskommunen utfører kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overførast, kan nyttast under post 21

Tilskotsordninga under posten rettar seg mot resultatområde 2 Bruk og bevaring av kulturminne. Det er sett av 1 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2007. Målgruppa er eigarar og forvaltarar av utvalte kulturminne og kulturmiljø.

Ved større tiltak er det ofte føremålstenleg at Riksantikvaren eller fylkeskommunane står for iverksetjing og gjennomføring av tiltaka. Tiltaket kjem i desse tilfella eigarane/forvaltarane til gode, men kostnadene blir rekneskapsførte som driftsutgifter over post 21, jf. omtale under denne posten.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 2 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Mål

Tilskotsordninga skal sikre utvalde kulturminne og kulturmiljø mot brann og andre ulykker.

Tildelingskriterium

Midlane under posten blir nytta til tilskot til drift, vedlikehald og oppgradering av sikringsanlegg ved dei 28 stavkyrkjene, til å etablere sikring eller drift av sikringsanlegg i utvalde kulturminne og kulturmiljø, under dette Bergstaden Røros, og til førebyggjande brannsikring av utvalde tette trehusmiljø.

Det blir lagt vekt på prosjekt som har overføringsverdi for brannsikring av andre verdifulle kulturminne og kulturmiljø.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren.

Riksantikvaren kan òg sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport frå tilskotsmottakar. På stadenkontroll frå Riksantikvaren kan òg vere aktuelt, under dette kontroll av om sikringstiltak, sikringsarbeid eller drift av sikringstiltak er gjennomførte på eit fagleg akseptabelt nivå.

Post 74 Fartøyvern, kan overførast

Tilskotsordninga under posten rettar seg mot resultatområde 2 Bruk og bevaring av kulturminne.

Det er sett av 3 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2007. Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 8 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Fartøyvernet genererer viktige verdiar for eigarar, brukarar og lokalsamfunn langs kysten.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre og setje i stand freda fartøy og fartøy der det er inngått avtale med eigarar om vern.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til konkrete restaurerings- og istandsetjingsarbeid på freda fartøy og fartøy der det er inngått avtaler med eigarar om vern.

Tilskot til viktige sikrings- og restaureringstiltak vil bli tildelte etter følgjande prioriteringar: prosjekt som har potensial for stort lokalt engasjement, og der det knyter seg særlege opplevings- og formidlingsverdiar til fartøyet, tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, og fartøy som det finst få av.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren.

I startfasen av omfattande og samansette istandsetjingstiltak skal det skje ei god planlegging og prioritering av tiltaka, for å sikre ei kostnadseffektiv gjennomføring.

Tilskotsmidlane blir i hovudsak fordelte etter søknad. Målgruppa er eigarar eller forvaltarar av slike fartøy.

Riksantikvaren kan òg sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Post 75 Internasjonalt samarbeid, kan overførast

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 5 Internasjonalt miljøsamorbeid og miljø i nord- og polarområda

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til internasjonalt samarbeid om kulturminneforvaltning, markere Noreg som viktig medspelar til nøkkelorganisasjonar innan fagfeltet og som eit land med særleg kompetanse på forvaltning av kulturminne i tre.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til faglege samarbeidsprosjekt med andre land i samsvar med norske politiske og fagpolitiske prioriteringar. Det blir òg gitt tilskot til medlemsavgifter og utgifter knytte til samarbeidsavtaler og utgreiingsarbeid, under dette det norskrussiske miljøvernssamarbeid under den bilaterale miljøvernavtala.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølginga av spesielle prosjekt skjer gjennom referansearbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet. Kontrollen skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane.

Post 77 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, kan overførast, kan nyttast under post 21

Verdiskapingsprogrammet skal stimulere til at ressursane som ligg i kulturminne og kulturmiljø blir

tekne i bruk i utvikling av lokalsamfunn og som grunnlag for næringsutvikling.

Samarbeidet med Norsk kulturminnefond skal først vidare. Det blir øyremerkt 10 mill. kroner frå kap. 1432 Norsk kulturminnefond post 50 til gjennomføring av programmet, som vil ha ei totalramme på 23,4 mill. kroner.

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 2 kulturminne og kulturmiljø.

Det er overført 3,4 mill. kroner frå kap 1429 post 72.4 kystkultur til posten til prosjektet «Den verdifulle kysten i Nordland». Prosjektet var det første pilotprosjektet innafor verdiskaping knytt til kulturminne og kulturmiljø og var tidlegare finansiert med midlar frå underpost 72.4 Kystkultur.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 2 mill. kroner jf. forslag til vedtak VII.

Mål

Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet skal stimulere til at kulturminne og kulturmiljø blir tekne i bruk i utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Det skal utviklast modellar for samarbeid mellom eigarar, rettshavarar, næringslivet, offentlege aktørar, museum og frivillige organisasjonar. Det skal vidare utviklast kunnskap om korleis berekraftig bruk av kulturminne og kulturmiljø fremjar næringsutvikling og styrkjer lokalsamfunn og regionar.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til konkrete tiltak knytte til verdiskaping med utgangspunkt i kulturminne og kulturmiljø og til kunnskapsoppbygging og formidling.

I den første fasen (2006-2009) kan det givast tilskot til dei pilotprosjekta som er valte ut innafor ulike geografiske område. Prosjekta kan vare i fire år. Ved tildeling av midlar skal det leggast vekt på at prosjekta samla sett representerer kulturelt mangfald og geografisk spreining. Prosjekta skal ha eit vesentleg potensial for verdiskaping – økonomisk, sosialt, kulturelt og miljømessig.

Det blir prioritert prosjekt som inngår i ein lokal eller regional strategi for verdiskaping og innovasjon, der ulike offentlege og private verkemiddel blir sett i samanheng. Prosjekta skal ha ein overføringsverdi, slik at kunnskap om korleis kulturarven kan medverke til verdiskaping blir bygd opp og spreidd.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i møte med prosjektas styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, framdrift og økonomisk styring. Oppfølginga av spesielle prosjekt skjer gjennom referansearbeids- og styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet. Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane.

Post 78 Tilskot til avgjerdsgrunnlag for utøving av mynde innan arkeologi (NY)

Tilskotsordninga under posten rettar seg mot resultatområde 2 Bruk og bevaring av kulturminne. Målgruppa er forvaltningsinstitusjonar med ansvar for arkeologiske kulturminne etter gjeldande forskrifter.

Midlane er flytta frå post 21 spesielle driftsutgifter. Dei skal dekkje nødvendig fagleg assistanse i forvaltningssaker til fylkeskommunane og Sameininget, utgifter til utgraving og anna sikringsarbeid, og bistand i kulturminnekriminalitetssaker ved dei 5 arkeologiske landsdelsmusea og dei 5 sjøfartsmusea. I tillegg skal midlane dekkje saksbehandling og feltundersøkingar ved dei 5 sjøfartsmusea. Midlane skal òg dekkje nødvendig fagleg underlagsmateriale for Riksantikvarens forvaltningsoppgåver som blir utførde av NIKU.

Mål:

Tilskotsordninga skal medverke til ei god fagleg og føreseieleg forvaltning av arkeologiske kulturminne.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom rapportering om bruk av midlane.

Kap. 4429 Riksantikvaren

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Refusjonar og diverse inntekter	2 488	3 392	3 538
09	Internasjonale oppdrag	3 030	1 253	1 307
18	Refusjon av sjukepengar	445		
	Sum kap. 4429	5 963	4 645	4 845

Post 02 Refusjonar og diverse inntekter

Posten gjeld refusjonar og innbetalte midlar frå oppdragsverksemd for andre institusjonar mv., jf. omtale under kap. 1429 post 01. Under posten er det òg budsjettert inntekter ved sal av Riksantikvarens rapportar og andre produkt. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Midlane på posten skal finansiere dei tilsvarende utgiftene til verksemd tilknytt kompetansenettverket i samband med miljøretta arbeid, jf. omtale under kap. 1429 post 01. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	18 164	35 060	43 680
90	Fondskapital	400 000	200 000	
	Sum kap. 1432	418 164	235 060	43 680

Norsk kulturminnefond vart oppretta i 2002 med ein grunnkapital på 200 mill. kroner. Fondskapitalen er sidan auka til 1 mrd. kroner.

Post 50 Til disposisjon for kulturminnetiltak

Beløpet på posten svarer til den samla avkastninga av kapitalen i Norsk kulturminnefond som er budsjettert under kap. 4432 post 85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond. Midlane under post 50 blir stilt til disposisjon for dei formåla og prosjekta Norsk kulturminnefond støttar opp under. Ein mindre del av midlane vil gå til forvaltning av fondet, bl.a. lønn til tilsette i sekretariatet og til administrative funksjonar, styrehonorar og reiser.

For 2008 vil avkastninga utgjere om lag 43,7 mill. kroner. Samarbeidet innafor verdiskapingsprogrammet skal førast vidare. Det er øyremerkt 10 mill. kroner til formålet i 2008, jf. Kap. 1429 post 77.

Mål

Målet med fondet er å leggje til rette for auka samspel mellom offentlege og private midlar til vern og utvikling av freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø. Ordninga skal stimulere til auka verneinnsats frå eigarar og næringsliv si side, og til meir effektive samarbeidsformer mellom offentlege og private aktørar. Midlane frå fondet skal komme i tillegg til dei ordinære løyvingane til kulturminneformål.

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir fordelte av kulturminnefondets styre etter søknad. Tilskot blir nytta til tiltak som fører til vern og sikring av kulturminne og kulturmiljø og til prosjekt som fremjar verdiskaping, næringsverksemd og aktivitet i lokalsamfunnet. Prosjekt som gir synergieffektar, som løyser ut private midlar eller betydeleg eigeninnsats skal prioriterast.

Kulturminnefondet skal ha auka fokus på å oppfylle føresegnene i vedtektene om freda kulturminne og kulturmiljø i 2008.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Post 90 Fondskapital

Fondskapitalen er på i alt 1 mrd. kroner. Fondskapitalen er plassert som kontolån i Statskassa med rente tilsvarende renta på 10 års statsobligasjonslån. Avkastninga av kapitalen skal nyttast til tilskot til kulturminneformål og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf. post 50.

Kap. 4432 Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
85	Avkastning frå Norsk kulturminnefond		35 060	43 680
	Sum kap. 4432		35 060	43 680

Post 85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond

Posten gjeld avkastninga av Norsk kulturminnefond. Avkastninga skal nyttast til tilskot til kulturminnetiltak og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf.

kap. 1432 post 50. Fondsmidlane er plasserte som kontolån i statskassa med rente tilsvarande renta på 10-års statsobligasjonslån.

Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1432 post 50, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.40 Forureining

Programkategorien omfattar i hovudsak følgjande resultatområde: Resultatområde 3 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn, Resultatområde 4 Eit stabilt klima og rein luft og Resultatområde 7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er på omlag 625,5 mill. kroner i 2008. Dette er ein auke på 35,9 mill. kroner, eller 6,1 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2007. Dette skuldast i hovudsak endringar i den regelstyrte bilvrakordninga.

Miljøverndepartementet vil ha sterkt fokus på kjemikaliepolitikken, med særleg fokus på å redusere utsleppa av dei farlegaste miljøgiftene. Satsinga vart presentert i St.meld. nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid*. I meldinga er det presentert verkemiddel og tiltak for å stanse utslepp frå produkt, både under produksjon, bruk, og når dei blir avfall. Streng regulering av utslepp frå industri og prosessutslepp skal leggjast til grunn. Vidare vil Regjeringa styrkje kontroll og tilsyn og stimulere til ein aktiv innsats for internasjonale reguleringar på kjemikalieområdet. Det blir dessutan satsa på viktige forskings- og overvåkingsaktivitetar. Regjeringa vil òg føre vidare arbeidet med å stanse bruk av miljøgifter i produkt retta mot private forbrukarar. Det skal ryddast opp meir i forureina jord og sjøbotn. Det skal gjennomførast handlingsplanar for å rydde opp i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar, og i forureina sjøbotn.

Det er framleis nødvendig med fokus på avfallsfeltet for å nå dei nasjonale måla, og Regjeringa vil føre vidare arbeidet med avfall og gjenvinning utan særlege budsjettendringar. Ei rekkje sentrale verkemiddel er etablerte, fornya og justerte dei siste åra. Særlege utfordringar i tida framover er knytte til ytterlegare innsats overfor farleg avfall på avvegar, og å vurdere ytterlegare tilpassing av avfallspolitikken til klimapolitikken. Det skal vidare arbeidast for at produsentar og importørar får gode nok insentiv til å ta omsyn til produkta sine miljøeigenskapar i heile levetida, under dette i avhendingfasen. Eksisterande verkemiddel i avfallspoli-

tikken blir fortløpande evaluerte og eventuelt justerte slik at dei fungerer mest mogleg etter føremålet.

Regjeringa vil styrkje arbeidet med gjennomføring av den heilskapelege forvaltningsplanen for Barentshavet-Lofoten og det faglege grunnlaget for heilskapelege forvaltningsplanar for Norskehavet og Nordsjøen. Formålet med forvaltningsplanane er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innfor ramma av ei berekraftig utvikling. Forvaltningsplanane skal leggje til rette for verdiskaping basert på ressursane i havområdet, og samtidig stille krav slik at miljøet i dei norske havområda blir sikra for kommande generasjonar.

Rammedirektivet for vatn vil effektivisere vassforvaltninga og medverke til å sikre miljøet i vassdraga og dei kystnære områda. Dette arbeidet vil gi ei meir heilskapleg og økosystembasert forvaltning av ferskvatn, grunnvatn og kystvatn.

Regjeringa la fram St.meld. nr 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* 25. juni 2007. Der har regjeringa teke initiativ til ein meir offensiv klimapolitikk. Klimameldinga inneheld bl.a. langsiktige mål for klimapolitikken, sektorvise klimahandlingsplanar og sektorvise mål for dei sentrale utsleppssektorane i Noreg. Det blir lagt fram handlingsplanar for petroleum og energi, transport, industri, primærnæringar og avfall, for kommunalt klimaarbeid og for drifta av statleg sektor. Jf. nærare omtale under resultatområde 4. Regjeringa vil i 2008 føre vidare arbeidet med å overhalde Noregs forpliktingar i Protokollen om reduksjon av forsureing, overgjødsling og bakkenært ozon. Den største utfordringa er å sikre at Noreg overheld forpliktinga om å redusere dei årlege utsleppa av nitrogenoksid (NO_x) til maksimalt 156.000 tonn innan 2010. Regjeringa vil òg føre vidare Noreg sin medverknad i det omfattande internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av miljøproblem som skuldast langtransportert luftforureining.

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1441	Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)	645 413	571 928	619 490	8,3
1444	Produktregisteret	14 267	15 712		-100,0
1445	Miljøvennleg skipsfart	2 000	2 000	2 000	0,0
1447	Miljøomsyn i offentlege innkjøp			4 000	
	Sum kategori 12.40	661 680	589 640	625 490	6,1

Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)

(i 1 000 kr)				
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	196 642	187 210	211 195
21	Spesielle driftsutgifter	12 632	19 945	25 195
39	Oppryddingstiltak, <i>kan overførast</i>	87 540	87 080	112 780
73	Tilskot til biloppsamlingssystemet	140 420	51 900	
75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>	162 249	171 793	216 320
76	Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>	45 930	54 000	54 000
	Sum kap. 1441	645 413	571 928	619 490

Det er gjort framlegg om å slå saman Statens forureiningstilsyn og Produktregisteret frå 1. januar 2008. Produktregisteret er styresmaktenes sentrale register over kjemiske stoff og produkt som er omsette i Noreg, og opplysningane blir nytta i helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet (HMS).

Statens forureiningstilsyn skal setje i verk forureiningspolitikken og arbeide for å oppnå miljøforvaltningas miljømål. SFT skal medverke til å:

- redusere klimagassutsleppa
- redusere spreining av helse- og miljøfarleg stoff
- oppnå ei heilskapleg og økosystembasert hav- og vassforvaltning
- auke gjenvinninga og redusere utsleppa frå avfall
- redusere skadeverknadene av luftforureining og støy
- sikre tilgang til oppdatert og påliteleg miljøinformasjon

Ein viser elles til omtale under del II Miljøforvaltningas resultatområde.

Statens forureiningstilsyn utøvar følgjande roller for å medverke til å nå miljømåla:

- overvake og informere om miljøutviklinga

- utøve mynde og føre tilsyn etter forureiningslova, produktkontrolllova og klimakvotellova
- styre fylkesmennenes miljøvernavingdelingar innan Statens forureiningstilsyns ansvarsområde
- utgreie og gi råd overfor Miljøverndepartementet
- gjere tydeleg dei ulike samfunnssektorane sitt ansvar for å oppfylle miljøpolitiske mål
- delta i det internasjonale miljøvernssamarbeidet og utviklingssamarbeidet på miljøområdet

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette og andre driftsutgifter for Statens forureiningstilsyn og tilsvarende utgifter tidlegare ført på kap. 1444 Produktregisteret. Utgiftene omfattar bl.a. husleige, reiser, internasjonalt arbeid, informasjon/formidling, kjøp av tenester, IKT-utgifter og drift av miljøinformasjonssystem (for eksempel Miljøstatus i Noreg, kvoteregisteret, Produktregisteret og miljøinformasjonsbanken).

Auken på posten skuldast i hovudsak at kap. 1444, post 01 Produktregisteret, er slått saman

med Statens forureiningstilsyn. I tillegg er posten auka i samband med til flytting av Produktregisteret. Posten er dessutan auka med 3,7 mill. kroner til å styrkje SFTs arbeid med oppfølging av olje- og gassverksemda, og kompetanseoppbygging på energifeltet.

Posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under kap. 4441, postane 04 Gebyr, post 05 Leigeinntekter og post 09 Internasjonale oppdrag, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er fordelt som følgjer:

Farleg avfall – (beredskap)

Posten dekkjer utgifter Statens forureiningstilsyn kan få ved å måtte fjerne spesielle typar avfall slik som eigarlaust farleg avfall, farleg avfall frå konkursbu eller farleg avfall som eigaren ikkje klarer å ta hand om på ein forsvarleg måte, jf. forureiningslova §§ 74 og 76.

Innovasjon – miljøteknologi

Utvikling og innovasjon av miljøteknologi vil vere svært viktig. Det blir vidareført 3 mill. kroner til arbeidet med å auke kompetanse og stimulere til styrkt utvikling og bruk av miljøteknologi.

Lokalt klimaarbeid

Regjeringa har varsla at fagkompetansen i kommunane innan natur- og miljø skal gjenreisast, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006). I Soria Moria-erklæringa er det vidare nedfelt at kommunanes rolle som samfunnsutviklar skal styrkjast. For å styrkje kommunanes arbeid med miljø/samfunnsutvikling, samarbeider Miljøverndepartementet og Kommunanes Sentralforbund om eit femåring program om kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling. Klima og energi er eitt av dei tema som inngår i programmet. Det vil elles bli vurdert ytterlegare tiltak for i sterkare grad å involvere det lokale nivået i klimapolitikken. Det blir vidareført 1,5 mill. kroner til arbeidet med lokalt klimaarbeid.

Overvaking av norske havområde (SFT)

Det blir arbeidd med å utvikle overvakingssystem med fokus på vidareutvikling av dei føreslåtte forureiningsindikatorane. I 2007 vart det kartlagt tilførsler av olje og miljøfarlege stoff til alle forvaltningsområda.

Helse- og miljøfarlege kjemikalier

Midlar til arbeidet med internasjonalt kjemikaliarbeid og til særlege prosjekt som følgjer opp forslag i stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier er ført vidare med 3,5 mill. kroner. Løyvinga skal bl.a. nyttast til oppfølging av EUs nye kjemikalierregelverk (REACH) og styrking av internasjonal regulering av miljøgifter, t.d. kvikksølv. Kartlegging av miljøgifter er òg omfatta av posten. Dette arbeidet er ytterlegare styrkt med 2 mill. kroner.

NO_x-avgift – kompensasjon

Posten vart i 2007 styrkt varig med 1,5 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje kostnader knytte til SFTs oppgåver i samband med etablering av ei NO_x-avgift, bl.a. a ulike oppgåver i samband med etablering av utsleppsfaktorar og verifisering av utslepp.

Heilskaplege forvaltningsplanar for norske havområde

Midlar til arbeidet med gjennomføring av Heilskapleg forvaltningsplan Barentshavet-Lofoten er vidareført med 3 mill. kroner. Posten er i 2008 ytterlegare styrkt med 2 mill. kroner. Midlane skal nyttast til arbeidet med heilskapleg forvaltning av norske havområde.

CO₂-handtering

Posten er styrkt med 0,5 mill. kroner til auka kapasitet og kunnskapsoppbygging om CO₂-handtering.

Utsleppsrekneskap – luft

Posten er styrkt med 2,75 mill. kroner i samband med betring av utsleppsregnskap for enkelte utslepp til luft.

Tidsavgrensa oppdrag og utgreiingar (FoU)

I tillegg dekkjer posten utgreiingar og vurderingar knytte til etatanes saksområde. For 2008 gjeld dette i hovudsak arbeidet med helse- og miljøfarlege kjemikalier, avfall og klima (bl.a. rammedirektivet for vatn).

Post 39 Oppryddingstiltak, kan overførast

Posten er knytt til nytt resultatområde 3 Reint hav og vatn og giftfritt samfunn. Posten blir nytta til å dekkje utgifter til undersøkingar og gjennomføring av oppryddingstiltak i vatn, grunn og sediment

som er forureina med farlege miljøgifter. Posten dekkjer dessutan opprydding i Vansjø og eventuelle andre vassførekomstar med samansette miljøproblem. Løyvinga til arbeidet med opprydding i forureina grunn og sjøbotn er styrkt med 25,7 mill. kroner. Auka i løyvinga vil muliggjøre oppstart og vidare opprydding i blant anna Hammerfest, Harstad, Tromsø og Bergen. Det er også andre lokalitetar som er aktuelle kandidatar. Auka vil òg sikre at ein kan gå vidare med å undersøke og rydde forureina jord og barnehagar.

Løyvinga går i hovudsak til arbeid i tilknytning til opprydding i forureina grunn og sjøbotn, med fokus på oppfølging av handlingsplanane om opprydding i forureina sjøbotn og opprydding i forureina jord i barnehagar som vart lagt fram gjennom St.meld. nr. 14 (2006-2007). Forureinar betaler-prinsippet ligg til grunn for arbeidet på dette feltet, og så langt det er rimeleg vil pålegg etter forureiningslova bli nytta som verkemiddel for å sikre opprydding i forureina vatn, grunn og sediment. Det vil likevel vere ulike situasjonar der det er aktuelt at miljøforvaltninga dekkjer delar av utgiftene til undersøkingar, opprydding eller andre tiltak:

- Der staten ved miljøforvaltninga er den ansvarlege for forureininga.
- Der den ansvarlege ikkje kan identifiserast, ikkje er betalingsdyktig og/eller av andre grunnar ikkje kan stå for ei god opprydding.
- Der det hastar å få rydda opp. Staten forskotter oppryddingskostnadene for å komme raskt i gang, og vil krevje kostnadene refunderte frå den ansvarlege i etterkant.
- Der miljøforvaltninga vil skaffe fram grunnlag for å leggje til rette for kunnskapsinnhenting og formidling.
- Der det er nødvendig for å medverke til ei samla opprydding eller anna tiltaksgjennomføring i eit område.
- Der det av andre grunnar er urimeleg at den ansvarlege skal dekkje alle kostnadene.

I tillegg kan posten nyttast til planmessig kartlegging og oppfølging av forureiningssituasjonen (tilstandsdata), til undersøkingar og utgreiningar for å leggje til rette for ein målretta og effektiv innsats i oppryddingsarbeidet og anna kunnskapsoppbygging. Fordi tiltaka strekkjer seg over fleire år, er det foreslått å vidareføre bestillingsfullmakta knytt til posten med 25 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Post 73 Tilskot til biloppsamlingsystemet

Tilskotsordninga vart oppheva 1. januar 2007 som følge av at det vart innført produsentansvar for

køyretøy. Som følge av etterslep i utbetalingane var det noko utbetaling i 2007, sjå omtale i St. prp. nr. 1 2006-2007). Det foreslås ikkje bevilling på posten i 2008-budsjettet.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, overslagsløyving

Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid

Vrakpantordninga rettar seg mot resultatområde 3, underområde 4 Miljøgifter og underområde 5 Avfall og gjenvinning. Dei siste åra har det vore innlevert omlag 110 000 bilvrak. Det er venta at innsamlingsnivået held seg stabilt i 2008, men at ein vil sjå ei auking i innleverte sterkt forureinande dieselkøyretøy. Posten er styrkt med 50 mill. kroner i samband med at vrakpanten for de meist forureinande dieselkøyretøya er auka til kr 5 000 kroner.

Mål

Målet med vrakpantordninga er å stimulere bileigarar til å levere utrangerte bilar til godkjend biloppsamlingsplass slik at bilvraket kan takast hand om på ein forsvarleg måte og gjenvinnast. Posten dekkjer utbetaling av vrakpant og kostnader ved overføring av vrakpanten til bileigaren. Forskrift om kasserte køyretøy trådde i kraft i juli 2002 og inneber at produsentar og importørar frå 2007 har teke over ansvaret for handtering av kasserte køyretøy. Produsentansvaret er no ein del av avfallsforskriftas kapittel 4 om kasserte køyretøy. Sjølv om ansvaret er lagt på produsentar og importørar, vil regjeringa inntil anna vert vert avgjort vidareføre dagens statlege avgifts- og panteordning.

Avgrensa til budsjettåret 2008 vert vrakpanten auka frå 1 500 kroner til 5 000 kroner for dei mest forureinande dieselkøyretøya. Tiltaket vert innretta mot eldre, tyngre dieselkøyretøy med høge utslepp. Tiltaket tek sikte på å framskande utrangeringa av desse for redusere utslepp av NO_x og partiklar. Tiltaket er ein del av satsinga på å redusere forureininga frå vegtrafikken, hvor det mellom anna no er innført ei ordning med lavere årsavgift for dieselkøyretøy med fabrikkmontert partikkelfilter og bensinbiler enn for dieselbiler uten fabrikkmontert partikkelfilter.

Tildelingskriterium

Vrakpanten blir utbetalt av tollregion Midt-Noreg mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjend biloppsamlingsplass for handsaming. Ordinær

vrakpant for 2008 vil vere på 1 500 kroner, medan den vil vere 5 000 kroner for dei sterkt forureinande dieselkøyretøya. For utbetaling av forhøyet vrakpant forutsettes det at det er betalt inn årsavgift for køyretøyet for 2007.

Oppfølging og kontroll

For å sikre at bilvraket har rett til vrakpant, eventuelt den forhøya vrakpanten, blir kvitteringa kontrollert mot det sentrale motorvognregisteret. Kontrollen skjer elles ved kontroll av lager på oppsamlingsplassane og rekneskap med vedlegg.

Post 76 Refusjonsordningar, overslagsløyving

Posten dekkjer ulike refusjonsordningar retta mot resultatområde 3, underområde 4 miljøgifter, resultatområde 3, underområde 5 Avfall og gjenvinning og resultatområde 4 Eit stabilt klima og rein luft. Posten dekkjer dessutan utgifter til ulike utgreiingar og tiltak som miljøstyresmaktene har behov for i samband med administrering av ordningane.

Det har vist seg vanskeleg å stipulere utbetalningar til ordninga og overslaga har variert. Forslaget til løyving er ikkje endra frå 2007 til 2008.

Refusjon av smørjeoljeavgifta

Mål

Målet med ordninga er å stimulere til auka innlevering av spillolje til miljøgodkjent behandling. Spillolje er brukt smørjeolje, og er klassifisert som farleg avfall. Smørjeolje er, med unntak av enkelte bruksmåtar, pålagt smørjeoljeavgift, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*, kap. 5542 post 71. Refusjonsordninga vart innført i 1994 og utvida i 2000 for å sikre høgare innsamlingsgrad.

Kriterium for måloppnåing

Innsamlingsgrad for spillolje (med og utan rett til refusjon) er i dag i overkant av 80 pst. og har vore stabil dei siste åra. I 2006 var total mengd innsamla spillolje på om lag 40 000 m³, av dette i overkant av 23 000 m³ med rett på refusjon. Det er ikkje rekna med vesentleg endring i mengd innsamla spillolje i 2008. Posten dekkjer òg utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga.

Tildelingskriterium

Det blir utbetalt refusjon for dei fleste typar brukt smørjeolje og andre brukte oljer (transformatorol-

jer m.m.) med tilsvarende eigenskapar, med unntak av bl.a. spillolje som kjem frå større skip (større enn 250 fot) i internasjonal sjøfart. Refusjonen blir utbetalt til større mottaksanlegg (tankanlegg) med førehandstilsegn frå Statens forureiningstilsyn. I tilsegna er det fastsett ein del vilkår som refusjonsmottakar har plikt til å rette seg etter. Krav om utbetaling blir kontrollerte i forhold til førehandstilsegna.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga blir ivareteken gjennom statistikk over årleg innsamla spillolje. Ved kontroll i tankanlegga dei siste åra er det konstaterert mange brot på ordninga for refusjonar. Statens forureiningstilsyn følgjer opp brota ved å nekte refusjonsutbetaling eller krevje tilbakebetaling av feilaktig utbetalte refusjonar. Strengare reaksjonar som tilbaketrekking av tilsegna eller melding til politiet blir òg vurderte i alvorlege tilfelle.

Refusjon av avgift på Trikloretten (TRI)

Mål

Målet med ordninga er å hindre utslepp til miljøet av TRI frå TRI-haldig avfall, og den er eit verkemiddel som skal medverke til at avgiftssystemet verkar optimalt.

Trikloretten (TRI) er ei miljøgift. Bruk og utslepp skal reduserast vesentleg. TRI, som er eit løsemiddel som først og fremst blir brukt til avfeittning i industrien, vart frå 1. januar 2000 pålagt avgift, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*. Refusjonsordning for innbetalt TRI-avgift vart innført samtidig, for å auke effekten av verkemidla.

Posten dekkjer utbetaling av refusjon og utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga. Det har dei siste åra vore få utbetalningar gjennom ordninga som følgje av at bruken av ny TRI er kraftig redusert. Det er ikkje venta vesentlege endringar i 2008.

Tildelingskriterium

TRI-haldig avfall skal leverast til godkjent mottak eller behandlingsanlegg for farleg avfall, og ein vil få delvis refusjon av den innbetalte avgifta for den mengd TRI som finst i avfallet. For å stimulere til raskare utfasing av bruken av TRI vart refusjons-satsen sett til 25 kroner pr. kilo, noko som utgjør under halvparten av avgiftssatsen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga skjer gjennom statistikk over årleg innsamla mengd TRI. Anlegg som tek imot farleg avfall og gjenvinningsverksemda skal vere godkjent av Statens forureiningstilsyn.

Avgifta har medverka til ein kraftig reduksjon i etterspørselen etter ny TRI. På grunn av dei små mengdene som er i bruk og som er omfatta av refusjonssystemet, vil ein vurdere om det er føremålstenleg å vidareføre refusjonsordninga eller om ein kan sikre innlevering av TRI-haldig avfall på andre måtar.

Refusjon av avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK)

Mål

Stortinget vedtok i samband med behandlinga av statsbudsjettet for 2003 å innføre ei avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK) frå 1. januar 2003. Avgifta er retta mot import og produksjon av HFK og PFK, både som bulkvare og som delemne i produkt. Refusjonsordninga trådte i kraft 1. juli 2004. Den er heimla i forskrift 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta), kapittel 8. HFK blir i første rekkje nytta i kjøle-, fryse- og varmepumpeanlegg, men blir òg brukt til brannsløkking, og som drivgass til produksjon av isolasjonsmaterial.

Formålet med ordninga er å redusere utsepp til miljøet av HFK og PFK. Gassane er klimagassar, og reguleringa av desse er ein del av strategien for å redusere utseppa av klimagassar i samsvar med Kyotoprotokollen. Ordninga med avgift og refu-

sjon er venta å medverke til bruk av miljøvennlege hjelpemedium og mindre bruk av dei mest skadelege HFK/PFK-gassane, stimulere til produktutvikling, styrkje arbeidet med å hindre lekkasjar og stimulere til innsamling og forsvarleg behandling av brukt gass. Målgruppe for ordninga er aktørar som har større mengder HFK- og PFK-haldig avfall.

Kriterium for måloppnåing

Det er venta at kombinasjonen av avgift og refusjon vil gi ein vesentleg utsleppsreduksjon i 2010, i høve til kva utsleppet ville ha vore utan avgift og refusjon.

Tildelingskriterium

Forskrifta inneber at kuldebransjen og andre som leverer HFK og PFK til godkjent destruksjonsanlegg, kan krevje refusjon. Føresetnaden er dokumentasjon som viser kva for mengd og typar av HFK og PFK som er leverte.

Det blir utbetalt refusjon for den mengda HFK og PFK som er levert til godkjent destruksjonsanlegg for destruksjon. Refusjonsattsane vil vere lik dei gjeldande differensierte avgiftssattsane for avgifta på HFK og PFK ved innleveringstidspunktet, jf. Stortingets årlege avgiftsvedtak og forskrift 11. desember 2001 nr. 1 451 om særavgifter § 3-18-2.

Oppfølging og kontroll

Statens forureiningstilsyn fører tilsyn med refusjonsordninga, jf. avfallsforskrifta § 17-3.

Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
04	Gebyr	30 023	21 059	21 059
05	Leigeinntekter	1 403	983	300
08	Inntekter frå sal av bilvrak	62 815	34 254	
09	Internasjonale oppdrag	5 385	4 988	5 202
16	Refusjon av fødsel- og adopsjonspengar	2 713		
18	Refusjon av sjukepengar	876		
	Sum kap. 4441	103 215	61 284	26 561

Post 04 Gebyr

I samsvar med prinsippet om at forureinaren skal betale, er det innført gebyr på forureinande verksemd. Posten omfattar Statens forureiningstilsyns gebyrinntekter frå konsesjonsbehandling og kontroll i medhald av forskrift om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta). Forureiningsforskrifta er endra slik at Fylkesmannen kan krevje gebyr for arbeid med konsesjonsbehandling og kontroll. Fylkesmannens gebyrinntekter er førte under denne posten. Det blir framleis arbeidd med å vurdere innteninga for Fylkesmannen.

Vidare omfattar posten gebyrinntekter frå tilsyn og kontroll med kjemiske stoff og produkt.

Inntekter fastsette i forskrift om førehandsmeldingar av nye kjemiske stoff, jf. resultatområde 3, underområde 4 miljøgifter, blir òg førte under denne posten.

Kap. 1441 post 01 Driftsutgifter kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

I denne posten inngår Statens forureiningstilsyns inntekter frå gebyr betalt i medhald av forskrift om gebyr for deklarerer av farleg avfall. Gebyret dekkjer Statens forureiningstilsyns utgifter til kjøp av tenester knytte til behandling og samanstilling av informasjon frå deklarerer.

Post 05 Leigeinntekter

Inntektene omfattar dei leigeinntektene Statens forureiningstilsyn har i samband med utleige av nokre

kontorlokale og utleige av konferansesenteret. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1441 post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til vedtak II nr. 1. Posten er redusert med 0,7 mill. kroner frå 2007 til 2008 på grunn av oppgraderingar og endring i bruk av konferansesenteret.

Post 08 Inntekter frå sal av bilvrak

Ordninga med eit statleg biloppsamlingssystem vart oppheva 1. januar 2007 som følgje av at det vart innført produsentansvar for køyretøy, jf. kap. 1441, post 73 Tilskot til biloppsamlingssystemet. Dette inneber at inntektene frå sal av bilvrak i det statlege biloppsamlingssystemet fell bort. Som følge av eit etterslep i avviklinga av systemet, var det likevel noko inntekt frå salet av bilvrak i 2007. Det foreslås ikkje bevilling på posten i 2008-budsjettet.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene er knytte til internasjonalt miljøsam arbeid og bistandsarbeid med UD, Norad o.a., f.eks. til institusjonsbygging i samarbeidsland. Dette samarbeidet vil bli utvikla vidare og trappa opp, jf. kap. 1441 post 01 Driftsutgifter. Kap. 1441 post 01 Driftsutgifter kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1444 Produktregisteret

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	14 267	15 712	
	Sum kap. 1444	14 267	15 712	

Produktregisteret er slått saman med Statens forureiningstilsyn frå 1. januar 2008. Budsjettet er

flytta til kap. 1441, post 01. Det foreslås ikkje bevilling på posten i 2008-budsjettet.

Kap. 1445 Miljøvennleg skipsfart

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
21	Spesielle driftsutgifter	2 000	2 000	2 000
	Sum kap. 1445	2 000	2 000	2 000

Rolle og oppgaver for Sjøfartsdirektoratet:

Sjøfartsdirektoratet er fagleg underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjeld forureining og vern om det marine miljø, og utfører viktig arbeid innafør dette området. Arbeidet omfattar bl.a. utgreiingsoppgåver, utarbeiding av forskrifter, utferding av sertifikat, flaggstatskontrollar og hamnestatskontrollar. Sjøfartsdirektoratet utfører dessutan betydelege internasjonale oppgåver på miljøområdet retta mot FNs sjøfartsorganisasjon IMO, EU, Nordsjøsam arbeidet og Det arktiske samarbeidet.

Sjøfartsdirektoratet har som ei av sine hovudmålsetjingar å medverke til at skipsfarten er ei miljøvennleg transportform. Dette inneber at direktoratet skal medverke til at norsk maritim verksemd er minst like miljøeffektiv som alternative transportformer, og har gode tekniske og operasjonelle forhold som førebyggjer miljøskadar. I tillegg skal

direktoratet medverke til god tryggleik mot forureining ved effektivt tilsyn av norske skip og hamnestatskontroll av framande skip.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten medverkar til å dekkje lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter for Sjøfartsdirektoratet i arbeidet med ein miljøvennleg skipsfart. Reduksjonar i utslepp av SO₂, NO_x og klimagassar står sentralt i dette arbeidet. Vidare skal det gjennomførast tiltak for å redusere faren for utilsikta introduksjon og spreining av framande arter i ballastvatn. Det skal dessutan arbeidast for ein ny konvensjon som tek sikte på forsvarleg opphogging av skip. Posten dekkjer vidare midlar knytte til utgreiingar, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til miljøspørsmål.

Kap. 1447 Miljøomsyn i offentlege innkjøp

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
21	Spesielle driftsutgifter			4 000
	Sum kap. 1447			4 000

Det vil bli etablert eit nytt direktorat under Fornyings- og administrasjonsdepartementet frå 1. januar 2008. Eitt av hovudarbeidsområda for direktoratet vil vere å leggje til rette for samfunnstenlege, kostnadseffektive og kvalitetsrette offentlege innkjøp og arbeide for at miljøbelastninga knytt til offentlege innkjøp blir minimert. Miljøbevisste offentlege nyskaffingar vil vere hovudarbeidsområdet til direktoratet innafør Miljøverndepartementets ansvarsområde. Det vil vere heilt sentralt for direktoratet å sikre at miljøomsyn blir integrerte som ein naturleg del av den generelle innkjøpspolitikken i all offentlig verksemd. Direktoratet vil få ansvaret for å følgje opp handlingsplanen for miljø-

og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar på dei områda som gjeld miljøomsyn.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten skal medverke til å dekkje lønn til faste stillingar og driftsutgifter for direktoratets arbeid med miljøbevisste offentlege nyskaffingar og miljøleining. Dette vil omfatte ansvar for å vidareutvikle verkemiddel og sikre at handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar blir gjennomført i praksis, under dette å fremje bruken av miljøleingsystem i stat og kommune, og vidareføringa av Grøn stat. Kompetanseoppbygging er eit heilt sentralt element i

handlingsplanen. Posten skal vidare dekkje drifts- og utgreiingsmidlar, informasjon, faglege råd til Miljøverndepartementet som grunnlag for politikkutforming, bistand til Miljøverndepartementet

i internasjonalt arbeid på området og formidling relatert til miljøspørsmål. Direktoratet skal setje i verk regjeringas politikk på områda miljøansvar ved offentlege nyskaffingar og miljøeiingssystem.

Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
91	Innbetaling av avdrag	21 543	12 000	
	Sum kap. 5322	21 543	12 000	

Post 91 Innbetaling av avdrag

Det foreslåas ikkje bevilling på posten i 2008-budsjettet, då lånet vart innløyst av Innovasjon Noreg hausten 2007.

Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
80	Renteinntekter	3 615	2 900	
	Sum kap. 5621	3 615	2 900	

Post 80 Renteinntekter

Det foreslåas ikkje bevilling på posten i 2008-budsjettet, då lånet vart innløyst av Innovasjon Noreg hausten 2007.

Programkategori 12.50 Kart og geodata

Utgiftene under programkategori 12.50 høyrer inn under resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling og underområde 7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver.

Ei samanlikning med saldert budsjett 2007 viser ein auke på 14,2 mill. kroner, elles omlag 4 pst. i 2008. Auken skuldast i hovudsak priskompensasjon som er tildelt Statens kartverk.

Utgifter under programkategori 12.50 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	356 788	357 135	371 353	4,0
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	7 126	12 000	12 000	0,0
	Sum kategori 12.50	363 914	369 135	383 353	3,9

Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
21	Betaling for statsoppdraget, <i>kan overførast</i>	356 788	357 135	371 353
	Sum kap. 1465	356 788	357 135	371 353

Kapitlet dekkjer etablering og drift av infrastruktur for geografisk informasjon. Løyvinga blir sett på som ei inntekt for Statens kartverk, slik at tilsvarende beløp blir inntektsførte under kap. 2465 Statens kartverk, post 24.1 Driftsinntekter.

Post 21 Betaling for statsoppdraget, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 6 Planlegging for ei berekraftig utvikling og 7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver.

Statens kartverk vil første halvår 2008 ha dekt heile norskekysten med moderne elektroniske sjøkart. Fullføringa av dette arbeidet har hatt høgste prioritet for Statens kartverk dei tolv siste åra. Arbeidet vil no i større grad bli retta mot landkartlegging og eigedomsinformasjon, der behova for auka innsats er særleg stor.

Når lov om eigedomsregistrering trer i kraft vil Statens kartverk dessutan bli sentral matrikkelstyresmakt. For å ivareta denne oppgåva har Statens kartverk under utvikling eit dataregister, kalla matrikkelen. Saman med tinglysingsdata vil matrikkelen (eigedomsdata og -kart) gi høve til ein heilskapleg tilgang til eigedomsdata for Noreg.

Det blir utarbeidd spesifiserte produksjonsmål og aktivitetar som grunnlag for departementets styring med og kontroll av statsoppdraget.

Det er behov for ei fullmakt i 2008 på 90 mill. kroner for å kunne bestille kartleggingsarbeid i samarbeidet om Noreg digitalt, jf. forslag til vedtak VI nr. 2.

Departementet foreslår at inntil 5 mill. kroner kan omdisponerast mellom denne posten og kap. 2465 post 45, jf. forslag til vedtak IV.

Kap. 2465 Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
24	Driftsresultat:			
45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 126	12 000	12 000
	Sum kap. 2465	7 126	12 000	12 000

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 6, delen om kart og geodata.

Rolle og oppgåver for Statens kartverk

Miljøverndepartementet legg vekt på at Statens kartverk skal vere eit tydeleg nasjonalt fagorgan innan sitt fagområde. Verksemda skal konsentrere om styresmaktoppgåver og tilrettelegging for heile den norske geodataverksemda. Satsinga på Noreg digitalt blir ført vidare. Her inngår produksjon, standardisering, forvaltning og drift av offentlege data. Statens kartverk har ansvar for å samordne standardar og regelverk med andre land.

Hovudoppgåva for Statens kartverk er å bygge og vedlikehalde ein nasjonal geografisk infrastruktur, og syte for at brukarane får enkel og effektiv tilgang til stadfesta (koordinatbestemt) informasjon. Geografiske data er venta å utgjere ei stadig viktigare informasjonskjelde innan nye område.

Statens kartverk skal delta i forskning og utvikling av kartteknologi, og samarbeide med norsk industri og kartbransje, bl.a. om eksportretta tiltak. Statens kartverk skal syte for at den geografiske informasjonen etaten forvaltar blir sikra for ettertida.

På enkelte område blir basisproduksjonen forsert ut over det statsoppdraget gir grunnlag for, gjennom tilskot frå brukarar eller samarbeid om felles geodataprojekt gjennom Noreg digitalt. Fleire av Statens kartverks produksjonsmål føreset

at budsjetterte samfinansieringsprosjekt blir realiserte.

Viktige målsetjingar for Statens kartverk i 2008 vil vere:

- setje i verk og forvalte ny lov om eigedomsregistrering
- utvikle og setje i verk ny matrikkel i heile landet
- vidareføre sjøkartlegginga
- å etablere, forvalte og gjere tilgjengeleg ein infrastruktur av stadfesta (koordinatbestemt) informasjon som ein viktig og integrert del av Noreg digitalt
- å medverke til samarbeid med andre offentlege maritime etatar på sjøtryggleksområdet
- å leie og koordinere ei internasjonal offisiell elektronisk kartteneste for å styrkje tryggleiken til sjøs bl.a. gjennom Primar Stavanger
- leie arbeidet med å etablere og føre vidare forvaltningssamarbeidet Noreg digitalt med flest moglege offentlege store dataeigarar og -brukarar
- etablere standardar for det kartfaglege området, harmonisert mot andre fagområde
- etablere ein funksjonell og påliteleg tinglysingsorganisasjon
- utforme rammevilkåra for eit samla eigedomsinformasjonssystem med felles tilgang til Matrikkel, Grunnbok og planregister
- utvikle vidare Cpos (posisjoneringsteneste med cm-grannsemd) til å dekkje dei tettast folkesette områda i landet.

Post 24 Driftsresultat:

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
24.1	Driftsinntekter	-739 182	-713 620	-801 353
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i>	694 515	702 395	789 912
24.3	Avskrivinger	10 054	9 174	9 482
24.4	Renter av statens kapital	2 234	2 051	1 959
24.5	Til reguleringsfondet	32 379		
Sum post 24		0	0	0

Statens kartverk er ei statleg forvaltningsbedrift som styrer den interne økonomien etter bedriftsøkonomiske rekneskapsprinsipp, mens statsbudsjettet og statsrekneskapen blir rapporterte etter kontantprinsippet. Statens kartverks tilknytningsform vil bli sett i samanheng med budsjettprosessen for 2009, og sett i samanheng med at tinglysinga er overført frå domstolane til Statens

kartverk. Driftsresultatet i budsjettet for 2008 er sett til kr. 0.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Statens kartverks bedriftsøkonomiske driftsinntekter fordeler seg som følgjer:

Tabell 13.9 Statens kartverks driftsinntekter

		(i mill. kr.)		
		Rekneskap 2006	Plan 2007	Plan 2008
Betaling for statsoppdraget		357	357	371
Samfinansiering		156	170	180
Tinglysingsprosjektet mm.		135	120	170
Royalty av sal av kart og geografiske data og salsinntekter frå sjøkart		60	75	80
Sum driftsinntekter		708	722	801

Rekneskap 2006 er ført opp i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap. Plan 2007 refererer seg til St.prp. nr. 1 (2006-2007).

Statens kartverks salsinntekter er i hovudsak knytte til selskapet PRIMAR Stavanger, som formidlar sjøkart i samarbeid med sjøkartverk i andre land, og royaltyavtale med statsaksjeselskapet Norsk Eigedomsinformasjon som formidlar Statens kartverks basisinformasjon i den kommersielle marknaden.

Behovet for relevante og riktige eigedomsopplysningar aukar innan fleire samfunnssektorar. Stortinget vedtok juni 2007 revidert lov om eigedomsregistrering, jf. Ot.prp. nr. 57 (2006-2007). Lova gir rom for ei framtidsetta forvaltning av eigedomsinformasjon.

Underpost 24.2 Driftsutgifter, overslagsløyving

Posten omfattar utgifter til lønn og andre fortløpande driftsutgifter, og etablering og oppgradering av Statens kartverks databasar og geografiske infrastruktur elles.

Underpostane 24.3 Avskrivningar og 24.4 Renter av statens kapital

Avskrivningar og renter av statens kapital er budsjetterte ut frå ein venta bokført kapital på 48 mill. kroner pr. 31. desember 2007.

Avskrivningane for Statens kartverk blir utrekna etter fast praksis på grunnlag av dei kapitalgjensstandane som er bokførte pr. 31. desember året før budsjettåret. Det blir såleis ikkje berekna avskri-

vingar av kapitalgjenstandar som er skaffa i løpet av budsjettåret.

Avskrivningane skal baserast på historisk nyskaffingspris for kvar enkelt kapitalgjenstand. Dette prinsippet vart slått fast ved Stortingets vedtak av 11. juni 1990 på grunnlag av St.prp. nr. 87 (1989-90), jf. Innst. S. nr. 243 (1989-90).

Det skal nyttast eit lineært avskrivingsprinsipp. Avskrivningane på dei enkelte kapitalgjenstandane skal skje med like store beløp kvart år basert på ein fastsett avskrivingsperiode (dvs. venta levetid for vedkommande kapitalgjenstand).

Utrekning av renter av den faste kapitalen i Statens kartverk skal skje i samsvar med føresegner for forvaltningsbedriftene, vedtekne av Stortinget 9. juni 1982 på grunnlag av St.prp. nr. 115 (1981-82), jf. Innst. S. nr. 285 (1981-82).

Underpost 24.5 Til reguleringsfondet

Eit eventuelt avvik mellom budsjettert beløp under post 24 Driftsresultat og det rekneskapsførte beløpet under posten skal regulerast ved overføringar frå/til reguleringsfondet. Ei vesentleg årsak til

avvik mellom det faktiske driftsresultatet og det budsjetterte driftsresultatet vil vere terminforskyvingar i kontante inn- og utbetalingar. Pr. 31. desember 2006 var reguleringsfondet på 108,8 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, kan overførast

Posten skal omfatte alle varige investeringar over kr 200 000.

Statens kartverks produksjonsutstyr er IT-basert. Produksjonsverksemda omfattar behandling av store datamengder frå oppmåling av sjø og land, EDB-basert kartproduksjon mv. Statens kartverk må fortløpande fornye og utbetre utstyrsparcken for å kunne utnytte effektivitetsvinstane i ny teknologi i produksjonen, og møte etterspørselen etter nye produkt. Det budsjetterte investeringsnivået svarer likevel ikkje til meir enn ca. 2 pst. av totalomsetnaden.

Posten kan overskridast ved sal av utstyr der inntektene blir rekneskapsførte under kap. 5465 post 49, jf. forslag til vedtak II nr. 2.

Tabell 13.10 Statens kartverks kapitalbalanse

	(i mill. kr.)			
	Rekneskap 31.12.05	Rekneskap 31.12.06	Venta 31.12.07	Venta 31.12.08
Eigedelar				
Anleggsmidler:				
Driftsmidler, eigedommar	46,0	43,0	48,2	50,7
Aksjar, andelar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utlån og obligasjonar	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum anleggsmidler	46,0	43,0	48,2	50,7
Omløpsmidlar:				
Varebeholdning, varer i arbeid	3,9	4,9	4,9	49
Kortsiktige fordringar	163,6	198,4	198,4	198,4
Kortsiktige plasseringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassebeholdning og innskot	0,5	0,0	0,0	0,0
Sum omløpsmidlar	168,0	203,3	203,3	203,3
Sum eigedelar	214,0	246,3	251,5	254,0

Tabell 13.11 Statens kartverks gjeld og egenkapital¹

	(i mill. kr.)			
	Rekneskap 31.12.05	Rekneskap 31.12.06	Venta 31.12.07	Venta 31.12.08
Gjeld og egenkapital				
Eigenkapital ² :				
Eigenkapital utan reguleringsfond	-48,8	-40,5	-40,5	-40,5
Reguleringsfondet	76,5	108,8	108,8	108,8
Sum egenkapital	27,7	68,3	68,3	68,3
Langsiktig gjeld ³ :				
Staten sin renteberande kapital	46,0	43,0	48,2	50,7
Anna langsiktig gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum langsiktig gjeld	46,0	43,0	48,2	50,7
Kortsiktig gjeld ⁴ :				
Kortsiktig gjeld	227,3	262,1	262,1	262,1
Mellomverande med statskassen	-87,0	-127,1	-127,1	-127,1
Sum kortsiktig gjeld	140,3	135,0	135,0	135,0
Sum gjeld og egenkapital	214,0	246,3	251,5	254,0

¹ Omløpsmidlar. Det blir ikkje gjort overslag over omløpsmidlane før rekneskapsavslutning. Omløpsmidlane blir derfor førte opp uendra i budsjettåret. Omløpsmidlane blir rekneskapsførte i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap.

² Eigenkapital. Posten kjem fram som ein differanse mellom egedelar og gjeld. Eventuelt avvik mellom rekneskapsført driftsresultat (etter føring til eller frå reguleringsfondet) og Statens kartverks bedriftsøkonomiske resultat blir rekna mot eigenkapitalen.

³ Langsiktig gjeld. Statens kartverk finansierer alle anleggsmidlar fullt ut som «lån» i statskassen. Statens renteberande kapital fungerer derfor som motpost til anleggskapitalen. Den renteberande kapitalen er fordelt på 5 ulike «lån».

⁴ Kortsiktig gjeld. Det blir ikkje gjort overslag over kortsiktig gjeld før rekneskapsavslutning. Kortsiktig gjeld blir derfor ført opp uendra i budsjettåret. Kortsiktig gjeld blir rekneskapsførte i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap.

Kap. 5465 Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
49	Salg av anleggsmidler	141		
	Sum kap. 5465	141		

Post 49 Sal av anleggsmidler

På posten er det ført tilfeldige inntekter for Statens kartverk, bl.a. inntekter frå sal av anlegg og utstyr, som av rekneskapstekniske grunnar skal bruttoførast.

Programkategori 12.60 Nord- og polarområda

Utgiftene under programkategori 12.60 høyrer inn under resultatområda 4 Eit stabilt klima og rein luft, 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda og 7 Tverrgående verkemiddel og oppgåver.

Regjeringa prioriterer høgt å styrkje det forskings- og overvåkingsbaserte kunnskapsgrunnlaget for miljøforvaltninga av norske nord- og polarområde. Hovudinnsatsen vil vere retta mot klimaendringar, miljøgifter og biologisk mangfald. Det er behov for å framskaffe ny kunnskap om viktige delar av Barentshavets økosystem, bl.a. påverkna den frå klima, miljøgifter og hausting. Kunnskap til forvaltninga av isbjørnbestanden, arter som er sentrale for forvaltninga av Svalbard som villmarksområde, og raudlistearter som har regelmessig opphald på Svalbard, vil ha prioritet. Langtransporterte miljøgifter og miljøgifter frå kjelder med lokal betydning vil ha særleg fokus. Vidare er verneområda på Svalbard viktige referanseområde for øko-

logisk forskning, og det er behov for auka kunnskap som grunnlag for forvaltning og vern av desse områda. Noreg har dessutan eit ansvar for å bringe fram kunnskap om og verne kulturminne som viser den menneskelege verksemda i polarområda gjennom tidene. Satsinga under det internasjonale polaråret (IPY 2007-2008) vil òg medverke til ny og betre kunnskap om polarområda.

Arbeidet med gjennomføring av den heilskaplege forvaltningsplanen for Barentshavet er prioritert av Regjeringa. Formålet med forvaltningsplanen er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innafør ramma av ei berekraftig utvikling. Forvaltningsplanane skal leggje til rette for verdiskaping basert på ressursane i havområdet, og samtidig stille krav slik at miljøet i dei norske havområda blir sikra for kommande generasjonar.

Utgifter under programkategori 12.60 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
1471	Norsk Polarinstittutt	178 207	164 576	169 422	2,9
1472	Svalbard miljøvernfond		5 400	8 500	57,4
	Sum kategori 12.60	178 207	169 976	177 922	4,7

Kap. 1471 Norsk Polarinstittutt

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	115 363	104 015	112 597
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	62 420	60 063	56 327
50	Stipend	424	498	498
	Sum kap. 1471	178 207	164 576	169 422

Rolle og oppgaver for Norsk Polarinstitutt:

Norsk Polarinstitutt er den sentrale statsinstitusjonen for kartlegging, miljøovervaking og forvaltningsretta forskning i Arktis og Antarktis, jf. St.meld. nr. 42 (1992-93) *Norsk polarforskning*, fagleg og strategisk rådgivar overfor den sentrale forvaltninga og fagleg rådgivar for miljødirektorata og Sysselmannen i polarspørsmål.

Instituttet skal vidare:

- halde ved lag ein brei forskingsbasert kompetanse i miljøforvaltning innan viltforvaltning, område- og habitatvern, klimaovervaking og forureiningsproblematikk
- ha ansvar for topografisk og geologisk kartlegging av landområda på Svalbard og norsk biland og territorialkrav i Antarktis
- utvikle og leie overvåkingsprogram og system for miljøovervaking av norsk Arktis
- medverke til å stimulere nasjonal og internasjonal forskning på Svalbard gjennom å gi tilgang til instituttets infrastruktur, så som forskingsstasjon, feltutstyr og transport mot dekning av instituttet sine kostnader
- følgje opp og gjennomføre norsk miljølovgiving i Antarktis
- ivareta forvaltningas kunnskapsbehov
- fremje miljøforskning og forvaltningsrådgiving innan det bilaterale norskrossiske miljøvern-samarbeidet
- fokusere forskinga si på klimaprosessar og klimaendringar, effektane av desse på naturen, og økotoksikologi i Arktis og Antarktis
- utforske og overvake det marine miljøet i drifisen og den permanente issona i Barentshavet
- leie Fagleg forum for økosystembasert forvaltning av Barentshavet og havområda utanfor Lofoten
- representere Noreg i internasjonale samarbeidsfora og formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø
- medverke til å styrkje Polarmiljøseneteret
- utvikle samarbeidet med dei andre forskingsinstitusjonane i Tromsø og i Nord-Noreg
- drive utovervendt informasjon om polarområda m.a. gjennom samarbeid med Polaria.

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under denne posten er retta mot resultatområda 4 Eit stabilt klima og rein luft, 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda og 7 Tverrgåande verkemiddel og oppgaver. Auken i løyvinga for 2008 skuldast bl.a. at 3,1 mill. kroner er løyvd som ein start for ei samla flykartlegging av Svalbard. Vidare er det sett av 1 mill. kroner til

oppfølging av nordområdestrategien. Midlane skal nyttast til oppbygging av kunnskap og spisskompetanse med omsyn til klima og is i Arktis.

Posten dekkjer utgifter som Norsk Polarinstitutt har til lønn og godtgjersler for faste og mellomtids tilsette. Vidare dekkjer posten ordinære driftsutgifter, drift av forskingsstasjon og luftmålestasjon i Ny-Ålesund og utgifter knytte til instituttets samla forskings- og ekspedisjonsverksemd.

Posten dekkjer elles utgifter knytte til sals- og oppdragsverksemd og drift av polarforskningsfartøyet R/V «Lance». Dei tilsvarende inntektene er førte under kap. 4471 postane 01 og 03. Løyving kan overskridast dersom det er tilsvarende meirinntekt under dei to nemnde postane, jf. forslag til vedtak II nr.1.

Heilskaplege forvaltningsplanar for norske havområde

Midlar til arbeidet med gjennomføringa av den heilskaplege forvaltningsplanen for Barentshavet er vidareført med 1 mill. kroner. Posten er i 2008 ytterlegare styrkt med 1,5 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot resultatområda 4 Eit stabilt klima og rein luft, 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda og 7 Tverrgåande verkemiddel og oppgaver. Nedgangen i løyvinga skuldast at dei pengane som Stortinget løyvde med ulike beløp over ein 6-årsperiode, er likt fordelte på alle 6 åra. Dette skuldast i hovudsak at Noreg no er representert heile året på forskingsstasjonen Troll. Posten dekkjer utgifter til vitskapeleg samarbeid i Antarktis der midlane gjeld deltaking i det internasjonale Antarktis-samarbeidet og midlar til gjennomføring av dei norske Antarktis-ekspedisjonane.

Noreg medverkar gjennom forskingsinnsats og aktiv deltaking i arbeidet under Antarktis-traktaten og Miljøprotokollen til eit globalt samarbeid for vern av det sårbare miljøet i Antarktis. Noreg deltek òg i viktige klimaforskningsprosjekt. Det er ein nær samanheng mellom å ha innverknad og å vere til stades, og norsk polarforskning i Antarktis har derfor ein viktig politisk og fagleg funksjon.

I tillegg til forskingsaktivitet skal løyvinga dekkje drift av forskingsstasjonen Troll og det internasjonale DROMLAN-prosjektet (Dronning Maud Land Air Network). Noregs nærvær i Antarktis vil no vere styrkt betydeleg, og vil i større grad medverke til det internasjonale arbeidet.

det for å bevare Antarktis som det reinaste og minst påverka villmarksområdet i verda.

Statsbygg har no kostnadsberekna den nye kraftstasjonen på Troll til 29 mill. kroner.

Posten dekkjer elles utgifter knytte til drift av TrollSat og utgifter til flygingar knytte til DROM-LAN-samarbeidet. Dei tilsvarande inntektene er førte under kap. 4471 post 21. Løyving kan overskridast dersom det er tilsvarande meirinntekt under den nemnde posten, jf. forslag til vedtak II nr.1.

Post 50 Stipend

Midlane under denne posten er retta mot resultat-område 5 Internasjonalt samarbeid og miljø i nord-og polarområda.

Mål

Stipendmidlane skal auke rekrutteringa til og kompetansen innafor den norske polarforskinga. Mid-

lane er eit viktig og effektivt verkemiddel for å stimulere norsk polarforsking på Svalbard. Støtte blir primært gitt til norske hovudfags- og doktorgrad-studentar. Støtta skal dekkje ekstraavgifter ved opphald i felt.

Kriterium for måloppnåing

Gjennomført feltarbeid i tilknytning til hovudfagsstudie eller doktorgrad.

Tildelingskriterium

Det blir lagt vekt på relevante polare problemstillingar, fagleg kvalitet og i kor stor grad temaet ligg til rette for forskning.

Oppfølging og kontroll

Det blir kravd innsendt ei rekneskapoversikt og ein kort fagleg rapport om gjennomføringa.

Kap. 4471 Norsk Polarinstitut

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Sals- og utleigeinntekter	6 134	7 860	8 198
03	Inntekter frå diverse tenesteyting	21 769	19 155	19 979
16	Refusjon av fødselspengar/adopsjonspengar	633		
18	Refusjon av sjukepengar	215		
21	(NY) Inntekter, Antarktis	11 210	12 500	10 093
	Sum kap. 4471	39 961	39 515	38 270

Post 01 Sals- og utleigeinntekter

Salsinntektene gjeld sal av kart, flybilet og publikasjonar, mens utleigeinntektene gjeld utleige av feltutstyr, transportmiddel, blant anna utleige av forskingsfartøy og andre inntekter. Kap. 1471 post 01 kan overskridast tilsvarande eventuelle meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 03 Inntekter frå diverse tenesteyting

Oppdragsinntektene gjeld inntekter frå eksterne oppdrag for andre offentlege instansar og frå det

private næringslivet. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarande meirutgifter under kap. 1471 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Inntekter, Antarktis

Posten gjeld dekning av Norsk Polarinstitutt utgifter for drift av TrollSat i medhald av avtale med Kongsberg Satellite Services og inntekter frå flygingar knytte til DROMLAN-samarbeidet. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarande meirutgifter under kap. 1471 post 21, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1472 Svalbard miljøvernfond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttast under post 70</i>			2 200
70	Tilskot, <i>kan overførast, kan nyttast under post 01</i>		5 400	6 300
	Sum kap. 1472		5 400	8 500

Svalbards miljøvernfond er føresett oppretta i svalbardmiljølova, og departementet etablerte fondet i statsbudsjettet for 2005.

Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit miljøgebyr for tilreisande til Svalbard, av midlar kravde inn gjennom eit gebyr for kort og for felling i samband med hausting, gebyr for teoretisk eksamen i samband med jegerprøva, verdien av flora og fauna som er handtert i strid med lova, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt. Både fondskapitalen og avkastninga skal nyttast til tilskot til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard. Fondet skal sikre si eiga drift, slik at ein mindre del av midlane dessutan vil gå til forvaltning av fondsmidlane og til utgifter knytte til innkrevjing av miljøgebyret. Svalbards miljøvernfond har eit styre som fordeler fondsmidlane etter eksterne søknader. Sekretariatet for fondet er lagt til Sysselmannen på Svalbard. Det er utarbeidd eigne vedtekter for verksemda til fondet og gjeve forskrift om tilskot frå Svalbards miljøvernfond.

Gebyret for tilreisande til Svalbard tok til å gjelde frå 1. april 2007. Løyvinga av refusjonen frå fondet for 2007 er basert på at gebyret skulle gjelde frå 1. januar 2007. På grunn av denne utsetjinga av gebyrordninga reknar Miljøverndepartementet med at inntektene til fondet i 2007 vil bli om lag 4 mill. kroner. Ved første fulle driftsår i 2008 er inntektene til fondet rekna til 9,2 mill. kroner.

Tabell 13.12 Berekning av kapital i Svalbards Miljøvernfond i 2008

	(i 1000 kr)
Saldo pr. 1.1.2007	73
Budsjettert innbetalt i 2007	4 000
Budsjetterte refusjonar i 2007	4 000
Budsjettert saldo pr. 1.1.2007	73
Budsjettert innbetalt i 2008	9 200
Budsjettert refusjonar i 2008	8 500
Budsjettert saldo pr. 31.12.2008	773

Inntektene til fondet gir grunnlag for løyving over statsbudsjettets kap. 1472 til dei formåla som skal dekkjast av fondet i samsvar med svalbardmiljølova.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttast under post 70

Posten er knytt til resultatområde 5, Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda. Sysselmannen er sekretariat for Svalbards miljøvernfond, og midlar til forvaltninga av fondet og utgifter knytte til innkrevjing av miljøgebyr for reisande til Svalbard vil bli utbetalt her. I tillegg vil tildeling av midlar frå fondet til statlege verksemdar bli ført under denne posten.

Post 70 Tilskot, kan overførast, kan nyttast under post 01

Midlane under denne posten er retta mot resultatområde 5, Internasjonalt samarbeid og miljø i nord- og polarområda.

Midlane til Svalbards miljøvernfond kan berre brukast til vern av naturmiljø og kulturminne på øygruppa. Fondets midlar skal fordelast av styret for fondet til tiltak på Svalbard i samsvar med svalbardmiljølova § 98 og føremålet med fondet slik det er fastsett i vedtektene av 8. mars 2007. Dette omfattar m.a. undersøkingar og tiltak for å kartlegge og overvake miljøtilstanden, årsaker til miljøtilstanden, tilskot til skjøtsel, vedlikehald og gransking i samsvar med svalbardmiljølova og informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak. Departementet gjer framlegg om ei tilsegnsmakt på 2,5 mill. kroner på denne posten, slik at styret for Svalbards miljøvernfond kan tildele midlar til prosjekt som går over fleire år, i takt med framdrifta i tiltaket.

Mål

Målet for fondet er å sikre at Svalbards særprega villmarksnatur og dei unike kulturminna blir tekne vare på som grunnlag for oppleving, kunnskap og verdiskaping.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rapporter frå tilskotsmottakarane.

Kap. 4472 Svalbard miljøvernfond

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
50	Refusjon frå fondet		5 400	8 500
	Sum kap. 4472		5 400	8 500

Under dette kapitlet er budsjettert refusjonane til statsbudsjettet basert på inntektene (bl.a. frå diverse avgifter) til Svalbards miljøvernfond. Refusjonane under kap. 4472 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1472 Svalbards miljøvernfond.

Post 50 Refusjon frå fondet

Under denne posten blir budsjettert dei midlane som blir refunderte frå Svalbards miljøvernfond til

statsbudsjettet. Miljøgebyr for reisande til Svalbard er hovudinntektskjelda til fondet, men under denne posten blir det òg budsjettert med refusjon av fondsmidlar som stammar frå sal av jakt- og fiskekort, sal av fallvilt m.m. Utgiftene blir budsjetterte over Miljøverndepartementets budsjett. Dei årlege refusjonane til statsbudsjettet skal normalt svare til fondets stipulerte inntekter same året. Eventuelle overskytande beløp blir kapitaliserte i fondet.

Del IV
Organisasjonsendring og oppfølging av
oppmodningsvedtak frå Stortinget

14 Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling

14.1 Organisering

Miljøverndepartementet er overordna styresmakt for Statens kartverk, Statens forureiningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Norsk Polarinstitutt, Produktregisteret, Norsk kulturminnefond og Svalbards miljøvernfond. Det statlege miljøarbeidet blir regionalt ivareteke av miljøvernavdelingane hos Fylkesmannen og selsmannen på Svalbard. Etatar som Statens strålevern, Sjøfartsdirektoratet og Innovasjon Noreg har oppgåver innafor miljøområdet som Miljøverndepartementet styrer.

Det har ikkje vore store endringar i organiseringa av miljøforvaltninga, men organisasjonen til Statens kartverk har gjennomført ei stor omlegging som blir følgt opp i perioden, jf. St.meld. nr 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – et felles fundament for verdiskaping.

Statens forureiningstilsyn og Produktregisteret blir slått saman frå 01.01.08. Produktregisteret har som hovudoppgåve å samle inn informasjon om innhald av farlege kjemikalier i kjemiske produkt. Ei samanslåing mellom registeret og Statens forureiningstilsyn er venta å gi betre og meir effektiv drift av registeret og medverke til auka effektivitet i kjemikalieforvaltninga.

Årsverksoversikt

Ei samla årsverksoversikt pr. 1. mars 2007, fordelt på Miljøverndepartementet og underliggjande etatar, finst i tabell 5.1 under kap. 5 Oversiktstabellar.

14.2 Oversikt over fornyingsarbeidet

Enklare regelverk

Miljøverndepartementet er i ferd med å utarbeide generelle forureiningskrav til industrien som skal erstatte fleire hundre enkeltløyve. Det vil bli stilt spesifikke bransje- og prosesskrav, og arbeidet er svært omfattande. Det er teke sikte på at høyring av føresegnene kan skje i løpet av hausten 2007.

Det vil bli lagt fram ein lovproposisjon om ny plandel av plan- og bygningslova med sikte på behandling i Stortinget i 2008. Forskrift om konse-

kvensutgreiingar knytt til planlegging etter plan- og bygningslova vart revidert i 2005. Departementet har utarbeidd ein rettleiar i nettversjon i 2006. Departementet har i samarbeid med Olje- og energidepartementet vedteke retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. Retningslinjene inneheld samordning mellom regelverket etter plan- og bygningslova og energilova i vindkraftsaker.

Byggsøk Plan

Det er sett i gang ei driftsløysing for Byggsøk Plan i Statens Bygningstekniske etat, som legg til rette for elektronisk innsending av private planforslag til kommunane. Løysinga er under utprøving i kommunane, og blir no vidareutvikla. Samtidig blir det arbeidd vidare med å utvikle gode løysingar for å gi tilgang på digitale plandata og anna nødvendig temainformasjon.

Omstrukturering av Statens kartverk

Statens kartverk har hovudansvaret for å gjennomføre dei fleste tiltaka som vart lagt fram i St.meld. nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – et felles fundament for verdiskaping. Statens kartverk har etablert ein felles nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon i samarbeid med kommunar og statlege etatar. Gjennom avtale mellom Statens kartverk og den enkelte part blir data etablert til felles bruk på felles standard. Dette gir auka bruk av data, med auka samfunnsnytte for offentleg forvaltning. Samtidig oppfyller dette intensjonen om å leggje til rette offentleg informasjon for verdiskaping i privat sektor.

Statens kartverk har i 2007 etablert eit samla grep om eigedomsforvaltning, ved at heile registerføringa for eigedomsinformasjon, digitale eigedomskart, tinglysing og burettssdelar er lagt til Statens kartverk. Det er etablert eit servicesenter i Ullensvang i Hardanger, som spesielt skal ta seg av kundebehandlinga i forhold til tinglysing og registeret for delar i burettar.

Statens kartverk har vore gjennom ei omstrukturering, med utsal av kommersielle tenester. Talet på tilsette er redusert med 150 innafor dei oppgå-

ver som Statens kartverk hadde i 2003. Samtidig aukar talet på tilsette innan dei nye oppgåvene. Miljøverndepartementet vil, saman med Justisdepartementet, ta opp til vurdering Statens kartverks tilknytingsform, og sjå nærare på organisasjon, styring, lovansvar og økonomi. Statens kartverk vil halde fram arbeidet sitt med å leggje vekt på å ta i bruk ny teknologi for å auke samfunnsnyttan av dei data som blir lagt til rette.

Miljøansvar i nyskaffingar og drift av offentlege verksemdar

Hovudpunkta i Regjeringas handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar er nærare omtalt i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* og i St.meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk*. Her går det fram at det er eit mål at miljøbelastninga knytt til offentlege nyskaffingar skal minimerast. I arbeidet med miljøomsyn i offentlege innkjøp skal tiltak knytte til klima og energi, helse og miljøfarlege kjemikalier og biologisk mangfald prioriterast. Handlingsplanen skal medverke til ein effektiv offentlig sektor og eit konkurransedyktig næringsliv. For å tydeleggjere ambisjonsnivået i statlege innkjøp, innfører Regjeringa ein eigen miljøpolitikk for statlege innkjøp med konkrete krav til statlege verksemdar innan prioriterte produktgrupper. Miljøpolitikken skal gjelde frå 1.1.2008 og integrerast i styringssystema til den enkelte verksemda. Regjeringa ser på bruk av miljøleingsystem som eit viktig grep for å fremje miljøomsyn ved offentlege innkjøp, og tiltak knytte til innkjøp som ein viktig del av ein heilskapleg miljøpolitikk for verksemda. Arbeidet med Grøn stat vil bli ført vidare og forsterka på nokre område. Det blir bl.a. innført ein eigen miljøpolitikk for statlege innkjøp. Sjå nærare omtale under resultatområde 7 underområde 3 Verkemiddel og prosessar.

Forenkling av rovviltforvaltninga

Frå 2005 er rovviltforvaltninga forenkla og effektivisert gjennom oppfølginga av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 74 (2003-2004). All regional mynde er frå 1. april 2005 samla i åtte nye rovviltnemnder, mens tidlegare fylkesvise rovviltutval, jervenemnder og gaupenemnder er lagt ned. Det er vidare utarbeidd ei samordna forskrift om forvaltning av rovvilt. Dette forvaltningsområdet var tidlegare regulert i fleire ulike forskrifter.

Forenkling og effektivisering i forvaltninga av vilt- og innlandsfiskeressursar som kan haustast

Målet er at forvaltninga av desse ressursane i størst mogleg grad skal utøvast lokalt, slik at retts-havarane får eit større ansvar for forvaltninga av vilt- og fiskeressursar innafor rammer som sikrar nasjonale målsetjingar. Forskriftene på dette området skal vere få, enkle og korte og skal fokusere på overordna mål som berekraftig høsting, fordelingspolitikk, kultur- og næringsutvikling. Vilt- og innlandsfiskestyremaktene legg dette til grunn i den fortløpande revisjonen av forskriftene innafor dette feltet.

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering på kulturminneområdet

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering er sette i gang i kommunane Bergen, Stavanger og Kristiansand. Målet med forsøka er å prøve ut modellar som kan gi ei betre og meir effektiv kulturminneforvaltning. Forvaltningssystemet skal forenklast, ansvar skal gjerast tydeleg og det skal ytast betre service til brukarane. Frå 1. januar 2004 er det overført ansvar og oppgåvemynde frå fylkeskommunen og staten til dei tre utvalde forsøkskommunane på heile kulturminneområdet. Forsøket er no under evaluering.

14.3 Rapport om likestilling i miljøforvaltninga

Miljøforvaltninga er gjennom likestillingslova pålagt ei målretta og planmessig rolle for likestilling.

Likestilling internt i Miljøverndepartementet

Fordeling kvinner og menn

Kjønnsfordelinga i Miljøverndepartementet er 58 pst. kvinner og 42 pst. menn. Kjønnsfordelinga i avdelingane er stort sett jamn, men innan enkelte fagområde er det overrepresentasjon av eitt av kjønna. Ei forklaring kan vere at enkelte fagområde tradisjonelt er kvinne- eller mannsdominerte.

Det er noko fleire menn i leiarstillingar i departementet. På toppleiarnivå (departementsråd og ekspedisjonssjefar) er det tre (43 pst.) kvinner og fire (57 pst.) menn. På mellomleiarnivå (avdelingsdirektør og underdirektør) er det 49 pst. kvinner og 51 pst. menn. I gruppa høgtlønnte rådgivarar (spesialrådgivar og seniorrådgivar) er det 48 pst. kvinner og 52 pst. menn. På saksbehandlarnivå (rådgivar, førstekonsulent og arkivleiar) er det 64 pst. kvinner og 36 pst. menn. For kontorstillingar er fordelinga 87 pst. kvinner og 13 pst. menn.

Rekruttering og omorganisering er viktige verkemiddel for å få jamnare fordeling av kjønn på ulike fagområde og nivå i organisasjonen.

Rekruttering

Ein gjennomgang av alle eksternt kunngjorde stillingar i 2006 viste at av den totale søkjarmassen var 48 pst. kvinner og 52 pst. menn. Av kandidatane som vart kalla inn til intervju var 58 pst. kvinner og 42 pst. menn. Av desse vart 11 kvinner og 8 menn tilsette. Departementet tilsette 3 kvinner og 1 mann i eksternt utlyste leiarstillingar i 2006.

Lønn

Leiarar på ekspedisjonssjef- og avdelingsdirektornivå har jamn fordeling av lønn mellom kvinner og menn. For høgtlønnte rådgivarar og saksbehandlar-nivå er gjennomsnittslønna noko høgare for menn enn for kvinner. Det er ikkje lønnsforskjellar mellom kvinner og menn på kontornivå.

Totalt i departementet har menn ei gjennomsnittleg årslønn som er noko høgare enn kvinnene. Differansen i lønn mellom kvinner og menn skuldast hovudsakleg at det er fleire kvinner enn menn i lågare lønte stillingar som på kontornivå, og at det er fleire menn i høgtlønnte seniorrådgivarstillingar. Det vart i 2006 forhandla for 18 kvinner og 8 menn etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.4. For 8 kvinner og 1 mann medførte forhandlingane omgjering til høgare stillingskode. Ved dei lokale lønnsforhandlingane etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.3 hausten 2006 fikk kvinner 50,9 pst. av forhandlingspotten.

Arbeidstid

79 pst. av dei som arbeider deltid er kvinner. Mange av desse har mellombels redusert fulltidsstillinga si. Overtidsbruken fordeler seg jamt mellom kvinner og menn.

Tiltak som er sette i verk

Eit hovudmål i lønns- og personalpolitikken er å medverke til likestilling mellom kjønna. Under dei lokale lønnsforhandlingane er det prioritert å skape jamn lønnsfordeling mellom kvinner og menn. Rekruttering er eit viktig verkemiddel for jamnare fordeling av kjønn på ulike nivå i organisasjonen, og tilbod om kompetanse og karriereutviklingstiltak. I utlysingstekst som gjeld leiarstillingar blir kvinner oppmoda til å søkje dersom kvinner er i mindretal. I tillegg har vi oppmoda kvinner og menn til å søkje stillingar innafor fagområde der kjønnet deira er underrepresentert.

Det er sett i verk teamarbeid for dei tilsette i servicefunksjonane i departementet som alle er kvinner.

Planlagde tiltak

Vi vil vidareføre og utvikle dei tiltaka som er sette i verk og som er nemnde ovanfor.

Kjønnsfordeling i statlege råd og utval.

Naturforvaltningsområdet

Ved innføring av ny ordning med 8 regionale rovvilt-nemnder i 2005 vart det stilt krav frå Miljøverndepartementet om at alle nemndene skulle ha minimum 40 pst. kvinner. Dette er oppfylt. Ei kartlegging i 2005 viser likevel at kvinner deltek i mindre grad i andre statlege råd og utval på naturforvaltningsområdet.

Det er kommunar og organisasjonar som foreslår medlemmene til dei fleste råd og utval på naturforvaltningsområdet, og det er i dag i lita grad lagt føringar for koordinering mellom kommunar og organisasjonar for å sikre likestillings-spørsmål. Dette er noko av årsaka til at det ikkje alltid er lett for Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen å følgje opp likestillingslova. For å få velfungerande råd og utval med høg grad av legitimitet lokalt og regionalt er det viktig at forslag til medlemmer framleis kjem frå brukarar og interessentar for det arbeidet rådet/utvalet skal gjennomføre. Det blir arbeidd for å leggje inn føringer i denne prosessen som sikrar oppfølging av likestillingslova. Departementet har teke dette opp i styringsdialogen med Direktoratet for naturforvaltning og med fylkesmennene. For å sikre at likestillingslovas krav til representasjon av kvinner i statlege råd og utval oppnemnd av ytre etatar og fylkesmenn blir oppfylt, vil kommunar og organisasjonar i framtida bli bedne om alltid å foreslå ei kvinne og ein mann.

Forureiningsområdet

OECD har under utvikling eit prosjekt som skal analysere hushaldsåtferd i høve til miljøtiltak. Det skal bl.a. vurderast om sosiodemografiske ulikskapar kan forklare ulikskapar i åtferdsmønster relatert til bl.a. energibruk, avfall, transport og økologisk mat. Ulikskapar mellom kjønn er eit parameter som skal vurderast. Miljøverndepartementet skal medverke med finansiering av prosjektet slik at Noreg blir blant dei OECD-land som er med i denne studien.

Likestilling i Miljøverndepartementets underliggjande etatar

Miljøverndepartementets underliggjande etatar har likestillingskrav i sine tildelingsbrev med tilhøyrande rapportering, bl.a. på sine måltal for kvinner i leiande stillingar.

Likestillingstiltak i Miljøverndepartementets underliggjande etatar

I tildelingsbrevet for 2007 påla departementet etatane å gjennomføre ei kartlegging av kjønnsrelevans og status for likestilling innafor eigne verksemdsområde innan 1. juni 2007. Dette er eit ledd i arbeidet med å etablere systematisk oppfølging av aktivitetsplikta etter likestillingslovas § 1 A. Kartlegginga tok føre seg vurdering av kjønnsrelevans, oppsummering av status og oversikt over planlagte tiltak. Departementet har òg følgd opp dette arbeidet på eit seminar med etatane.

Direktoratet for naturforvaltning

I følgje TNS Gallups Natur- og miljøbarometer (siste tal frå 2004) betyr kjønn lite for nordmenns interesse for natur, miljø og friluftsliv. Dette avspeglar seg i arbeidet for å bevare norsk natur for kommande generasjonar og leggje til rette for natur- og friluftslivsopplevingar. Både menn og kvinner har i store trekk dei same høva til friluftsliv, og likestillingsperspektivet er godt ivareteke i dette arbeidet. Dette gir seg mellom anna utslag i at det er god fordeling mellom kvinner og menn som arbeider med desse spørsmåla i offentleg forvaltning.

Å delta i jakt og fiske har tradisjonelt vore eit område med stor dominans av menn. Menn dominerer framleis, men delen av kvinner som deltek i slike aktivitetar aukar. I løpet av dei ti siste åra har talet på kvinnelege medlemmer i Norges jeger- og fiskerforbund auka frå tre til nærare ti prosent, og det er etablert eigne kvinnenettverk der jakt og fiske er tema.

Dei fleste budsjettpostane som Direktoratet for naturforvaltning disponerer innafor sitt virkeområde er ikkje kjønnsrelevante. Nokre av postane kan likevel nyttast til å fremje likestilling mellom kjønna. Nedanfor følgjer ein kort gjennomgang av desse.

Kap. 1425 post 70 Tilskot til fiskeformål og post 71 Tilskot til viltformål

Grunnlaget for desse to postane er inntekter frå respektive fiskaravgifta og jegeravgifta. Tilskot blir

tildelt lag og organisasjonar, og kan givast til tiltak som fremjar auka deltaking av kvinner i jakt og fiske. Midlar frå dei to postane er bl.a. nytta til kurs og opplegg mynta spesielt på kvinner og ikkje minst familiar. Det er innført ei eiga fiskaravgift for familiar som er grunnlagt med at fiske er ein fin familieaktivitet.

Kap. 1427 post 30 Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, post 74 Tilskot til friluftstiltak og 78 Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd

Desse postane har indirekte familiefokus ved at midlane dei siste åra har vore retta mot å leggje ut friluftsområde og støtte friluftstiltak i by- og tettstadsnære område, det vil ofte seie i nærleiken av bustader, skular og barnehagar. Ei viktig brukargruppe av desse områda vil vere kvinner og barn. Mange friluftsråd driv aktiv rekruttering av nye befolkningsgrupper gjennom å arrangere turar, kurs o.l.

Riksantikvaren

Innafor Riksantikvarens område er det aktuelt å trekkje frem at det deltek omtrent like mange kvinner som menn på samlingar i samband med arbeidet med verdiskapingsprogrammet og liknande for prosjektleiingane.

Arbeidet med dei sektorvise landsverneplanane medverkar vesentleg til å redusere tapet av verdifulle kulturminne og til å bevare breidda av dei. Dette inneber òg at omsynet til likestilling blir betre ivareteke, for eksempel gjennom bevaring av anlegg med tilknytning til kvinners innsats og profesjonalisering innafor helse- og omsorgssektoren.

Freda bygningar og anlegg har hatt ulike funksjonar og speglar dermed bl.a. kjønnsrollene i familie og samfunn gjennom tidene. Våningshus, stabbur, seteranlegg og tekstilfabrikkar medverkar til å synleggjere typiske rammer for kvinners arbeid. Dette gjeld i stor grad òg bustader generelt.

Norsk polarinstitutt

Norsk Polarinstitutt har fokus på å få ei mest mogleg lik samansetjing av tilsette kvinner og menn på alle område. Det er ei særleg målsetjing å auke kvinnedelen ved rekruttering av personell til utestasjonane. Som tiltak for å rekruttere begge kjønn er det alltid oppgitt både mannleg og kvinneleg kontaktperson i kunngjeringstekstar. Kvinner/menn blir oppfordra til å søkje dersom det finst mindre enn 40 pst. av det eine kjønn i aktuell type stilling. Representantar frå begge kjønn deltek

i heile utveljingsprosessen og det blir lagt vekt på at det under tilsetjingsintervjuet blir stilt relevante spørsmål vedrørende likestilling.

14.4 Oppfølging av IA-avtala

I styringsdialogen med etatane har Miljøverndepartementet lagt opp til tett oppfølging av IA-måla. I samsvar med den nye IA-avtala av 14. desember 2005 er det lagt vekt på behovet for konkrete mål som kan etterprøvast, førebyggjande tiltak og systematisk HMS-arbeid. IA-måla blir i stor grad utforma av den enkelte etat og tilpassa lokale forhold. Det blir òg vurdert å fastsetje IA-mål for heile departementsområdet.

Resultatutvikling og tiltak

Statistikk frå Statistisk sentralbyrå viser at verksemdene i miljøforvaltninga hadde eit samla legemeldt fråvær i 2006 på 3,3 pst. Det legemelde sjukefråværet gjekk dermed ned både i forhold til 2005 (3,5 pst.) og 2004 (3,7 pst.). Eigemeldt sjukefråvær er ikkje inkludert i talla.

Verksemdene i miljøforvaltninga har satt i gang fleire tiltak for å førebyggje sjukefråvær, spesielt er vektlagt tiltak for å fremje fysisk aktivitet blant

medarbeidarane. Andre førebyggjande tiltak omfattar blant anna fysioterapi og tilpassing av arbeidsplassar. I forhold til IA-mål 2 og 3, rekruttering av personar med redusert funksjonsevne og auke i pensjoneringsalder, er det sett individuelle mål og sett i verk eigne tiltak, for eksempel traineeordning, tilbod om praksisplassar og karriereutvikling for seniormedarbeidarar.

I tilknytning til målet om reduksjon i sjukefråværet har departementet i tildelingsbrev for 2007 bede etatane om ein halvårleg statusrapport om utviklinga i sjukefråværet, resultatoppnåing i forhold til etatens mål for redusert sjukefråvær og effekten av førebyggjande tiltak som er sette i verk. Når det gjeld rekruttering av personar med redusert funksjonsevne er etatane pr. 31. desember 2007 bedne om å opplyse om rekrutteringspolitiske tiltak som er sette i verk for å integrere desse og innrapportere kor mange av etatens nyttilsette i 2007 som tilhøyrrer målgruppa. Etatane er òg bedne om å opplyse om tiltak som er sette i verk for at seniormedarbeidarar skal stå lengre i arbeid, og innrapportere reell pensjoneringsalder i 2007. Rapporteringa vil gi eit heilskapeleg bilete av resultatutvikling på IA-området og vere eit godt grunnlag for den vidare styringsdialogen.

15 Om oppfølging av oppmodingsvedtak frå Stortinget

Miljøverndepartementet har ingen oppmodingsvedtak som er følgt opp i denne proposisjonen.

Miljøverndepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2008 blir dei summene førde opp som er nemnde i eit framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1400–1472 og 2465	kr	3 276 322 000
b. Sum inntekter under kap. 4400–4472, 5322 og 5621	kr	221 009 000

Forslag til vedtak om løyving for budsjettåret 2008, kapitla 1400–1472 og 2465, 4400–4472, 5322 og 5621

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			
1400	Miljøverndepartementet			
	01 Driftsutgifter	172 813 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	75 457 000		
	70 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	38 544 000		
	71 Internasjonale organisasjonar	38 757 000		
	72 Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	7 000 000		
	73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	23 750 000		
	74 Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	3 700 000		
	75 Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	21 000 000		
	76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	12 621 000		
	79 Den nordiske verdsarvstiftelsen	3 500 000		
	80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	20 000 000		
	81 Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	19 000 000	436 142 000	
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking			
	21 Miljøovervaking og miljødata	116 928 000		
	50 Basisløyvingar til miljøforskingsinstitutta	110 521 000		
	51 Forskingsprogram m.m.	131 518 000		
	53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5 000 000		
	70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskingsinstitutta	15 151 000		
	72 Tilskot til Genøk – Senter for biotryggleik,	9 400 000	388 518 000	
	Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			824 660 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Biomangfald og friluftsliv				
1425	Vilt- og fisketiltak			
	01 Driftsutgifter	27 842 000		
	61 Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overføres</i>	4 000 000		
	70 Tilskot til fiskeformål, <i>kan overføres</i>	9 500 000		
	71 Tilskot til viltformål, <i>kan overføres</i>	35 100 000	76 442 000	
1426	Statens naturoppsyn			
	01 Driftsutgifter	78 352 000		
	30 Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overføres</i>	13 891 000		
	31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- område, <i>kan overføres</i>	18 671 000		
	32 Skjergardsparkar o.a., <i>kan overføres</i>	18 195 000	129 109 000	
1427	Direktoratet for naturforvaltning			
	01 Driftsutgifter	87 117 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	112 442 000		
	30 Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overføres</i>	24 405 000		
	31 Tiltak i friluftsområde, <i>kan overføres</i>	27 500 000		
	32 Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overføres</i>	19 450 000		
	34 Statlege tileigningar, nasjonalparker, <i>kan overføres</i>	10 100 000		
	35 Statlege tileigningar, nytt skogvern, <i>kan overføres</i>	89 881 000		
	70 Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overføres</i>	88 000 000		
	71 Forvaltningstiltak i verdsarvområde, <i>kan overføres</i>	7 600 000		
	72 Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, <i>overslagsløyving</i>	103 895 000		
	73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overføres</i>	51 000 000		
	74 Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overføres</i>	14 520 000		
	75 Internasjonale avtaler og medlemskap	1 010 000		
	76 Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, <i>kan overføres</i>	6 000 000		
	77 Tilskot til nasjonalparksentra, <i>kan overføres</i>	10 600 000		
	78 Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan overføres</i>	7 000 000	660 520 000	
	Sum Biomangfald og friluftsliv		866 071 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Kulturminne og kulturmiljø				
1429	Riksantikvaren			
	01 Driftsutgifter	92 634 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>	22 425 000		
	50 Tilskot til Samisk kulturminnearbeid	3 000 000		
	72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	172 130 000		
	73 Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	11 953 000		
	74 Fartøyvern, <i>kan overførast</i>	32 004 000		
	75 Internasjonalt samarbeid, <i>kan overførast</i>	1 100 000		
	77 Verdiskapingsprogram på kulturminne- området, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	13 400 000		
	78 Tilskot til avgjerdsgrunnlag for utøving av mynde innan arkeologi, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	6 500 000	355 146 000	
1432	Norsk kulturminnefond			
	50 Til disposisjon for kulturminnetiltak	43 680 000	43 680 000	
	Sum Kulturminne og kulturmiljø		398 826 000	
Forureining				
1441	Statens forureiningstilsyn			
	01 Driftsutgifter	211 195 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	25 195 000		
	39 Oppryddingstiltak, <i>kan overførast</i>	112 780 000		
	75 Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>	216 320 000		
	76 Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>	54 000 000	619 490 000	
1445	Miljøvennleg skipsfart			
	21 Spesielle driftsutgifter	2 000 000	2 000 000	
1447	Miljøomsyn i offentlige innkjøp			
	21 Spesielle driftsutgifter	4 000 000	4 000 000	
	Sum Forureining		625 490 000	

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
Kart og geodata					
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk				
	21	Betaling for statsoppdraget, <i>kan overføres</i>		371 353 000	371 353 000
2465	Statens kartverk				
	24	Driftsresultat:			
		1 Driftsinntekter	-801 353 000		
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsløying</i>	789 912 000		
		3 Avskrivninger	9 482 000		
		4 Renter av statens kapital	1 959 000		
	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		12 000 000	12 000 000
		Sum Kart og geodata			383 353 000
Nord- og polarområda					
1471	Norsk Polarinstitut				
	01	Driftsutgifter		112 597 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		56 327 000	
	50	Stipend		498 000	169 422 000
1472	Svalbard miljøvernfond				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttast under post 70</i>		2 200 000	
	70	Tilskot, <i>kan overføres, kan nyttast under post 01</i>		6 300 000	8 500 000
		Sum Nord- og polarområda			177 922 000
				Sum departementets utgifter	3 276 322 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kr	Kr	
Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.					
4400	Miljøverndepartementet				
	02	Ymse inntekter		313 000	
	03	Refusjon frå Utanriksdepartementet		887 000	1 200 000
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking				
	50	Refusjon frå diverse fond		4 000 000	4 000 000
		Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			5 200 000

Kap.	Post		Kr	Kr
Biomangfald og friluftsliv				
4425	Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond			
	51 Refusjon frå Viltfondet		59 942 000	
	52 Refusjon frå Statens fiskefond		16 500 000	76 442 000
4426	Statens naturoppsyn			
	01 Ymse inntekter		132 000	
	02 Oppdragsinntekter		2 129 000	2 261 000
4427	Direktoratet for naturforvaltning			
	01 Ymse inntekter		7 587 000	
	09 Internasjonale oppdrag		4 763 000	
	54 Gebyr		2 900 000	15 250 000
	Sum Biomangfald og friluftsliv			93 953 000
Kulturminne og kulturmiljø				
4429	Riksantikvaren			
	02 Refusjonar og diverse inntekter		3 538 000	
	09 Internasjonale oppdrag		1 307 000	4 845 000
4432	Norsk kulturminnefond			
	85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond		43 680 000	43 680 000
	Sum Kulturminne og kulturmiljø			48 525 000
Forureining				
4441	Statens forureiningstilsyn			
	04 Gebyr		21 059 000	
	05 Leigeinntekter		300 000	
	09 Internasjonale oppdrag		5 202 000	26 561 000
	Sum Forureining			26 561 000
Nord- og polarområda				
4471	Norsk Polarinstitut			
	01 Sals- og utleigeinntekter		8 198 000	
	03 Inntekter frå diverse tenesteyting		19 979 000	
	21 Inntekter, Antarktis		10 093 000	38 270 000
4472	Svalbard miljøvernfond			
	50 Refusjon frå fondet		8 500 000	8 500 000
	Sum Nord- og polarområda			46 770 000
Sum departementets inntekter				221 009 000

Fullmakter til å overskride gitte løyvingar

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2008 kan:

1.

overskride løyvinga under	mot tilsvarende meirinntekter under
kap. 1400 post 01	Kap. 4400 post 02
kap. 1427 post 01	Kap. 4427 post 01
kap. 1427 post 21	Kap. 4427 post 09 og 54
kap. 1429 post 01	Kap. 4429 post 02 og 09
kap. 1432 post 50	Kap. 4432 post 85
kap. 1441 post 01	Kap. 4441 post 04, 05 og 09
kap. 1471 post 01	Kap. 4471 post 01 og 03
kap. 1471 post 21	Kap. 4471 post 21
kap. 1472 post 01 og 70	Kap. 4472 post 50

2. overskride løyvinga under kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, med eit beløp som tilsvarer regnskapsførte inntekter frå sal av anleggsmidlar under kap. 5465 Statens kartverk, post 49 Sal av anleggsmidlar. Unyttta inntekter frå slikt sal kan takast med ved utrekning av overført beløp.

III

Fullmakter til å utgiftsføre utan løyving

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2008 kan utgiftsføre utan løyving fastslåtte tap på garantiar for lån til miljøverntiltak og energiøkonomiseringsformål som staten er juridisk forplikta til å dekkje, under kap. 1400 Miljøverndepartementet, post 77 Oppfylling av garantiansvar.

IV

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2008 kan omdisponere inntil 5 mill. kroner mellom kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk, post 21 Betaling for statsoppdraget og kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald.

V

Fullmakt til overskridingar

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet kan fråvike spesifikasjonane av løyvinga under kap. 2465 Statens kartverk, post 24 Driftsresultat ved bruk av reguleringsfondet i 2008.

*Fullmakter til å påføre staten forpliktingar utover gitte løyvingar*VI
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2008 kan utføre bestillingar:

1. av materiell o.l. utover gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1426		Statens naturoppsyn	
	32	Skjergardsparkar mv.	6,5 mill. kroner
1441		Statens forureiningstilsyn	
	39	Oppryddingstiltak	25,0 mill. kroner

2. av kartgrunnlag ut over gitt løyving under kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk, post 21 Betaling for statsoppdraget, men slik at ramma for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig 90 mill. kroner.

VII
Tilsegningsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2008 gir tilsegn om tilskot ut over gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1400		Miljøverndepartementet	
	78	Miljøtiltak i nikkilverka på Kola	83,9 mill. kroner
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde	78,1 mill. kroner
	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar	30,3 mill. kroner
	34	Statlege tileigningar, nasjonalparkar	74,4 mill. kroner
	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern	71,4 mill. kroner
	77	Tilskot til nasjonalparksentra	2,0 mill. kroner
	79	Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg,	6,75 mill. kroner
1429		Riksantikvaren	
	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø	35,0 mill. kroner
	73	Brannsikring og beredskapstiltak	2,0 mill. kroner
	74	Fartøyvern	8,0 mill. kroner
	77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet	2,0 mill. kroner
1472	70	Svalbards miljøvernfond, tilskot	2,5 mill. kroner

Offentlege etatar kan tinge fleire eksemplar frå:
Servicesenteret for departementa
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Opplysningar om abonnement, laussal og pris får ein hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlege publikasjonar
Postboks 84 Blindern
0314 OSLO
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Telefaks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finst på Internett:
www.regjeringa.no

Trykk: GAN Grafisk AS - 10/2007

